

လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာမူဝါဒအဖွဲ့ အစီရင်ခံစာ

HPG
Humanitarian
Policy Group

ပါလက်စတိုင်း၊ မြန်မာနှင့် ဆူဒန်နိုင်ငံတို့ ရှိ ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှု၊ လွတ်မြောက်ရေးနှင့် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုစနစ်

ODI Global

နိုရာ ဟာဆန်နီယန် (Nora Hassanien)၊ မန်နီမောင် (Manny Maung) နှင့် ဒတ်စတင် ဘာတာ (Dustin Barter)^{၁၀}

၂၀၂၆ ခုနှစ် ဇူလိုင်လ

MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS OF DENMARK

စာဖတ်သူများအနေဖြင့် အကျိုးအမြတ်အတွက် ရောင်းချခြင်းမဟုတ်ပါက ဤအကြောင်းအရာများကို ၎င်းတို့၏ကိုယ်ပိုင်ပုံနှိပ် ထုတ်ဝေမှုများတွင် ပြန်လည်ကူးယူရန် အားပေးပါသည်။ ODI Global အား လျော်ကန်သော အသိအမှတ်ပြုဖော်ပြခြင်း နှင့် ထုတ်ဝေမှုမိတ္တူတစ်စောင် ပေးပို့ရန် တောင်းဆိုပါသည်။ အွန်လိုင်းအသုံးပြုရန်အတွက် စာဖတ်သူများအနေဖြင့် ODI Global အင်တာနက် စာမျက်နှာရှိ မူရင်းအရင်းအမြစ်သို့ လင့်ခ်ချိတ်ဆက်ပေးရန် တောင်းဆိုပါသည်။ ဤစာတမ်းတွင် တင်ပြထားသော အမြင်များသည် စာရေးသူ(များ)၏ အမြင်များဖြစ်ပြီး ODI Global သို့မဟုတ် မိတ်ဖက်များ၏ အမြင်များကို ကိုယ်စားမပြုပါ။

ဤအလုပ်ကို CC BY-NC-ND 4.0 လိုင်စင်ဖြင့် ထုတ်ဝေထားသည်။

ကိုးကားနည်း - Hassanien, N., Maung, M. and Barter, D. (2026) *Oppression, liberation and humanitarianism in Palestine, Myanmar and Sudan*. လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ မူဝါဒအဖွဲ့အစီရင်ခံစာ။ London: ODI Global (www.odi.org/en/publications/oppression-liberation-and-humanitarianism-in-palestine-myanmar-and-sudan).

ဤ PDF ကို လက်လှမ်းမီအသုံးပြုနိုင်မှုဆိုင်ရာ အကောင်းဆုံးအလေ့အကျင့်များနှင့်အညီ ပြုစုထားပါသည်။

ရုပ်ပုံဒီဇိုင်း - ဂါလာ ယူဆွတ်ဖ် (Galal Yousif)

ကျေးဇူးတင်လွှာ

သုတေသနလုပ်ငန်းစဉ် ကာလတစ်လျှောက်လုံးတွင် ပါဝင်ကူညီခဲ့ကြသူများ၊ အထူးသဖြင့် ထပ်ခါတလဲလဲသုံးသပ်ဆန်းစစ်မှု (iterative analysis) နှင့် ကိန်းဂဏန်းအခြေပြုအချက်အလက်များ (quantitative data) စုဆောင်းပြုစုရာတွင် အချိန်နှင့် စိတ်စေတနာ အမြောက်အမြား ပေးအပ်ကူညီခဲ့သည့် မိုက်ခဲ ပီယာဆန် (Mike Pearson) ကို စာရေးသူများအနေဖြင့် လှိုက်လှိုက်လှဲလှဲ အထူးကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။ အလွန်တန်ဖိုးရှိသော အကြံပြုချက်များဖြင့် ပါဝင်ကူညီပေးခဲ့ကြသော ပညာရပ်ဆိုင်ရာ အကဲဖြတ်စစ်စစ်သူများ (peer reviewers) များဖြစ်ကြသည့် အဲလက်စ် စပင်ဆာ (Alex Spencer)၊ အောဆန် ကာမဲလ် (Awssan Kamal)၊ ခရစ် အိုကွန်နဲလ် (Chris O'Connell)၊ ဖရက်ဒီ ကာဗာ (Freddie Carver) နှင့် ဂျွန် ဘရိုင်ယန် (John Bryant) တို့ကို အထူးကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ မူဝါဒအဖွဲ့ (HPG) မှ လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်များဖြစ်ကြသည့် အာလ်မတ်စ် ကိုရိုတာနာ (Almas Korotana)၊ ကိတ် အိုလီဗာ (Kate Oliver)၊ ဂျက်ဆီကာ ရန်းနိုဒ်ဆန် (Jessica Rennoldson)၊ ဆာမီဟာ အာမက်ဒ် (Samiha Ahmed) နှင့် ဆာရာ ဟူစိန်း (Sara Hussain) တို့၏ ပြောင်မြောက်လှသော ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများကြောင့် ဤစာတမ်းကို ထုတ်ဝေနိုင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပြီး ၎င်းတို့အားလုံးကို ကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။

ဤပုံနှိပ်ထုတ်ဝေမှုအကြောင်း

ဤစာတမ်းအတွက် ဒိန်းမတ်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာနက ရန်ပုံငွေ ရက်ရောစွာထောက်ပံ့ပါသည်။ ဝန်ကြီးဌာန၏ ပံ့ပိုးမှုကို အထူးကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။ ဆန်းစစ်လေ့လာချက်များနှင့် ရေးသားဖော်ပြချက်များသည် စာရေးသူများ၏ ကိုယ်ပိုင်အမြင်များသာဖြစ်ပြီး မည်သည့်နည်းနှင့်မျှ ဝန်ကြီးဌာန၏ သဘောထားအဖြစ် မှတ်ယူခြင်း မပြုရပါ။

စာရေးသူများအကြောင်း

စာရေးသူများ၏ အမည်များကို ကျပန်းစီစဉ်ဖော်ပြထားခြင်းဖြစ်ပြီး၊ စာရေးသူတစ်ဦးစီ၏ ပံ့ပိုးမှုသည် အရေးပါမှု တူညီကြောင်း ထင်ဟပ်စေပါသည်။

ORCID နံပါတ်များကို ရရှိနိုင်သည့် နေရာများတွင် ဖော်ပြထားပါသည်။ စာရေးသူ၏ ORCID စာရင်းကို ဝင်ရောက်ကြည့်ရှုရန် အတွက် စာရေးသူ၏ အမည်ဘေးရှိ ID အိုင်ကွန်ကို နှိပ်ပါ။

နိုရာ ဟာဆန်နီယန် (Nora Hassanien) သည် ODI Global ရှိ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ မူဝါဒအဖွဲ့တွင် သုတေသနအရာရှိ (Research Associate) တစ်ဦး ဖြစ်သည်။

မန်နီမောင် (Manny Maung) သည် ODI Global ရှိ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာမူဝါဒအဖွဲ့တွင် တွဲဖက်သုတေသီ (Research Associate) တစ်ဦး ဖြစ်သည်။

ဒတ်စတင် ဘာတာ (Dustin Barter) ¹⁰ သည် ODI Global ရှိ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာမူဝါဒအဖွဲ့တွင် အကြီးတန်း သုတေသန ပညာရှင် (Senior Research Fellow) တစ်ဦး ဖြစ်သည်။

မာတိကာ

ကျေးဇူးတင်လွှာ / 3

အထိမ်းအမှတ်များ / 5

ခရီးဆောင်ချက် / 6

1 သုတသေနမူဘောင်နှ့်ချဉ်းကပ်မှု / 8

- 1.1 ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှု - ကိုလိုနီခေတ် အမွေအနှစ်များနှင့် ခေတ်ပိုင်းဖြစ်ထွန်းမှု ပုံသဏ္ဌာန်များ / 9
- 1.2 လွတ်မြောက်ရေး - ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာ အသွင်ကူးပြောင်းမှုကို ဖော်ဆောင်ခြင်း / 12
- 1.3 လူထုနှင့် တစ်သားတည်း ရပ်တည်သော ပညာရပ်ဆိုင်ရာ လုပ်ရှားမှုကိုအခြေခံထားသည့် သုတသေနမူဘောင် / 15

2 ပါလက်စတိုင်း - အကျပ်အတည်း၏ ဗဟိုချက်မ / 17

- 2.1 ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှု၊ ကိုလိုနီစနစ်နှင့် တမင်ဖန်တီးယူထားသော အကျပ်အတည်း / 19
- 2.2 စစ်စီးပွားရေးမှ အမတ်ထုတ်ခွင့် / 20
- 2.3 လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်ချက်များကို လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ အယောင်ပြုအဖြစ် အကာအကွယ်ယူ၍ လက်နက်သဖွယ် အသုံးပြုခြင်း / 22
- 2.4 လူမျိုးရေးခွဲခြားမှုအပေါ် အခြေခံသည့် အဆင့်အတန်းခွဲခြားမှုစနစ်များနှင့် သွေးစည်းညီညွတ်မှုဆိုင်ရာ တာဝန်ဝတရားများ / 25
- 2.5 အခွင့်ထူးများကို ထိရောက်စွာ အသုံးပြုခြင်းလား။ / 26
- 2.6 လွတ်မြောက်ရေး ကို ရှာဖွေဖော်ထုတ်ခြင်း - သွေးစည်းညီညွတ်မှုနှင့် ဆူမှဒ် / 28

3 မြန်မာ - စစ်တပ်၏ ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှုမှသည် အမျိုးသမီးအရေးလှုပ်ရှားမှု ဝါဒပါဝင်သည့်လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု ဝါဒသို့ / 30

- 3.1 ကိုလိုနီခေတ် အမွေအနှစ်များမှသည် ခေတ်ပိုင်းဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှုသို့ / 31
- 3.2 နည်းပညာအခြေပြုလူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဝါဒနှင့် ပညာသုတေသနလှေးတို့ ပေါင်းဆုံခြင်း / 33
- 3.3 လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ တက်ကွဲလှုပ်ရှားမှု - အမျိုးသမီးများ၏ အပန်းဖြေအလှူကူညီထောက်ပံ့မှုဆိုင်ရာ ခေါင်းဆောင်မှု / 33
- 3.4 နိုင်ငံတကာ အကူအညီနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ထိတွေ့ဆက်ဆံမှုများနှင့် ပတ်သက်၍ / 34
- 3.5 အမျိုးသမီးအရေးလှုပ်ရှားမှုဝါဒ အခြေပြုလူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဝါဒဆီသို့ / 36

4 ဆူဒန်နိုင်ငံ - သယံဇာတထုတ်ယူရေးဝါဒစနစ်၊ တက်ကွဲလှုပ်ရှားမှုနှင့် ကူညီထောက်ပံ့ရေး / 39

- 4.1 ဆူဒန်နိုင်ငံ၏ နက်နက်ရှိုင်းရှိုင်း အမတ်ထုတ်ခွင့်သော သယံဇာတ ထုတ်ယူရေးဝါဒစနစ် / 40
- 4.2 နိုင်ငံတကာ၏ အာရုံစိုက်မှု ကြိုးပမ်းမှုဖြစ်သော လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ စနစ်တစ်ခုလော။ / 42
- 4.3 လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုကိုသာ ဦးစားပေးခြင်းကြောင့် လွတ်မြောက်ရေးရုန်းကန်လှုပ်ရှားမှုများ လမ်းလွဲမှေးမှိန်သွားနိုင်သည့် အန္တရာယ် / 43
- 4.4 နိုင်ငံတကာ အကူအညီပေးရေး ဖွဲ့စည်းပုံစနစ်အပေါ် သက်ရောက်မှုများ / 45

5 နီဇျပ်အတွေးများ / 47

6 အကပြုပြန်ချက်များ / 49

- 6.1 လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ကူညီဆောင်ရွက်ပေးသူများနှင့် ဆက်စပ်ဆောင်ရွက်သူများအားလုံးအတွက် / 49
- 6.2 နိုင်ငံတကာမှ ကူညီဆောင်ရွက်ပေးသူများအတွက် / 50

ရုစာချက်များ / 53

အတိုကောက်များ

CMCC	အရပ်ဘက်-စစ်ဘက် ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းရေးစင်တာ
COGAT	နယ်မြေဒေသများအတွင်း အစိုးရလုပ်ငန်းဆောင်တာများ ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းရေးအဖွဲ့
ERO	တိုင်းရင်းသားတော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်း
ERR	အရေးပေါ်တုံ့ပြန်ရေးအဖွဲ့
GDP	ပြည်တွင်းအသားတင်ထုတ်လုပ်မှုတန်ဖိုး
GHF	ဂါဇာလူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု ဖောင်ဒေးရှင်း
HPG	လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ မူဝါဒအဖွဲ့
IHL	နိုင်ငံတကာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု ဥပဒေ
INGO	နိုင်ငံတကာ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်း
INSO	INGO လုံခြုံရေးအဖွဲ့အစည်း
KIA	ကချင်လွတ်မြောက်ရေးတပ်မတော်
LNAs	ဒေသတွင်းနှင့် နိုင်ငံအဆင့် ကူညီဆောင်ရွက်ပေးသူများ
NGO	အစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့အစည်း
OCHA	ကုလသမဂ္ဂ လူသားချင်းစာနာမှုဆိုင်ရာ ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းရေးရုံး
ODA	တရားဝင်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအကူအညီ
UAE	အာရပ်စော်ဘွားများပြည်ထောင်စု
UK	ဗြိတိန်နိုင်ငံ
UN	ကုလသမဂ္ဂ
US	အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု
USAID	အမေရိကန် နိုင်ငံတကာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အေဂျင်စီ
WFP	ကမ္ဘာ့စားနပ်ရိက္ခာအစီအစဉ်

ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်

"လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ပြဿနာများကို လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ဖြေရှင်းနည်းများဖြင့် ဖြေရှင်း၍မရပါ။"

ဤသုတေသနသည် နိုင်ငံတကာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော အကူအညီပေးရေး ကဏ္ဍများမှ ထိရောက်စွာ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းခြင်း မရှိသေးဘဲ ကျန်ရှိနေသည့် နက်ရှိုင်းသော ဖွဲ့စည်းပုံစနစ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အရေးကိစ္စများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် အရေးကြီး လိုအပ်နေကြောင်း မီးမောင်းထိုးပြထားသည်။ ဤစာတမ်းတွင် ရှင်းလင်းဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှုသည် အကြမ်းဖက်ပဋိပက္ခထက် ကျော်လွန်၍ လူသားတို့၏ ဘဝဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို ဟန့်တားရန် စနစ်တကျကြိုးပမ်းမှုများအထိ ပါဝင်နေသည်။ သို့သော်လည်း လွတ်မြောက်ရေးဆိုသည်မှာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာကူညီဆောင်ရွက်ပေးသူများအနေဖြင့် နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုများကို အစားထိုးနေရာယူရန် သို့မဟုတ် ကြိုတင်သတ်မှတ်ထားသည့် နိုင်ငံရေးရလဒ်များကို ဖော်ဆောင်ရန်ဟု အဓိပ္ပာယ်မသက်ရောက်ပါ။ ယင်းအစား လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်ချက်များသည် အာဏာဖွဲ့စည်းပုံများအတွင်း၌ လည်ပတ်နေခြင်းဖြစ်ပြီး အကျပ်အတည်းနှင့် လူသားတို့၏ ဒုက္ခဆင်းရဲများကို ရေရှည်တည်တံ့စေသည့် အခြေအနေများကို ပိုမိုအားကောင်းစေခြင်း သို့မဟုတ် စိန်ခေါ်တွန်းလှန်ခြင်းတို့ ပြုလုပ်နိုင်ကြောင်း အသိအမှတ်ပြုရန် လိုအပ်ပါသည်။ ဤလေ့လာမှု၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ ထိုသို့သော အပြောင်းအလဲများ (dynamics) ကို ပိုမိုမြင်သာစေရန်နှင့် နိုင်ငံတကာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု စနစ်သည် အဘယ်ကြောင့် တုံ့ပြန်သင့်သည်ဆိုသည့် အကြောင်းအရင်းသာမက မည်သို့ တုံ့ပြန်သင့်သည်ဆိုသည့် နည်းလမ်းကိုပါ အဆိုပြုတင်ပြရန် ဖြစ်ပါသည်။

ပါလက်စတိုင်း၊ မြန်မာနှင့် ဆူဒန်နိုင်ငံတို့ကို အဓိကထား၍ ရေးသားထားသော ဤစာတမ်းတွင် နယ်ချဲ့စနစ်နှင့် ခေါင်းပုံဖြတ်အမြတ်ထုတ်သည့် အရင်းရှင်စနစ်၏ သဘောသဘာဝများသည် အကျပ်အတည်းများကို မည်သို့တွန်းအားပေး၍ ရေရှည်တည်တံ့အောင် ဖြစ်ပွားစေသည်ဆိုသည့် အချက်ကို အလေးထား ဖော်ပြထားပါသည်။ အဆိုပါ နိုင်ငံသုံးနိုင်ငံသည် လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှု၊ အစုလိုက်အပြုံလိုက် နေရပ်စွန့်ခွာရမှုနှင့် အများအပြားသော လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များ ပါဝင်နေပြီး ကမ္ဘာပေါ်တွင် အဆိုးရွားဆုံးနှင့် ဖြေရှင်းရအခက်ခဲဆုံးသော လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ဘေးဒုက္ခများ ဖြစ်ပွားနေသည့် နိုင်ငံများဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း ၎င်းတို့သည် အနှစ်ချုပ်အားဖြင့် နိုင်ငံရေးအရ အကျပ်အတည်းများသာ ဖြစ်ကြပြီး၊ ယင်းပဋိပက္ခများအတွင်း လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ကူညီဆောင်ရွက်ပေးသူများနှင့် တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်မှုများသည် ထိခိုက်နစ်နာသော လူထုအတွက် ရေတိုရော ရေရှည်ပါ ထိခိုက်နစ်နာစေမည့် နည်းလမ်းများတွင် ပုံမှန်လိုလို ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်နေကြသည်။ ဤအကြောင်းအရာကိစ္စနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဤလေ့လာမှုသည် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ခုခံတွန်းလှန်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်သည့် ရှိနှင့်ပြီးသော စာပေအထောက်အထားများ (အထူးသဖြင့် Kamal, 2023; Slim, 2022)၊ အကူအညီပေးရေးနှင့် ကမ္ဘာ့အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ကာလရှည် ငြင်းခုံဆွေးနွေးချက်များ (Ferguson, 1994; Duffield, 2001) နှင့် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ မူဝါဒအဖွဲ့၏ ကြားနေမှု၊ ကယ်ဆယ်ရေးနှင့် ရပိုင်ခွင့်များကို လမ်းညွှန်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများ အပေါ်အခြေခံထားသည် (Moallin et al., 2025 ကို ကြည့်ပါ)။ ဤလေ့လာမှုတွင် မူဝါဒနှင့် လက်တွေ့စစ်မျိုးလုံးကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားပြီး ကျွန်ုပ်တို့အားလုံး ပုံမှန်လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ရှုထောင့်မှ ကျော်လွန်ရန် လိုအပ်ကြောင်း အလေးပေးဖော်ပြထားပါသည်။

ဤစာတမ်း၏ အစပိုင်းတွင် သုတေသန၏ ယုတ္တိဗေဒနှင့် အဓိကအာရုံစိုက်ထားသည့် အချက်များကို စာဖတ်သူများ နားလည်သဘောပေါက်စေရန် လမ်းညွှန်ပေးသည့် လေ့လာဆန်းစစ်မှုဆိုင်ရာ မူဘောင်နှင့် သုတေသနချဉ်းကပ်ပုံတို့ကို ဦးစွာ သတ်မှတ်တင်ပြထားပါသည်။ ဤစာတမ်းပါ ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှုနှင့် လွတ်မြောက်ရေးတို့အကြောင်း ပြောဆိုရာ၌ မည်သည့်အရာကို ဆိုလိုကြောင်းနှင့် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာကူညီဆောင်ရွက်ပေးသူများနှင့် မည်သို့ သက်ဆိုင်သည်ကို အကျဉ်းချုပ် ဖော်ပြထားပါသည်။ အဆိုပါ မူဘောင်သည် ဤစာတမ်းတွင် ဖော်ပြထားသည့် စိန်ခေါ်မှု အများအပြားကို ဖြေရှင်းရာ၌ အခြေခံကျသည့် အရပ်ဘက် လူမှုအဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ နယ်ပယ် (civic space) နှင့် လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်မှုများ၏ အရေးပါမှုကိုလည်း အလေးပေး ထောက်ပြထားပါသည်။ အပြန်အလှန် ကူညီထောက်ပံ့ရေးကို လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ အကူအညီပေးအပ်မှု လျင်မြန်ထိရောက်စေရန် (အထူးသဖြင့် လက်လှမ်းမီရယူနိုင်မှုနှင့် ထိရောက်မှုတို့အတွက်) ကိရိယာတစ်ခုအဖြစ် အသုံးပြုခြင်း ပိုမိုလျော့ကျလာသော်လည်း ကျွန်ုပ်တို့၏ မူဘောင်သည် ပိုမိုဘက်စုံလွှမ်းခြုံသော ဦးတည်ချက်တစ်ခု လိုအပ်ကြောင်း အလေးပေးဖော်ပြထားသည်။ ဤစာတမ်းသည် တစ်စတစ်စ ပိုမိုများပြားကျယ်ပြန့်လာနေသော လူထုနှင့် တစ်သားတည်း ရပ်တည်သော ပညာရပ်ဆိုင်ရာ လှုပ်ရှားမှုများ (solidarity scholarship) ကိုလည်း အခြေခံ၍ ပိုမိုကျယ်ပြန့်အောင် တည်ဆောက်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။

7 လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာမူဝါဒအဖွဲ့ (HPG) အစီရင်ခံစာ

ယင်းနောက် ဤသုတေသနသည် ပါလက်စတိုင်းနိုင်ငံနှင့် စတင်၍ မြန်မာနိုင်ငံနှင့် ဆူဒန်နိုင်ငံတို့သို့ ဆက်လက်ကူးပြောင်းကာ အဆိုပါ သုံးနိုင်ငံ၏ အခြေအနေများကို လေ့လာဆန်းစစ်ထားပါသည်။ နိုင်ငံတစ်ခုချင်းစီ၏ ပကတိအခြေအနေများသည် ဆိုးရွားထိတ်လန့်ဖွယ်ရာ တစ်မျိုးစီသီးသန့်ဖြစ်နေသော်လည်း ယင်းတို့သည် ကမ္ဘာတစ်ဝန်းလုံးက ပဲ့တင်ထပ်တူပြန်ကြသည့် လွတ်မြောက်ရေးနှင့် အဆုံးသတ်အားဖြင့် လူသားဆန်မှုတို့ကို ရှာဖွေဖော်ဆောင်ရာ ပင်မတည်ရှိရာနေရာများလည်း ဖြစ်ကြသည်။ အောက်ပါတို့သည် နိုင်ငံအလိုက် အခန်းတစ်ခုစီအတွက် လေ့လာတွေ့ရှိချက် အကျဉ်းချုပ်များ ဖြစ်ကြသည် -

- **ပါလက်စတိုင်း-** ပြင်းထန်သော အကြမ်းဖက်မှုများနှင့် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ပေါင်းပါဝင်ကျူးလွန်မှုများကြောင့် ဤအခန်းသည် အရှည်ဆုံး အခန်းဖြစ်ပါသည်။ ယင်းသည် နယ်ချဲ့အခြေချနေထိုင်မှု ကိုလိုနီစနစ်၏ သဘောသဘာဝများ၊ အကျပ်အတည်းများကို လုပ်ယူဖန်တီးမှုနှင့် အစွဲရေးအနေဖြင့် မိမိ၏ ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်သော လုပ်ရပ်များကို ဖုံးကွယ်ရန် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုသဘောတရားကို အကာအကွယ်ယူ လှည့်ဖြားပုံများကို ရှင်းလင်းဖော်ပြထားပါသည်။ ထို့အပြင် ပါလက်စတိုင်းလူမျိုးများအနေဖြင့် ၎င်းတို့အား အပြီးတိုင် ပျောက်ကွယ်သွားအောင် ပျက်စီးစေရန် ကြိုးပမ်းမှုများကို ကြံ့ကြံ့ခံရုံသာမက လွတ်မြောက်ရေးကိုပါ ကြိုးပမ်းဖော်ဆောင်နေကြပုံများကို ရှင်းလင်းပြောပြထားသည့် ဆူမုဒ် (မဆုတ်မနစ် ကြံ့ကြံ့ခံရပ်တည်မှု) အယူအဆကိုလည်း ထည့်သွင်းဆွေးနွေးထားပါသည်။
- **မြန်မာ-** သယံဇာတ ထုတ်ယူရေး လုပ်ငန်းများနှင့် အာဏာရှင်စစ်အစိုးရ၏ ကိုလိုနီခေတ်ပုံစံ အကြမ်းဖက်မှုများကို ဆက်လက်ကျင့်သုံးမှုတို့က တစ်နိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာဖြင့် အကျပ်အတည်းများကို မည်သို့ တွန်းပို့နေသည်ကို အဓိကထား မီးမောင်းထိုးပြထားသော်လည်း အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ကဏ္ဍအများစုမှာမူ ဟိုတစ်စိတ်တစ်ခု အပိုင်းပိုင်းကွဲပြားသော တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်မှုများကိုသာ ပြုလုပ်နေကြသည်။ သို့ရာတွင် ပြည်သူများသည် အာဏာရှင်ဆန်သောအုပ်ချုပ်မှုကို ဆက်လက် ခုခံတွန်းလှန်နေဆဲဖြစ်ပြီး၊ အမျိုးသမီးအရေး လှုပ်ရှားမှုဝါဒ အခြေပြု လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဝါဒ (feminist humanitarianism) နှင့် ခေါင်းဆောင်မှုတို့သည် လတ်တလော လိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းပေးရုံသာမက ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်ပြီး အကြမ်းဖက်သော အမျိုးသားကြီးစိုးရေးစနစ်ဆိုးများ (patriarchal structures) မှခွဲထွက်ကာ လူမှုဆက်ဆံရေးကို ပြန်လည်ပုံဖော်ရာတွင်လည်း အရေးကြီးနေပါသည်။
- **ဆူဒန်-** ဤအခန်းသည် ဆူဒန်နိုင်ငံတစ်ဝန်းလုံးတွင် ပဋိပက္ခကို တွန်းအားပေးနေသော နှစ်ပေါင်းများစွာ ဆက်တိုက်ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည့် အရင်းရှင်ဆန်သော သယံဇာတထုတ်ယူမှု (capitalist extraction) အပေါ်အခြေခံပြီး၊ အထူးသဖြင့် လက်နက်များကို ရွှေ့ဖြင့် လဲလှယ်ခြင်းမှတစ်ဆင့် စစ်ပွဲကို ပိုမိုပြင်းထန်စေပြီး ကြန့်ကြာလာစေရေး၌ အာရပ်စော်ဘွားများ ပြည်ထောင်စု (UAE) ၏ အဓိကပါဝင်ပတ်သက်နေမှုကို လေ့လာစိစစ်ထားပါသည်။ ထို့နောက် ဆန်းစစ်လေ့လာချက်သည် အပြန်အလှန် ကူညီထောက်ပံ့မှုဆိုင်ရာ ဖြစ်စဉ်များ (mutual aid dynamisms) ဆီသို့ ဦးတည်သွားပြီး၊ အဆိုပါကူညီမှုများကို (ကိုယ်ကျိုးစီးပွားအတွက်) ကိရိယာတစ်ခုသဖွယ် အသုံးချခြင်းမျိုး မဖြစ်စေရန် သတိပေးထားကာ၊ ယင်းအစား လူထုနှင့်နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်မှုများအတွက် လုံလောက်သော ပံ့ပိုးကူညီမှုများ ရရှိစေရန် သေချာစေရေးကို အလေးပေးထားသည်။ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်း ကောင်းမွန်စွာ ပြန်လည်လည်ပတ်နိုင်ရေးအတွက် ဆောင်ရွက်နေသော အပြန်အလှန် ကူညီထောက်ပံ့မှုများနှင့်အတူ နာဖီးရ် (စပေါင်းလှုပ်ရှားမှုနှင့် သွေးစည်းညီညွတ်မှု) များကို လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ကူညီဆောင်ရွက်ပေးသူများအနေဖြင့် သာမန်ချီးမွမ်းရုံသာသက်သက်သာသာမဟုတ်ဘဲ စနစ်တကျနှင့် ထိရောက်စွာ ပံ့ပိုးကူညီပေးရမည် ဖြစ်သည်။

အဆိုပါနိုင်ငံသုံးခုလုံးကို တစ်နိုင်ငံချင်းစီဖြစ်စေ၊ စုပေါင်း၍ဖြစ်စေ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ အကျပ်အတည်းများအဖြစ်သာ အဓိကထား၍ ရှုမြင်ဆက်ဆံကိုင်တွယ်နေ၍မရတော့ကြောင်း ဤစာတမ်းက နိဂုံးချုပ်သုံးသပ်ထားသည်။ အထူးသဖြင့် ကိုလိုနီစနစ်နှင့် ခေါင်းပုံဖြတ်အမြတ်ထုတ်သော အရင်းရှင်စနစ် ပုံစံမျိုးစုံဖြင့် လာလေ့ရှိသော ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှုများသည် နိုင်ငံတစ်ခုချင်းစီရှိ အာဏာရှင်စနစ်နှင့် ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်မှုများ၏ အခြေခံအကြောင်းရင်းများ ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု စနစ်နှင့် ကူညီဆောင်ရွက်ပေးသူများအနေဖြင့် အဆိုပါ မြေပြင်ပကတိ အခြေအနေများကို ပိုမိုကောင်းမွန်စွာ နားလည်ပြီး ထိတွေ့ဆက်ဆံ ကိုင်တွယ်ရမည် ဖြစ်သည်။ စိန်ခေါ်မှုများမှာ အလွန်ကြီးမားလှသော်လည်း လက်ရှိအခြေအနေအတိုင်း ဆက်လက်ရပ်တည်သွားရန်မှာ မဖြစ်နိုင်တော့ပေ။ အပြန်အလှန်အားဖြင့် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်ချက်သည် လူထု၏ လွတ်မြောက်ရေး ရုန်းကန်မှုများကို ဟန့်တားနောက်ယှက်ခြင်းထက် (အဓိကကျသော အထောက်အကူပြု ဒေါက်တိုင်များ ပံ့ပိုးပေးခြင်းအားဖြင့်) ယင်းတို့၏ ကြိုးပမ်းမှုများ အောင်မြင်ချောမွေ့စေရေးအတွက် အကောင်းဆုံး လုပ်ဆောင်ပေးနိုင်သည့် ထူးခြားသည့် အနေအထားတွင် ရှိနေသည်။

1 သုတေသနမူဘောင်နှင့် ချဉ်းကပ်မှု

ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါမှသည် လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုများနှင့် နိုင်ငံတကာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု ဥပဒေ (IHL) ကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ချိုးဖောက်မှုများအထိ ကမ္ဘာတစ်ခုလုံးအပေါ်ရိုက်ခတ်စေသည့် ကမောက်ကမဖြစ်ရပ်များသည် လွန်ခဲ့သော နှစ်များအတွင်း ပိုမိုမြန်ဆန်လာခဲ့သည်။ ယင်းကိစ္စသည် လူသားချင်းစာနာမှုနှင့် ကူညီထောက်ပံ့ရေးစနစ်များအတွက်သာမက လူသားမျိုးနွယ်၏ အနာဂတ်အတွက်ပါ ကြီးမားသော စိန်ခေါ်မှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ နိုင်ငံတကာ ကူညီထောက်ပံ့ရေးစနစ်များသည် ပြောင်းလဲမှုကို ဆက်လက်ငြင်းဆန်နေဆဲ ဖြစ်ကြောင်း အသိအမှတ်ပြုလျက် ယခုအခန်းတွင် ရှေ့ဆက်ဖော်ပြမည့် ဆန်းစစ်လေ့လာချက်များနှင့် သက်ဆိုင်သည့် အဓိကအချက်အချို့ကို ဖော်ပြထားသည်။ ပုံရိပ်စုံစုံကောင်းသည်မှာ၊ ပိုမိုကောင်းမွန်သော လုပ်ဆောင်မှုပုံစံများဆီသို့ လိုအပ်သလောက် ခရီးမရောက်ခဲ့သော်လည်း နှစ်ပေါင်းများစွာ တဖြည်းဖြည်းချင်း ချမှတ်တည်ဆောက်ခဲ့ရသော တိုးတက်မှုများမှာ ယခုအခါ ပြန်လည်ပျက်ပြားဆုတ်ယုတ်လာနေခြင်း ဖြစ်သည်။ စိန်ခေါ်မှု၏ အတိုင်းအတာသည် အလွန်ပင်ကြီးမားလှသည်- ၂၀၂၆ ခုနှစ်တွင် လူပေါင်း ၂၅၂ သန်းခန့်သည် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ အကူအညီများ လိုအပ်လိမ့်မည်ဟု ခန့်မှန်းထားသော်လည်း ရန်ပုံငွေ ထောက်ပံ့မှုမှာ ၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် ၁၀ ရာခိုင်နှုန်း ကျဆင်းသွားခဲ့ပြီး ၂၀၂၅ ခုနှစ်တွင် သိသိသာသာ ပိုမိုလျော့နည်းသွားခဲ့ကာ (Pearson, forthcoming)၊ ၂၀၂၆ ခုနှစ်အတွက်မူ ပိုမိုဆိုးရွားလာဖွယ် ရှိနေပါသည်။

လတ်တလော အကူအညီများ ဖြတ်တောက်ခံရမှုကြောင့် လူသားချင်းစာနာမှု ကဏ္ဍသည် မိမိတို့ကိုယ်ကို ပြန်လည်ဆန်းစစ်ပြင်ဆင်သည့် အပြောင်းအလဲတစ်ခုကို ဖြတ်သန်းနေရပြီး၊ ယင်းမှတစ်ဆင့် အခြေခံအဆင့်သို့ လျော့ချခြင်းဝါဒ (ဆိုလိုသည်မှာ ရန်ပုံငွေ ခြီးခြံချွေတာရန်နှင့် လုပ်ငန်းနယ်ပယ်ကို ပိုမိုကျဉ်းမြောင်းစွာ အာရုံစိုက်ရန် စနစ်ကို ကျုံ့လိုက်ခြင်း)ကို လိုလားသူများ နှင့် ပိုမိုဘက်စုံလွှမ်းခြုံသော ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုကို လိုလားသူများဟူသော သဘောထား အမြင်နှစ်ခု အကြား ပိုမိုကွဲပြားမှု ဖြစ်ပေါ်လာစေပြီး ယင်းနှစ်ခုကြားတွင်လည်း မတူညီသည့် ရပ်တည်ချက် အမျိုးမျိုးရှိနေကြပါသည်။ ကုလသမဂ္ဂလူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းရေးရုံး (OCHA) သည် အခြေခံအဆင့်သို့ လျော့ချခြင်းဝါဒ ဦးဆောင်လမ်းပြအဖြစ် ပါဝင်နေပြီး၊ လူသားချင်းစာနာမှုကို 'မူလအခြေခံအဆင့်များဆီသို့ ပြန်သွားရေး' နှင့် 'အရေးကြီးဆုံး အရာများကိုသာ အဓိကထား ဦးစားပေးရေး' တို့အတွက် တွန်းအားပေး လုပ်ဆောင်လျက်ရှိသည် (OCHA, 2025)။ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ညှိနှိုင်းရေးရုံး၏ စုပေါင်းရန်ပုံငွေအတွင်းသို့ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု (US) က ကနဦး အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၂ ဘီလီယံ (အခြားဖော်ပြချက် မရှိပါက ဒေါ်လာပမာဏများမှာ အမေရိကန်ဒေါ်လာဖြစ်သည်) ထည့်ဝင်လိုက်ခြင်းဖြင့် ယင်းဦးတည်ချက်သည် ပိုမိုခိုင်မာလာခဲ့သည်။ အဆိုပါ ရန်ပုံငွေကို အသက်ကယ်ဆယ်ရေး အကူအညီဟု ခေါ်ဆိုသော လုပ်ငန်းများအတွက်သာ သီးသန့်အသုံးချရန် ဖြစ်ပြီး ခြောက်လအတွင်း ကုန်အောင် သုံးစွဲရမည် ဖြစ်သည်။ ကုလသမဂ္ဂဆိုင်ရာ အမေရိကန် သံအမတ်ကြီး မိုက်ခဲဝေါ့စ် (Mike Waltz) ၏ အဆိုအရ ဤထည့်ဝင်မှုတွင် ဂျန်ဒါအရေးကိစ္စများကို ဆန့်ကျင်ခြင်း (anti-gender)၊ နိုင်ငံပေါင်း ၁၇ နိုင်ငံအတွက်သာ ကန့်သတ်ထားခြင်းနှင့် နောက်ဆုံးတွင် 'အမေရိကန် အမျိုးသားအကျိုးစီးပွားအတွက် ရည်ရွယ်ရေးဆွဲထားခြင်း' စသည့် အခြားသော စည်းကမ်းချက်များလည်း ပါဝင်နေသည် (Miolene, 2026)။ အမေရိကန်သည် ၂၀၂၆ ခုနှစ် မေလတွင် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ညှိနှိုင်းရေးရုံးသို့ နောက်ထပ် ဒေါ်လာ ၁.၈ ဘီလီယံ ထပ်မံထည့်ဝင်ခဲ့ပြီး လုပ်ငန်းများ အကောင်အထည်ဖော်ရမည့် သက်တမ်းကိုလည်း ၁၂ လအထိ တိုးမြှင့်ပေးခဲ့သည် (ibid.)။

လျော့ချရေးလိုလားသူများ (reductionists) နှင့် ဆန့်ကျင်ဘက်အနေဖြင့် ပိုမိုဘက်စုံလွှမ်းခြုံသော လူသားချင်းစာနာမှုစနစ်ကို ဖော်ဆောင်လိုသူများသည် ဒေသခံများဦးဆောင်သည့် လုပ်ဆောင်ချက်များကို ပံ့ပိုးပေးသည်။ အကူအညီပေးအပ်မှု ထိရောက်ရေးဆိုင်ရာ ပါရီကြေညာစာတမ်း (Paris Declaration on Aid Effectiveness)၊ ဂရန်းဘာဂိန်း (Grand Bargain) ကတိကဝတ်နှင့် အလားတူ ကတိပြုချက်များနှင့်လည်း ချိတ်ဆက်သည့် 'နယ်ပယ်စုံ ပူးပေါင်းချိတ်ဆက်မှု (nexus)' ဟု ခေါ်ဆိုသည့် ပေါင်းစပ်စီမံကိန်းများဆီသို့ နှစ်ပေါင်းများစွာ ကူးပြောင်းလုပ်ဆောင်လာခဲ့သော အခြေခံအုတ်မြစ်များအပေါ်ပိုမို အားကောင်းအောင် ဆက်လက်တည်ဆောက်နေကြသည်။ အချို့သော လုပ်ဆောင်သူများအတွက်မူ ယခုဦးတည်ချက်သည် ဘေးဒုက္ခရင်ဆိုင်နေရသော လူထုနှင့်အတူ တစ်သားတည်း ရပ်တည်ရန်နှင့် ၎င်းတို့အတွက် တရားမျှတမှု ရရှိစေရန် ပံ့ပိုးပေးရေးအပေါ် အဓိက အလေးထားပြီး လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ စနစ်များသည် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော အရပ်ဘက် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၏ ရပ်တည်လှုပ်ရှားမှု နယ်ပယ် (Civic Space) နှင့် မည်သို့ ချိတ်ဆက် ဆောင်ရွက်နေသည်ကို အသေအချာ ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်းလည်း ပါဝင်သည် (Moallin et al., 2025 ကိုကြည့်ပါ)။

ယခုလေ့လာမှုသည် ထိုသို့ ချိတ်ဆက်နေသည့် တင်းမာမှုများကို ကိုင်တွယ် လေ့လာဆန်းစစ်ထားပြီး၊ နောက်ဆုံးတွင် လျော့ချရေးလိုလားသူများ၏ အယူအဆကို ငြင်းပယ်ကာ ပိုမိုဘက်စုံလွှမ်းခြုံပြီး လွတ်လပ်မှုကို ဦးတည်သော လူသားချင်းစာနာမှု လမ်းစဉ်သည် ပိုမို ကောင်းမွန်

9 လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာမူဝါဒအဖွဲ့ (HPG) အစီရင်ခံစာ

ရုံသာမက၊ ယနေ့ခေတ် ကြုံတွေ့နေရသော ဘေးဒုက္ခများ၏ ပမာဏနှင့် ရှုပ်ထွေးမှုများအတွက် မရှိမဖြစ် လိုအပ်ကြောင်းကိုလည်း အလေးအနက် မီးမောင်းထိုးပြထားသည်။ ယခုအခန်း၏ ကျန်ရှိသော အပိုင်းတွင် သုတေသန၏ မူဘောင်နှင့် ချဉ်းကပ်ပုံများကို ဖော်ပြထားပြီး၊ ထို့နောက်တွင် ပါလက်စတိုင်း၊ မြန်မာနှင့် ဆူဒန်နိုင်ငံတို့၌ ဖြစ်ပွားနေသော ကမ္ဘာ့အပြင်းထန်ဆုံး ပဋိပက္ခ သုံးခုတွင် အဆိုပါ ဖြစ်တည်မှု ပြောင်းလဲမှုများ မည်သို့ ဖြစ်ပေါ်နေသည်ကို စာတမ်းက ဆက်လက် ဆန်းစစ်သွားမည် ဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် ဤစာတမ်းသည် စိန်ခေါ်မှုများ၏ ပမာဏကိုသာ အာရုံစိုက်ထားခြင်း မဟုတ်ဘဲ၊ လွတ်လပ်မှုကို ရှေးရှုရာတွင် ဒေသတွင်းနှင့် နိုင်ငံအဆင့် ကူညီဆောင်ရွက်ပေးသူ (LNA) များက လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်ချက်များကို မည်သို့ ပုံစံသစ် ပြောင်းလဲ အကောင်အထည်ဖော်နေကြသည်ကို ရှင်းလင်းစွာ ဖော်ထုတ်ပြသရန် ကြိုးပမ်းထားသည်။ ဤကိစ္စနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဤစာတမ်းသည် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ခုခံတွန်းလှန်ခြင်းများနှင့် ပတ်သက်သည့် လေ့လာဆန်းစစ်ချက်များနှင့် အယူအဆများ (Slim, 2022; Kamal, 2023 ကို ကြည့်ပါ)၊ ကြားနေဝါဒ၏ နိုင်ငံရေးအမြင် ပျောက်ကွယ်စေသည့် ရိုက်ခတ်မှုများအပေါ် စိုးရိမ်ပူပန်မှုများ (Moallin et al., 2025 ကို ကြည့်ပါ) တို့ကို အခြေခံ၍ အဆိုပြုချက်များဖြင့် ပုံဖော် ရေးသားထားခြင်း ဖြစ်သည်။ နောက်ဆက်တွဲ ဆန်းစစ်ချက်များတွင် ကြားနေဝါဒအကြောင်း ပါဝင်လာမည် ဖြစ်သော်လည်း ယခုစာတမ်းသည် ကြားနေရေးထက် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာ မတရားမှုများကို ဖြေရှင်းရန် လိုအပ်ချက်အပေါ်တွင်သာ အဓိက အာရုံစိုက်ထားပါသည်။ အထူးသဖြင့် ပါလက်စတိုင်း၊ မြန်မာနှင့် ဆူဒန်နိုင်ငံတို့ရှိ အကျပ်အတည်းများ၏ အဓိက ဝိသေသလက္ခဏာများ ဖြစ်ကြသော ကိုလိုနီခေတ် အမွေအနှစ်များ၊ အမွေခေါင်းပုံဖြတ်သည့် အရင်းရှင်စနစ်နှင့် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ အကူအညီများကို ကြိုးကိုင်ခြယ်လှယ်နေမှု စသည်တို့ကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် အလေးပေးထားခြင်း ဖြစ်သည်။

1.1 ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှု - ကိုလိုနီခေတ် အမွေအနှစ်များနှင့် ခေတ်ပြိုင်ဖြစ်ထွန်းမှု ပုံသဏ္ဌာန်များ

ယခုစာတမ်းသည် အထက်ပါ သုံးနိုင်ငံစလုံးရှိ ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှုပုံသဏ္ဌာန်များကို နားလည်သဘောပေါက်ရန်အတွက်လည်းကောင်း၊ ထိုဖိနှိပ်မှုများသည် လူသားချင်းစာနာမှုနှင့် အကူအညီပေးရေးစနစ်များနှင့် မည်သို့ ဆက်စပ်ပတ်သက်နေပြီး ခွဲခြား၍မရအောင် ဒွန်တွဲနေသည်ကို နားလည်သဘောပေါက်ရန်အတွက်လည်းကောင်း ကိုလိုနီခေတ် အမွေအနှစ်များနှင့် ၎င်းတို့၏ ခေတ်ပြိုင်ဖြစ်ထွန်းမှု ပုံသဏ္ဌာန် (contemporary manifestation) များအပေါ် အဓိကထား အလေးအနက် အာရုံစိုက်ထားပါသည်။ ဤသို့ အာရုံစိုက်လေ့လာရန် အရေးကြီးပါသည်။ အကြောင်းမှာ - ကိုလိုနီစနစ်ဆိုသည်မှာ သမိုင်းတင်ကျန်ရစ်ခဲ့သည့် အရာတစ်ခုမျှသာ မဟုတ်ဘဲ၊ ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား ပြည်သူများ၏ နိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ရပ်တည်ရှင်သန်မှုများကို ဖျောက်ဖျက်ပစ်ရန် ရည်ရွယ်ပြီး ဆက်လက် လည်ပတ်နေသည့် ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာ စနစ်ဆိုးတစ်ခု ဖြစ်နေသောကြောင့်ပင် ဖြစ်သည် (Wolfe, 2006)။ ပါလက်စတိုင်း၊ မြန်မာနှင့် ဆူဒန်နိုင်ငံတို့တွင် ကြုံတွေ့နေရသော အကျပ်အတည်းများသည် မတော်တဆ ဖြစ်ပွားလာခြင်း မဟုတ်ဘဲ၊ နယ်မြေဒေသ စုစည်းညီညွတ်မှု သို့မဟုတ် ပြည်သူများ၏ လွတ်မြောက်မှုကို တားဆီးရန် ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ ရေးဆွဲထားသော မူဝါဒများကြောင့် တမင်တကာ ဖန်တီးထားခြင်း ဖြစ်သည်ကို နားလည်ရန် အတွက် ဤ ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာ နားလည်သဘောပေါက်မှုသည် မရှိမဖြစ် လိုအပ်ပါသည်။ ကိုလိုနီစနစ်သည် အပြန်အလှန် ချိတ်ဆက်နေသည့် နည်းလမ်းသုံးရပ်ဖြင့် လည်ပတ်လေ့ရှိပြီး ယင်းကို ပါလက်စတိုင်းရှိ အခြေချကိုလိုနီနယ်ချဲ့ဝါဒ (settler colonialism) တွင် အထင်ရှားဆုံး တွေ့မြင်နိုင်သော်လည်း မြန်မာနှင့် ဆူဒန်နိုင်ငံတို့တွင်လည်း ထင်ရှားစွာ တွေ့မြင်နိုင်ပါသည် -

- **နယ်မြေသိမ်းပိုက်ခြင်း**- အခြေချနေထိုင်မှုများ၊ စစ်ဘက်ဆိုင်ရာဇုန်များနှင့် စီမံခန့်ခွဲမှုဆိုင်ရာ ကန့်သတ်ချက်များမှတစ်ဆင့် မြေယာများကို သိမ်းယူခြင်းနှင့် ထိန်းချုပ်ခြင်း။
- **သယံဇာတ ထုတ်ယူခြင်း**- ရေ၊ တွင်းထွက်သတ္တုများ၊ စိုက်ပျိုးမြေနှင့် လုပ်သားအင်အားတို့ကို စီးပွားရေးအရ အဓမ္မရယူပိုင်ဆိုင်ခြင်း။
- **ဌာနေတိုင်းရင်းသားများကို ရှင်းလင်းဖယ်ရှားခြင်း**- စနစ်တကျ နေရပ်စွန့်ခွာစေခြင်း၊ ဥပဒေကြောင်းအရ အခွင့်အရေးများ ဆုံးရှုံးစေခြင်းနှင့် သမိုင်းနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အထောက်အထားများကို ဖျောက်ဖျက်ပစ်ခြင်း (ibid.)။

ဤယန္တရား သုံးခုနှင့်အတူ ကိုလိုနီစနစ်၏ အမွေအနှစ်များသည် လက်ရှိခေတ်ပြိုင် အကျပ်အတည်းများကို ဆက်လက်ပုံဖော်နေပြီး၊ အထူးသဖြင့် မမျှတသော စီးပွားရေးဆက်ဆံရေးများမှတစ်ဆင့် ကိုလိုနီခေတ်သစ်ဝါဒသည် ဆက်လက်စိုးမိုးနေပါသည်။ ဝေါလ်တာ ရော့ဒနီ (Walter Rodney) (2018) က အာဖရိကအကြောင်း ရေးသားထားသည့်အတိုင်း ဥရောပ၏ ကိုလိုနီစနစ်နှင့် ဂျန်ကုန်ကူးမှုတို့သည် အာဖရိကတိုက်ကို ဖွံ့ဖြိုးမှု နောက်ကျကျန်စေခဲ့ပြီး အာဖရိက၏ သယံဇာတများကမူ ဥရောပကိုသာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေခဲ့သည်။ လက်တင်အမေရိကတွင်လည်း ဥရောပ၏ သယံဇာတများကို မတရားလုယက်ဖျက်ဆီးမှုကြောင့် ထိုဒေသကို ဆင်းရဲမွဲတေသွားစေခဲ့ပြီး (Galeano, 2009)၊ ၁၉၈၀ ပြည့်လွန်နှစ်များအတွင်း လွတ်လပ်သောဈေးကွက်နှင့် နိုင်ငံတော်ဆန့်ကျင်ရေး ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကို ကိုလိုနီခေတ်သစ်စနစ်အရ အတင်းအကျပ် သတ်မှတ်ခဲ့ခြင်းက လက်တင်အမေရိက၏ ကြီးမားသော စက်မှုနှင့် စီးပွားရေး တိုးတက်မှုများကို နောက်ပြန်ဆုတ်

10 လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာမူဝါဒအဖွဲ့ (HPG) အစီရင်ခံစာ

သွားစေခဲ့သည် (Palma, 2008)။ တစ်ချိန်က ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်နေသော ဒေသတစ်ခုသည် အင်အားကြီး နိုင်ငံများ၏ အကျိုးစီးပွားအတွက် သယံဇာတ ထုတ်ယူရာနေရာတစ်ခုအဖြစ် တဖန်ပြန်လည် သက်ဆင်းစေခဲ့ရသည်။ ဤလေ့လာမှုအတွက် မြန်မာနှင့် ဆူဒန် နှစ်နိုင်ငံလုံး သည် ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးကို အကျိုးပြုရန် ကိုလိုနီလက်သစ်စနစ်အရ သယံဇာတ ထုတ်ယူခဲ့ရသည့် အဓိကနေရာများဖြစ်ပြီး၊ ပါလက်စတိုင်း သည် အစွဲရေး၏ မူဝါဒများနှင့် အကြမ်းဖက်မှုများကြောင့် ဝိုင်းရံပိတ်ဆို့ခြင်း၊ ပျောက်ကွယ်အောင်ပျောက်ဖျက်ခံရခြင်းနှင့် အိုးအိမ်စည်းစိမ် သိမ်းဆည်းခံရခြင်းတို့ကို ရင်ဆိုင်နေရသည်။ ထိုကဲ့သို့သော ဖြစ်တည်လှုပ်ရှားမှုများသည် နိုင်ငံတစ်ခုစီရှိ အကျပ်အတည်းများ၏ သွင်ပြင် လက္ခဏာများမျှသာမကဘဲ ကြီးမားသော လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်စေသည်။

လွန်ခဲ့သည့် နှစ်နှစ်အတွင်း လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ အကူအညီများ လျော့နည်းလာခြင်းအပေါ် သိသိသာသာ အာရုံစိုက်ခဲ့ကြ သော်လည်း၊ ပိုမိုနက်ရှိုင်းသော ဖိနှိပ်မှုစနစ်များနှင့် အကျပ်အတည်းဖြစ်စေသည့် အဓိကအကြောင်းအရင်းများသည် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး ဆွေးနွေးပွဲများတွင် ဘေးရောက်နေဆဲဖြစ်သည်။ လတ်တလောလိုအပ်ချက်များ၏ လက္ခဏာများနှင့် နေရပ်စွန့်ခွာရမှု ပုံစံများအပေါ်၌သာ အာရုံစိုက်နေခြင်းကြောင့် အကျပ်အတည်းများကို နိုင်ငံရေးပြဿနာအဖြစ် ရှုမြင်မည့်အစား လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ပြဿနာအဖြစ်သာ ဆက်လက်ပုံဖော်ရာ ရောက်နေစေသည်။ သဘာဝသယံဇာတ ထုတ်ယူခြင်းသည် ထင်ရှားသော သာဓကတစ်ခုဖြစ်ပြီး၊ မြန်မာနိုင်ငံမှ ကျောက်စိမ်း၊ မြေရှားသတ္တုနှင့် အရေးကြီးတွင်းထွက်သတ္တုများကို အစုလိုက်အပြုံလိုက် ထုတ်ယူနေကြသကဲ့သို့၊ ဆူဒန်နိုင်ငံ မှလည်း ရွှေနှင့် အခြားသယံဇာတများကို ထုတ်ယူနေကြကာ ပြင်ပမှ ပါဝင်ပတ်သက်သူများကို ချမ်းသာကြွယ်ဝစေပြီး အတောမသတ်နိုင် သော ကမ္ဘာ့ဝယ်လိုအားကို ဖြည့်ဆည်းပေးနေသည်။ ထိုကဲ့သို့သော ကုန်သွယ်မှုများကို ဖြစ်မြောက်စေသည့် တရားမဝင် ငွေကြေးစီးဆင်းမှု များသည် ပြည်တွင်းရှိ အထက်တန်းလွှာများနှင့် ၎င်းတို့၏ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ မိတ်ဖက်များကို ချမ်းသာကြွယ်ဝစေပြီး၊ ဒေသခံလူထုအတွက် မူ အလွန်လိုအပ်နေသော အကျိုးအမြတ် ဘဏ္ဍာငွေများကို ဆုံးရှုံးစေသည်။ ကမ္ဘာမြောက်ခြမ်း (Global North) ရှိ ဘဏ္ဍာရေးအဖွဲ့အစည်း အမျိုးမျိုးသည် ထိုကဲ့သို့သော တရားမဝင်ပြီး ပွင့်လင်းမြင်သာမှုမရှိသည့် ငွေကြေးစီးဆင်းမှုများကို လမ်းဖွင့်ပေးရာတွင် နက်နက်ရှိုင်းရှိုင်း ပါဝင်ပတ်သက်နေကြသည်။

တရားမဝင် ငွေကြေးစီးဆင်းမှုများကို တားဆီးပိတ်ဆို့ခြင်းသည် လက်ရှိကူညီပံ့ပိုးပေးနေသော အကူအညီပမာဏထက် များစွာပိုမို ထိ ရောက်မှုရှိနိုင်သည် (Bagree, 2026)။ ဥပမာအားဖြင့် ‘ဆာဟာရသဲကန္တာရတောင်ဘက် အာဖရိကဒေသ’ ရှိ နိုင်ငံများအတွက် ၂၀၂၂ ခု နှစ်တွင် ကုန်သွယ်မှုတန်ဖိုး ကွာဟချက် - ဆိုလိုသည်မှာ သယံဇာတ ထုတ်လုပ်သည့်နိုင်ငံမှ တင်ပို့မှုအဖြစ် အစီရင်ခံထားသော တန်ဖိုးနှင့် သယံဇာတ လက်ခံရရှိသည့်နိုင်ငံမှ တင်သွင်းမှုအဖြစ် အစီရင်ခံထားသော တန်ဖိုးတို့အကြား ကွာဟချက် — သည် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁၅၂.၉ ဘီလီယံ ရှိမည်ဟု ခန့်မှန်းခဲ့သည် (Global Financial Integrity, 2026)။ ၎င်းသည် အကူအညီများနှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါက တရားမဝင် ငွေကြေးစီးဆင်းမှု မည်မျှပင် ကြီးမားနေသည်ကို ပြသသည့် အညွှန်းကိန်းတစ်ခုဖြစ်ပြီး၊ ထိုခန့်မှန်းခြေ ပမာဏသည် ၂၀၂၅ ခုနှစ်တွင် တစ် ကမ္ဘာလုံးအတိုင်းအတာဖြင့် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု အကူအညီပေးရန် သတ်မှတ်ထားသော လူဦးရေအားလုံးကို သုံးကြိမ်တိုင်တိုင် ထောက်ပံ့ပေးရန် လုံလောက်သော ပမာဏဖြစ်သည်။ ဆန့်ကျင်ဘက်အနေဖြင့် ၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင် ဆာဟာရသဲကန္တာရတောင်ဘက် အာဖရိ ကဒေသသို့ ပေးအပ်ခဲ့သော အသားတင် တရားဝင် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အကူအညီ (ODA) မှာမူ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၂၉ ဘီလီယံသာ ရှိခဲ့သည် (OECD, 2024)။

ပို၍ပင် အထင်းသား ပေါ်လွင်သည်မှာ လွန်ခဲ့သည့် နှစ်များနှင့် လတ်တလော လများအတွင်း ကိုလိုနီခေတ် အလေ့အကျင့်များ ပြန်လည် ခေါင်းထောင်လာပြီး ပုံမှန်ကိစ္စတစ်ခုကဲ့သို့ပင် ဖြစ်လာသည်ကို တွေ့မြင်ခဲ့ကြရသည်။ ၂၀၂၆ ခုနှစ် မေလအထိ စာရင်းများအရ (Smith et al., 2026) အစွဲရေးက ဂျော်ဒန်မြစ်အနောက်ဘက်ကမ်း (West Bank) တစ်ခွင်၌ ၎င်း၏ အခြေချကိုလိုနီနယ်ချဲ့ဝါဒကို တိုးမြှင့်လုပ်ဆောင် လာခြင်း၊ ဂါဇာတွင် လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှု ကျူးလွန်ခြင်းနှင့် လက်နက်နှင့် ဆီးရီးယားအထိ ကျယ်ပြန့်နေသော အခြားနယ်မြေချဲ့ထွင်မှု များအပါအဝင် စုစုပေါင်း စတုရန်းကီလိုမီတာ ၁,၀၀၀ ကျော် ချဲ့ထွင်ထားမှုတို့ဖြင့် ဤအချက်ကို အထင်ရှားဆုံး တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ အခန်း (၂) တွင် လေ့လာဆန်းစစ်ခဲ့သည့်အတိုင်း (အထူးသဖြင့် အမေရိကန်နှင့် ဂျာမနီတို့၏ ကျောထောက်နောက်ခံပြုမှုဖြင့်) အစွဲရေး၏ ကိုလိုနီပြု ရန် ကြိုးပမ်းမှုသည် ပါလက်စတိုင်းပြည်သူတို့၏ ဆင်းရဲဒုက္ခကို ပိုမိုဆိုးရွားစေပြီး လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များ ကို မြင့်မားစေရန် ဖန်တီးလျက်ရှိသည်။ အခြားနေရာများတွင်လည်း ဆူဒန်နှင့် ယီမင်နိုင်ငံတို့ကဲ့သို့ ကြားခံကိုယ်စားပြုစစ်ပွဲပုံစံ (proxy wars) တိုးပွားလာခြင်းနှင့်အတူ ရုရှား၏ ယူကရိန်းကို ကျူးကျော်ဝင်ရောက်မှုတို့သည် ကိုလိုနီခေတ်သစ်စနစ်၏ စွက်ဖက်မှုနှင့် နယ်မြေ ချဲ့ထွင်ဝါဒကို ပိုမိုထင်ဟပ်ပြသနေသည်။ ဂရင်းလန်ကျွန်းကို ကိုလိုနီပြုရန် ခြိမ်းခြောက်ခြင်း၊ ဗင်နီဇွဲလားနိုင်ငံတော်အကြီးအကဲကို ပြန်ပေး ဆွဲခြင်း၊ ကျူးဘားနိုင်ငံကို ပိတ်ဆို့ခြင်းနှင့် အီရန်ခေါင်းဆောင်ပိုင်းကို လုပ်ကြံခြင်းတို့ ပြုလုပ်ပြီး ထိုပထဝီဝင်ဒေသအများအပြားရှိ သဘာဝ သယံဇာတများကို ထိန်းချုပ်ရန် ကြိုးပမ်းနေသည့် အမေရိကန်အစိုးရ၏ လုပ်ရပ်များက ဤအခြေအနေကို ပိုမိုအားဖြည့်ပေးနေသည်။

11 လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာမူဝါဒအဖွဲ့ (HPG) အစီရင်ခံစာ

ဤအစီရင်ခံစာသည် ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှုနှင့်ပတ်သက်သော ဖြစ်တည်လှုပ်ရှားမှုများကို ရှင်းလင်းတင်ပြထားသဖြင့် ကိုလိုနီစနစ်၏ သမိုင်းဝင် နှင့် ခေတ်ပြိုင်လက်တွေ့ဘဝများကို ဗဟိုချက်အဖြစ် ထားရှိပါသည်။ အကြောင်းမှာ ၎င်းတို့သည် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဝါဒ မည်သို့ပြောင်းလဲတိုးတက်လာသည်ကို အသိပေးနေသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ကျယ်ပြန့်စွာ ဖြစ်ပွားနေသည့် မတရားမှုများအပေါ်တရားဝင် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ကဏ္ဍ၏ ဥပမာပြုပြထားမှု သို့မဟုတ် 'ကြားနေမှု' အပေါ်ပူပန်စိုးရိမ်မှုများ မြင့်တက်လာခြင်းက ယင်းအချက်ကို ထင်ဟပ်ဖော်ပြနေသည် (Wando, 2025)။ ယင်းမှာ လက်ရှိလူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာစနစ်နှင့် ယင်းတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက် သူများသည် ကိုလိုနီစနစ်၏ အမွေအနှစ်များနှင့် ခေတ်ပြိုင်ကျင့်ထုံးများ၏ ကြီးမားကျယ်ပြန့်မှုကို ဖြေရှင်းပေးနိုင်သည်ဟု ဆိုလိုခြင်း မဟုတ်ဘဲ ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှုစနစ်များတွင် ကြံရာပါမဖြစ်စေရန် သတိပြုကြိုးပမ်းမှု လိုအပ်သည်။ ၎င်းသည် သွေးခွဲအုပ်ချုပ်မှု ဖိနှိပ်မှုကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာသော နက်ရှိုင်းသော ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာ မညီမျှမှုများကို မလိုလောက်သော နည်းလမ်းများဖြင့် အပေါ်ယံသာ သက်သာစေသည့် အမြစ်တွယ်နေသော ဝန်ဆောင်မှုပေးသူများ မဖြစ်ရန်လည်း လိုအပ်ပါသည် (Moallin et al., 2026 ကိုကြည့်ပါ)။

1.1.1 လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များကို ဖြစ်ပေါ်စေသည့် ခေါင်းပုံဖြတ် အမြတ် ထုတ်သည့် အရင်းရှင်စနစ်

ခေါင်းပုံဖြတ် အမြတ်ထုတ်သည့် အရင်းရှင်စနစ်သည် အသေးစား (micro) မှသည် အကြီးစား (macro) အဆင့်အထိ လူသားချင်းစာနာ ထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များကို မည်မျှအထိ ဖြစ်ပေါ်စေသည်ဆိုသည့် အချက်ကို နားလည်သဘောပေါက်ခြင်းသည် ၎င်းကို အရေးကြီးသည့် သာမညအချက်အဖြစ် အမျိုးအစားခွဲခြား၍ မရတော့သလို လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းနယ်ပယ် နှင့် မသက်ဆိုင်သည့် အရာအဖြစ် ဆက်လက် မှတ်ယူ၍ မရနိုင်တော့ပေ။ ယခုအခါ တစ်ကမ္ဘာလုံးတွင် ပျံ့နှံ့နေသော ပုံစံဖြင့် ခေါင်းပုံဖြတ် အမြတ်ထုတ်သည့် အရင်းရှင်စနစ်သည် လူ့အခွင့်အရေး၊ လူမှုရေးတရားမျှတမှုနှင့် ဒီမိုကရေစီစနစ်တို့နှင့်ပင် ပိုမို၍ ကိုက်ညီမှုမရှိ ဖြစ်လာ နေသည်။ အာဏာနှင့် ဓနဥစ္စာများသည် နိုင်ငံဖြတ်ကျော် အထက်တန်းစား အာဏာရှင်လူတန်းစားအတွင်း၌သာ ဆက်လက်၍ စုစည်းလျက် ရှိသည်။ အစိုးရများသည် အရင်းရှင်စနစ်၏ အလွန်အကျွံလုပ်ဆောင်မှုများကို ထိန်းချုပ်မည့်အစား၊ အဆိုးရွားဆုံးသော သက်ရောက်မှု များကို သက်သာလျော့ပါးစေရန်အတွက် ရေရှည်ဖွံ့ဖြိုးမှုကို အာမခံသော ကြွေးမြီများကို ဆက်လက်ရယူနေကြသည် (Streeck, 2024)။ နိုင်ငံတကာ လူသားချင်းစာနာမှုနှင့် အကူအညီပေးရေး စနစ်များအပေါ်သက်ရောက်လာသည့် နောက်ဆက်တွဲ အကျိုးဆက်များကို မကြုံ စဖူး မြင့်တက်လာသော မညီမျှမှု ပမာဏများနှင့် လျှင်မြန်စွာ ကျယ်ပြန့်လာပြီး ဘေးအန္တရာယ်ကြီးမားသည့် နည်းပညာ-ပဒေသရာဇ်စနစ် (techno-feudalism) တို့နှင့် ဆက်စပ်၍ အထင်းသား မြင်တွေ့နိုင်ပါသည် - ဆိုလိုသည်မှာ နည်းပညာ ကုမ္ပဏီကြီးများသည် လူထု၏ လူနေမှု ဘဝများနှင့် ကမ္ဘာ့အာဏာ တည်ဆောက်ပုံများအပေါ် အလွန်ကြီးမားသော ထိန်းချုပ်မှုများကို မည်သို့ ရရှိထားကြသည်ဆိုသည့် အချက်ဖြစ် ပါသည် (Varoufakis, 2024 ကို ကြည့်ပါ)။

၂၀၀၈ ခုနှစ် ကမ္ဘာ့ဘဏ္ဍာရေးအကျပ်အတည်းအပြီးတွင် '၁ ရာခိုင်နှုန်း' ဟုခေါ်သော ထိပ်သီးအထက်တန်းလွှာများကို ကျယ်ကျယ်ပြန့် ပြန့် ကန့်ကွက်ခဲ့ကြသော်လည်း၊ မညီမျှမှုသည် အထူးသဖြင့် ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါအပြီးတွင် ဆက်လက်မြင့်တက်နေခဲ့သည်။ ဤ အခြေအနေသည် အရင်းရှင်စနစ်၏ ခံတပ်ကြီးတစ်ခုဖြစ်သော ကမ္ဘာ့ဘဏ်ကိုယ်တိုင်ပင် ၂၀၁၆ ခုနှစ်ကတည်းက မညီမျှမှုကို ဖြေရှင်း ရန် လိုအပ်ကြောင်း လူသိရှင်ကြား သတိပေး နှိုးဆော်ခဲ့သည့် နောက်ခံအခြေအနေတွင် ဖြစ်ပေါ်နေခြင်း ဖြစ်သည် (World Bank, 2016)။ အလားတူပင် နိုင်ငံတကာငွေကြေးရန်ပုံငွေအဖွဲ့ (IMF) သည်လည်း မညီမျှမှုပြဿနာအပေါ် ၎င်း၏ အာရုံစိုက်မှုကို တိုးမြှင့်လုပ်ဆောင် လာခဲ့သည် (Donnan, 2015)။ ဝီလ်ကင်ဆင် (Wilkinson) နှင့် ပစ်ကတ် (Pickett) (2009) တို့က ပိုမိုတန်းတူညီမျှသော လူ့အဖွဲ့အစည်း များသည် အမြဲတမ်း ပိုမိုကောင်းမွန်စွာ တိုးတက်ကြောင်းကို ပြည့်စုံစွာ သရုပ်ဖော်ပြသခဲ့သည်မှာ လွန်ခဲ့သည့် နှစ်ပေါင်း ၂၀ နီးပါးလောက် ရှိပြီဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် ပစ်ကတ်တီသည် သူ၏ ထင်ရှားကျော်ကြားသော စာအုပ် ၂၁ ရာစု အရင်းအနှီး (Capital in the twenty-first century) ကို ထုတ်ဝေခဲ့ပြီး၊ ယင်းစာအုပ်တွင် စိတ်ပူပန်ဖွယ်ကောင်းသော မညီမျှမှု အပြောင်းအလဲများကို ထင်ရှားစွာ ဖော်ပြ ခဲ့ပါသည် (Piketty, 2014)။ Oxfam ၏ နှစ်ပတ်လည် မညီမျှမှု အစီရင်ခံစာ (inequality reports) များက ပြဿနာ၏ ကြီးမားကျယ်ပြန့် မှုကိုသာမက အခြေအနေမှာ မည်မျှအထိ လျင်မြန်စွာ ဆိုးရွားလာနေသည်ကိုပါ ဆက်လက်ပြသနေသည်။ ၂၀၂၅ ခုနှစ်တွင် ဘီလျံနာ များ၏ စည်းစိမ်ချမ်းသာသည် ယခင်ငါးနှစ်ထက် သုံးဆပိုမိုမြန်ဆန်စွာ တိုးပွားလာခဲ့ပြီး၊ ဘီလျံနာ ၁၂ ဦးတည်း၏ စည်းစိမ်ချမ်းသာသည် ကမ္ဘာ့လူဦးရေ၏ အောက်ခြေထက်ဝက် (ခန့်မှန်းခြေ လူဦးရေ လေးဘီလီယံ) ၏ စည်းစိမ်ထက် ပိုမိုများပြားနေသည်။ ထို့အပြင် မညီမျှမှု မြင့်မားသော နိုင်ငံများတွင် ဒီမိုကရေစီ ယုံယွင်းပျက်စီးမှု ဖြစ်နိုင်ခြေ ခုနစ်ဆ ပိုများပြီး (Maitland et al., 2026)၊ မြင့်မားသော မညီမျှမှုနှင့် ထိပ်သီးလူနည်းစုက လက်ဝါးကြီးအုပ်ထားခြင်းတို့သည် အရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်း နယ်ပယ် အပေါ်ဆိုးကျိုးသက်ရောက်စေပါသည်။

12 လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာမူဝါဒအဖွဲ့ (HPG) အစီရင်ခံစာ

ခေါင်းပုံဖြတ် အမြတ်ထုတ်သည့် အရင်းရှင်စနစ်နှင့် ဆက်စပ်နေသော မညီမျှမှုများသည် စိတ်ကူးသက်သက်ရှိသော ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ဖြစ်ရပ်များသာမကဘဲ များစွာသော လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု အကျပ်အတည်းများနှင့်လည်း ခွဲခြား၍မရဘဲ ဆက်စပ်နေပါသည်။ အာဖရိကဦးချိုဒေသ (Horn of Africa) တွင် ပင်လယ်ကွေ့နိုင်ငံများ (Gulf States) ၏ မွေးမြူရေးတိရစ္ဆာန် ဝယ်လိုအားသည် သယံဇာတ ထုတ်ယူရေးဝါဒဆန်သော စီးပွားရေးဆက်ဆံရေးကို ပိုမိုအားကောင်းစေခဲ့ပြီး၊ ၎င်းက ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားခြင်း၊ နေရပ်စွန့်ခွာခြင်းနှင့် မြေယာအဓမ္မသိမ်းဆည်းခံရခြင်းတို့ဆီသို့ ဦးတည်စေခဲ့သည်။ ရာသီဥတုအကျပ်အတည်းနှင့် လူမျိုးစုအကြား တင်းမာမှုများကိုသာ အကြမ်းဖက်ပဋိပက္ခများ၏ အဓိကတွန်းအားများအဖြစ် ဆက်လက်အာရုံစိုက်နေခြင်းသည် အမြစ်တွယ်နေသော အကြောင်းအရင်းဖြစ်သည့် ခေါင်းပုံဖြတ် အမြတ်ထုတ်သည့် အရင်းရှင်စနစ်အပေါ် အာရုံစိုက်မှုကို လွှဲပြောင်းပစ်လိုက်သကဲ့သို့ ဖြစ်နေသည် (Duffield and Stockton, 2023)။ အလားတူပင် ကင်ညာ၊ နိုင်ဂျီးရီးယားနှင့် အခြားနေရာများရှိ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များသည် (ကိုလိုနီစနစ်က အတင်းအကျပ် ခွဲခြားသတ်မှတ်ခဲ့မှုများနှင့် များသောအားဖြင့် ပြန်လည်ဆက်စပ်နေသည့်) နက်နက်ရှိုင်းရှိုင်း အမြစ်တွယ်နေသော မညီမျှမှုများနှင့် သိသိသာသာ သက်ဆိုင်နေပြီး၊ ယင်းတို့ကို ဖြေရှင်းရန် နိုင်ငံတော်၏ လျစ်လျူရှုမှုက နောက်ကွယ်က ထောက်ပံ့ပေးထားသည်။ အကူအညီပေးရေး စနစ်များသည် ဆက်လက်ဝင်ရောက် ကူညီနေကြသော်လည်း ထိခိုက်လွယ်ရခြင်း၏ အခြေခံအကြောင်းအရင်းများကိုမူ အဓိကအားဖြင့် မဖြေရှင်းနိုင်ဘဲ ရှိနေဆဲဖြစ်သည် (Moallin et al., 2026 ကိုကြည့်ပါ)။ စီးပွားရေးပြဿနာများနှင့် မညီမျှမှုများကို ယေဘုယျအားဖြင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များအဖြစ် ရှုမြင်လေ့ရှိပြီး၊ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု ဝါဒကိုမူ ယင်း၏နောက်ဆက်တွဲ ဖြစ်ပေါ်လာသော လူသားတို့၏ အကျိုးဆက်များအပေါ်၌သာ အာရုံစိုက်ရန် လျော့ချ သတ်မှတ်ထားကြသည်။

နည်းပညာကုမ္ပဏီများ၏ ထိန်းချုပ်မှုကင်းမဲ့သော အာဏာနှင့် လွှမ်းမိုးမှုဖြစ်သည့် နည်းပညာ-ပဒေသရာဇ်စနစ် တိုးတက်လာခြင်းသည် ခေါင်းပုံဖြတ် အမြတ်ထုတ်သည့် အရင်းရှင်စနစ်နှင့် ဆက်စပ်နေသော လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ နောက်ဆက်တွဲအကျိုးဆက်များကို ပိုမိုထင်ရှားစွာ ပြသနေသည့် သာဓကတစ်ခု ဖြစ်လာနေသည် (Varoufakis, 2024)။ ၂၀၁၆ မှ ၂၀၁၇ ခုနှစ်အတွင်း မြန်မာနိုင်ငံရှိ ရိုဟင်ဂျာများကို လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှု ဖြစ်ပွားစေရန် လှုံ့ဆော်ပေးခဲ့သည့် အမုန်းစကားများကို လမ်းဖွင့်ပေးခဲ့ရာတွင် ဖေ့စ်ဘွတ်ခ် (Facebook) ၏ ပါဝင်ပတ်သက်မှုအခန်းကဏ္ဍကို (Amnesty International, 2022a ကိုကြည့်ပါ) သေချာစွာ မှတ်တမ်းတင်ထားပြီးဖြစ်ပြီး၊ ယင်းတွင် ဖေ့စ်ဘွတ်ခ် ဝန်ထမ်းဟောင်းများ၏ ပြောပြချက်များလည်း ပါဝင်သည် (Wynn-Williams, 2025)။ မကြာသေးမီက ပလန်တီယာ (Palantir) နှင့် အခြား နည်းပညာ ကုမ္ပဏီများသည် သေကြေပျက်စီးမှုများကို အားပေးအားမြှောက်ပြုသည့် မျက်နှာမှတ်မိစစ်ဆေးသည့် နည်းပညာ (facial recognition) နှင့် အခြား ဆော့ဖ်ဝဲလ်များ အပါအဝင် ဂီဇာတွင် အစွဲရမ်း၏ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှု၌ ပါဝင်ကူညီပေးနေမှုကြောင့် ကျယ်ပြန့်သော ဝေဖန်ပြစ်တင်မှုများကို ခံနေရပါသည် (Business and Human Rights Centre, 2024)။ အပြန်အလှန် ဆက်နွှယ်နေသော ဤအချက်များစွာ၏ အထင်ရှားဆုံးသော ပေါ်လွင်ချက်မှာ ဖရန်ဆက်စကာ အယ်လ်ဘာနီးစ် (Francesca Albanese) က ‘လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှု၏ စီးပွားရေး (Economy of genocide)’ ဟု ရည်ညွှန်းထားသည့်အရာ ဖြစ်ပြီး၊ ယင်းတွင် နည်းပညာနှင့် အခြားသော ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍမှ ပါဝင်ပတ်သက်သူ အများအပြားသည် ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်မှုများမှ အမြောက်အမြား အကျိုးအမြတ် ရရှိနေကြသည် (Albanese, 2025)။ ဤစာတမ်းအတွက် အင်တာဗျူးဖြေဆိုသူတစ်ဦးက အကြမ်းဖက်မှု၏ ဆိုးရွားပြင်းထန်မှုနှင့် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်ချက်များကို ခြယ်လှယ်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ မှတ်ချက်ပြုခဲ့သည်မှာ- ‘ဂီဇာက တစ်ကမ္ဘာလုံးမှာ ကျွန်တော်တို့ မြင်တွေ့နေရတဲ့ အကျပ်အတည်းရဲ့ ဗဟိုချက်မ (ground zero) ဖြစ်ပြီး စမ်းသပ်ကွင်းလည်း ဖြစ်ပါတယ်။’

1.2 လွတ်မြောက်ရေး - ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာ အသွင်ကူးပြောင်းမှုကို ဖော်ဆောင်ခြင်း

ဤစာတမ်းအတွက် လွတ်မြောက်ရေးကို လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များကို မကြာခဏ ဖြစ်ပေါ်စေတတ်သည့် ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှု၊ လွှမ်းမိုးချုပ်ကိုင်မှုနှင့် ခေါင်းပုံဖြတ်မှု စနစ်များမှ ကင်းလွတ်ခွင့်ရရှိရန် ကြိုးပမ်းအားထုတ်ခြင်းဟု နားလည်သတ်မှတ်ပါသည်။ လွတ်မြောက်ရေးတွင် လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးချင်းစီနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေး၊ သိက္ခာ၊ ဘေးကင်းလုံခြုံမှု၊ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်နှင့် အားလုံးအတူတကွ ထွန်းကားတိုးတက်ရေးတို့ကို ရရှိစေရန် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်မှုများ ပါဝင်သည် (Freire, 1970)။ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာများတွင် လွတ်မြောက်ရေးဟူသည်မှာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ကူညီဆောင်ရွက်ပေးသူများက နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုများကို အစားထိုးရန် သို့မဟုတ် ကြိုတင်သတ်မှတ်ထားသော နိုင်ငံရေးရလဒ်များကို ဖော်ဆောင်ရန် ဆိုလိုခြင်းမဟုတ်ပါ။ ယင်းအစား လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်ချက်များသည် အာဏာဖွဲ့စည်းပုံများ အတွင်း၌ လည်ပတ်နေခြင်းဖြစ်ပြီး အကျပ်အတည်းနှင့် လူသားတို့၏ ဒုက္ခဆင်းရဲများကို ရေရှည်တည်တံ့စေသည့် အခြေအနေများကို ပိုမိုအားကောင်းစေခြင်း သို့မဟုတ် စိန်ခေါ်တွန်းလှန်ခြင်းတို့ ပြုလုပ်နိုင်ကြောင်း အသိအမှတ်ပြုရန် လိုအပ်ပါသည်။ ဤနားလည်သဘောပေါက်မှုသည် လွတ်လပ်မှုဟူသည်ကို အကြမ်းဖက်မှုမရှိခြင်းမျှသာ မဟုတ်ဘဲ၊ လူပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၏ သိက္ခာ၊ လုပ်ပိုင်ခွင့်

13 လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာမူဝါဒအဖွဲ့ (HPG) အစီရင်ခံစာ

စွမ်းအားနှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်တို့ကို ကန့်သတ်ထားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံများကို ပြောင်းလဲပစ်နိုင်သည့် စုပေါင်းစွမ်းဆောင်ရည်အဖြစ် ရှုမြင်သော ကိုလိုနီဆန့်ကျင်ရေး၊ ကိုလိုနီစနစ်ပယ်ဖျက်ရေးနှင့် လွတ်မြောက်ရေးဆိုင်ရာ အတွေးအခေါ်အစဉ်အလာများအပေါ် အခြေခံထားခြင်း ဖြစ်သည် (Fanon, 1961; Erakat, 2019)။

1.2.1 ရှည်ကြာနေသော အကျပ်အတည်းများသည် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ နက်ရှိုင်းသော ပြောင်းလဲမှုကို တောင်းဆိုနေသည်

ကျွန်ုပ်တို့သည် အင်အားစုအချင်းချင်းအကြား အကြမ်းဖက်ပြိုင်ဆိုင်မှုများ အရှိန်အဟုန်မပြတ် မြင့်တက်နေသည့် ဟော့ဘ်စ်ဝါဒသစ်ကမ္ဘာ (Neo-Hobbesian world) ဆီသို့ မလွဲမသွေ ဦးတည်ရွေ့လျားနေသလား ဆိုသည်မှာ ဆက်လက်စောင့်ကြည့်ရဦးမည်ဖြစ်သော်လည်း၊ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်သူများနှင့် အခြားအကူအညီပေးရေးအဖွဲ့အစည်းများအတွက်မူ လက်ရှိကမ္ဘာကြီး၏ ရွေ့လျားပြောင်းလဲနေသည့် လမ်းကြောင်းသည် အလွန်တရာစိုးရိမ်ဖွယ်ရာဖြစ်ပြီး အရေးတကြီးတုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်နေပြီဖြစ်သည်။ ပါလက်စတိုင်း၊ မြန်မာနှင့် ဆူဒန်တို့တွင်သာမက တစ်ကမ္ဘာလုံးအတိုင်းအတာဖြင့် ဖိနှိပ်မှုများ၏ ပြင်းထန်မှုနှင့် ကျယ်ပြန့်မှုတို့သည် အကျပ်အတည်းများကို ပိုမိုဆိုးရွားစေပြီး ကာလရှည်ကြာစေကာ၊ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ စနစ်အား နက်နက်ရှိုင်းရှိုင်း ပြောင်းလဲရန် တောင်းဆိုနေသည်။ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ရန်ပုံငွေလိုအပ်ချက်များ၏ ၉၀ ရာခိုင်နှုန်းကျော်သည် ရှည်ကြာနေသော အကျပ်အတည်းများအတွက် ဖြစ်ပြီး ယင်းသို့ဖြစ်နေခြင်းသည် ရှုပ်ထွေးသော အကျပ်အတည်းဖြစ်စေသည့် အကြောင်းအရင်းများကို ဖြေရှင်းရန် လိုအပ်နေကြောင်း ထင်ဟပ်နေပြီး၊ အကျပ်အတည်း ၅ ခုတို့သည် နှစ် ၂၀ ကျော်ကြာအောင် နှစ်စဉ် တုံ့ပြန်မှုအစီအစဉ် (annual response plans) များ ဆက်လက်ရှိနေခဲ့ကြောင်း တွေ့ရပါသည် (Pearson et al., 2025)။ သို့သော်လည်း ‘လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ပြန်လည်အစပြုခြင်း’ (humanitarian reset)၊ ဂရန်းဘာဂိန်း (Grand Bargain) ၏ ဆယ်စုနှစ်တစ်ခု၊ ယူအန် ၈၀ (UN80) နှင့် အခြားမြောက်မြားစွာသော ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး ကြိုးပမ်းမှုများသည် အကျပ်အတည်းများကို ဖြစ်ပေါ်စေသည့် အဓိကဇစ်မြစ်အကြောင်းအရင်းများကို ဖုံးကွယ်ပိတ်ဆို့ထားလေ့ရှိပြီး၊ ယင်းအစား မိမိတို့အဖွဲ့အစည်းတွင်း ပြန်လည်သုံးသပ်သည့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများအပေါ်၌သာ အာရုံစိုက်မှုကို ဦးတည်သွားစေတတ်သည်။ စာရေးသူများအနေဖြင့် တရားဝင် (အကူအညီရန်ပုံငွေဖြင့် လည်ပတ်သော) လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုစနစ်သည် အကန့်အသတ်ဖြင့်သာ ဆောင်ရွက်နိုင်သည်ကို အသိအမှတ်ပြုသော်လည်း၊ ဤစာတမ်းသည် ပိုမိုကြီးမားသော စိန်ခေါ်မှုများ (meta challenges) ကို ရှေ့တန်းတင်ထားပြီး ပိုမိုနက်ရှိုင်းသော လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ပြောင်းလဲမှုကို လက်ခံကျင့်သုံးရန် လိုအပ်ကြောင်း အလေးပေးဖော်ပြ ထားသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဘက်စုံအကျပ်အတည်း (polycrisis) နှင့် ပတ်သက်၍ ရေးသားထားသကဲ့သို့ ‘နိုင်ငံတကာမှ ကူညီဆောင်ရွက်ပေးသူများသည် မသိနားမလည်မှု၏ ကန့်လန့်ကာကို ဖန်တီးနေသည့် ကြားနေဝါဒကို ဖက်တွယ်ဆုပ်ကိုင်နေမည့်အစား ဤလက်တွေ့ဘဝကို နားလည်ရန် လိုအပ်သည်’ (Naw et al., 2025: 9)။

အမြစ်တွယ်နေသော ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှုများနှင့် ၎င်းတို့ကြောင့် နောက်ဆက်တွဲ ပေါ်ပေါက်လာသည့် အကျပ်အတည်းများသည် မလွဲမသွေ ကြုံတွေ့ရမည့်အရာများ မဟုတ်သကဲ့သို့၊ အဆိုပါ လက်တွေ့မြေပြင် အခြေအနေကိုလည်း တရားဝင် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ စနစ်၏ ပြင်ပရှိ အင်အားစုများစွာက လက်ခံထားခြင်း မရှိပါ။ တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများနှင့် လူမှုလှုပ်ရှားမှုအဖွဲ့အစည်းများသည် လွတ်မြောက်မှုဆီသို့ ဦးတည်သည့် အားကောင်းသော တန်ပြန်လှုပ်ရှားမှုများ (countermovements) ကို ဆက်လက်ပုံဖော်လျက်ရှိကြရာ၊ ယင်းတို့တွင် အိန္ဒိယနိုင်ငံရှိ ဒေသခံတိုင်းရင်းသားများ၏ မြေယာပိုင်ဆိုင်ခွင့် လှုပ်ရှားမှုများ (Shiva, 2013) မှသည် အီကွေဒေါနိုင်ငံရှိ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အရေးပါသော သယံဇာတအလွန်အကျွံတူးဖော်မှု ဆန့်ကျင်ရေး အယူအဆ (post-extractivism) ဆီသို့ တွန်းအားပေးမှုများ (Riofrancos, 2020) အထိလည်းကောင်း၊ မကြာသေးမီနှစ်များအတွင်း ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နှင့် နီပေါနိုင်ငံတို့တွင် ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်သော အစိုးရများကို ဖြုတ်ချနိုင်ခဲ့သည့် လူငယ်များ ဦးဆောင်သော ဆန္ဒပြပွဲများအထိလည်းကောင်း ပါဝင်လျက်ရှိသည်။ ပါလက်စတိုင်း၊ မြန်မာနှင့် ဆူဒန်နိုင်ငံတို့သည်လည်း အလားတူပင် တက်ကြွထက်သန်သော လွတ်မြောက်ရေး ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများ တည်ရှိရာ နေရာများ ဖြစ်ကြသည်။ သို့သော်လည်း အခြားနေရာများတွင် ရေးသားထားသကဲ့သို့ တရားဝင် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ကဏ္ဍသည် တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများ၊ လူမှုလှုပ်ရှားမှုများနှင့် အဆင်မပြေသော ဆက်ဆံရေးမျိုး ရှိနေပြီး၊ ယင်းကဏ္ဍတွင် သွေးစည်းညီညွတ်မှု သို့မဟုတ် တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများနှင့် လက်တွေ့ကျကျ ထိတွေ့ဆက်ဆံမှုတို့ထက် နိုင်ငံရေးအရ ကင်းလွတ်စေသော ကြားနေဝါဒ၏ ကျဉ်းမြောင်းသည့် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်များကိုသာ ယေဘုယျအားဖြင့် ဦးစားပေးလေ့ရှိသည် (Moallin et al., 2025 ကိုကြည့်ပါ)။ အကျပ်အတည်း၏ ပမာဏမှာ ဆက်လက်မြင့်တက်နေသည်နှင့်အမျှ တရားဝင် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားဆိုင်ရာစနစ်ကြောင့် မဟုတ်ဘဲ ယင်းစနစ် ရှိနေသည့်ကြားကပင် ပြန်လည်ချိန်ညှိရန် အခွင့်အလမ်းများ ရှိလာနိုင်ပြီး၊ လက်ရှိတွင် စတင်ဖြစ်ပေါ်နေပြီ ဖြစ်သည်။

1.2.2 ကျဉ်းမြောင်းလာသော အရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်း နယ်ပယ်နှင့် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု ဆိုင်ရာ အပြန်အလှန် ဆက်သွယ်မှု

ဤအစီရင်ခံစာသည် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ မူဝါဒအဖွဲ့ (HPG) ၏ ၂၀၂၅ ခုနှစ် အစောပိုင်းထုတ် စာတမ်းဖြစ်သော လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ထောင်ချောက်လော? အိသီယိုပီးယား၊ မြန်မာ၊ ဆီးရီးယားနှင့် ဂါတီမာလာနိုင်ငံတို့တွင် ကြားနေ ဝါဒ၊ ကယ်ဆယ်ရေးနှင့် အခွင့်အရေးများအကြား မျှတအောင် စီမံဆောင်ရွက်ခြင်းစသည့် စာတမ်းများအပေါ် အခြေခံ၍ ရေးသားထား ခြင်း ဖြစ်သည် (Moallin et al., 2025)။ ထိုလေ့လာမှု၏ အဓိက အကြောင်းအရာမှာ လက်ငင်းလူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များကို ဖြေရှင်းပေးခြင်းနှင့် တရားမျှတမှုကို ဖော်ဆောင်ခြင်းတို့အကြား တင်းမာမှုဖြစ်ပြီး၊ ယင်းတွင် ရပိုင်ခွင့်များထက် ကယ်ဆယ်ရေးကိုသာ မကြာခဏ ဦးစားပေးခဲ့ကြသည်။ တစ်ဖန် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ရန်ပုံငွေများသည် အရပ်ဘက် လှူရှားမှုများကို တရားမျှတမှု ဖော်ဆောင်ခြင်းမှ သွေဖည်သွားစေပြီး ယင်းအစား အခြေခံလိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းပေးရန်အတွက် သာ အာရုံစိုက်မိအောင် လမ်းလွဲစေခဲ့သည်ကို တွေ့ရသည်။ အစီရင်ခံစာ ခေါင်းစဉ်အတိုင်းပင် အရေးကြီးသော မေးခွန်းထုတ်စူးစမ်းမှုတစ် ခုမှာ အကူအညီပေးရေး ဆောင်ရွက်သူများအနေဖြင့် အဆုံးမရှိသော ဝန်ဆောင်မှုပေးဝေခြင်းဟူသည့် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု ဆိုင်ရာ ထောင်ချောက်ကို မည်သို့ရှောင်ရှားပြီး မည်သို့ရုန်းထွက်နိုင်မည် ဆိုသည့် အချက် ဖြစ်သည်။ ထိုလေ့လာမှုအပြီး မကြာမီမှာပင် အ မေရိကန် နိုင်ငံတကာဖွံ့ဖြိုးရေးအေဂျင်စီ (USAID) သည် ဖျက်သိမ်းခံခဲ့ရပြီး အခြားအလှူရှင် အများအပြားသည်လည်း အကူအညီများ ကို အကြီးအကျယ် ဖြတ်တောက်ခဲ့ကြသည်။ ဂါဇာတွင် အစွဲရမ်း၏ ဆက်လက်ကျူးလွန်နေသော လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုနှင့် ပေါင်းစပ် လိုက်သောအခါ၊ လူသားချင်းစာနာမှုနှင့် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော အကူအညီပေးရေး ကဏ္ဍများသည် ဆက်လက်ရှင်သန်ရပ်တည်ရေးဆိုင်ရာ အကျပ်အတည်းကို ဆက်တိုက်ရင်ဆိုင်နေရဆဲ ဖြစ်သည်။ ယင်း၏ ရလဒ်တစ်ခုအနေဖြင့် သွေးစည်းညီညွတ်မှုနှင့် တရားမျှတမှုအတွက် တောင်းဆိုသံများ ပြန်လည်ထွက်ပေါ်လာခဲ့ပြီး (Barter and Fouad, 2024)၊ အပြန်အလှန် ကူညီထောက်ပံ့မှုသည်လည်း ပိုမိုအာရုံစိုက်မှုကို ရရှိလာခဲ့သည် (Posada and Ahimbisibwe, 2025)။ ဥပမာအားဖြင့် ဗြိတိန်နိုင်ငံ (ယူကေ) အစိုးရသည် ၂၀၂၆ ခုနှစ်အတွက် ဆူဒန်ဒေသခံ အဖွဲ့များထံ တိုက်ရိုက်ပေးအပ်သည့် ရန်ပုံငွေကို ပေါင် ၆ သန်းမှ ပေါင် ၁၅ သန်းသို့ နှစ်ဆထက်မက တိုးမြှင့်ခဲ့သော်လည်း၊ ယင်း တိုးမြှင့် မှုသည် ထိုနှစ်အတွက် ဆူဒန်နိုင်ငံသို့ ပေးအပ်သည့် ယူကေ၏ စုစုပေါင်း လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ရန်ပုံငွေ၏ ၁၀ ရာခိုင်နှုန်း ခန့်သာ ရှိပါသေးသည် (FCDO, 2026)။

ထိုကဲ့သို့သော ဖြစ်တည်လှုပ်ရှားမှုများကို တစ်ကမ္ဘာလုံးအတိုင်းအတာဖြင့် အရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်း နယ်ပယ် အလွန်အမင်း ကျဉ်းမြောင်း လာနေသည့် နောက်ခံအခြေအနေနှင့်လည်း နှိုင်းယှဉ်ရှုမြင်ရပါမည်။ ဤစာတမ်း၏ အဓိကလေ့လာဆန်းစစ်ရာ နိုင်ငံများဖြစ်ကြသည့် ပါလက်စတိုင်း၊ မြန်မာနှင့် ဆူဒန်နိုင်ငံတို့သည် အရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်း နယ်ပယ် အပြင်းအထန် ကန့်သတ်ချုပ်ချယ်ခံထားရသည့် သာဓကများဖြစ်သော်လည်း၊ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် အထူးတလည် တက်ကြွထက်သန်သော တန်ပြန်တွန်းလှန်မှုများနှင့် လွတ်မြောက်ရေး ကြိုးပမ်းမှုများ တည်ရှိရာ နေရာများလည်း ဖြစ်ပါသည်။ တစ်ကမ္ဘာလုံးတွင် အရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်း နယ်ပယ်သည် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ကန့်သတ်ချက်များ၊ ဥပဒေများနှင့် အခြားသော နိုင်ငံတော်နှင့် ကော်ပိုရိတ်နည်းလမ်းများမှတစ်ဆင့် စနစ်တကျ တိုက်စားဖျက်ဆီးခံနေရ ပြီး၊ ဖယ်ကျဉ်ခံနှင့် နိုင်ငံရေးဦးတည်ချက်ရှိသော ပါဝင်ပတ်သက်သူများသည် အပြင်းထန်ဆုံး ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှုများနှင့် ရင်ဆိုင်နေရသည် (O'Connell, 2023)။ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်း နယ်ပယ်နှင့် အကျပ်အတည်းများအကြား အပြန်အလှန်ချိတ်ဆက်နေမှု ကဏ္ဍပေါင်းစပ်မှုများစွာ ရှိနေသည်။ ဥပမာအားဖြင့် အမေရိကန်နှင့် ယူကေနိုင်ငံများတွင် ပါလက်စတိုင်းအရေးကို အာရုံစိုက်သည့် တက် ကြွလှုပ်ရှားမှုများကို နှိပ်ကွပ်မှုများ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ဖြစ်ပွားခဲ့ပြီး၊ ယင်းတွင် တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများကို အကြမ်းဖက်သမားများအဖြစ် ပိတ်ပင်ရန် ကြိုးပမ်းမှုများပင် ပါဝင်နေသည် (Liberty, 2025 ကိုကြည့်ပါ)။ ၎င်းသည် သတင်းမီဒီယာနှင့် လူမှုကွန်ရက် မီဒီယာများအား မသမာသော နည်းလမ်းများဖြင့် ကြိုးကိုင်ခြယ်လှယ်မှုများနှင့် ပေါင်းစပ်သွားပြီး အရပ်ဘက်ဆွေးနွေးမှုနှင့် မကောင်းကြံသူများကို တာဝန်ခံ မှုရှိစေရန် ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများကို အဟန့်အတားဖြစ်စေသည်။ HPG ၏ သုတေသနပြုချက်များသည်လည်း နိုင်ငံတော်ဦးဆောင် သော တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်မှုများကို မြှင့်တင်ပေးသည့် အခန်းကဏ္ဍမှသည် (Bryant et al., 2025 ကိုကြည့်ပါ) ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာ မညီမျှမှုများ ကို ဖြေရှင်းရာတွင် အထောက်အကူပြုသည့် အခန်းကဏ္ဍ ပါဝင်သည် အထိ (Moallin et al., 2026) အရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်း နယ်ပယ် နှင့် လှုပ်ရှားမှုများ၏ အရေးပါပုံကို အလေးအနက် ထောက်ပြထားသည်။ ထို့ကြောင့် အရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်း နယ်ပယ်နှင့် လှုပ်ရှားမှု များသည် ဤသုတေသနတစ်ခုလုံးတွင် ကဏ္ဍစုံဖြတ်သန်းပါဝင်နေသော အဓိကအကြောင်းအရာ (Cross-cutting theme) ဖြစ်သည်။

1.2.3 အပြန်အလှန် ကူညီထောက်ပံ့မှု - ခေတ်စားနေသော စကားလုံးထက် ပိုမိုကျယ်ပြန့်စွာ ရှုမြင်ခြင်း

ဤသုတေသန၏ အစောပိုင်း ကနဦးပုံစံများတွင် အပြန်အလှန် ကူညီထောက်ပံ့မှုအပေါ် အဓိကထား အာရုံစိုက်ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့သော်လည်း၊ အပြန်အလှန် ကူညီထောက်ပံ့မှုနှင့် ပတ်သက်သည့် သုတေသနပြုချက်များသည် လူအများအပြား လုပ်ဆောင်နေကြသော နယ်ပယ်တစ်ခု ဖြစ်လာနေသည်ကို လျင်မြန်စွာ တွေ့ရှိခဲ့ရသည်။ အေအယ်လ်အန်အေပီ (ALNAP) ၏ ဘက်စုံစုံလင်ပြီး စိတ်ဝင်စားဖွယ်ကောင်းသော ဆန်းစစ်ချက်တစ်ခုတွင် နိုင်ငံတကာ၏ ပံ့ပိုးကူညီမှုများသည် 'အပြန်အလှန် ကူညီထောက်ပံ့မှု၏ အဓိက အားသာချက်များကို ပိုမိုအားကောင်းစေနိုင်သည့်' နေရာမျိုး၌၊ အပြန်အလှန် ကူညီထောက်ပံ့မှုသည် 'ဒေသတွင်း လက်တွေ့ဘဝများပေါ်တွင် အခြေခံ၍ အချိန်နှင့်တစ်ပြေးညီဖြစ်သော၊ ဆီလျော်မှုရှိသော၊ ရေရှည်တည်တံ့သော အကူအညီများ' ကို မည်သို့ပေးဆောင်နိုင်ပုံကို ထောက်ပြထားသည် (Posada and Ahimbisibwe, 2025: 1-5)။ အခြားသူများကလည်း အပြန်အလှန် ကူညီထောက်ပံ့မှုသည် စုပေါင်းစောင့်ရှောက်မှုကို အလေးထားပြီး၊ ရပ်တန့်နေသော 'ဒေသခံများထံ လုပ်ပိုင်ခွင့်လွှဲအပ်ခြင်း' (Localisation) ဖြစ်စဉ် (Local to Global Protection, n.d.) အတွက် တစ်ခါတစ်ရံတွင် အစားထိုးရွေးချယ်စရာတစ်ခု ဖြစ်လာနိုင်ပုံကို ထောက်ပြကြသည် (Junli, 2026)။ သို့သော် စိုးရိမ်ပူပန်စရာတစ်ခုမှာ အပြန်အလှန် ကူညီထောက်ပံ့မှုသည် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော လွတ်မြောက်မှုနှင့် မည်သို့သက်ဆိုင်သည်ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားမည့်အစား၊ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ အကူအညီများကို ပိုမိုကောင်းမွန်စွာ ပေးဝေရန်အတွက်သာ အဓိကအသုံးပြုသည့် နည်းလမ်းတစ်ခုအဖြစ် များသောအားဖြင့် ပုံဖော်ခံရပြီး ၎င်းကို ကိရိယာတန်ဆာပလာတစ်ခုသဖွယ် အသုံးချခံနေရခြင်း ဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ပါလက်စတိုင်း၊ မြန်မာနှင့် ဆူဒန်နိုင်ငံတို့ကို အပြန်အလှန် ကူညီထောက်ပံ့မှု ထိရောက်မှုရှိပုံ၏ သာဓကများအဖြစ် မကြာခဏ အသုံးပြုလေ့ရှိသော်လည်း၊ အကျပ်အတည်းဖြစ်စေသည့် တွန်းအားများကို ဖြေရှင်းရန် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော အရပ်ဘက်နှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ လှုပ်ရှားမှုများနှင့် ဆက်စပ်နေမှုကိုမူ အာရုံစိုက်မှု နည်းပါးလှသည်။ အမှန်စင်စစ် ၎င်းမှာ အပြန်အလှန် ကူညီပေးနေကြသူ အများအပြား၏ အဓိက အာရုံစိုက်ရာ ကိစ္စဖြစ်သည်။ ရှယ်ထရပ်စ် (Share Trust) ၏ (n.d.) 'Passing the buck' လေ့လာချက်သည်လည်း ထိုကဲ့သို့သော ဦးတည်ချက်မျိုး ရှိနေပြီး၊ ယင်းတွင် ဒေသတွင်းနှင့် နိုင်ငံအဆင့် ကူညီဆောင်ရွက်ပေးသူများ (LNAs) ကို စီးပွားရေးအရ တွက်ခြေကိိုက်မှု သက်သက်အဆင့်အထိသာ လျော့ချ သတ်မှတ်ထားသည်။ ဤအစီရင်ခံစာသည် ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှု၊ လွတ်မြောက်ရေးနှင့် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဝါဒတို့အပေါ် အခြေခံထားသည့် အဓိကဆန်းစစ်ချက် ဘောင်အတွင်းမှနေ၍ ဤကဲ့သို့သော ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့် ပြဿနာရပ်များကို စူးစမ်းလေ့လာရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။

1.3 လူထုနှင့် တစ်သားတည်း ရပ်တည်သော ပညာရပ်ဆိုင်ရာ လှုပ်ရှားမှုကိုအခြေခံထားသည့် သုတေသနချဉ်းကပ်မှု

ဤစာတမ်းသည် သုတေသနချဉ်းကပ်မှုတစ်ရပ်အဖြစ် 'လူထုနှင့် တစ်သားတည်း ရပ်တည်သော ပညာရပ်ဆိုင်ရာ လှုပ်ရှားမှု (solidarity scholarship)' သို့မဟုတ် ယင်းမှ ဆင်းသက်လာသော ပုံသဏ္ဌာန်များကို အသုံးပြုရန်နှင့် လိုက်နာဆောင်ရွက်ရန် ကြိုးပမ်းထားပါသည်။ ထိုသို့သော ချဉ်းကပ်မှုသည် 'စာရေးသားဖော်ပြခြင်းထက် ကျော်လွန်၍ သုတေသနပြုစုံစမ်းမှု၏ ဗဟိုချက်ဖြစ်သော ခုခံတွန်းလှန်ခြင်းတွင် အတိအလင်း ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ပံ့ပိုးကူညီခြင်းတို့ ပါဝင်ပြီး' 'ဖိနှိပ်ခံအောက်ခြေလူထု၏ ခုခံတွန်းလှန်မှုကို နားလည်သဘောပေါက်ရန်အတွက် သွေးစည်းညီညွတ်မှု၏ အရေးပါပုံအပေါ် အသိပညာဗေဒဆိုင်ရာ ယုံကြည်ချက်' ရှိပါသည် (Barter and Hpauna, 2025: 199)။ ယင်းသည် သုတေသနပြုစုံစမ်းမှုတစ်ခုလုံးတွင် ဆက်ဆံရေးများ၊ ယုံကြည်မှုနှင့် အလေးအနက် ပြန်လည်သုံးသပ်ဆင်ခြင်မှုတို့ကို ဗဟိုပြု နိုင်ရန်အတွက် 'ထိခိုက်နစ်နာမှု မရှိစေရေး' ချဉ်းကပ်မှုများထက် ပိုမိုကျော်လွန် ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ပါသည် (Lamb et al., 2026)။ စာရေးသူများသည် သွေးစည်းညီညွတ်မှုဟု အပြောသက်သက် ပြောဆိုရုံထက် ပိုမိုဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ကြောင်း အသိအမှတ်ပြုကြပြီး၊ နေ့စဉ် နားထောင်ပေးမှု ပြုလုပ်ခြင်း၊ ဒေသခံများနှင့် အတူတကွ ပေါင်းစည်းပါဝင်ခြင်းနှင့် အာဏာနှင့် စိုးမိုးအုပ်ချုပ်မှု ဖွဲ့စည်းပုံများကို အလေးအနက် စိစစ်ဆန်းစစ်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်ချက်များသည် မရှိမဖြစ် အရေးပါပါသည် (Loong, 2025 ကိုကြည့်ပါ)။ ၎င်းတွင် အာဏာ၊ စိုးမိုးအုပ်ချုပ်မှုနှင့် ခုခံတွန်းလှန်ခြင်းဆိုင်ရာ အဆောက်အအုံများကို စိစစ်ဆန်းစစ်သည့်အခါ ပါဝင်လှုပ်ရှားသူများ၏ စွမ်းဆောင်နိုင်စွမ်းကို ဗဟိုပြုသည့် 'လက်တွေ့ပကတိ ဖြစ်တည်မှုဝါဒ (realist ontology)' ပါဝင်သည် (Chandra, 2015)။

စာရေးသူများအတွက်မူ အထူးသဖြင့် ယခုလေ့လာမှုအတွက် မြန်မာနှင့် ပါလက်စတိုင်းတို့နှင့် သက်ဆိုင်သည့် အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်း လှုပ်ရှားမှုများတွင် နှစ်ပေါင်းများစွာ တက်ကြွစွာ ပါဝင်ခြင်းနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းတို့ဖြင့် ဤသွေးစည်းညီညွတ်မှုကို အခြေခံသော ချဉ်းကပ်မှုတွင် လူထုလွတ်မြောက်ရေးဦးတည်ချက်နှင့် သုတေသနနည်းလမ်း (emancipatory research agenda and approach) ကို သေချာစေရန် ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ ၎င်းသည် ပညာရပ်ဆိုင်ရာ တိကျသေချာမှုနှင့် စံနှုန်းများ (scholarly rigour) ကို စွန့်လွှတ်လိုက်ခြင်း

16 လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာမူဝါဒအဖွဲ့ (HPG) အစီရင်ခံစာ

ဟု မဆိုလိုပါ။ သို့သော် ဖြစ်ရပ်နှင့် ကင်းကွာနေသော ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်ကျမှုရှိလှပါသည်ဟု အပေါ်ယံ အခိုင်အမာဆိုနေမည့်အစား၊ ဖြစ်စဉ်အတွင်း၌ နက်ရှိုင်းစွာ ပါဝင်စီးပွားမှုနှင့် မိမိကိုယ်ကိုယ် ပြန်လည်ဆန်းစစ် ဝေဖန်သုံးသပ်မှုတို့ကိုသာ ပိုမိုတန်ဖိုးထားပါသည်။ ဤသုတေသနချဉ်းကပ်မှုသည် ‘လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ခုခံတွန်းလှန်ခြင်း’ ဟု ခေါ်ဆိုကြသည့် အယူအဆအပေါ်၌လည်း အခြေခံတည်ဆောက်ထားပြီး၊ ယင်းသည် ကြားနေခြင်းကို နိုင်ငံရေးနှင့် ကင်းလွတ်စေသော အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်များထက် ကျော်လွန်၍ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုစနစ်သည် တရားမျှတမှုကို ရှာဖွေဖော်ထုတ်ခြင်းများနှင့် မည်သို့ပိုမို ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်သည်ကို လေ့လာစုံစမ်းရန် ကြိုးပမ်းခြင်းဖြစ်သည် (Slim, 2022; Kamal, 2023 ကိုကြည့်ပါ)။ ဤလေ့လာမှုသည် ကူညီကယ်ဆယ်ရေးနှင့် အခွင့်အရေးများကြားမှ တင်းမာမှုများ (Moallin et al., 2025 ကိုကြည့်ပါ)၊ မြန်မာနိုင်ငံရှိ တော်လှန်ရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတော်တည်ဆောက်ရေး (Naw et al., 2025 ကိုကြည့်ပါ) နှင့် နိုင်ငံတော်နှင့် အရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်းကြား ရွေ့လျားပြောင်းလဲမှုသဘောတရားများ (Mohamed and Barter, 2026 ကိုကြည့်ပါ) တို့အပါအဝင် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ မူဝါဒအဖွဲ့၏ ခိုင်မာများပြားသော လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ချက်များအပေါ် အခြေခံထားခြင်းလည်း ဖြစ်ပါသည်။

အထက်ပါ သုတေသနချဉ်းကပ်မှုအရ ဒေသတွင်း၊ အမျိုးသားအဆင့်နှင့် နိုင်ငံတကာမှ ပါဝင်ပတ်သက်သူများ (အမျိုးသမီး ၁၈ ဦးနှင့် အမျိုးသား ၁၇ ဦး၊ စုစုပေါင်း ၃၅ ဦး) နှင့် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း မေးခွန်းပုံသေပုံစံ တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများကို ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ နိုင်ငံသုံးခုစလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ဤတွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုတွင် (တရားဝင်နှင့် အလွတ်သဘော) လက်တွေ့မြေပြင် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ကူညီဆောင်ရွက်ပေးသူများ၊ လူ့အခွင့်အရေး လှုပ်ရှားသူများ၊ အမျိုးသမီးရေးရာ လှုပ်ရှားမှု ကိုယ်စားလှယ်များ၊ ပညာရှင်များ၊ စေတနာရှင်အလှူရှင်များနှင့် အခြားဆက်စပ်လှုပ်ရှားသူများ ပါဝင်ခဲ့သည်။ ပါလက်စတိုင်းသည် ဤစာတမ်း၏ အလေးအနက်ဆုံး အာရုံစိုက်မှု ရရှိထားပါသည်။ အကြောင်းအရင်းတစ်စိတ်တစ်ပိုင်းမှာ ကျူးလွန်ခဲ့သော ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်မှုများ၏ အတိုင်းအတာကြောင့် ဖြစ်ပြီး၊ နောက်တစ်ချက်မှာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ မူဝါဒအဖွဲ့တွင် မြန်မာ၊ ဆူဒန်တို့နှင့် သက်ဆိုင်သော ရှိပြီးသားနှင့် လာမည့် လုပ်ငန်းအစုအစည်းများ ရှိနေသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

သုတေသနအဖွဲ့သည် တိုက်ကြီးအသီးသီးရှိ ရုတ်တရက် ပေါ်ပေါက်လာသောနှင့် ရေရှည်အကျပ်အတည်းများတွင် လက်တွေ့တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်သည့် အခန်းကဏ္ဍများအပါအဝင် တရားဝင်နှင့် တရားမဝင် လူသားချင်းစာနာမှုနှင့် ကူညီထောက်ပံ့ရေး စနစ်များအတွင်း ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာ နက်နက်ရှိုင်းရှိုင်း ပါဝင်လှုပ်ရှားခဲ့သည့် အတွေ့အကြုံများကိုလည်း အခြေခံအသုံးပြုခဲ့ကြသည်။ ယင်းတွင် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာနှင့် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော ကူညီထောက်ပံ့ရေး လှုပ်ရှားသူများ ရင်ဆိုင်နေရသည့် နက်ရှိုင်းသော ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှုများကို အာရုံစိုက်နိုင်ရန် ကြိုးပမ်းစဉ်၊ မြေပြင်တွင် အမှန်တကယ် ရင်ဆိုင်နေရသည့် လက်တွေ့ကျသော လုပ်ငန်းခွင်ဆိုင်ရာ အကန့်အသတ်များကိုလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားရင်း စာရေးသူများအကြား စဉ်ဆက်မပြတ် အလေးအနက် ပြန်လည်သုံးသပ်ဆင်ခြင်မှုများနှင့် ဆွေးနွေးမှုများ ပြုလုပ်ခဲ့ကြသည်။

2 ပါလက်စတိုင်း - အကျပ်အတည်း၏ ဗဟိုချက်မ

တစ်လျှောက်လုံးတွင် ‘ပါလက်စတိုင်း’ ဟု ရည်ညွှန်းဖော်ပြထားသော သိမ်းပိုက်ခံ ပါလက်စတိုင်းနယ်မြေများနှင့် အထူးသဖြင့် ဂါဇာ ကမ်းမြောင်ဒေသ (နောင်တွင် ဂါဇာ ဟုခေါ်ဆိုမည်) တို့သည် ပါလက်စတိုင်းအတွင်း၌သာမက ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အတိုင်းအတာဖြင့်ပါ ဖိနှိပ် ချုပ်ချယ်မှု၊ လွတ်မြောက်ရေးနှင့် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်ချက်တို့၏ ဆုံချက်များကို နားလည်သဘောပေါက် နိုင်ရန်အတွက် ထင်ရှားရှင်းလင်းသော ရှုထောင့်တစ်ခုအဖြစ် ပံ့ပိုးပေးထားသည်။ နိုင်ငံတကာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ မေးမြန်းခံရသူတစ်ဦးက ပြန်လည်သုံးသပ်ပြောကြားခဲ့သကဲ့သို့ပင် -

ဒါဟာ တကယ့်ကို ‘အကျပ်အတည်းရဲ့ ဗဟိုချက်မ’ ပါပဲ - လက်နက်တွေ၊ စောင့်ကြည့်ထောက်လှမ်းရေး နည်းပညာတွေနဲ့ စစ်တပ်လွှမ်းမိုး ထားတဲ့ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု ပုံစံတွေကို စမ်းသပ်တဲ့ နေရာတစ်ခု ဖြစ်နေတယ်။ ဒါတင်မကဘဲ လူအစုလိုက်အပြုံလိုက် သတ်ဖြတ်မှုတွေကို နိုင်ငံရေးအရ လက်ခံလာအောင် လုပ်တာတွေ၊ နိုင်ငံတကာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု ဥပဒေတွေကို ချိုးဖောက် မှေးမှိန်ပစ်တာတွေအပြင် သတင်းမှား၊ သတင်းလိမ် ဖြန့်ဝေမှုတွေကိုပါ စမ်းသပ်ကျင့်သုံးနေတဲ့ လေ့ကျင့်ရေး ကွင်းပြင်ကြီးတစ်ခုလို ဖြစ် နေပါတယ်။

၎င်း၏ နောက်ဆက်တွဲ အကျိုးဆက်များသည် ပါလက်စတိုင်းထက် ပိုမိုကျယ်ပြန့်စွာ ကူးစက်သွားပြီး အာဏာရှင်ဝါဒ၊ အရပ်ဘက် လွတ်လပ်ခွင့်များ၊ နိုင်ငံတကာဥပဒေနှင့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ လူသားချင်းစာနာမှုစနစ်၏ အနာဂတ်တို့အတွက် သက်ရောက်မှုများ ပါရှိနေ ပါသည်။ အင်တာဗျူးဖြေဆိုသူ ပါလက်စတိုင်းပညာရှင်တစ်ဦးက သတိပေးခဲ့သည့်အတိုင်း - ‘ပါလက်စတိုင်းမှာ ပုံမှန်ဖြစ်ရိုးဖြစ်စဉ်လို ဖြစ်လာနေတဲ့ အရာတွေဟာ ပါလက်စတိုင်းမှာတင် ရပ်တန့်နေမှာ မဟုတ်ပါဘူး။’

ဤစာတမ်းကို ရေးသားချိန်တွင် ဂါဇာသည် မကြာသေးမီက သမိုင်းကြောင်းအတွင်း အဆိုးရွားဆုံးသော လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု ဆိုင်ရာ ဘေးဒုက္ခကြီးများအနက် တစ်ခုကို ရင်ဆိုင်ခံစားနေရသည်။ ဂါဇာ၏ လူဦးရေ ၂.၁ သန်းနီးပါးသည် မကြာခဏ အကြိမ်ကြိမ် နေရပ် စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးနေကြရပြီး နေထိုင်စရာ၊ အစားအစာ၊ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု၊ သောက်သုံးရေ၊ ပညာရေးနှင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း လုပ်ငန်းများ ရရှိနိုင်မှုတို့မှာ လုံးဝပြုလဲသွားခဲ့ပြီ ဖြစ်သည် (OCHA, 2026a)။ ဂါဇာသည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် ငတ်မွတ်ခေါင်းပါးမှု ဘေးဒဏ်ခံ ရသော လူဦးရေ အသိပ်သည်းဆုံး စာရင်းဝင်ခဲ့ပြီး (Al Jazeera, 2026a)၊ ကမ္ဘာပေါ်တွင် လူဦးရေအချိုးအစားအရ ခြေလက်ဖြတ်တောက် ခံရသည့် ကလေးငယ်အရေအတွက် အများဆုံးနေရာ ဖြစ်လာကာ (B’Tselem, 2025; UNICEF, 2025)၊ ပျက်စီးပြုန်းတီးမှု ပမာဏနှင့် အညီ ဝေါဟာရအသစ်များကိုပင် ဖန်တီးခဲ့ရသည် - ‘ဒဗလျူစီအန်အက်စ်အက်စ် (WCNSF)’ - ဒဏ်ရာရကလေးငယ်၊ ကျန်ရစ်သူမိသားစုမ ရှိ - ဆိုသည်မှာ ယခုအခါ မှတ်တမ်းဝင် ဆေးဝါးဆိုင်ရာ အမျိုးအစားတစ်ခု ဖြစ်လာခဲ့သည် (Amer and Marsi, 2024)။ လူသားချင်းစာနာ ထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ဝန်ထမ်းများသည် စံချိန်တင် နှုန်းထားများဖြင့် သတ်ဖြတ်ခြင်း ခံခဲ့ရသဖြင့် ဂါဇာသည် ကူညီထောက်ပံ့ရေး ဝန်ထမ်း တစ်ဦးအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ရန် ကမ္ဘာပေါ်တွင် အန္တရာယ်အရှိဆုံး နေရာတစ်ခု ဖြစ်လာခဲ့သည် (INSO, 2025; DRC, 2025)။

သို့သော် ပါလက်စတိုင်းတွင် ဖြစ်ပျက်နေသည်များကို လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ အရေးပေါ်အခြေအနေတစ်ရပ်အဖြစ် သက်သက်သာ ပုံဖော်ခြင်းသည် ဤအခြေအနေများကို ဖြစ်ပေါ်စေသည့် ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာစနစ်များကို ဖုံးကွယ်ရာရောက်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ပါလက်စတိုင်း ‘ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှု’ ကို နားလည်ရန်အတွက် လက်ရှိနှင့် သမိုင်းဝင် အခြေချကိုလိုနီနယ်ချဲ့ဝါဒ၏ ရွေ့လျားပြောင်းလဲမှု သဘောတရားများအပြင် အကျပ်အတည်းများ၏ နောက်ကွယ်မှ စီးပွားရေးဆိုင်ရာ မက်လုံးများကိုပါ နားလည်သဘောပေါက်ရန် လိုအပ် ပါသည်။ ထိုသို့ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ပါလက်စတိုင်းတွင် ဖြစ်ပေါ်နေသော လက်ရှိ အကျပ်အတည်းများကို ပါလက်စတိုင်းလူထု၏ ပိုင်ဆိုင်ခွင့် များ ဆုံးရှုံးခဲ့ရသည့် ကျယ်ပြန့်သော သမိုင်းကြောင်းအတွင်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည်ဖြစ်သည်။ ရာစုနှစ်တစ်ခုကျော် ကာလအတွင်း၊ ပါလက်စတိုင်းလူမျိုးများသည် နေရပ်စွန့်ခွာထွက်ပြေးရမှု၊ မြေယာသိမ်းဆည်းခံရမှု၊ သွားလာလှုပ်ရှားမှု ကန့်သတ်ခံရမှုနှင့် ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးများ အကြိမ်ကြိမ် ချိုးဖောက်ခံရမှု စသည့် ဆက်တိုက်ဖြစ်ပေါ်နေသော အခြေအနေများကို ကြုံတွေ့ခဲ့ကြရသည်။ ဗြိတိသျှ တို့၏ အုပ်ချုပ်မှုအောက်မှ စတင်ခဲ့ပြီး ၁၉၄၈ ခုနှစ် နက်ခိဘာ (Nakba) ဖြစ်စဉ်^၁ မှတစ်ဆင့် မြန်ဆန်လာကာ၊ ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာ

1 နက်ခိဘာ (အာရပ်ဘာသာဖြင့် ‘ကပ်ဘေးဒုက္ခ’) ဆိုသည်မှာ ၁၉၄၇-၁၉၄၉ စစ်ပွဲနှင့် အစွဲရေးနိုင်ငံ ထူထောင်ချိန်အတွင်း ပါလက်စတိုင်းလူမျိုး ၇၀၀,၀၀၀ ခန့် နေရပ်စွန့်ခွာ ခဲ့ရမှုနှင့် ပါလက်စတိုင်း လူထုအသိုင်းအဝိုင်း ရာပေါင်းများစွာတွင် လူဦးရေ လျော့ပါးသွားခြင်းကို ရည်ညွှန်းပါသည်။ (UN General Assembly, 1948; Khalidi, 2020)။

အစွဲအမူ၏ သိမ်းပိုက်မှု၊ အခြေချနေထိုင်မှု တိုးချဲ့ခြင်းနှင့် ပိတ်ဆို့ထားခြင်းတို့ဖြင့် ဆက်လက်ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသော ဤဖြစ်စဉ်များသည် ပါလက်စတိုင်းလူ့အဖွဲ့အစည်းကို စုစည်းမှုမရှိအောင် တဖြည်းဖြည်း အစိတ်စိတ်အမြွှာမြွှာ ကွဲပြားစေခဲ့သည်။ တစ်ပြိုင်နက်တည်းမှာပင် ယင်းဖြစ်စဉ်များသည် ကာလရှည်ကြာဆဲဖြစ်သော ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် ရုန်းကန်လှုပ်ရှားမှုများနှင့်အတူ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ အကျပ်အတည်းများကိုလည်း အကြိမ်ကြိမ် ပေါ်ပေါက်စေခဲ့သည် (Pappé, 2006; Khalidi, 2020; UNCTAD, 2024)။ ပြည်တွင်းနှင့် ပြည်ပရောက် ပါလက်စတိုင်းလူထုအပေါ်သက်ရောက်နေသော အကျပ်အတည်းများကို ဤသမိုင်းဝင် အကြောင်းအရာဆိုင်ရာ အခြေအနေအတွင်းမှ ရှုမြင်ပါက ယင်းတို့သည် တိုက်ဆိုင်၍ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းမဟုတ်ပါ။ ၎င်းတို့သည် နယ်မြေသိမ်းပိုက်ခြင်း၊ လူမျိုးစုအလိုက် ရှင်းလင်းဖယ်ရှားခြင်း၊ အစိတ်စိတ်အမြွှာမြွှာ ပိုင်းခြားခြင်းနှင့် ပါလက်စတိုင်းတို့၏ နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် စီးပွားရေး ဘဝများကို ပပျောက်စေခြင်းတို့ကို ဦးတည်သည့် စီမံကိန်း၏ ကြိုတင်ခန့်မှန်းနိုင်သော ရလဒ်များပင် ဖြစ်သည် (Pappé, 2006; Khalidi, 2020 ကိုကြည့်ပါ)။

လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ကူညီဆောင်ရွက်ပေးသူများသည် ၎င်းတို့ရင်ဆိုင်နေရသော ပြဿနာများကို ပိုမိုကျဉ်းမြောင်းသော နည်းစနစ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ဖြေရှင်းနည်းများ၊ အထူးသဖြင့် ‘ကူညီထောက်ပံ့မှုများကို ပိုမိုကောင်းမွန်အောင်’ သို့မဟုတ် ပိုမိုထိရောက်အောင် ပြုလုပ်သည့် နည်းလမ်းများဖြင့် ဖြေရှင်းရန် ကြိုးစားလေ့ရှိကြသည်။ သို့သော် ဖော်ထုတ်တွေ့ရှိထားသော ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းရန် လုံလောက်သော နိုင်ငံရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ စိစစ်ဆန်းစစ်မှုများနှင့် နောက်ဆက်တွဲ ဗျူဟာများ ကင်းမဲ့နေသည့် ချဉ်းကပ်မှုများသည် မရည်ရွယ်ဘဲ ထိခိုက်နစ်နာမှုများကို ပိုမိုအားကောင်းစေပြီး ကျယ်ပြန့်သော လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ရည်မှန်းချက်များနှင့် ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သွားစေသည့် အန္တရာယ်ရှိပါသည်။ အကူအညီများကို ခေါင်းပုံဖြတ်အမြတ်ထုတ်သည့် ရည်ရွယ်ချက်များနှင့် ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှုများအတွက် အစွဲအမူက ထိန်းချုပ်ပြီး လက်နက်သဖွယ် အသုံးပြုနေသည့် ပါလက်စတိုင်းတွင် ဤအခြေအနေသည် အထူးပင် ထင်ရှားပါသည်။ ဤဆွေးနွေးတင်ပြချက်ကို အယ်လ်ဟတ်ခ် (Al-Haq)၊ ပါလက်စတိုင်း လူ့အခွင့်အရေးဗဟိုဌာန (Palestinian Centre for Human Rights) နှင့် ပါလက်စတိုင်း အစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့အစည်းများ ကွန်ရက် (Palestinian NGO Network) ကဲ့သို့သော အဖွဲ့အစည်းများက အစဉ်တစိုက် ထောက်ပြပြောဆိုခဲ့ကြသည် (Al-Haq et al., 2025)။ ပါလက်စတိုင်း အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်း (NGO) တစ်ခုမှ မေးမြန်းခံရသူတစ်ဦးက ပြောကြားခဲ့သကဲ့သို့ပင် -

လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ပြဿနာတွေဟာ လူသားချင်းစာနာမှု နည်းလမ်းတွေနဲ့ပဲ ဖြေရှင်းရတာမျိုး ရှားပါတယ်။ ပါလက်စတိုင်းပြဿနာရဲ့ အဖြေဟာ နိုင်ငံရေးအရ ဖြေရှင်းမှုပဲ ဖြစ်တယ်။ ဒါပေမဲ့ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ကူညီဆောင်ရွက်ပေးသူတွေအနေနဲ့ အန္တရာယ်ဖြစ်စေနေတဲ့ ဒီစနစ်ဆိုးကြီးကို ပိုခိုင်မာသွားအောင် ထောက်ပံ့ပေးရာ ရောက်မလား၊ ဒါမှမဟုတ် အဲဒီစနစ်ကို စိန်ခေါ်ပြောင်းလဲပစ်ဖို့ အထောက်အကူပြုမလား ဆိုတာကိုတော့ ရွေးချယ်နိုင်ပါတယ်။

ဤအခန်းတွင် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်ချက်များသည် ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှု စနစ်များကြောင့် မည်သို့ဖြစ်မြောက်ခွင့်ရရှိနေပုံနှင့် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ တန်ဖိုးများနှင့် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော ထိခိုက်နစ်နာစေသည့် အဆုံးသတ်ရည်ရွယ်ချက်များအတွက် ယင်းစနစ်များက လက်နက်သဖွယ် မည်သို့အသုံးပြုနေပုံတို့ကို လေ့လာဆန်းစစ်ထားပါသည်။ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ အကူအညီများသည် ဒုက္ခဆင်းရဲများကို သက်သာစေနိုင်သကဲ့သို့ တစ်ခါတစ်ရံတွင် ထိခိုက်လွယ်မှု၊ နေရပ်စွန့်ခွာမှုနှင့် မှီခိုအားထားရမှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေသည့် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံများအတွင်း၌ပင် မည်သို့ငြိတွယ် ပတ်သက်သွားနိုင်သည်ကိုလည်း လေ့လာစုံစမ်းထားပါသည်။ ဤအကြောင်းအရာတွင် ကြိရာပါဖြစ်ရခြင်းမှာ သမားရိုးကျ အကူအညီပေးရေး အေဂျင်စီများဘက်မှ ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ မကောင်းကြံစည်မှုကြောင့် ဖြစ်ခဲ့လှပါသည်။ ၎င်းအစား အကူအညီများကို လက်နက်သဖွယ် အသုံးပြုရန် အစွဲအမူ၏ ပေါ်ပေါ်ထင်ထင် ကြိုးပမ်းမှုများ၊ ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာ ဖိအားများနှင့် အဖွဲ့အစည်းများ၏ စိတ်ထဲစွဲမြဲနေသော ဘက်လိုက်မှုများမှ ထွက်ပေါ်လာခြင်းဖြစ်သည်။ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများသည် အထူးသဖြင့် အလွန်အမင်း လိုအပ်နေသော အခြေအနေများတွင် ဝင်ရောက်ကူညီခွင့်ရရှိရေး၊ ရန်ပုံငွေရရှိရေးနှင့် အကူအညီပေး ပေးအပ်နိုင်ရေးဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များနှင့် ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှု စနစ်များကို တရားဝင်ဖြစ်စေရေး သို့မဟုတ် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်စေရေးဆိုင်ရာ စွန့်စားရမှုတို့အကြား မျှတအောင် ထိန်းညှိရသည့် အမှန်အကယ် ခက်ခဲသော အကျပ်အတည်းများနှင့် ရင်ဆိုင်နေကြရသည်။

အစွဲအမူ၏ လက်ရှိဆောင်ရွက်နေသည့် လုပ်ရပ်များဖြစ်သော ပိုင်ဆိုင်ခွင့်များ သိမ်းပိုက်ခြင်း၊ အစိတ်စိတ်အမြွှာမြွှာ ပိုင်းခြားခြင်း (Nabulsi, 2024 ကိုကြည့်ပါ) နှင့် ဖျောက်ဖျက်ခြင်း စသည့် ကျယ်ပြန့်သော အကြောင်းအရာဆိုင်ရာ အခြေအနေအတွင်း ထည့်သွင်း၍၊ ဤအခန်းသည် အစဦးကတည်းက လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်မှုကို လိုအပ်စေသည့် အခြေအနေများကို လွှတ်မြောက်ရေး၊ ကိုယ်ကြံ့ကိုယ်ဖန်တီးခွင့်နှင့် တရားမျှတမှုတို့အတွက် တိုက်ပွဲဝင်မှုများဖြင့် ဆက်လက်စိန်ခေါ်နေသော ပါလက်စတိုင်းလူထု၏ စွမ်းဆောင်နိုင်စွမ်းကို ထိန်းညှိဖော်ပြရင်း ဤတင်းမာမှုအချို့ကို လေ့လာဆန်းစစ်ထားပါသည်။ ဝေဖန်ထောက်ပြမှုများနှင့်အတူ၊

19 လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာမူဝါဒအဖွဲ့ (HPG) အစီရင်ခံစာ

ဤအခန်းသည် ပါလက်စတိုင်းတို့၏ ခုခံတွန်းလှန်ခြင်းနှင့် ဆူမုဒ် (မဆုတ်မနစ် ကြံ့ကြံ့ခံရပ်တည်မှု) အတွေ့အကြုံများမှ လူသားချင်းစာနာမှု ကဏ္ဍအနေဖြင့် ရယူနိုင်သည့် သင်ခန်းစာများကို မီးမောင်းထိုးပြထားပြီး၊ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်ချက်များသည် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ တန်ဖိုးများနှင့် ပိုမိုကိုက်ညီကာ လူထုနှင့် တစ်သားတည်း ရပ်တည်မှုအပေါ် ရဲဝံ့စွာ ပိုမိုအခြေခံသည့် နည်းလမ်းများဖြင့် မည်သို့ပြန်လည် ပြင်ဆင်ဖွဲ့စည်းရန် အားအင်ယူနိုင်ကြောင်း အတွေ့အမြင်များကို ပံ့ပိုးပေးထားပါသည်။

2.1 ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှု၊ ကိုလိုနီစနစ်နှင့် တမင်ဖန်တီးယူထားသော အကျပ်အတည်း

ပါလက်စတိုင်းရှိ အကျပ်အတည်းများသည် အခြေခံအားဖြင့် နိုင်ငံရေးပြဿနာများသာ ဖြစ်ကြပြီး၊ ယင်းတို့သည် ကျူးကျော်သိမ်းပိုက်မှု တွင် အမြစ်တွယ်နေသည့် မူဝါဒရွေးချယ်မှုများကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာခြင်းဖြစ်ကာ၊ ထိန်းချုပ်မှုစနစ်များ၊ အဓမ္မသိမ်းယူမှုများနှင့် စီးပွားရေး အရ ခေါင်းပုံဖြတ်အမြတ်ထုတ်မှု ယန္တရားများမှတစ်ဆင့် ဆက်လက်တည်တံ့နေခြင်း ဖြစ်သည်။ အခြေချကိုလိုနီနယ်ချဲ့ဝါဒသည် လူမျိုးရေး အခြေခံသော အဆင့်ဆင့်ခွဲခြားမှုများ (racialised hierarchies) (ဤအခန်း၏ နောက်ပိုင်းတွင် ထပ်မံလေ့လာမည်) ဆိုင်ရာ အယူအဆ များမှတစ်ဆင့်သာမက ဂုလ်ဖ် (Wolfe) (2006) က ‘ပပျောက်စေရေး ယုတ္တိဗေဒ (logic of elimination)’ ဟု ခေါ်ဆိုခဲ့သည့် အရာများမှ တစ်ဆင့် လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်သည်။ ပါလက်စတိုင်းတွင် ဤယုတ္တိဗေဒသည် ရုပ်ဝတ္ထုပိုင်းဆိုင်ရာအရသာမက ယဉ်ကျေးမှု၊ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ နှင့် အသိပညာဗေဒဆိုင်ရာအရပါ ပေါ်ထွက်ဖြစ်ထွန်းလျက်ရှိသည်။ ကနက်ဆတ် (Knesset) လွှတ်တော် ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌဟောင်း နစ်စင် ဗာတူရီ (Nissim Vaturi) က ဤရည်ရွယ်ချက်ကို အတိအလင်း ပြောကြားခဲ့သည် - ‘ကျွန်ုပ်တို့မှာ ရည်မှန်းချက်တစ်ခုပဲ ရှိပါတယ် - အဲဒါကတော့ ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသကို ကမ္ဘာမြေမျက်နှာပြင်ပေါ်ကနေ ချေဖျက်ပစ်ဖို့ပါပဲ’ (Goldenberg, 2024; လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှု ရည်ရွယ်ချက် ဆိုင်ရာ နောက်ထပ်မှတ်တမ်းများအတွက် ICJ, 2024 ကိုကြည့်ပါ)။

ထို့ကြောင့် အကျပ်အတည်း အခြေအနေများသည် သဘာဝအတိုင်း ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း မဟုတ်သကဲ့သို့ ပဋိပက္ခ၏ တိုက်ဆိုင်မှုဆိုင်ရာ နောက်ဆက်တွဲ အကျိုးဆက်များလည်း မဟုတ်ဘဲ၊ အစွဲအမူ၏ ပိတ်ဆို့ထားဆီးမှု၊ ဗုံးကြဲတိုက်ခိုက်မှု၊ နေရပ်စွန့်ခွာစေမှု၊ ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းမှု၊ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုနှင့် ဝိုင်းဝန်းပိတ်ဆို့မှုတို့အပြင် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ အခြေခံအဆောက်အအုံများကို တိုက်ရိုက် ပစ်မှတ် ထားခြင်းတို့မှတစ်ဆင့် တမင်တကာ ဖန်တီးယူထားခြင်း ဖြစ်သည် (ICJ, 2024; HRW, 2024a; Al-Haq, 2025; OHCHR, 2025; UN News, 2025)။

အကျပ်အတည်းများ၏ ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ ဖန်တီးယူမှုဆိုင်ရာ ဥပမာအချို့မှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ကြသည် -

- **ငတ်မွတ်ခေါင်းပါးမှု** - ၎င်းသည် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် သို့မဟုတ် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက် နည်းပါးမှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း မဟုတ်ဘဲ၊ ဝိုင်းဝန်းပိတ်ဆို့မှု၊ လမ်းကြောင်းပိတ်ဆို့မှုနှင့် Oxfam က ဖော်ပြထားသကဲ့သို့ ‘စစ်ပွဲ၏ လက်နက်တစ်ခုအဖြစ် အငတ်ဘေးကို အစွဲရေးက အသုံးပြုခြင်း’ (Oxfam, 2025a; WFP, 2025) ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းဖြစ်ကာ၊ စိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာ အခြေခံအဆောက်အအုံ များကို စနစ်တကျ ဖျက်ဆီးမှုမှာ ‘ဂေဟစနစ် ဖျက်ဆီးမှု (ecocide)’ ဟု သတ်မှတ်ရသည်အထိ ပြင်းထန်ခဲ့သည် (Hamouchène, 2024; White, 2025)။
- **ခိုလှုံရာ နေထိုင်စရာ ကင်းမဲ့ခြင်း** - သည် စစ်ပွဲ၏ ဘေးထွက်ဆိုးကျိုး မဟုတ်ဘဲ၊ ပါလက်စတိုင်း သာမန်ပြည်သူများ၏ နေအိမ်များကို အစွဲရေးက ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဖျက်ဆီးမှုကြောင့် ဖြစ်ပြီး၊ အလွန်အမင်း ပြင်းထန်ပြီး ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ ဆောင်ရွက်ခဲ့လွန်းသဖြင့် ယင်း ကို ‘နေအိမ်ဥစ္စာ ဖျက်ဆီးမှု (domicide)’ ဟုပင် ခေါ်ဆိုခဲ့ကြသည် (OHCHR, 2026a)။
- **ဂါဇာ၏ ပြည်သူ့ကျန်းမာရေး** အကျပ်အတည်းသည် ဆေးရုံများ၊ လူနာတင်ယာဉ်များ၊ ကုန်စည်စီးဆင်းမှု ကွင်းဆက်များနှင့် ဆေးဘက် ဆိုင်ရာ ဝန်ထမ်းများကို ထပ်ခါတလဲလဲ ပစ်မှတ်ထားခြင်း (Gaza Health Cluster, 2024; OHCHR, 2025; UN News, 2025) အပြင် သောက်သုံးရေနှင့် သန့်ရှင်းရေးဆိုင်ရာ အခြေခံအဆောက်အအုံများကို ဖျက်ဆီးခြင်း (HRW, 2024b; MSF, 2026; Mahmoud, 2026) တို့မှတစ်ဆင့် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု စနစ်အား စနစ်တကျ ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးခဲ့သည့် ရလဒ်ကြောင့် အခြေအနေများ ပိုမိုဆိုးရွားလာခဲ့ရ သည်။
- ပါလက်စတိုင်း **ပညာရေးသည်** နိုင်ငံတကာ လေ့လာစောင့်ကြည့်သူများက ‘ပညာရေးစနစ်အား ဖျက်ဆီးသုတ်သင်ခြင်း (scholasticide)’ ဟု သတ်မှတ်သည့် အခြေအနေသို့ ရောက်ရှိခဲ့ရသည် (Alarabéed, 2025) - တက္ကသိုလ်များ၊ ကျောင်းများနှင့် မှတ်တမ်းအချက်အလက် စာကြည့်တိုက်များသည် ဆိုးရွားသော ပမာဏအထိ ဖျက်ဆီးခံခဲ့ရပြီး၊ ပညာရှင်များနှင့် ဆရာ၊ ဆရာမများ သတ်ဖြတ်ခံရခြင်း သို့မဟုတ် နေရပ်စွန့်ခွာစေခြင်း ပြုလုပ်ခံခဲ့ရသည် (OHCHR, 2024a)။

20 လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာမူဝါဒအဖွဲ့ (HPG) အစီရင်ခံစာ

- အကူအညီပေးရေး အခြေခံအဆောက်အအုံများသည်လည်း စနစ်တကျ ဖျက်ဆီးခြင်းနှင့် ပစ်မှတ်ထားခြင်း ခံခဲ့ရသည်။ အကူအညီပေးရေး ဝန်ထမ်းများသည် ပုံမှန်လိုလို သတ်ဖြတ်ခံရခြင်း သို့မဟုတ် ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခံရခြင်း၊ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ အေဂျင်စီများ၏ ရန်ပုံငွေများ ရပ်ဆိုင်းခံရခြင်းတို့ကြောင့် ၎င်းသည် ရုပ်ဝတ္ထုပိုင်းဆိုင်ရာ အခြေခံအဆောက်အအုံများ ဖျက်စီးရုံမျှသာ မဟုတ်တော့ပေ (Stoddard et al., 2025; INSO, 2025)။ နိုင်ငံတကာ အစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့အစည်း (INGO) မှ မေးမြန်းခံရသူတစ်ဦးက - ‘အဓိကရည်ရွယ်ချက်က အကူအညီတွေကို တားဆီးဖို့တင် မဟုတ်ပါဘူး။ လုပ်ငန်းစဉ်တွေကို လုပ်ဆောင်ရ အလွန်ခက်ခဲအောင် လုပ်ပြီး လူတွေ နောက်ဆုံးမှာ လက်လျှော့သွားအောင် လုပ်ဖို့ပါပဲ’ ဟု ရှင်းပြခဲ့သည် (Al-Haq, 2025 ကိုလည်းကြည့်ပါ)။

အစွဲရင်းသည် အကူအညီပေးရေး ကဏ္ဍကို အသုံးပြု၍ ကိုလိုနီနယ်ချဲ့ဝါဒ၏ ‘ဖျောက်ဖျက်ပစ်ရေး’ ရည်မှန်းချက်များကို ပိုမိုဖော်ဆောင်နေပါသည်။ ရုပ်ဝတ္ထုပိုင်းဆိုင်ရာ ဖျောက်ဖျက်ရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဖျောက်ဖျက်ရေးတို့အတွက် အကူအညီများကို လက်နက်သဖွယ် အသုံးပြုခြင်းကို အစားအသောက် အကူအညီများကို အတင်းအဓမ္မ နေရပ်ရွှေ့ပြောင်းစေသည့် နည်းလမ်းတစ်ခုအဖြစ် အသုံးပြုခြင်းမှ တစ်ဆင့် တွေ့မြင်နိုင်သည်။ အစွဲရင်းသည် ရွှေ့ပြောင်းမိန့်များနှင့် စစ်ရေးလုပ်ဆောင်ချက်များမှတစ်ဆင့် ဂါဇာမြောက်ပိုင်းမှ ပါလက်စတိုင်း လူမျိုးများကို နေရပ်စွန့်ခွာစေရန် ကြိုးပမ်းခဲ့သဖြင့်၊ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ကူညီဆောင်ရွက်ပေးသူများသည် ဂါဇာတောင်ပိုင်းတွင်သာ အကူအညီများကို အဓိကစုပုံပေးအပ်ရန် တိုးပွားလာသော ဖိအားများနှင့် ရင်ဆိုင်ခဲ့ရပြီး၊ အကူအညီပေးအပ်မှုများသည် ပိုမို ကျယ်ပြန့်သော နေရပ်ရွှေ့ပြောင်းရေး ဗျူဟာများအတွင်း ငြိတွယ်ပါဝင်သွားမည်ကို စိုးရိမ်မှုများ မြင့်တက်စေခဲ့သည် (OCHA, 2023; HRW, 2023)။ ၎င်းသည် အတင်းအကျပ် ဖိအားပေးသော ရွှေ့ချယ်မှုတစ်ခုကို ဖန်တီးခဲ့သည် - နေရာသစ်သို့ ရွှေ့ပြောင်းရန် သို့မဟုတ် ပိုမိုပြင်းထန်သော ငတ်မွတ်ခေါင်းပါးမှုနှင့် အခက်အခဲများကို ရင်ဆိုင်ရန်ဖြစ်သည် (Mada Masr, 2025)။

ပါလက်စတိုင်း အင်တာဗျူးဖြေဆိုသူများသည် အစွဲရင်း၏ ပညာရေးစနစ်အား ဖျက်ဆီးသုတ်သင်ခြင်းသည် ပါလက်စတိုင်း၏ လက်ရှိနှင့် အနာဂတ် တွေးခေါ်ရှင်များနှင့် ခေါင်းဆောင်များကို အမြစ်ဖြတ်ရန် ကြိုးပမ်းရုံမျှမကဘဲ၊ စုပေါင်းမှတ်ဉာဏ်နှင့် အနာဂတ် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် ရရှိနိုင်ခြေတို့ကို လျော့ပါးပျောက်ကွယ်သွားစေရန် ကြိုးပမ်းမှုများ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုလည်း ဖြစ်ကြောင်း အလေးပေး ထောက်ပြခဲ့ကြသည်။ အင်တာဗျူးပြုလုပ်ခံရသူများက အကူအညီပေးရေး အေဂျင်စီအချို့သည် ဤလုပ်ငန်းစဉ်အစီအစဉ်များတွင် ရောယှက် ငြိတွယ်လာနေကြောင်း ငြင်းခုံဖော်ပြခဲ့ကြပါသည်။ ပါလက်စတိုင်း နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ထုတ်ဖော်ပြောများကို ဖိနှိပ်ခြင်း၊ သင်္ကေတများ/သီချင်းများကို အားမပေးခြင်း၊ နှင့်/သို့မဟုတ် ပါလက်စတိုင်း သင်ရိုးညွှန်းတမ်း/တစ်ကိုယ်ရည်အမှတ်အသား မူဘောင်များကို အစားထိုးခြင်း စသည့် ပညာရေးဆိုင်ရာ ဆန်းသစ်လုပ်ငန်းစဉ်အသစ်များနှင့်ပတ်သက်သည့် အစီရင်ခံစာများ ရှိနေပါသည်။ များသောအားဖြင့် ‘ကြားနေမှု’၊ ‘အစွန်းရောက်မှု ပပျောက်ရေး (de-radicalisation)’ သို့မဟုတ် ‘ငြိမ်းချမ်းရေး ပညာရေးအစီအစဉ် (peace education)’ ဆိုသည့် အသုံးအနှုန်းများ အောက်တွင် ဖြစ်ပါသည် (Tress, 2023)။ အင်တာဗျူးဖြေဆိုသူများက ထိုကဲ့သို့သောလားရာများ (trends) ကို အသစ်မှတ်ပုံတင်ထားပြီး အလွန်မသင်္ကာဖွယ်ကောင်းသော ‘လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ’ ကူညီဆောင်ရွက်ပေးသူများတွင် လည်းကောင်း၊ သမားရိုးကျလူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ စနစ်များ၏ ပြင်ပမှ လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်နေသော သင်္ကာမကင်းဖြစ်ဖွယ် ‘အပြန်အလှန် ကူညီထောက်ပံ့မှု’ အဖွဲ့အစည်းအချို့တွင်လည်းကောင်း အထင်ရှားဆုံး တွေ့မြင်ရကြောင်း အလေးပေးပြောကြားခဲ့ကြသည် (ဤအခန်း၏ အနောက်ပိုင်းတွင် ဆက်လက်ဆွေးနွေးထားပါသည်)။

2.2 စစ်စီးပွားရေးမှ အမြတ်ထုတ်ခြင်း

ပါလက်စတိုင်းရှိ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ဘေးဒုက္ခကြီးသည် ၎င်းကို ထောက်ပံ့ပေးနေသည့် နိုင်ငံရေးစီးပွားရေးစနစ်မှ သီးခြားခွဲထုတ်ပြီး နားလည်၍မရနိုင်ပါ (Hanieh, 2013)။ နိုင်ငံတကာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု ဥပဒေအရ သိမ်းပိုက်ထားသောနိုင်ငံ/အစိုးရ (occupying power) သည် စားနပ်ရိက္ခာ၊ ဆေးဝါး၊ ပြည်သူ့ကျန်းမာရေး ထောက်ပံ့ပေးခြင်းနှင့် အရပ်ဘက်လူနေမှုဘဝ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်း အပါအဝင် သိမ်းပိုက်ခံထားရသည့် လူထု၏ သာယာဝပြောရေးကို တာဝန်ယူရန် ပထမအဓိက တာဝန်ရှိသည် (Hague Regulations, 1907, Article 43; Fourth Geneva Convention, 1949, Articles 55–56)။ သို့သော် တာတီယာ (Tartir) (2021) ထောက်ပြသကဲ့သို့ပင် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးစနစ်များ၊ အလှူရှင်များနှင့် ကူညီရေးအေဂျင်စီများသည် နယ်မြေသိမ်းပိုက်မှု၏ ကုန်ကျစရိတ်များကို အမှန်တကယ် ကျခံပေးထားကြပြီး၊ ၎င်း၏ နောက်ဆက်တွဲဆိုးကျိုးများကို ဘဏ္ဍာငွေစိုက်ထုတ် ထိန်းကျောင်းပေးနေသည့်အပြင် အချို့အချိန်များတွင် ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှုနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံစနစ်များကို ပိုမိုအားကောင်းလာစေရန်ပင် ကူညီပေးနေကြသည် (အခန်းခွဲ ၂.၃ ပါ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု သဘောတရားကို အကာအကွယ်ယူ လှည့်ဖြားခြင်း အပိုင်းတွင် အကျယ်တဝင့် လေ့လာနိုင်ပါသည်)။

21 လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာမူဝါဒအဖွဲ့ (HPG) အစီရင်ခံစာ

နယ်မြေသိမ်းပိုက်မှုဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံများသည် ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှု၏ ဘဏ္ဍာရေးကုန်ကျစရိတ်ကို လျော့ချရန် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးအကူအညီများကို အသုံးပြုရန် ကြိုးပမ်းရုံတင်မကဘဲ အမြတ်အစွန်းရရှိစေမည့် နည်းလမ်းများဖြင့် ပါ ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှုကို ပုံဖော်တည်ဆောက်ကြသည်။ ပါလက်စတိုင်း စီးပွားရေးဘဝသည် အစွရေးနိုင်ငံ၏ ထိန်းချုပ်မှုအောက်တွင် ကြာရှည်စွာ ရှိနေခဲ့ပြီး၊ ဆမင် အမင် (Samir Amin) က 'မှီခိုနေရသော မျိုးဆက် (dependent reproduction)' ဟု အမည်ပေးထားသည့် အခြေအနေကို ဖန်တီးခဲ့ပါသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ မှီခို ရှင်သန်နေရခြင်းကို ဖြစ်စေသည့် ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာ အကြောင်းအရင်းများကို မထိပါးဘဲ ပါလက်စတိုင်းတို့သည် ပြင်ပမှ လွှဲပြောင်းထောက်ပံ့မှုများအပေါ်၌သာ ဆက်လက်မှီခိုနေရသည့် အခြေအနေဖြစ်သည် (Amin, 1990)။ ဤသို့ မှီခိုနေမှုသည် ဖွံ့ဖြိုးမှုမရှိအောင် မူဝါဒဖြင့် စနစ်တကျ ပြုလုပ်ခြင်း (Amin, 1976)၊ ဂါဇာကမ်းမြောင်းဒေသကို ဆယ်စုနှစ်များစွာကြာ ပိတ်ဆို့ထားမှု (UNCTAD, 2015)၊ သွားလာလှုပ်ရှားမှု ပိတ်ပင်ကန့်သတ်ခြင်း၊ ပါလက်စတိုင်း စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများအပေါ် ကန့်သတ်ချက်များ (UNCTAD, 2023)၊ စိုက်ပျိုးရေး အခြေခံအဆောက်အအုံများနှင့် စိုက်ပျိုးမြေများကို ထပ်ခါတလဲလဲ ဖျက်ဆီးခြင်း၊ နှင့် ပို့ကုန်များအပေါ် ပြင်းထန်စွာ ကန့်သတ်ခြင်းတို့ အပါအဝင် မူဝါဒများမှတစ်ဆင့် တက်ကြွစွာ ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့ခြင်းဖြစ်သည် (UN General Assembly, 2022; World Bank, 2024)။ ဥပမာအားဖြင့် (ဂျော်ဒန် မြစ်အနောက်ဘက်ကမ်း၏ ၆၁ ရာခိုင်နှုန်းရှိသော) ဧရိယာ စီ (Area C) တစ်ခုတည်းရှိ ကန့်သတ်ချက်များသည် ပါလက်စတိုင်းစီးပွားရေးအတွက် နှစ်စဉ် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ဘီလီယံပေါင်းများစွာ ဆုံးရှုံးစေကြောင်း ကုလသမဂ္ဂ ကုန်သွယ်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးမှုဆိုင်ရာ ညီလာခံ (UNCTAD) (၂၀၂၂ ခုနှစ်) က ခန့်မှန်းထားသည် (World Bank, 2014 ကို လည်း ကြည့်ပါ)။

မြို့ဝန်းရံ ပိတ်ဆို့ခံထားရချိန်တွင် ၎င်းအခြေအနေသည် သိသိသာသာ ပိုမိုပြင်းထန်လာခဲ့သည်။ အဆိုးရွားဆုံး သာဓကမှာ ကုလသမဂ္ဂ အထူးအစီရင်ခံစာတင်သွင်းသူ ဖရန်ဆက်စကာ အယ်လ်ဘာနီးစ်က 'မျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုဆိုင်ရာ စီးပွားရေးစနစ်' ဟု ခေါ်ဆိုခဲ့သည့် အရာပင် ဖြစ်သည် - ပုဂ္ဂလိက ကုမ္ပဏီများ၊ စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ ပစ္စည်းထောက်ပံ့သူများ (Hammouri, 2026)၊ ထောက်ပံ့ပို့ဆောင်ရေးလုပ်ငန်းများ၊ စောင့်ကြည့်ထောက်လှမ်းရေး ကော်ပိုရေးရှင်းများနှင့် နိုင်ငံရေးအရ အဆက်အသွယ်ရှိသော ကြားပွဲစားများသည် ဖျက်ဆီးမှု၊ အိုးအိမ်စွန့်ခွာထွက်ပြေးမှုနှင့် ရည်ရှည်ဖြစ်ပွားနေသော ဘေးဒုက္ခကြီးများထံမှ အမြတ်ထုတ်ကြသည် (Albanese, 2025)။ အင်တာဗျူးများပြုလုပ်စဉ် အတွင်း နိုင်ငံတကာမှ ပညာရှင်တစ်ဦးက - "ဂါဇာ ဖျက်ဆီးခံရမှုအပေါ် မူတည်ပြီး တည်ဆောက်ထားတဲ့ စီးပွားရေးစနစ်တစ်ခုလုံးကို ရှိနေတာပါ" ဟု ပွင့်ပွင့်လင်းလင်း ပြောကြားခဲ့သည်။

၎င်း၏ ခိုင်မာသော ဥပမာတစ်ခုကို ၂၀၂၅ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလတွင် ထုတ်ဝေခဲ့သည့် *တ်မုတ်ဘေးမှ စီးပွားရှာသူဘုရင်များ (Kings of famine)* အမည်ရှိ Mada Masr (မာဒါ မတ်စရ်) ၏ စုံစမ်းစစ်ဆေးရေး အစီရင်ခံစာတွင် တွေ့ရှိနိုင်ပြီး၊ အဆိုပါ အစီရင်ခံစာ၌ စနစ်တကျ လာဘ်စားမှု၊ ခေါင်းပုံဖြတ် အမြတ်ထုတ်မှုနှင့် ဒုက္ခဆင်းရဲများအပေါ် အခြေပြု၍ အမြတ်ထုတ်မှုများကို မှတ်တမ်းတင်ထားသည်။ အဆိုပါ အစီရင်ခံစာတွင် နှစ်နှစ်တာကာလအတွင်း ဂါဇာသို့ ပို့ဆောင်သော ကုန်ပစ္စည်းများအတွက် 'ညှိနှိုင်းစီစဉ်ပေးခြင်း' မှ ရရှိသော ရန်ပုံငွေသည် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁ ဘီလီယံကျော် ရှိခဲ့ကြောင်း မီးမောင်းထိုးပြထားသည်။ 'Sons of Sinai' အမည်ရှိ ပုဂ္ဂလိကကုမ္ပဏီသည် ကုန်ကားတစ်စီးလျှင် ဒေါ်လာ ၃,၀၀၀ မှ ၅,၀၀၀ အထိ ကောက်ခံခဲ့ပြီး ဂါဇာအတွင်းရှိ လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ပါဝင်ပတ်သက်သူများသည် ကုန်ကားတစ်စီးလျှင် ဒေါ်လာ ၃၀,၀၀၀ အထိ ကောက်ခံခဲ့ကြကြောင်း သတင်းထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ အေးခဲကြက်သား ကုန်ကားတစ်စီးစာအတွက် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခမှာ ဒေါ်လာ ၂၀၀,၀၀၀ အထိ ကုန်ကျခဲ့ပြီး၊ ကြက်သားတစ်ကီလိုဂရမ်လျှင် ဒေါ်လာ ၄၀ ဖြင့် ရောင်းချခဲ့ကာ တစ်ကြိမ်တင်ပို့မှုလျှင် ဒေါ်လာ ၁ သန်းအထိ အမြတ်အစွန်း ထွက်ရှိခဲ့သည် (Mada Masr, 2025)။ အခြေခံကုန်ပစ္စည်း ဈေးနှုန်းများသည် ၁,၀၀၀ ရာခိုင်နှုန်းကျော် မြင့်တက်သွားခဲ့သည် (WFP, 2024)။

အင်တာဗျူးဖြေဆိုသူများက ၎င်းသည် သာမန် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ အမြတ်ထုတ်မှုများနှင့် သဘာဝချင်း ပုံစံကွဲပြားကြောင်း အလေးပေးပြောကြားခဲ့သည် - နယ်မြေသိမ်းပိုက်မှုနှင့် မြို့ဝန်းရံ ပိတ်ဆို့မှုဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံများမှတစ်ဆင့် ရှားပါးမှုကို တမင်တကာ ဖန်တီးခြင်း၊ ထိန်းချုပ်ခြင်းနှင့် ငွေကြေးအဖြစ် ပြောင်းလဲခြင်းတို့ ပြုလုပ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ ၎င်းစုံစမ်းစစ်ဆေးမှုတွင် ကန့်သတ်ထားသော ကုန်ပစ္စည်းထောက်ပံ့သူ စာရင်းများ၊ ရုံးပိုင်ဆိုင်ရာ အခက်အခဲ ကန့်သတ်ချက်များနှင့် အကူအညီများ ရောက်ရှိချိန်၌ လူသားသည် ဂိုဏ်းများကို စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ ကူညီထောက်ပံ့မှုများမှတစ်ဆင့် အစွရေး၏ တိုက်ရိုက်ပါဝင်ပတ်သက်နေမှုကို အတိအလင်း ဖော်ပြထားသည် (Euro-Med Human Rights Monitor, 2025; Palestine Centre for Human Rights, 2025; van der Merwe and Doak, 2025; Mada Masr, 2025)။

ပဋိပက္ခတွင် ပါဝင်ပတ်သက်နေသည့် ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍများနှင့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများ ရှိနေခြင်းကြောင့် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ကဏ္ဍသည် ပိုမိုရှုပ်ထွေး ပါဝင်ပတ်သက်နေပါသည် (Mason, 2024)။ ကမ္ဘာ

22 လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာမူဝါဒအဖွဲ့ (HPG) အစီရင်ခံစာ

စားနပ်ရိက္ခာအစီအစဉ် (WFP) နှင့် Palantir Technologies တို့၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုသည် ဤဖြစ်စဉ်၏ ပုံရိပ်ကို ထင်ဟပ်စေသည်။ Palantir သည် အစွမ်းရား ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနနှင့် 'စစ်ပွဲဆိုင်ရာ တာဝန်များ' အတွက် သဘောတူညီချက်များကို တစ်ပြိုင်နက်တည်း လက်မှတ်ရေးထိုးထားချိန်တွင် WFP သည် Palantir နှင့် ကြီးမားသော ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းထားခဲ့သည် (Parker, 2019; Newman, 2024)။ Palantir ၏ အမှုဆောင်အရာရှိများက ၎င်းတို့၏ ထုတ်ကုန်များကို 'သတ်ဖြတ်မှုဆိုင်ရာ ကွင်းဆက်ကို အထိ ရောက်ဆုံးဖြစ်အောင် မြှင့်တင်ပေးခြင်း' ဟု ဖော်ပြခဲ့ကြသည် (Dupraz-Dobias, 2025)။ ဖရန်ဆက်စကာ အယ်လ်ဘာနီးစ်က အမေရိကန် ဦးဆောင်သော အရပ်ဘက်-စစ်ဘက် ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းရေးစင်တာ² (CMCC) တွင် Palantir ၏ ပါဝင်မှုကို တရားမဝင် လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်မှု များနှင့် ဆက်သွယ်နေသည့် 'အမြတ်အစွန်းကို ရှေးရှုသော ပြိုင်ဘက်စနစ်' ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအဖြစ် နောက်ပိုင်းတွင် ပုံဖော် ဖော်ပြခဲ့သည် (Whittall, 2026 တွင် ကြည့်ပါ)။ ပါလက်စတိုင်းနိုင်ငံဆိုင်ရာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ညှိနှိုင်းရေးရုံး၏ အကြီးအကဲဟောင်း ဂျွန်နသန် ဝစ်တောလ် (Jonathan Whittall) က ဤဆက်ဆံရေးကို 'ကူညီထောက်ပံ့မှုပေးအပ်ခြင်းထက် အမြတ်အစွန်းရှာဖွေခြင်း၊ ရင်းနှီး မြှုပ်နှံခြင်းနှင့် AI ထုတ်ကုန်များကို လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးခြင်းတို့ကို ပိုမိုဦးစားပေးသည့် အခြေအနေတစ်ခုကို ဖန်တီးနေသည်' ဟု ဖော်ပြခဲ့ သည် (Whittall, 2026)။

ထိုကဲ့သို့သော ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများကို နိုင်ငံရေးနှင့် မသက်ဆိုင်သည့် လိုအပ်ချက်များအဖြစ် သဘောထားခြင်းသည် စစ်စီးပွားရေး စနစ်ကို အားပေးရာရောက်ရှိမှုမက အကူအညီပေးရေး ဆောင်ရွက်သူများကို လူသားတို့၏ ဒုက္ခဆင်းရဲများကို တိုးပွားစေသူများနှင့် ပိုမို ပါဝင်ပတ်သက်သွားစေသည်။ ၎င်းသည် လွတ်လပ်စွာ ရပ်တည်နိုင်မှုကို ထိခိုက်စေရုံမျှမက တရားဝင် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု ဆိုင်ရာ စနစ်အပေါ် ယုံကြည်ကိုးစားမှုကိုလည်း ပိုမိုပျက်စီးစေသည်။

2.3 လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်ချက်များကို လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု ဆိုင်ရာ အယောင်ပြအဖြစ် အကာအကွယ်ယူ၍ လက်နက်သဖွယ် အသုံးချခြင်း

အစွမ်းရားသည် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ စနစ်၏ တရားဝင်မှု၊ အခြေခံအဆောက်အအုံများနှင့် စံနှုန်းများကို တိုက်ခိုက်ခြင်း ဖြင့် ၎င်းစနစ်ကို ဖြိုခွဲရန် (HRW, 2024c; Women Journalists without Chains, 2026 ကိုကြည့်ပါ)နှင့် စစ်ရေးနှင့် နိုင်ငံရေး ရည်မှန်းချက် များအတွက် ၎င်းကို လက်နက်သဖွယ် အသုံးချရန် တက်တက်ကြွကြွ ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ဤအပိုင်းတွင် အစွမ်းရားသည် ထိုကဲ့သို့သော ရည်မှန်းချက်များအတွက် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်ချက်နှင့် ကူညီဆောင်ရွက်ပေးသူများကို မည်သို့သိမ်းသွင်း အသုံးချရန် ကြိုးပမ်းသည်ကို လေ့လာဆန်းစစ်ထားပါသည်။

ပျောက်ကွယ်စေရန် ပျောက်ဖျက်သည့်အခြေအနေတွင် ဟန်ပြကွယ်ကာမှုက ဖုံးကွယ်ပေးထားသည်။ ဖရန်ဆက်စကာ အယ်လ်ဘာနီးစ်က စနစ်တကျ ချိုးဖောက်မှုများကို ဖုံးကွယ်ရန် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ စကားလုံးများနှင့် တည်ရှိမှုများကို တပ်ဆင်အသုံးပြု ခြင်းကို 'လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု သဘောတရားကို အကာအကွယ်ယူ လှည့်ဖြားခြင်း (humanitarian camouflage)' ဟု ဖော်ပြ ထားသည် (Daniele et al., 2024)။ ပါလက်စတိုင်း လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အင်တာဗျူးဖြေဆိုသူတစ်ဦးက - 'ကူညီထောက်ပံ့မှုဆိုတာ အစွမ်းရားအပေါ် အားထွက် လျော့ချဖို့နဲ့ ၎င်းတို့အနေနဲ့ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဥပဒေရေးရာ တာဝန်တွေကို လိုက်နာခြင်း မရှိပါဘဲနဲ့ လိုက်နာ နေရသလိုမျိုး ဟန်ပြဖို့အတွက် အသုံးချခံနေရတာ ဖြစ်ပါတယ်' ဟု အသေးစိတ် ရှင်းလင်းပြောကြားခဲ့သည်။ ၎င်းသည် အပြန်အလှန် ချိတ်ဆက်နေသော နည်းလမ်းများစွာမှတစ်ဆင့် လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်နေခြင်းဖြစ်သည်။

2 အရပ်ဘက်-စစ်ဘက် ညှိနှိုင်းရေးစင်တာ (CMCC) ကို အမေရိကန်သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ်၏ ဂါဗရီယိုချမ်းရေးအစီအစဉ်၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် ၂၀၂၅ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလတွင် အစွမ်းရားတောင်ပိုင်း ကီရီယတ်ဂတ် (Kiryat Gat) မြို့၌ အမေရိကန်ဗဟိုစစ်ဌာနချုပ် (US Central Command) က တည်ထောင်ခဲ့ပြီး၊ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ အကူအညီများ ပေးပို့မှုကို ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရန်နှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးကို စောင့် ကြည့်စစ်ဆေးရန် တာဝန်ပေးအပ်ထားသည်။ နိုင်ငံပေါင်းမြောက်မြားစွာက စစ်ဘက်နှင့် သံတမန်ရေးရာ ဝန်ထမ်းများကို စေလွှတ်ခဲ့ကြပြီး၊ လူသား ချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့်လည်း ၎င်းတို့၏ အကူအညီပေးရေးလုပ်ငန်းစဉ်များကို ထိုဗဟိုဌာနမှတစ်ဆင့် ညှိနှိုင်း ဆောင်ရွက်ရန် မျှော်မှန်းထားသည်။ Palantir ကုမ္ပဏီသည် CMCC တွင် အမြဲတမ်းတာဝန်ခံနေရာတစ်ခု ရယူထားပြီး၊ ဂါဗဒေသအတွင်းသို့ အကူအညီများ စီးဆင်းဝင်ရောက်မှုကို ခြေရာခံရန်အတွက် လိုအပ်သော AI အခြေခံအဆောက်အအုံစနစ် (AI architecture) ကို ပံ့ပိုးပေးထားသည်။

23 လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာမူဝါဒအဖွဲ့ (HPG) အစီရင်ခံစာ

2.3.1 လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ စကားလုံးများကို လက်နက်သဖွယ် အသုံးပြုခြင်း

အစွဲအမူများသည် စစ်ရေးလှုပ်ရှားမှုများနှင့် အဓမ္မ ရွှေ့ပြောင်းခိုင်းမှုများအတွက် ဥပဒေကြောင်းအရနှင့် ဂုဏ်သိက္ခာပိုင်းဆိုင်ရာ အကာအကွယ်များ ရရှိစေရန် ‘ဘေးကင်းဇုန်များ (safe zones)’၊ ‘စစ်ဘေးရှောင် လမ်းကြောင်းများ (evacuation corridors)’ နှင့် ‘လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ယာယီအပိတ်ရပ်စဲမှုများ (humanitarian pauses)’ ကဲ့သို့သော လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ အကာအကွယ်ပေးရေး စကားလုံးများကို စနစ်တကျ အသုံးပြုခဲ့သည်။ ဂျာဘာလီယာ (Jabalia)၊ ခန်းယူနစ် (Khan Younis)၊ ရာဖာ (Rafah) နှင့် အယ်လ်မာဝါစီ (Al-Mawasi) ကဲ့သို့သော ဒေသများကို စစ်ရေးအရ ဗုံးကြဲတိုက်ခိုက်ခြင်း သို့မဟုတ် နောက်ထပ် ရွှေ့ပြောင်းမိန့်များ မထုတ်ပြန်မီ ‘ဘေးကင်းသောဒေသများ’ ဟု အကြိမ်ကြိမ် ပြန်လည်သတ်မှတ်ခဲ့သည် (McKernan and Ellis-Petersen, 2025)။

2.3.2 နယ်မြေဒေသများအတွင်း အစိုးရလုပ်ငန်းဆောင်တာများ ညှိနှိုင်းရေးအဖွဲ့ (COGAT) သည် ပေါင်းစပ် ညှိနှိုင်းရေး မဟုတ်ဘဲ ထိန်းချုပ်ရေး ဖြစ်ခြင်း

နိုင်ငံတကာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု ဥပဒေအရ အရပ်သား ပြည်သူများသည် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ အကူအညီများကို လက်ခံရရှိပိုင်ခွင့်ရှိပြီး၊ ပဋိပက္ခတွင် ပါဝင်နေသည့် အဖွဲ့အစည်းများသည် မိမိတို့ကိုယ်ကို တံခါးမှူးသဖွယ် ဆောင်ရွက်ရန် မဟုတ်ဘဲ၊ ကူညီထောက်ပံ့မှုများကို ခွင့်ပြုရန်နှင့် လွယ်ကူချောမွေ့အောင် ကူညီဆောင်ရွက်ပေးရန် တာဝန်ရှိသည် (Epshtain, 2025)။ သို့သော် အစွဲအမူ စစ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြစ်သည့် နယ်မြေဒေသများအတွင်း အစိုးရလုပ်ငန်းဆောင်တာများ ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းရေးအဖွဲ့ (COGAT) သည် ဂါဇာနှင့် ဂျော်ဒန်မြစ်အနောက်ဘက်ကမ်းရှိ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်ချက်များအတွက် ခွင့်ပြုမိန့်၊ တင်သွင်းခွင့် အတည်ပြုချက်၊ ဝန်ထမ်း မှတ်ပုံတင်ခြင်း၊ ယာဉ်တန်း ဖြတ်သန်းခွင့်နှင့် ဆက်သွယ်ရေး လိုင်စင်တိုင်းကို ဆုံးဖြတ်ပေးနေသည် (HRW, 2024)။ ထိုကဲ့သို့သော စနစ်တည်ဆောက်ပုံသည် ‘ပေါင်းစပ် ညှိနှိုင်းရေး’ ခေါင်းစဉ်အောက်တွင် နယ်မြေသိမ်းပိုက်ထားသော စစ်အာဏာပိုင်ကို မြို့ဝန်းရံ ပိတ်ဆို့ခံထားရသည့် လူထုနှင့် ၎င်းတို့ထံ ရောက်ရှိရန် ကြိုးပမ်းနေသည့် အကူအညီပေးရေး အေဂျင်စီများအကြားတွင် တည်ရှိစေသည်။

လက်တွေ့တွင် အင်တာဗျူးဖြေဆိုသူများက နယ်မြေဒေသများအတွင်း အစိုးရလုပ်ငန်းဆောင်တာများ ညှိနှိုင်းရေးအဖွဲ့ကို ကူညီဆောင်ရွက်ပေးသည့် ယန္တရားတစ်ခုအဖြစ် မဟုတ်ဘဲ ထိန်းချုပ်ရေး ယန္တရားတစ်ခုအဖြစ်သာ စနစ်တကျ ဖော်ပြခဲ့ကြသည်။ အတည်ပြုချက်များကို အကြောင်းမဲ့ ကြန့်ကြာအောင်ပြုလုပ်ခြင်း၊ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို အကြောင်းမကြားဘဲ ပြောင်းလဲခြင်းနှင့် အစွဲအမူကို ဝေဖန်သည် ဟု ယူဆရသော အဖွဲ့အစည်းများသည် အဟန့်အတားများနှင့် ရင်ဆိုင်ရခြင်းတို့ ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိသည် (Al-Haq, 2024; OCHA, 2025)။ ပါလက်စတိုင်း ဥပဒေပညာရှင်များနှင့် လူ့အခွင့်အရေး လှုပ်ရှားသူများက အစွဲအမူသည် ရုံးပိုင်းဆိုင်ရာ အခက်အခဲ ကန့်သတ်ချက်များ၊ ဝင်ရောက်ခွင့် ကန့်သတ်ချက်များနှင့် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များကို နိုင်ငံရေးအရ ထိန်းချုပ်မှုနှင့် အသာစီးရယူမှုဆိုင်ရာ ယန္တရားများအဖြစ် အသုံးပြု၍ ဥပဒေရေးရာနှင့် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ မူဘောင်များကို အမြတ်ထုတ် အသုံးပြုနေကြောင်း ငြင်းခုံဆွေးနွေးကြသည် (Hammouri, 2026; Renaissance Strategic Center, 2026)။ ရလဒ်မှာ အစွဲအမူသည် အကူအညီများကို တစ်ပြိုင်နက်တည်း ပိတ်ပင်ကန့်သတ်ထားပြီး မိမိကိုယ်ကိုမူ ၎င်းအကူအညီများကို ဖြစ်မြောက်အောင် ဆောင်ရွက်ပေးနေသည့် အဖွဲ့အစည်းအဖြစ် ပုံဖော်ပြသနေသည့် စနစ်တစ်ခုဖြစ်လာသည်။ အစွဲအမူသည် ထိုပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းရေး အခြေခံအဆောက်အအုံများ ဖွဲ့စည်းထားခြင်းကို မိမိတို့၏ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ တာဝန်များကို လိုက်နာနေခြင်းဖြစ်ကြောင်း သက်သေအဖြစ် ညွှန်ပြနိုင်သော်လည်း၊ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် အဆိုပါ အခြေခံအဆောက်အအုံများက ပိတ်ဆို့ဟန့်တားသည့် ဗဟိုချက်မအဖြစ် လုပ်ဆောင်နေခြင်းဖြစ်သည်။

2.3.3 မူဝါဒခိုင်မာသော ဆောင်ရွက်သူများနေရာတွင် အလိုက်သင့် ပေါင်းသင်းနေထိုင်သူများဖြင့် အစားထိုးခြင်း

၂၀၂၅ ခုနှစ် မတ်လတွင် အစွဲအမူသည် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ (INGOs) အနေဖြင့် ပါလက်စတိုင်း ဝန်ထမ်းအားလုံး၏ အမည်များ၊ မှတ်ပုံတင်နံပါတ်များနှင့် နေရပ်လိပ်စာများ ပါဝင်သော ပုဂ္ဂိုလ်ရေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို အစွဲအမူ အာဏာပိုင်များထံ ပေးပို့တင်ပြရန် မဖြစ်မနေ လိုအပ်သည့် ကျယ်ပြန့်သော NGO မှတ်ပုံတင်ရေး သတ်မှတ်ချက်များကို စတင်မိတ်ဆက်ခဲ့သည် (MSF, 2025; Sparks, 2025)။ အစွဲအမူ၏ ‘တရားဝင်မှုကို ပျက်ပြားစေရန် ပြုလုပ်သည့်’ သို့မဟုတ် သပိတ်မှောက်မှုများကို ထောက်ပံ့ပေးသည့် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများကို မှတ်ပုံတင်ခွင့် ငြင်းပယ်နိုင်သည် (Oxfam, 2025b)။ အဓိက နိုင်ငံတကာအစိုးရမဟုတ်

သောအဖွဲ့အစည်း အများစုသည် ၎င်းကို လိုက်နာရန် ငြင်းဆန်ခဲ့ကြသည်။ ထို့နောက် ၂၀၂၅ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ ၃၀ ရက်နေ့တွင် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်း ၃၇ ခုထံ ၎င်းတို့၏ မှတ်ပုံတင် သက်တမ်းကုန်ဆုံးသွားပြီဖြစ်ကြောင်း အကြောင်းကြားစာ ပေးပို့ခဲ့သည် (Al Jazeera, 2025)။ ဤ နိုင်ငံတကာ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများသည် ဂါဇာရှိ စားနပ်ရိက္ခာ အကူအညီများ၏ တစ်ဝက်ကျော်ကို ပေးအပ်ခဲ့ကြပြီး၊ ကွင်းဆင်းဆေးရုံများ၏ ၆၀ ရာခိုင်နှုန်းကို ကူညီထောက်ပံ့ပေးခဲ့ကာ၊ ခိုလှုံရာ နေရာ ပေးအပ်ရေး လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်မှု အားလုံး၏ သုံးပုံနှစ်ပုံနီးပါးကို ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့်အဖွဲ့အစည်းများဖြစ်သည် (NRC, 2026)။ နယ်စည်းမခြား ဆရာဝန်များအဖွဲ့ (Médecins Sans Frontière) က ၎င်းသတ်မှတ်ချက်များသည် နိုင်ငံရေးအရ ထိန်းချုပ်ရန် ‘မရိုးဖြောင့်သော ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် အကွက်ချစီစဉ်ထားသည့် ကြိုးပမ်းမှု’ သာဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြခဲ့သည် (Fletcher, 2026)။

တစ်ချိန်တည်းမှာပင် (အဖွဲ့အစည်း နောက်ခံသမိုင်းကြောင်း) ရှင်းလင်းပြတ်သားမှုမရှိသည့် အဖွဲ့အစည်းအသစ်များကို ၎င်းတို့၏ လုပ်ငန်းပမာဏ တိုးမြှင့်လုပ်ဆောင်ရန် ခွင့်ပြုချက် ပေးခဲ့ပြီး၊ ၎င်းတို့အနက် ဂါဇာလူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု ဖောင်ဒေးရှင်း (GHF - အသေးစိတ်အချက်အလက်များကို ပုဒ်မ ၂.၃.၄ တွင် ဖော်ပြပါ) သည် အထင်ရှားဆုံး ဖြစ်သည်။ ဤလူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ကူညီဆောင်ရွက်ပေးသူ ‘အသစ်’ များသည် အစွဲအမူ၏ နိုင်ငံရေး ရည်မှန်းချက်များ၊ ရည်ရွယ်ချက်များနှင့် နက်နက်ရှိုင်းရှိုင်း ရောထွေး ပါဝင်ပတ်သက်နေလေ့ ရှိသည် (Sparks, 2026)။ ‘ဂါဇာကို ပေးနေတဲ့ အကူအညီတွေက အသက်မသေရုံတမယ်ပဲ ရှိတော့တယ်။ ရှေ့လျှောက်ဆို ရင်လည်း [...] အမြတ်ထုတ်ဖို့ရယ်၊ စစ်တပ်က ခြယ်လှယ်ဖို့ရယ်ပဲ ဖြစ်လာတော့မယ့်ပုံပဲ’ (Whittall, 2026 ပါ အကူအညီပေးရေးလုပ်သား တစ်ဦး၏ ကိုးကားချက်)။

၎င်း၏ ရလဒ်မှာ အစွဲအမူသည် စစ်ရာဇဝတ်မှုများကို မှတ်တမ်းတင်ခြင်းနှင့် မတရားမှုများကို ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခြင်း အပါအဝင် သီးခြား လွတ်လပ်စွာ သက်သေအဖြစ် ရပ်တည်နိုင်သည့် အဖွဲ့အစည်းများကို စနစ်တကျ ဖယ်ထုတ်ထားစဉ်မှာပင် မှတ်ပုံတင်ထားသော ‘လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ’ အဖွဲ့အစည်းများ၏ စာရင်းကိုမူ ပိုမိုတိုးတက်လာကြောင်း တင်ပြနိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ၎င်းသည် ‘စိတ်ကြိုက်ပုံဖော်ထားသော လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ နယ်ပယ်’ တစ်ခုကို ဖြစ်ပေါ်စေသည် - သဘောထားကွဲလွဲမှုများကို ကန့်သတ်ထားပြီး သတင်းထုတ်ပြန်ချက်များကို အလိုရှိသလို ပုံဖော်ထားသည့် ကန့်သတ်ချက်များအောက်တွင် ခွင့်ပြုချက်ရရှိထားသော အဖွဲ့အစည်းများက လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်နေကြပြီး၊ မူဝါဒခိုင်မာသော အဖွဲ့အစည်းများမှာမူ ပိတ်ဆို့ခံထားရသည် (Sparks, 2026)။ အကူအညီပေးရေး ဝန်ထမ်းတစ်ဦး သုံးသပ်သကဲ့သို့ပင် အစွဲအမူ အာဏာပိုင်များသည် ‘၎င်းတို့ မနှစ်သက်သော NGO များကို ဝင်ရောက်ခွင့် မပေးဘဲ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်မှုတွေရဲ့ တာဝန်တွေကိုရော ဟန်ပြပုံရိပ်တွေကိုပါ ဖြည့်ဆည်းခွင့် ရရှိသွားကြပါတယ်’ (ibid.)။

2.3.4 ဂါဇာလူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု ဖောင်ဒေးရှင်း (GHF) ၏ လွန်ကဲလွန်းသော အခြေအနေများ

ဂါဇာလူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု ဖောင်ဒေးရှင်းသည် အခြေခံမူများရှိပြီး လွတ်လပ်သော လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ကူညီဆောင်ရွက်ပေးသူများ၏ နေရာတွင် ပုဂ္ဂလိကပိုင်ပြုလုပ်ထားသော၊ စစ်ရေးဆန်သော၊ နိုင်ငံရေးအရ အလိုတူအလိုပါဖြစ်သော အစားထိုးအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြင့် အစားထိုးလိုက်သည့် အဆိုပါ ယုတ္တိ၏ နောက်ဆုံးနိဂုံးကို မီးမောင်းထိုးပြနေသည်။ ဂါဇာလူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု ဖောင်ဒေးရှင်းကို ၂၀၂၃ ခုနှစ် နှစ်ကုန်ပိုင်းတွင် အစွဲအမူအရာရှိများ၊ စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်များ၊ ပုဂ္ဂလိက လုံခြုံရေးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် အစွဲအမူအစိုးရနှင့် နီးကပ်စွာ ဆက်သွယ်နေသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်များအကြား သီးသန့်အစည်းအဝေးများပြုလုပ်၍ သမားရိုးကျ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ လမ်းကြောင်းများ၏ ပြင်ပတွင် အစားထိုး အကူအညီဖြန့်ဝေရေးစနစ်တစ်ခု ဖန်တီးရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် စတင်ပုံဖော်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည် (Times of Israel, 2025a; Nicols and Farge, 2025)။ အစွဲအမူအစိုးရသည် ဂါဇာလူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု ဖောင်ဒေးရှင်းကို ရန်ပုံငွေထောက်ပံ့ရန်အတွက် အမေရိကန်ဒေါ်လာ သန်းပေါင်းများစွာကို လွှဲပြောင်းပေးခဲ့သည်။ ထို့နောက် ဂါဇာလူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု ဖောင်ဒေးရှင်းသည် သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးနှင့် ဝင်ရောက်ရာလမ်းကြောင်းများကို ကြီးကြပ်ရန်အတွက် ဗဟိုထောက်လှမ်းရေးအေဂျင်စီ (CIA) အရာရှိဟောင်းတစ်ဦး ပိုင်ဆိုင်သည့် ပုဂ္ဂလိက လုံခြုံရေးကုမ္ပဏီတစ်ခုနှင့် ပူးပေါင်းခဲ့သည် (Perez, 2025; Times of Israel, 2025b)။ ယင်းတွင် ပါလက်စတိုင်းများအနေဖြင့် အကူအညီဖြန့်ဝေသည့်နေရာများသို့ ရောက်ရှိရန် အစွဲအမူစစ်တပ်၏ ထိန်းချုပ်စည်းကို ဖြတ်သန်းသွားလာရန် လိုအပ်ခဲ့ပြီး အခြားသော လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများ လက်မခံနိုင်သည့် အခြေအနေများဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ (INGOs)၊ ပါလက်စတိုင်း အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ၊ ကုလသမဂ္ဂ ကျွမ်းကျင်သူများနှင့် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ အလှူရှင်များသည် ဂါဇာလူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု ဖောင်ဒေးရှင်းကို ဖျက်သိမ်းရန် တညီတညွတ်တည်း တောင်းဆိုခဲ့ကြပြီး (Joint Statement, 2025) ယင်း

25 လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာမူဝါဒအဖွဲ့ (HPG) အစီရင်ခံစာ

ဖောင်ဒေးရှင်းဖွဲ့စည်းထားခြင်းကို နိုင်ငံတကာဥပဒေကို ချိုးဖောက်၍ စစ်ရေးနှင့် ပထဝီနိုင်ငံရေး အစီအစဉ်များအတွက် လူသားချင်းစာနာမှု အကူအညီများကို အမြတ်ထုတ်နေသည့် "စိုးရိမ်ဖွယ်ရာ စံနမူနာ" တစ်ခုအဖြစ် ဖော်ပြခဲ့ကြသည်။ ယင်းအဖွဲ့ စတင်ထူထောင်ပြီးနောက် သုံး လအတွင်း အစားအစာ ရရှိရန်ကြိုးပမ်းစဉ် ပါလက်စတိုင်း စုစုပေါင်း အနည်းဆုံး ၂,၃၀၀ ခန့် သေဆုံးခဲ့ရပြီး၊ ၎င်းတို့အနက် ၁,၀၀၀ ကျော်မှာ ဂါဇာလူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု ဖောင်ဒေးရှင်းစခန်းများ သို့မဟုတ် ယင်း၏ အနီးဝန်းကျင်တွင် သေဆုံးခဲ့ရကြောင်း သတင်းရရှိသည် (Rapaport, 2025)။

ဤနေရာတွင် ကြုံတွေ့ရသည့် အန္တရာယ်များသည် တိုက်ခိုက်မှုမဟုတ်ဘဲ ဂါဇာလူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု ဖောင်ဒေးရှင်းက ကိုယ်စား ပြုသည့်အရာ၏ ပင်ကိုယ်အင်္ဂါရပ်များသာဖြစ်သည်။ ပုဂ္ဂလိက သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး ဝန်ဆောင်မှုပေးသူများသည် ပဋိပက္ခနယ်မြေများ အတွင်း ဘေးကင်းစွာ လုပ်ဆောင်နိုင်ရန်လိုအပ်သည့် လေ့ကျင့်သင်ကြားမှု၊ ယုံကြည်မှုနှင့် မူဝါဒဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံများ လိုအပ်နေကြောင်း နိုင်ငံတကာ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ၏ လုံခြုံရေးဆိုင်ရာအဖွဲ့က သတိပေးထားသည်။ စစ်ရေးဆန်သော အကူအညီပေး ရေး စခန်းများသည် အန္တရာယ်ကို ပိုမိုမြင့်မားစေပြီး လူထု၏ ယုံကြည်မှုကို လျော့ပါးစေရုံမျှမက အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ ကို ပိုမိုကြီးမားသော အကြမ်းဖက်မှုများနှင့် ရင်ဆိုင်ရစေသည် (INSO, 2025)။ အကူအညီပေးရေးလုပ်ငန်းများမှ လွတ်လပ်မှု၊ ဘက်လိုက် မှုမရှိမှုနှင့် တာဝန်ယူမှုတို့ ကင်းမဲ့သွားပြီး ယင်းအစား စစ်တပ်နှင့် နီးစပ်သော စာချုပ်ချုပ်ဆိုထားသည့် ကန်ထရိုက်တာများမှတစ်ဆင့် ပေးအပ်သောအခါ၊ ၎င်းသည် မည်သည့် အဓိပ္ပာယ်ပြည့်ဝသော ရှုထောင့်မှမဆို လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ အကူအညီအဖြစ် ဆက်လက် မရပ်တည်နိုင်တော့ပေ။ ၎င်းသည် နိုင်ငံရေးနှင့် စစ်ရေး စီမံခန့်ခွဲမှု၏ ကိရိယာတစ်ခု ဖြစ်လာသည်။ သို့သော်လည်း အချို့ သော အလှူရှင်များသည် ဂါဇာလူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု ဖောင်ဒေးရှင်းကို သပိတ်မှောက်ရန် တောင်းဆိုမှုများအပေါ် ကုန်ကျစရိတ် သက်သာသည်ဟု အကြောင်းပြကာ ကနဦးတွင် မေးခွန်းထုတ်ခဲ့ကြကြောင်း နိုင်ငံတကာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ တွေ့ဆုံ မေးမြန်းခံရသူတစ်ဦးက - "အလှူရှင်တစ်ယောက်က ဂါဇာလူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု ဖောင်ဒေးရှင်းဟာ INGO တွေထက် ကုန်ကျစရိတ် ပိုသက်သာနေတာပဲ၊ ဘာလို့ ကန့်ကွက်ရမှာလဲလို့ မေးခဲ့တယ်" ဟု ရှင်းပြခဲ့သည်။ အဆိုပါ အလှူရှင်သည် နောက်ပိုင်းတွင် သပိတ်မှောက် မှု၌ ပါဝင်လာခဲ့သော်လည်း၊ ယင်းသို့ တွန့်ဆုတ်နေမှုသည် စိုးရိမ်ဖွယ်ရာ ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့် လမ်းကြောင်းတစ်ခုကို ထိန်းချုပ်ပြသနေသည် - ယင်းမှာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်ချက်ကို မူဝါဒများနှင့် တာဝန်ယူမှုတို့မှ ခွဲထွက်ကာ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး သက်သက်အဖြစ် လျော့ချလိုက်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။

2.4 လူမျိုးရေးခွဲခြားမှုအပေါ်အခြေခံသည့် အဆင့်အတန်းခွဲခြားမှုစနစ်များနှင့် သွေးစည်းညီညွတ်မှုဆိုင်ရာ တာဝန်ဝတ္တရားများ

အခြေချကိုလိုနီနယ်ချဲ့ဝါဒကို တန်ဖိုးရှိသည်ဟု သတ်မှတ်ခံရသော အသက်များနှင့် စွန့်ပစ်နိုင်သည်ဟု သတ်မှတ်ခံရသော အသက်များ အကြား ပိုင်းခြားထားသည့် လူမျိုးရေးခွဲခြားမှုအခြေပြု အဆင့်အတန်းခွဲခြားမှုများဖြင့် အခြေခံအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။ ကိုလိုနီနယ်ချဲ့ စီမံကိန်း များသည် ပိုင်ဆိုင်မှုများ လုယူခြင်း၊ လွှမ်းမိုးချုပ်ကိုင်ခြင်းနှင့် အကြမ်းဖက်မှုများကို တရားမျှတကြောင်း ပြသနိုင်ရန်အတွက် ကိုလိုနီပြုခံ ရသည့် လူထုအား နှိမ်ကျသူများ၊ အန္တရာယ်ရှိသူများ သို့မဟုတ် ပြည့်ဝသော လူသားအဖြစ် မသတ်မှတ်ထိုက်သူများအဖြစ် ပုံဖော်ဖန်တီး ခြင်းပေါ်တွင် သမိုင်းအဆက်ဆက် မှီခိုခဲ့ကြသည် (Fanon, 1961; Wolfe, 2006)။ ပါလက်စတိုင်း ထိန်းသိမ်းခံထားရသူများအပေါ် ညှဉ်းပန်း နှိပ်စက်ခြင်းနှင့် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုများ အပါအဝင် တရားရင်ဆိုင်ခွင့်မရှိဘဲ စီမံခန့်ခွဲရေးဆိုင်ရာ ထိန်းသိမ်းမှုများပြုလုပ် ခြင်း (Euro-Med Human Rights Monitor, 2024)၊ အစွဲရေးများအတွက် အရပ်ဘက်တရားရုံးများနှင့်အတူ ပါလက်စတိုင်းများအတွက် စစ်တရားရုံးများ ထားရှိခြင်း (HRW, 2024c)၊ ပါလက်စတိုင်း ကလေးသူငယ်များကို စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ ထိန်းသိမ်းခြင်း၊ ပါလက်စတိုင်းများ အတွက် သီးသန့် အကျိုးဝင်စေရန် မကြာသေးမီက ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည့် ကြိုးပေးကွပ်မျက်သည့် ပြစ်ဒဏ် (Bedard, 2026) နှင့် တရား ရင်ဆိုင်ခွင့်မရှိဘဲ စီမံခန့်ခွဲရေးဆိုင်ရာ ထိန်းသိမ်းမှုဖြင့် ပါလက်စတိုင်း ၇,၀၀၀ ကျော်ကို ထိန်းသိမ်းထားခြင်း (B'Tselem, n.d.) တို့မှတစ်ဆင့် အစွဲရေးသည် ပါလက်စတိုင်းလူမျိုးတို့၏ အသက်ကို စနစ်တကျ တန်ဖိုးဖြတ် လျော့ချလျက်ရှိသည်။ ပါလက်စတိုင်းလူမျိုးတို့၏ လူ့ အသက်တန်ဖိုးကို တန်ဖိုးဖြတ် လျော့ချခြင်းသည် ဥပဒေစည်းမျဉ်းများအဖြစ် စနစ်တကျ အတိအလင်း ပြဋ္ဌာန်းထားခြင်းဖြစ်ပြီး ယန္တရားတစ် ခုလုံးတွင် စနစ်ပိုင်းနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံပိုင်းဆိုင်ရာအရ အမြစ်တွယ်နေခြင်း ဖြစ်သည်။

ဤစနစ်တကျ ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှုသည် ကျူးကျော်သိမ်းပိုက်သူတို့၏ လူ့အသက်တန်ဖိုး အဆင့်အတန်းခွဲခြားမှုကို ပုံရိပ်ထင်ဟပ်နေသော လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာစနစ်ကြောင့် ပိုမိုအားကောင်းသွားစေနိုင်သည်။ ဤကဏ္ဍ၏ ပူးပေါင်းပါဝင်ပတ်သက်မှုသည် ၎င်း

အပေါ်ပြဌာန်းထားသော ကန့်သတ်ချက်များကြောင့် သက်သက်သာမကဘဲ၊ ၎င်းသည် ဖယ်ကြဉ်ထားခြင်းနှင့် မညီမျှသော တန်ဖိုးဖြတ်ခြင်း ဆိုင်ရာ အတွင်းပိုင်း ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်မှုများ - မည်သူ့အသံကို နားထောင်သနည်း၊ မည်သူ့ကို ကာကွယ်ပေးသနည်း၊ မည်သူက စည်းမျဉ်း များ သတ်မှတ်သနည်းနှင့် မည်သူ့ကို လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသူအဖြစ် ဆက်ဆံသနည်း စသည်တို့မှတစ်ဆင့်လည်း ထွက်ပေါ်လာခြင်းဖြစ်သည်။

အဖွဲ့အစည်းများအကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု အဆင့်တွင် ပါလက်စတိုင်း အဖွဲ့အစည်းများ (အထူးသဖြင့် ဂါဇာအခြေစိုက် အဖွဲ့အစည်း များ) သည် (ဂျေရုဆလင်တွင် အခြေစိုက်လေ့ရှိသော) အထက်အဆင့် ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းရေးနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရေး ဖွဲ့စည်းပုံများ နှင့် နယ်မြေဒေသများအတွင်း အစိုးရလုပ်ငန်းဆောင်တာများ ညှိနှိုင်းရေးအဖွဲ့ က ဦးဆောင်သည့် သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး ညှိနှိုင်းမှုများမှ ဖယ်ကြဉ် ခံရခြင်းအတွက် မကျေနပ်ကြောင်း ပြောကြားခဲ့ကြသည်။ သို့သော်လည်း အင်တာဗျူးဖြေဆိုသူများသည် အထူးသဖြင့် နယ်မြေအခြေပြု ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းမှုများသို့ ပြောင်းလဲပြီးနောက်ပိုင်းတွင် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော ကုလသမဂ္ဂ ဦးဆောင်သည့် ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းရေး အခြေခံ အဆောက်အအုံများသို့ ဝင်ရောက် လက်လှမ်းမီမှု ပိုမိုကောင်းမွန်လာသည်ကို သတိပြုမိခဲ့ကြသည်။

နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများအတွင်း ပါလက်စတိုင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ ဝန်ထမ်းများအား လစာ၊ လုံခြုံရေး၊ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်နိုင်သည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် ဂရုစိုက်စောင့်ရှောက်ရန် တာဝန်ရှိမှု (duty of care) တို့တွင် မကြာခဏ မတူညီဘဲ ခွဲခြားဆက်ဆံခံရသည့် မတရားမှုများ ကို ပါလက်စတိုင်း အင်တာဗျူးဖြေဆိုသူများက မီးမောင်းထိုးပြခဲ့ကြသည်။ နိုင်ငံတကာ ဝန်ထမ်းများမှာ ဘေးလွတ်ရာသို့ ရွှေ့ပြောင်းခံရ ခြင်း သို့မဟုတ် အဝေးမှ အလုပ်လုပ်ကိုင်ခွင့် (remote work) သို့ ပြောင်းလဲပေးသော်လည်း ပါလက်စတိုင်း လုပ်ငန်းကိုင်ဖက်များသည် အကြီးမားဆုံးသော အန္တရာယ်ကို ရင်ဆိုင်နေရပြီး အချို့မှာ ဂါဇာမှ ထွက်ပြေးလွတ်မြောက်လာပြီးနောက်၌ပင် အဝေးမှ အလုပ်လုပ်ကိုင်ခွင့် ငြင်းပယ်ခံရမှုမျှမက စာချုပ်များပင် ရပ်စဲခံခဲ့ကြရသည် (Certioraris, 2024)။ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများကို ဂါဇာတောင်ပိုင်းသို့ ပြောင်းရွှေ့ ရန် တွန်းအားပေးသည့် အချက်တစ်ခုအဖြစ် 'ဂရုစိုက်စောင့်ရှောက်ရန် တာဝန်ရှိမှု' ကို ရှင်းပြခဲ့စဉ်က ပါလက်စတိုင်း အင်တာဗျူးဖြေဆို သူများက 'ဘယ်သူ့အပေါ် ဂရုစိုက်စောင့်ရှောက်ဖို့ တာဝန်ရှိတာလဲ။ ငါတို့ကော ဂရုစိုက်ခံရဖို့ ထိုက်တန်တဲ့ ဝန်ထမ်းတွေ မဟုတ်ဘူးလား' ဟု မေးခွန်းထုတ်ခဲ့ကြသည်။ အင်တာဗျူးဖြေဆိုသူတစ်ဦးက - 'လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ စနစ်ဟာ မည်သူ့အသက်က တန်ဖိုးရှိ သလဲဆိုတာကို ခွဲခြားတဲ့ အလားတူ အဆင့်အတန်းခွဲခြားမှုစနစ်ကိုပဲ ထပ်မံ ပုံတူကူးဖန်တီးနေတာ ဖြစ်ပါတယ်' ဟု ပြောကြားခဲ့သည်။

ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သည့် နယ်ပယ်များမှ (အဖွဲ့အစည်းများအကြား လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ စနစ်အတွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများအတွင်း) ပါလက်စတိုင်းများ ဖယ်ကြဉ်ခံရခြင်းသည် ကျင့်ဝတ်ဆိုင်ရာ ပျက်ကွက် မှုတစ်ခုဖြစ်ပြီး၊ ယင်းသည် အဖွဲ့အစည်းတွင်းရှိ ရေရှည်အတွေ့အကြုံနှင့် အသိပညာဗဟုသုတများ (institutional memory) တဖြည်းဖြည်း ပြုန်းတီးလာကာ ထိရောက်သော စီမံကိန်းများအတွက် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သည့် ပါလက်စတိုင်းတို့၏ ကျွမ်းကျင်မှုများကို ဘေးဖယ်ထားလိုက် ခြင်းဖြင့် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်မှုများကိုလည်း အားနည်းစေသည် (PNGO, 2026)။

သို့သော်လည်း ဤကဏ္ဍကို ပျက်စီးစေသည့် အဆိုပါ တူညီသည့် မညီမျှမှုများပင်လျှင် တာဝန်ဝတ္တရားများကို ဖန်တီးပေးနေပြန်သည်။ နားထောင်ပေးခြင်းခံရမှု၊ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုပေးနိုင်သော နိုင်ငံကူးလက်မှတ် ကိုင်ဆောင်ထားနိုင်မှုနှင့် ထွက်ခွာခွင့် အခွင့်အရေးရှိမှု စ သည့် နိုင်ငံတကာ အခွင့်ထူးများကို သွေးစည်းညီညွတ်မှုအတွက် အသိစိတ်ရှိရှိ ထိရောက်စွာ အသုံးပြုရမည်ဖြစ်သည်။

2.5 အခွင့်ထူးများကို ထိရောက်စွာ အသုံးပြုခြင်းလား။

နိုင်ငံတကာ ဝန်ထမ်းများ၏ တည်ရှိနေမှုသည် အရပ်သားများကို ကာကွယ်ရေးနှင့် တရားမျှတမှုအတွက် အရေးပါနိုင်သော်လည်း၊ ယင်းအတွက် တက်ကြွသော တည်ရှိနေမှုနှင့် သွေးစည်းညီညွတ်မှုတို့ လိုအပ်သည်။ အင်တာဗျူးဖြေဆိုသူတစ်ဦးက ပါလက်စတိုင်း လုပ်ငန်းကိုင်ဖက်များ သေဆုံးခဲ့သည့် ဖြစ်စဉ်တစ်ခုအပြီး အစွဲရေး အာဏာပိုင်များနှင့် ဖုန်းပြောခဲ့ရသည်ကို ပြန်လည်အမှတ်ရခဲ့သည်။ ပထမဦးဆုံး မေးမြန်းခဲ့သည့် မေးခွန်းမှာ နိုင်ငံတကာ ဝန်ထမ်း တစ်စုံတစ်ဦး ထိခိုက်ဒဏ်ရာရရှိခြင်း ရှိမရှိ ပင်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာ ဝန်ထမ်း များ ထိခိုက်မှုမရှိကြောင်း အတည်ပြုလိုက်သည်နှင့် အစွဲရေး အာဏာပိုင်များ၏ တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်မှု အလျင်လိုမှုမှာ သိသိသာသာ လျော့ကျ သွားခဲ့သည်။ အကယ်၍ ထိုနေရာတွင် နိုင်ငံတကာ ဝန်ထမ်းများ ရှိနေခဲ့ပါက တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်ပုံမှာ သိသိသာသာ ကွဲပြားသွားလိမ့်မည်ဟု အင်တာဗျူးဖြေဆိုသူက ယုံကြည်ခဲ့သည်။

အဆိုပါ ဖြစ်စဉ်သည် မည်မျှပင် မညီမျှဖြစ်ပါစေ နိုင်ငံတကာ၏ နီးကပ်စွာ တည်ရှိနေမှုသည် ပါလက်စတိုင်းတို့၏ အသက်အတွက် ကာ ကွယ်မှု အတိုင်းအတာတစ်ခုကို မည်သို့ ဖန်တီးပေးနိုင်သည်ဆိုသည်ကို ပုံဖော်ပြနေပြီး၊ ယင်းမှာ နိုင်ငံတကာသွေးစည်းညီညွတ်ရေးလှုပ်ရှားမှု (International Solidarity Movement) နှင့် အလားတူ ပူးတွဲလိုက်ပါဆောင်ရွက်သည့် လှုပ်ရှားမှုများက ထိရောက်စွာ အသုံးပြုခဲ့သည်။

27 လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာမူဝါဒအဖွဲ့ (HPG) အစီရင်ခံစာ

ခါးသီးသော လက်တွေ့ပကတိ တရားဖြစ်သည်။ ပါလက်စတိုင်း အများအပြားသည် ပိုမိုဘေးကင်းသည်ဟု ထင်ရသော နေရာတစ်ခုအဖြစ် နိုင်ငံတကာ အခြေခံအဆောက်အအုံများ နီးနားတွင် ခိုလှုံရာ ရှာဖွေကြသည့်အခါ၌လည်း ထိုအချက်မှာ ထင်ရှားပေါ်လွင်ပါသည်။ မည်သူ ကျန်ရစ်ခဲ့ပြီး မည်သူ ထွက်ခွာသွားသနည်း ဆိုသည့် မေးခွန်းသည် သာမန် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုဆိုင်ရာ မေးခွန်းသက်သက် မဟုတ်တော့ ခြင်း အကြောင်းရင်း ဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း 'တည်ရှိနေမှု' တိုင်းသည် အတူတူပင် မဟုတ်ပေ။ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ အခြေခံမူများကို လျစ်လျူရှုပြီး တက်ကြွစွာ သွေးစည်းညီညွတ်မှု (active solidarity) မရှိဘဲ တည်ရှိနေမှုသည် ကြားနေခြင်း မဟုတ်ဘဲ (အမှန်တကယ်တွင်) လူထုကို တက်ကြွစွာ ဘေးဥပဒ်ပြုနေခြင်းသာ ဖြစ်သည် (အခန်း ၂.၃ ပါ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု သဘောတရား ကို အကာအကွယ်ယူ လှည့်ဖြားခြင်း ဆိုင်ရာ လေ့လာဆန်းစစ်မှု တွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း ဖြစ်သည်)။ တောင်းဆိုထားသည့် တည်ရှိ နေမှု အမျိုးအစားမှာ Al-Haq နှင့် Global Legal Action Network တို့နှင့် ပူးပေါင်း၍ နိုင်ငံတကာ တရားရင်ဆိုင်မှု ကြိုးပမ်းမှုများအတွင်း နိုင်ငံတကာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု ဥပဒေကို ချိုးဖောက်မှု သက်သေအထောက်အထားများအား ပံ့ပိုးပေးခဲ့သည့် Oxfam ၏ တည်ရှိနေမှုမျိုးနှင့် ပို၍ တူညီပါသည်။

သွေးစည်းညီညွတ်မှုအပေါ် အခြေခံသော နိုင်ငံတကာ၏ တည်ရှိနေမှုသည် သက်သေခံ ထွက်ဆိုနိုင်ရန် အတွက်လည်း အရေးပါသည်။ နိုင်ငံတကာ သတင်းထောက်များနှင့် လူ့အခွင့်အရေး စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများကို ပြင်းထန်စွာ ကန့်သတ်ထားသဖြင့်၊ လူသားချင်းစာနာ ထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ကူညီဆောင်ရွက်ပေးသူများသည် အခြေအနေများကို မှတ်တမ်းတင်နိုင်ပြီး အစွဲရရှိ၏ သတင်းအချက်အလက် အမှားဖြန့်ဝေသည့် လှုပ်ရှားမှုများကို စိန်ခေါ်နိုင်သည့် နောက်ဆုံးကျန်ရစ်သော နိုင်ငံတကာ သက်သေများအဖြစ် မကြာခဏ ပါဝင်နေလေ့ရှိ သည်။ ပါလက်စတိုင်း ဒါရိုက်တာတစ်ဦးက အောက်ပါအတိုင်း ပြန်လည်သုံးသပ်ခဲ့သည် -

မတရားဘူးဆိုပေမဲ့ လက်တွေ့ကတော့ သူတို့ [နိုင်ငံတကာဝန်ထမ်းတွေ] ကိုပဲ ပိုနားထောင်ပြီး ကျွန်တော်တို့ထက် ပိုယုံကြည်တာပဲ။ ဒီမှာ နေထိုင်ရတဲ့ လက်တွေ့ဘဝအခြေအနေကို သိချင်ရင် ပါလက်စတိုင်းကို ကိုယ်တိုင်လာကြည့်ဖို့ လိုလိမ့်မယ်။ စာဘယ်လောက်ပဲ ဖတ်ဖတ် စာဖတ်ရုံနဲ့တော့ နားလည်မှာမဟုတ်ဘူး - ဒါပေမဲ့ ရောက်လာတာနဲ့ တစ်ပြိုင်နက် ဒါဟာ ဘယ်လောက်တောင် အဆက်မပြတ် ဖိစီးနှိပ်စက် လွန်းလဲဆိုတာ ချက်ချင်းမြင်ရလိမ့်မယ်။ အဲဒီကျမှပဲ နားလည်လာလိမ့်မယ်။

အခြားသော ပါလက်စတိုင်း ဒါရိုက်တာတစ်ဦးကလည်း အလားတူ အလေးပေးပြောကြားခဲ့သည် -

ပါလက်စတိုင်းက ပညာရှင်တွေနဲ့ စုံစမ်းစစ်ဆေးသူတွေအနေနဲ့ပြောရရင် ကျွန်တော်တို့ဟာ အရမ်းပြင်းထန်တဲ့ တရားမဝင်ကြောင်း ပုံဖော် တဲ့ ကမ်ပိန်းတွေရဲ့ ပစ်မှတ် ဖြစ်နေရပါတယ်။ နိုင်ငံခြားသားတွေဆိုမှာ ယုံကြည်မှုရဖို့ဆိုရင် နိုင်ငံတကာ နာမည်တွေက အရေးကြီးနေတုန်း ပဲ - ဒါကြောင့် သူတို့က ပါလက်စတိုင်းရဲ့ သုတေသနတွေနဲ့ ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုတွေကို ပိုပြီးပံ့ပိုးမြှင့်တင်ပေးဖို့ လိုပါတယ်။

ဂါဇာ၏ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းဆိုင်ရာနှင့် ပညာရပ်ဆိုင်ရာ လူတန်းစား အများအပြား ပျက်စီးဆုံးရှုံးခဲ့ရပြီး အိုးအိမ်စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးခဲ့ရ ပြီးနောက် နည်းစနစ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် စီမံကိန်းဆိုင်ရာ အထောက်အပံ့များ ပေးအပ်ရာတွင် နိုင်ငံတကာ၏ တည်ရှိနေမှု အလားအလာရှိသော တန်ဖိုးကိုလည်း အင်တာဗျူးဖြေဆိုသူများက မီးမောင်းထိုးပြခဲ့ကြသည်။ သို့ရာတွင် ဤသို့ဆောင်ရွက်ရာ၌ ပါလက်စတိုင်းတို့၏ ကျွမ်းကျင် မှုနှင့် ဦးဆောင်မှုကို လွှမ်းမိုးခြင်း၊ ဆရာလုပ်သကဲ့သို့ပြုမူခြင်း သို့မဟုတ် အစားထိုးခြင်းမျိုး လုံးဝမရှိစေဘဲ လုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်ကြောင်း ၎င်းတို့က အလေးအနက် ပြောကြားခဲ့သည်။

ပြင်းထန်သော အကြမ်းဖက်မှု၊ ဌာနဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများဖြင့် အကျပ်ကိုင်မှုနှင့် လိုက်ပါဆောင်ရွက်ရန် အတင်းအကျပ် ဖိအား ပေးရန် ရည်ရွယ်၍ ဒီဇိုင်းထုတ်ထားသော မှတ်ပုံတင်ခြင်းစနစ်များမှတစ်ဆင့် အစွဲရသော သွေးစည်းညီညွတ်မှုကို အခြေခံသည့် လူ ကိုယ်တိုင် တည်ရှိနေမှုကို ဖြစ်နိုင်ခြေမရှိဟု ခံစားရစေရန် ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ ဆောင်ရွက်ခဲ့သည် (Al-Shabaka, 2025)။ အဖွဲ့အစည်းများ အနေဖြင့် အစွဲရ၏ ရည်မှန်းချက်များအောက်သို့ ပိုမိုနက်ရှိုင်းစွာ အသုံးပြုခံရမည့်အရေးနှင့် ဂါဇာဒေသသို့ လုံးဝ ဝင်ရောက်ခွင့် ဆုံးရှုံး သွားနိုင်သည့် စွန့်စားရမှုဘေးတို့ကို အလေးအနက် ချိန်ဆခဲ့ကြရသဖြင့် အဖွဲ့အစည်းအတွင်း ပြင်းထန်သော အချေအတင် ဆွေးနွေးငြင်းခုံမှု များ ရှိခဲ့ကြောင်း အင်တာဗျူးဖြေဆိုသူများက ဖော်ပြခဲ့ကြသည်။ ဝင်ရောက်ခွင့်ရရှိရေး ထိန်းသိမ်းရန် လိုက်လျောမှုများ ပြုလုပ်ခြင်းက ပိုမို များပြားသော တောင်းဆိုမှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေပြီး လက်ခံနိုင်သော လိုက်လျောမှုဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်များထက်ပင် ပိုမိုနိမ့်ကျသွားစေသည့် 'ပြန်လမ်းမရှိသည့် ဆိုးရွားသော လမ်းစတစ်ခု (slippery slope)' ဖြစ်သွားနိုင်ကြောင်းအပေါ် အချို့က သတိပေးခဲ့ကြသည်။ အင်တာဗျူးဖြေ ဆိုသူတစ်ဦးက - "အစွဲရ၏ သတ်မှတ်ချက်တွေကို အမြဲတမ်း ပြောင်းလဲနေတာဖြစ်ပါတယ်" ဟု လေ့လာသုံးသပ်ခဲ့သည်။

အင်တာဗျူးဖြေဆိုသူများ ခါးခါးသီးသီး ထပ်ခါတလဲလဲ ထောက်ပြခဲ့ကြသည့် ဥပမာတစ်ခုမှာ နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်း အများအပြား ဂါဇာမြောက်ပိုင်းမှ ထွက်ခွာရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့ကြခြင်းဖြစ်သည်။ ပါလက်စတိုင်း အင်တာဗျူးဖြေဆိုသူများက စွန့်ပစ်ခံလိုက်ရသည်ဆိုသည့် နက်ရှိုင်းသော ခံစားချက်များကို ဖော်ပြခဲ့ကြသည်။ အထူးသဖြင့် အစွရေး၏ မဟာမိတ်နိုင်ငံများတွင် ဌာနချုပ်စိုက်ထားသော အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် ဗီဇာများ ရရှိရေး၊ ဝင်ရောက်ခွင့်ရရှိရေးနှင့် ပဋိပက္ခရှောင်ရှားရေး လုပ်ငန်းစဉ်များကို လိုက်နာစေရေးတို့အတွက် ပိုမိုတွန်းအားပေးရန် အာဏာရှိသူများနှင့် နီးစပ်မှုကို ထိရောက်စွာ အသုံးပြုနိုင်ခဲ့သင့်ကြောင်း အင်တာဗျူးဖြေဆိုသူများက ထောက်ပြခဲ့ကြသည်။ ပါလက်စတိုင်း လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ကူညီဆောင်ရွက်ပေးသူ တစ်ဦးက အောက်ပါအတိုင်း မေးခွန်းထုတ်ခဲ့သည် -

ယူကေ၊ ယူအက်စ်နဲ့ ဥရောပနိုင်ငံတွေအားလုံးက အစွရေးရဲ့ မဟာမိတ်တွေချည်းပဲလေ။ သူတို့က အစွရေးကို ရန်ပုံငွေတွေရော စစ်ရေးအရပါ ထောက်ပံ့ပေးနေတာဆိုတော့ သူတို့မှာ ဖိအားပေးနိုင်တဲ့ အခွင့်အာဏာအပြည့်ရှိတယ်။ အနည်းဆုံး သူတို့နိုင်ငံသားတွေ ဗီဇာရဖို့အတွက် အဲဒီဩဇာအာဏာကို သုံးပြီး ဘာလို့တွန်းအားမပေးခဲ့ကြတာလဲ။ အဝင်အထွက်လုပ်ခွင့်ရဖို့အတွက်ရော၊ ပြီးတော့ (ဂါဇာမြောက်ပိုင်းမှာ) ပဋိပက္ခကင်းဝေးနယ်မြေစနစ်ရဲ့ အကာအကွယ်အောက်မှာ ရှိနေစေဖို့အတွက်ရော။

တစ်ချိန်တည်းမှာပင် ထွက်ခွာရန် ဆုံးဖြတ်ချက်များသည် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများကို ပိုမိုလုပ်ဆောင်၍မရနိုင်သော အခြေအနေများဖြစ်အောင် အစွရေး၏ အောင်မြင်စွာ ဖန်တီးနိုင်မှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းဖြစ်သည်ကို အင်တာဗျူးဖြေဆိုသူများက အသိအမှတ်ပြုခဲ့ကြသည်။ သို့သော်လည်း အဖွဲ့အစည်းများသည် မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ ပစ်မှတ်ထားခံရခြင်းနှင့် ကန့်သတ်ချက်များကို ဆက်လက်ရင်ဆိုင်နေရဆဲဖြစ်သဖြင့် နေရာပေးလိုက်လျောခြင်းသည် ရေရှည်တွင် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ဝင်ရောက်ခွင့်ကို မထိန်းသိမ်းနိုင်ခဲ့ကြောင်း အများအပြားက ထောက်ပြခဲ့ကြသည်။ ထို့ကြောင့် အစွရေး၏ ကန့်သတ်ပိတ်ပင်မှုများကို တွန်းလှန်ရာတွင် နှစ်ဦးနှစ်ဖက်ချင်း ညှိနှိုင်းဖြေရှင်းခြင်းထက်၊ အဖွဲ့အစည်းအားလုံး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သည့် စုပေါင်းတွန်းလှန်မှုပြုလုပ်ရန် လိုအပ်ကြောင်း ပါဝင်ဖြေဆိုသူ အတော်များများက အလေးအနက် ထောက်ပြခဲ့ကြသည်။ ထို့ကြောင့် မူဝါဒဆိုင်ရာ သွေးစည်းညီညွတ်မှုနှင့် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ဝင်ရောက်ခွင့်အကြား မှားယွင်းသော ရွေးချယ်မှုပြုရခြင်းကို စုပေါင်း၍ ထုတ်ဖော်ပြောဆို ကန့်ကွက်ရမည်ဖြစ်သည်။ နှစ်နိုင်ငံချင်း ညှိနှိုင်းမှုများသည် တစ်ချိန်က လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုဆိုင်ရာ တန်ဖိုးအချို့ကို ပေးစွမ်းနိုင်ခဲ့သော်လည်း အင်တာဗျူးဖြေဆိုသူတစ်ဦးက ‘အဓိပ္ပာယ်ရှိတဲ့ လုံးဝစည်းကျော်လို့မရတဲ့ သတ်မှတ်ချက်အားလုံးဟာ ခုဆိုရင် ကျော်လွန်ခံလိုက်ရပြီဖြစ်ပါတယ်’ ဟု ထောက်ပြခဲ့သည်။

2.6 လွတ်မြောက်ရေးကို ရှာဖွေဖော်ထုတ်ခြင်း - သွေးစည်းညီညွတ်မှုနှင့် ဆူမှဒ်

လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ပြဿနာများကို လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ဖြေရှင်းနည်းများဖြင့် ပြင်ဆင်၍ မရနိုင်ပါ။ နယ်မြေသိမ်းပိုက်ထားမှုကို အဆုံးသတ်ခြင်း၊ တာဝန်ယူမှု တာဝန်ခံမှုရှိစေရေး သေချာစေခြင်းနှင့် ပါလက်စတိုင်းတို့၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းတို့သည် မဖြစ်မနေ လုပ်ဆောင်ရမည့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များ ဖြစ်ကြသည်။ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်ချက် သည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်ချက်များ၊ သတင်းမီဒီယာ လုပ်ငန်းများ သို့မဟုတ် ဥပဒေကြောင်းအရ တာဝန်ယူမှု တာဝန်ခံမှုများကို အစားမထိုးနိုင်သော်လည်း၊ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ကူညီဆောင်ရွက်ပေးသူများအနေဖြင့် အဆိုပါ တွဲဖက်ကဏ္ဍများ၏ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှု၊ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ခွင့် နယ်ပယ်နှင့် အရင်းအမြစ် ထောက်ပံ့မှုများအတွက် တက်ကြွစွာ ရှေ့တန်းမှ ကူညီတောင်းဆိုပေးရမည်ဖြစ်သည်။

ဆိုးရွားလှသော အကြမ်းဖက်မှုများနှင့် ဖျက်ဆီးမှုများ ရှိနေသော်လည်း ပါလက်စတိုင်း လူထုအသိုင်းအဝိုင်းများသည် အစုအဖွဲ့လိုက် ဂရုစိုက်စောင့်ရှောက်မှု၊ ခုခံတွန်းလှန်ခြင်းနှင့် ရှင်သန်ရပ်တည်မှုဆိုင်ရာ အစွမ်းထက်သော ပုံသဏ္ဌာန်များကို ဆက်လက် ထိန်းသိမ်းထားကြသည်။ ပါလက်စတိုင်း ယဉ်ကျေးမှုသည် ယေဘုယျအားဖြင့် ‘မဆုတ်မနစ် ကြံ့ကြံ့ခံရပ်တည်မှု’ ဟု ဘာသာပြန်ဆိုနိုင်သော ဆူမှဒ်၏ အရေးပါမှုကို အလေးပေးဖော်ပြပြီး၊ ယင်းမှာ ငြိမ်ခံသည်ခံခြင်း မဟုတ်ဘဲ တက်ကြွသော အစုအဖွဲ့လိုက် ခုခံတွန်းလှန်ခြင်း ပုံသဏ္ဌာန်တစ်ခု ဖြစ်သည်။ ၎င်းမှာ သိက္ခာ၊ အမှတ်ရမှုနှင့် အစုအဖွဲ့လိုက် ရှင်သန်ရပ်တည်မှုတို့တွင် အခြေခံ၍ ဆက်လက် တည်ရှိရန်၊ ဆက်လက် အသက်ရှင်ရန်နှင့် ယဉ်ကျေးမှု၊ သမိုင်းနှင့် စိတ်ဓာတ်တို့၌ ပပျောက်အောင် ဖျက်ဆီးခံရမှုကို ခုခံတွန်းလှန်ရန် စိတ်ပိုင်းဖြတ်ချက် ဖြစ်သည် (Tartir et al., 2025)။ ပါလက်စတိုင်းတစ်နိုင်ငံလုံးတွင် အိမ်နီးချင်းအဖွဲ့အစည်းများ၊ စည်ပင်သာယာရေးအဖွဲ့များ၊ ကျန်းမာရေးဝန်ထမ်းများ၊ သတင်းထောက်များ၊ ပညာရေးဝန်ထမ်းများ၊ အမျိုးသမီးအဖွဲ့များ၊ အပြန်အလှန် ကူညီထောက်ပံ့မှု ကွန်ရက်များနှင့် အရပ်ဘက် လူ့အဖွဲ့အစည်းများသည် ပြိုကွဲပျက်စီးသွားစေရန် ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ ဖန်တီးထားသော အခြေအနေများအောက်တွင် အသက်ရှင်သန်မှုကို ဆက်လက် ထိန်းသိမ်းထားကြသည် (Assali and Garbett, 2024; PNGO, 2024; Tartir et al., 2025)။ ဤလုပ်ဆောင်ချက်များနှင့် ကူညီဆောင်ရွက်ပေးသူများသည် လူသားဆန်မှုအတွက် မရှိမဖြစ် အခြေခံကျပြီး လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ စနစ်နှင့် ကူညီဆောင်ရွက်ပေးသူများ၏ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများ၊ စာရိတ္တ မူဘောင်များကို ပံ့ပိုးကူညီပေးရမည် ဖြစ်သည်။

29 လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာမူဝါဒအဖွဲ့ (HPG) အစီရင်ခံစာ

ပါလက်စတိုင်း လူ့အခွင့်အရေး အဖွဲ့အစည်းများ၊ လှုပ်ရှားတက်ကြွသူများနှင့် သမဂ္ဂများသည် ၎င်းတို့၏ ဖြစ်တည်မှုတစ်ခုလုံးကို ဖျောက်ဖျက်ပစ်ရန် ကြိုးပမ်းသည့် အကျိုးအကြောင်းပြချက် (logic of their own erasure) ကို လက်ခံရန် ငြင်းဆန်ခဲ့ကြသည်။ Al-Haq၊ ပါလက်စတိုင်းလူ့အခွင့်အရေးစင်တာနှင့် Al Mezan လူ့အခွင့်အရေးစင်တာ တို့သည် ၎င်းတို့၏ ရုံးခန်းများ ဗုံးကြဲတိုက်ခိုက်ခံရခြင်း (Tartir et al., 2025)၊ ၎င်းတို့၏ အဖွဲ့ဝင်များ ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်ခံရခြင်း (Al-Shabaka, 2025) နှင့် ၎င်းတို့၏ အဖွဲ့အစည်းများ ပိတ်ဆို့အရေးယူခံရခြင်းများ ရှိနေသည့်တိုင်အောင် ချိုးဖောက်မှုများကို ဆက်လက်မှတ်တမ်းတင်လျက်ရှိသည်။³ စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းကော်မတီများသမဂ္ဂ (The Union of Agricultural Work Committees) သည်လည်း ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် မတရားရာဇဝတ်မှုကြောင်းအရ စွပ်စွဲပိတ်ပင်ခြင်းများနှင့် ရင်ဆိုင်နေရသော်လည်း၊ အဓမ္မနေရပ်စွန့်ခွဲခံရမှုများနှင့် ကြိုတွေ့နေရသည့် လယ်သမားများကို ဆက်လက်ပုံပိုးကူညီပေးနေသည် (OHCHR, 2025)။ ပါလက်စတိုင်း သတင်းထောက်များသည် သတင်းအချက်အလက် အမှားများနှင့် ဖျောက်ဖျက်ခံရမှုများကို ခုခံတွန်းလှန်ရင်း၊ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုကို ဖြစ်ပျက်နေသည့်အချိန်နှင့်အမျှ မှတ်တမ်းတင်နိုင်ရန် ပုံမှန်မဟုတ်သော ကိုယ်ရေးကိုယ်တာ အန္တရာယ်များကို ရင်ဆိုင်ခဲ့ကြရသည်။ ယဉ်ကျေးမှုလုပ်သားများနှင့် စာရေးဆရာများ၊ ကွယ်လွန်သူ ရီဖာတ် အလာရီယာ (Refaat Alareer) မှသည် ဆူမုဒ် စာပေပေါင်းချုပ် (Sumud anthology) တွင် ပါဝင်ရေးသားကြသူများအထိ (Halasa and Elgrably, 2025 ကို ကြည့်ပါ) သည် ပါလက်စတိုင်းတို့၏ သမိုင်းဝင်မှတ်ဉာဏ်နှင့် ဝိသေသလက္ခဏာများ ရှင်သန်ကျန်ရစ်စေခြင်းသည် နိုင်ငံရေးအရ တွန်းလှန်တော်လှန်သည့် လုပ်ရပ်များ ဖြစ်ကြောင်း အခိုင်အမာ ရပ်တည်ပြောဆိုခဲ့ကြသည် (Tricontinental, 2025)။ ပါလက်စတိုင်းပြင်ပတွင် အမျိုးမျိုးသော စည်းလုံးညီညွတ်မှုပြသသည့် လှုပ်ရှားမှုများဖြစ်သည့် - အကူအညီပေးရေး ရေယာဉ်စုများ (Seekin, 2026; Global Sumud Flotilla, 2026)၊ လောင်စာဆီနှင့် လက်နက်များ သယ်ယူပို့ဆောင်ခြင်းကို ဆိပ်ကမ်းအလုပ်သမားများမှ ငြင်းဆန်ခြင်း (Ziadah and Fox-Hodess, 2025)၊ လက်နက်ဆိုင်ရာ အခြေခံအဆောက်အအုံများကို အရပ်သားများက တိုက်ရိုက်ဆန့်ကျင်လှုပ်ရှားခြင်း (Al Jazeera, 2026b)၊ လူထုအခြေပြု စားသုံးသူများ၏ အစုလိုက်အပြုံလိုက် သပိတ်မှောက်မှုများ နှင့် အစွရေးလူငယ်များမှ လူသားဆန်သော အသိစိတ်ဓာတ်အကြောင်းပြချက်ဖြင့် စစ်မှုထမ်းရန် ငြင်းဆန်ခြင်း (Amnesty International, 2025) တို့သည် ဆူမုဒ် ကို နိုင်ငံဖြစ်ကျော် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ကြံ့ကြံခံတွန်းလှန်မှုတစ်ခုအဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲပေးခဲ့သည်။ အင်တာဗျူးဖြေဆိုသူတစ်ဦးက - ‘တကယ်လို့ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုတာက ဘာမှပြောင်းလဲမသွားဘူးဆိုရင် လူတွေ နှုတ်ဆိတ်သွားအောင် ဒီလောက်တောင် အပြင်းအထန် ကြိုးစားနေကြမှာ မဟုတ်ဘူး။’

ပါလက်စတိုင်းပြည်သူများသည် ၎င်းတို့၏ တည်ရှိမှု ဆက်လက်ရှင်သန်နိုင်ရေးအတွက် ကမ္ဘာ့အင်အားအကြီးဆုံး နိုင်ငံများနှင့် ကော်ပိုရေးရှင်းကြီးများကို ဆန့်ကျင်တွန်းလှန်နေကြချိန်တွင်၊ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ကဏ္ဍသည်လည်း ရွေးချယ်မှုတစ်ခုနှင့် ရင်ဆိုင်နေရသည် - ၎င်းမှာ မိမိတို့၏ အခြေခံမူများ ဖျောက်ကွယ်သွားအောင် ဖျောက်ဖျက်ခံရမည့်ဘေးကို ဆန့်ကျင်တွန်းလှန်မလား သို့မဟုတ် ‘လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ စိတ်ဝိညာဉ် (Humanitarian soul)’ ကို ပိုမိုဆုတ်ယုတ်ဝေဝါးသွားစေပြီး အမြတ်အစွန်းရှာဖွေမှုနှင့် စစ်ရေးအကျိုးအမြတ်များအတွက် အသုံးချခံသက်သက် ဖြစ်သွားအောင် ခွင့်ပြုလိုက်မလား ဆိုသည့် ရွေးချယ်မှုဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာမှ အင်တာဗျူးဖြေဆိုသူ အများအပြားကမူ ၎င်းတို့အား အားယုတ်ခွေယိုသွားစေရန်၊ စိတ်ဓာတ်ကျဆင်းသွားစေရန်နှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်လာစေရန် သို့မဟုတ် ထွက်ခွာသွားစေရန် ရည်ရွယ်သည့် အစွရေး၏ ရုစရာမရှိအောင် ဆက်တိုက်တိုက်ခိုက်မှုများကို ဝမ်းနည်းပူဆွေးစွာ ပြောကြားခဲ့ကြသည်။ သို့သော်လည်း လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ကဏ္ဍအတွင်းရှိ အချို့သောသူများထံမှ ၎င်း၏ မူဝါဒများနှင့်အတူ ခိုင်မာစွာရပ်တည်ရန်၊ အမှန်တရားနှင့်အတူ လျှောက်လှမ်းရန် ကြိုးပမ်းသွားရန်နှင့် လက်မလျှော့ဘဲ ဆူမုဒ်ကို လက်တွေ့ဖော်ဆောင်ရန် တောင်းဆိုမှုများလည်း ပိုမိုထွက်ပေါ်လာနေသည် (Khalidi and Issa, 2026)။ ပါလက်စတိုင်း အဖွဲ့အစည်းများသည် စိတ်ကူးကြည့်၍ပင် မရနိုင်သော အခြေအနေများအောက်တွင် ဆက်လက် ရှင်သန်နိုင်ရန်နှင့် ခုခံတွန်းလှန်ခြင်းကို ဆက်လက် ထိန်းသိမ်းထားကြသည်။ ယခုဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းတာဝန်မှာ ၎င်းတို့နှင့်အတူ တစ်သားတည်း ရပ်တည်ကာ ရှင်းလင်းပြတ်သားမှု၊ သတ္တိပြောင်မြောက်မှုနှင့် ‘ခွင့်လွှတ်တောင်းပန်နေစရာမလိုသော ပြတ်သားသည့် သွေးစည်းညီညွတ်မှု (radical, unapologetic solidarity)’ တို့ဖြင့် အတူတကွ ပူးပေါင်းတည်ဆောက်သွားရန် ဖြစ်သည် (ibid.)။

3 ဤအဖွဲ့အစည်းများသည် ‘အစွရေး၏ သဘောတူညီချက်မပါဘဲ အစွရေးနိုင်ငံသားများကို စုံစမ်းစစ်ဆေးရန်၊ ဖမ်းဆီးရန်၊ ထိန်းသိမ်းရန် သို့မဟုတ် တရားစွဲဆိုရန် နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်တရားရုံး (ICC) ၏ ကြိုးပမ်းမှုများတွင် တိုက်ရိုက်ပါဝင်ပတ်သက်နေခြင်း’ ကြောင့် အမေရိကန်၏ ပိတ်ဆို့အရေးယူမှုကို ခံခဲ့ရသည် (Al-Haq, 2025; US Department of State, 2025)။

3 မြန်မာ - စစ်တပ်၏ ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှုသည် အမျိုးသမီးအရေးလှုပ်ရှားမှု ဝါဒပါဝင်သည့် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဝါဒသို့

၂၀၂၁ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ စစ်အာဏာသိမ်းမှုစတင်ကတည်းက မြန်မာနိုင်ငံသည် ဆက်တိုက် ပိုမိုဆိုးရွားလာသော နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး နှင့် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ အကျပ်အတည်းများကို ရင်ဆိုင်နေရသည်။ မြန်မာစစ်တပ်၏ ကြီးကြပ်မှုအောက်တွင် ၂၀၂၅ ခုနှစ်နှောင်းပိုင်းနှင့် ၂၀၂၆ ခုနှစ်အစောပိုင်းတို့၌ ကျင်းပခဲ့သော ဟန်ပြရွေးကောက်ပွဲများသည် အခြေအနေကို သက်သာရာရစေဖွယ် မရှိပါ။ အာဏာသိမ်းမှုကို ဦးဆောင်ဖန်တီးခဲ့သူ မင်းအောင်လှိုင်သည် မသမာသော နည်းလမ်းများဖြင့် ပြုလုပ်ထားသည်ဟု ကျယ်ကျယ်ပြန့် ပြန့် ဖော်ပြခဲ့ရသည့် စစ်ကောင်စီကျောထောက်နောက်ခံပြု လွှတ်တော်လုပ်ငန်းစဉ်မှတစ်ဆင့် သမ္မတရာထူးကို ရယူထားသည် (OHCHR, 2026b)။ ၎င်းအစား စစ်တပ်၏ အရပ်သားပြည်သူများအပေါ် ဆက်လက်ကျူးလွန်နေသော တိုက်ခိုက်မှုများနှင့် လေကြောင်းမှ ဗုံးကြဲမှုများ ကြောင့် လူပေါင်းသန်းချီ အတင်းအဓမ္မ စစ်ဘေးရှောင်နေရခြင်း၊ စီးပွားရေးပြိုလဲမှုကို ဖြစ်ပေါ်စေခြင်းနှင့် ကျယ်ပြန့်သော စားနပ်ရိက္ခာ မ လုံခြုံမှုကို ဖြစ်ပေါ်စေခြင်းတို့ဖြင့် နိုင်ငံသည် ချိတ်ဆက်နေသော 'ဘက်ပေါင်းစုံ အကျပ်အတည်းများ' နှင့် ရင်ဆိုင်နေရသည် (UNDP, 2025)။ မကြာခဏ ဖြစ်ပွားတတ်သော မုန်တိုင်းများနှင့် ပြင်းထန်သော ၂၀၂၅ ခုနှစ် ငလျင်ကဲ့သို့သော သဘာဝဘေးအန္တရာယ်များသည် ဆင်းရဲ ဒုက္ခအတွင်းသို့ တွန်းပို့ထားရသည့် လူသားပေါင်းများစွာ၏ အရေးပေါ်လိုအပ်ချက်များကို ပိုမိုကြီးမားသွားစေခဲ့ပြီး၊ စုစုပေါင်း လူဦးရေ ၆၄ သန်း၏ ထက်ဝက်ခန့်သည် ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှု စံချိန်စံညွှန်းအောက်တွင် နေထိုင်နေကြရကာ (UNDP, 2024) ၁၆.၂ သန်းမှာ လူသားချင်း စာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ အကူအညီများ လိုအပ်နေသည် (OCHA, n.d.)။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုမရှိသော သဘာဝသယံဇာတ ထုတ်ယူရေး လုပ်ငန်းများသည် ထိန်းချုပ်သူမဲ့ ခေါင်းပုံဖြတ်အမြတ်ထုတ်သည့် သဘာဝသယံဇာတ ထုတ်ယူခြင်းများကြား အရှိန်အဟုန်ရရှိ လာသည်နှင့်အမျှ လျှင်မြန်စွာ သစ်တောပြုန်းတီးခြင်း၊ သတ္တုတူးဖော်ခြင်းနှင့် ရာသီဥတုဆိုးကျိုးရိုက်ခတ်မှုများကြောင့် လူထုအသိုက်အဝန်း များနှင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း လုပ်ငန်းများကို ပိုမိုခြိမ်းခြောက်လာသဖြင့် အခြားသော သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှုများလည်း ပိုမိုပြင်းထန်လာခဲ့သည် (Fishbein and Naw, 2025; Roi, 2026)။

စစ်တပ်က ၎င်း၏ ပုံရိပ်ကို အရပ်ဘက်အစိုးရအဖြစ် ပြောင်းလဲရန် လတ်တလော ကြိုးပမ်းလာမှုအပေါ် နိုင်ငံတကာ လူသားချင်းစာနာ ထောက်ထားမှုဆိုင်ရာကဏ္ဍက မည်သို့တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်မည်နည်းဆိုသည်နှင့် ပတ်သက်၍ မြန်မာ လူထုအသိုက်အဝန်းများကြား စိုးရိမ် ပူပန်မှုများ ပိုမိုကြီးထွားလာနေသည်။ အာဏာသိမ်းပြီးချိန်မှစ၍ ပြည်သူများအပေါ် ကျူးလွန်ခဲ့သော မရေမတွက်နိုင်သည့် ဖိနှိပ်စော်ကားမှု များအတွက် စစ်တပ်ကို စနစ်တကျ ဖြေရှင်းစေခြင်းနှင့် တာဝန်ယူမှုရှိစေခြင်း မပြုဘဲ၊ နိုင်ငံတကာ ဆောင်ရွက်သူများက အာဏာပိုင်အသစ် နှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန် ပိုမိုလိုလားလာမည့် လျှော့ပေါ့ဆောင်ရွက်မှုမျိုး ပြုလုပ်မည်ကို လူထုအသိုက်အဝန်းများက စိုးရိမ်နေကြသည်။ ဤ နိုင်ငံရေး အခင်းအကျင်း 'အသစ်' သည်လည်း စစ်တပ်၏ ထိန်းချုပ်မှုအောက်တွင်သာ ခိုင်မာစွာ တည်ရှိနေဆဲ ဖြစ်သည်။ လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှုနှင့် စစ်ရာဇဝတ်မှုများ အပါအဝင် ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာ ကျူးလွန်ခဲ့သော လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများအတွက် မြန်မာ စစ်တပ်ကို တာဝန်ယူမှုရှိစေရန် နိုင်ငံတကာ ယန္တရားများ၏ မစွမ်းဆောင်နိုင်မှုသည် စစ်တပ်နှင့် ၎င်းတို့၏ အထက်တန်းလွှာများအကြား ပြစ်ဒဏ်မှ ကင်းလွတ်ခွင့်ရနေသည့် ယဉ်ကျေးမှုကို ပိုမိုအားပေးရာ ရောက်ခဲ့သည် (Maung, 2023)။ ဤအခြေအနေများကို ထောက်ရှု ခြင်းဖြင့် မြန်မာပြည်သူများနှင့် ၎င်းတို့၏ ဗဟိုအစိုးရ အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်အကြား ယုံကြည်မှု ပြိုလဲခြင်းသည် ပိုမိုဆိုးရွားလာခဲ့သည်။ စစ်တပ်၏ အာဏာသိမ်းမှုနှင့် ဆက်စပ်လုပ်ဆောင်ချက်များသည် လက်ရှိအခြေအနေကို ဖြစ်ပေါ်စေသည့် အဓိကတွန်းအားဖြစ်သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဘက်ပေါင်းစုံ အကျပ်အတည်းများသည် အာဏာသိမ်းမှုတစ်ခုတည်းကြောင့်ဟု မယူဆနိုင်ပေ။ ၎င်းထက် ပါလက်စတိုင်း (နှင့် အခန်း ၄ မှ ဆူဒန်) တွင် တွေ့မြင်ရသကဲ့သို့ ဤအကျပ်အတည်းများသည် ကိုလိုနီခေတ် အမွေအနှစ်များတွင် မြစ်ဖျားခံပြီး တရားမျှတမှု၊ လူ့ အခွင့်အရေးနှင့် တာဝန်ယူမှုရှိမှုတို့ကို ထိခိုက်စေလျက် စီးပွားရေးအကျိုးစီးပွားများကို ဦးစားပေးသည့် ကမ္ဘာ့စနစ်များမှတစ်ဆင့် ဆက်လက် တည်ရှိနေသော ပိုမိုနက်ရှိုင်းသည့် ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာ ရွေ့လျားမှုများကို ရောင်ပြန်ဟပ်နေခြင်းဖြစ်သည်။

ဤအခန်းတွင် ကိုလိုနီဝါဒနှင့် အရင်းရှင်ဝါဒတို့၏ အပြန်အလှန်ချိတ်ဆက်နေသော စနစ်များသည် ပဋိပက္ခ၏ သဘောသဘာဝများကို မည်သို့ မီးထိုးပေးခဲ့ကြောင်းနှင့် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှုများ၏ ဗဟိုချက်ကျသော ရှုထောင့်များအဖြစ် မည်သို့တည်ရှိနေကြောင်းကို သုံးသပ်ဆန်းစစ်ထားသည်။ ထို့ပြင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အမျိုးမျိုးသော အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်း လှုပ်ရှားမှုများ (အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီး အရေးလှုပ်ရှားမှုဝါဒဆိုင်ရာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဝါဒ) ကို ပံ့ပိုးကူညီရန်နှင့် ပိုမိုအားကောင်းလာစေရန် အလေးထားသည့် ပိုမို ဘက်စုံလွှမ်းခြုံသော လူသားချင်းစာနာမှု ချဉ်းကပ်ပုံစံကို လက်ခံကျင့်သုံးခြင်းဖြင့် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ကဏ္ဍအနေဖြင့် ထိခိုက်နစ်နာမှုများကို သက်သာလျော့ပါးစေရာတွင် မည်သို့အဓိပ္ပါယ်ပြည့်ဝသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်မည်နည်းဟူသော အချက်ကို ဤအခန်း၌ အဆိုပြုတင်ပြထားသည်။

3.1 ကိုလိုနီခေတ် အမွေအနှစ်များမှသည် ခေတ်ပြိုင်ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှုသို့

မြန်မာနိုင်ငံသည် ၁၉၄၈ ခုနှစ်တွင် ဗြိတိသျှအင်ပါယာထဲမှ လွတ်လပ်ရေးရရှိခဲ့သည်မှစ၍ စစ်အုပ်ချုပ်ရေးအောက်တွင် ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာ ပဋိပက္ခများနှင့် ဖိနှိပ်သောအုပ်ချုပ်မှုကို တွေ့ကြုံခဲ့ရသည် (Council of Foreign Relations, 2026)။ ယနေ့တွင် မြန်မာနိုင်ငံသည် ကိုလိုနီခေတ်ဖွဲ့စည်းပုံများ ပပျောက်မသွားကြောင်းကို သာဓကပြနေပြီး၊ ထိုဖွဲ့စည်းပုံများကို နိုင်ငံ၏ သဘာဝသယံဇာတများကို ဆက်လက်အမြတ်ထုတ်နေသည့် စစ်တပ်နှင့် စစ်တပ်နှင့်ဆက်သွယ်သော အခြားသူများက ကိုယ်စားပြုနေကြသည်။ ယင်းသည် စစ်တပ်နှင့် ဆက်စပ်နေသော အထက်တန်းလွှာများကို ကြွယ်ဝစေရန် ဆောင်ရွက်ပေးသည့် အုပ်ထိန်းသူဝါဒဆန်သောမူဘောင် (paternalistic framework) အောက်တွင် ဖြစ်ပေါ်နေခြင်းဖြစ်ပြီး ပြည်သူလူထုအများအပြားမှာမူ အမြစ်တွယ်နေသော သဘာဝသယံဇာတ ထုတ်ယူခြင်း စစ်စီးပွားရေးများကြောင့် ပိုမိုဆိုးရွားလာသည့် စဉ်ဆက်မပြတ် ဖြစ်ပွားနေသော ပဋိပက္ခ၏ ဆင်းရဲဒုက္ခအောက်တွင် ခံစားနေရသည်။

မြန်မာစစ်တပ်ကို ကိုလိုနီခေတ်အတွင်း သဘောထားကွဲလွဲမှုများကို နှိမ်နင်းရန် ထူထောင် ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပြီး၊ ယင်းစစ်တပ်သည် နိုင်ငံတော်အတွက် ဘေးအန္တရာယ်ဖြစ်စေသည့် ခြိမ်းခြောက်မှုများကို တိုက်ခိုက်ခဲ့သကဲ့သို့ ပြည်တွင်းစစ်ပွဲများကိုလည်း ဆင်နွှဲခဲ့သည် (Callahan, 2004)။ လွတ်လပ်ရေးရရှိပြီးကတည်းက စစ်တပ်သည် ခွဲခြားအုပ်ချုပ်သည့် ကိုလိုနီကျင့်သုံးမှုကို ကျင့်သုံးခဲ့ရင်း လူမျိုး၊ ဘာသာစကားနှင့် ကိုးကွယ်သည့်ဘာသာ အလွန်အမင်းကွဲပြားစုံလင်လှသော နိုင်ငံတစ်ဝန်းတွင် ဩဇာလွှမ်းမိုးသော ဗမာလူမျိုး၏ ဘာသာစကား၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဗုဒ္ဓဘာသာတို့ကို ထူထောင်ရန် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ သဘောထားချင်း မတူညီသော တိုင်းရင်းသား တော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်း (EROs) များက ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်အချုပ်အခြာအာဏာနှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ကို ထူထောင်ရန် တိုက်ပွဲဝင်ကြသောကြောင့် ဤအချက်သည် ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်ပြီး ရှည်ကြာသော စစ်ပွဲများကို ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည် (Naw et al., 2025)။

အစွဲရေးနိုင်ငံကဲ့သို့ပင် စစ်တပ်၏ ဆယ်စုနှစ်များစွာကြာပြီဖြစ်သော ရက်စက်လှသည့် 'ဖြတ်လေးဖြတ်' မဟာဗျူဟာသည် အရပ်သားများကို လုံးဝဂရုမစိုက်ဘဲ ပြောင်ပြောင်တင်းတင်း ပြုလုပ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ စစ်တပ်သည် အကူအညီများကို တမင်တကာ ပိတ်ဆို့ခြင်း၊ အစားအသောက်နှင့် အကူအညီပစ္စည်းများကို ဖျက်ဆီးခြင်းနှင့် အရပ်သားပြည်သူများကို သီးခြားခွဲထုတ်၍ အကြောက်တရားရှိကင်းသွင်းခြင်းတို့ဖြင့် နယ်မြေများကို ထိန်းချုပ်ထားသည် (HRW, 2023)။ ခုခံတွန်းလှန်ခြင်း ကွန်ရက်များသို့ အထောက်အပံ့နှင့် သတင်းအချက်အလက်များမရောက်ရှိနိုင်စေရန်နှင့် ပိတ်ဆို့ဖြတ်တောက်ရန် ရည်ရွယ်သည့် ဤမဟာဗျူဟာသည် စုပေါင်းပြစ်ဒဏ်ခတ်ခြင်း (collective punishment) ၏ ထင်ရှားသော ပုံစံတစ်ခု ဖြစ်သည်။ ယင်းမဟာဗျူဟာကို ကျင့်သုံးရာတွင် မုဒိမ်းမှုကို စစ်လက်နက်တစ်ခုသဖွယ် အသုံးပြုသည့် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုများ၊ ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှုများနှင့်လည်း မကြာခဏ ပေါင်းစပ်လုပ်ဆောင်လေ့ရှိသည် (Fishbein and Nu Nu Lusan, 2021)။ ၎င်းသည် စစ်တပ်က ၂၀၁၆-၂၀၁၇ ခုနှစ်တွင် ရိုဟင်ဂျာများအပေါ် ကျူးလွန်ခဲ့သော လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုတွင် သာမက နိုင်ငံတစ်ဝန်း အထူးသဖြင့် တော်လှန်ရေးအဖွဲ့များ ထိန်းချုပ်ထားသော သို့မဟုတ် အတိုက်အခံဖြစ်ပွားနေသော ရေယာများတွင်ပါ ထင်ရှားစွာ တွေ့မြင်နိုင်သည်။ အမျိုးသားများက လွှမ်းမိုးချုပ်ကိုင်ပြီး အမျိုးသမီးများကို အောက်ခြေ၌ ထားရှိသည့် အတွေးအခေါ်ရေစီးကြောင်းကြောင့် ပိုမိုအားကောင်းလာသော စစ်တပ်၏ ရာဇဝတ်အကြမ်းဖက် နည်းဗျူဟာများသည် လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ စံနှုန်းများထဲသို့ စိမ့်ဝင်ပျံ့နှံ့သွားခဲ့ပြီး၊ ယင်းသည် နိုင်ငံရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ကဏ္ဍအသီးသီးရှိ အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးနှင့် ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှ (gender equity) တို့ရရှိရန် အတွက် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော စိန်ခေါ်မှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေလျက်ရှိသည်။

ဤသို့သော ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှု နောက်ခံသမိုင်းကြောင်းကြားမှ အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်း ဆိုးရွားသထက် ဆိုးရွားလာနေသည့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ လက်ရှိ နိုင်ငံရေးစီးပွားရေး အခြေအနေသည် ငြိမ်းချမ်းရေး မျှော်လင့်ချက်များကို ပိုမို ရှုပ်ထွေးခက်ခဲစေသည်။ သစ်၊ ကျောက်သံပတ္တမြားနှင့် မြေရှားသတ္တုများ အပါအဝင် သဘာဝသယံဇာတ ထုတ်ယူခြင်းများသည် တော်လှန်ရေးအဖွဲ့များ ထိန်းချုပ်ထားသော သို့မဟုတ် စစ်ရေး အတိုက်အခံဖြစ်ပွားနေသော နယ်မြေများအတွင်း လှုပ်ရှားနေသည့် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များကို ဆက်လက် ဘဏ္ဍာငွေထောက်ပံ့ပေးနေပြီး ဆွေးနွေးညှိနှိုင်း အဖြေရှာရေးအတွက် မက်လုံးများကို လျော့ကျစေသည် (Ratcliffe, 2023)။ ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် အစီရင်ခံစာတစ်ခုက စစ်တပ်ထိပ်သီးခေါင်းဆောင်များနှင့် မူးယစ်ရာဇာများ ထိန်းချုပ်ထားသော တိုင်းပြည်၏ ပြည်တွင်းအသားတင်ထုတ်လုပ်မှုတန်ဖိုး (GDP) ၏ ထက်ဝက်နီးပါးရှိသော အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၃၁ ဘီလီယံအထိ တန်ဖိုးရှိသည့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ မသမာသော ကျောက်စိမ်းကုန်သွယ်မှုကို ဖော်ထုတ်ခဲ့သည် (Global Witness, 2015)။ ၂၀၂၁ ခုနှစ် အာဏာသိမ်းပြီး နောက်ဆက်တွဲအဖြစ် ကချင်ပြည်နယ်တွင် တည်ရှိသော မြန်မာ့ကျောက်စိမ်းတူးဖော်ရေး ဒေသများ၌ စစ်တပ်နှင့် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ဖြစ်သည့် ကချင်လွတ်လပ်ရေးတပ်မတော် (KIA) တို့အကြား တိုက်ပွဲများ ပိုမိုပြင်းထန်လာခဲ့သည်။ ပြင်းထန်လာသော ပဋိပက္ခကို အကာအကွယ်ယူ၍ မှောင်ခိုကူးမှုများ သောင်းကျန်းလျက်ရှိပြီး ကျောက်စိမ်း စုစုပေါင်း၏ ၉၀ ရာခိုင်နှုန်းခန့်ကို တရားဝင် အကောက်ခွန်ဌာနသို့ ကြေညာခြင်းမရှိဘဲ တရုတ်နိုင်ငံသို့ တရားမဝင် ခိုးထုတ်လျက်ရှိသည် (Global Witness, 2021)။

KIA နှင့် ယင်း၏ နိုင်ငံရေးဦးဆောင်အဖွဲ့ဖြစ်သော ကချင်လွတ်လပ်ရေးအဖွဲ့ချုပ်အပါအဝင် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်း အများအပြားသည် လည်း သဘာဝသယံဇာတ ထုတ်ယူခြင်းတွင် ပါဝင်နေကြပြီး ထိုရောင်းချမှုများမှရရှိသော ဝင်ငွေများသည် တရားမဝင် လက်နက်ကုန်သွယ်မှုကို ဘဏ္ဍာငွေထောက်ပံ့ပေးနေကြောင်း ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် သိရှိထားကြသည်။ သို့သော်လည်း မိမိတို့ သက်ဆိုင်ရာနယ်မြေများမှ လှုပ်ရှားနေကြသော တိုင်းရင်းသား တော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများ (EROs) သည် ဒေသခံလူထုကြားတွင် မြန်မာစစ်တပ်ထက် တရားဝင်မှု ပိုမိုရရှိထားကြသည်။ ကွဲပြားစွာလည်းကောင်း ပုံသဏ္ဌာန်ရှိကြသော်လည်း တိုင်းရင်းသား တော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်း အများအပြားသည် ဆယ်စုနှစ်များစွာ သက်တမ်းရှိခဲ့ပြီဖြစ်ပြီး နိုင်ငံတော်အဆင့် စနစ်တစ်ခု အစား ပညာရေးနှင့် ကျန်းမာရေးစသည့် ဝန်ဆောင်မှုများကို ပေးအပ်နိုင်သော တရားဝင် နိုင်ငံရေးစနစ်များ၊ ဝန်ကြီးဌာနများနှင့် ကျယ်ပြန့်သော မူဝါဒများကို ပိုင်ဆိုင်ထားကြသည် (Naw et al., 2025)။ ဘာသာစကားမျိုးစုံရှိပြီး ခရစ်ယာန်ဘာသာကို အဓိကကိုးကွယ်ကြသည့် ကချင်ကဲ့သို့သော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ၏ အခြေအနေတွင် ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများသည် စစ်တပ်က ဘာသာစကား၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ကိုးကွယ်သည့်ဘာသာတရားတို့အပေါ် အခြေခံ၍ လူမျိုးရေးခွဲခြားမှုဆိုင်ရာ အဆင့်အတန်းစနစ်တစ်ခုကို အတင်းအဓမ္မ သတ်မှတ်ရန် ကြိုးပမ်းနေမှုများအပေါ် ပြန်လည်တွန်းလှန်သည့် တော်လှန်မှုပုံစံတစ်ခုလည်း ဖြစ်သည်။ တိုင်းရင်းသားတော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်း အများအပြား၊ အထူးသဖြင့် စစ်ဝါဒနှင့် အာဏာရှင်ဆန်သော အင်္ဂါရပ်များ ပိုမိုပါရှိသည့် အဖွဲ့များသည် ဝေဖန်မှုအမျိုးမျိုးနှင့် ရင်ဆိုင်ရသော်လည်း ၎င်းတို့နှင့် ယဉ်ကျေးမှု၊ ဘာသာစကားနှင့် ဘာသာရေး ဆက်သွယ်မှုရှိသော ဒေသခံအုပ်စုများ၏ ယုံကြည်အားကိုးမှုကို ပိုမိုရရှိကြသည် (ibid.)။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ တရားမဝင် စီးပွားရေးကဏ္ဍများသည် စစ်တပ်နှင့် အခြားသော လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များအတွက် ကြီးမားသော ဝင်ငွေစီးကြောင်းများကို ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်စေပြီး ပဋိပက္ခကို ဖြေရှင်းရန်ထက် ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းထားရန် ဆွဲဆောင်မှုများကို ပိုမိုခိုင်မာစေသည်။ အာဏာသိမ်းမှုတွင် စစ်တပ်၏ ပါဝင်ပတ်သက်မှုကို အရေးယူဆောင်ရွက်ရန် မပြေလည်သော ကြိုးပမ်းမှုအချို့ရှိခဲ့ပြီး အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဒဏ်ခတ်ပိတ်ဆို့မှုအချို့မှာ သစ်နှင့် ကျောက်သံပစ္စည်းများကဲ့သို့သော သယံဇာတများကို ဦးတည်ပစ်မှတ်ထားခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ပိတ်ဆို့အရေးယူမှုများကို တသတ်မတ်တည်း မဟုတ်ဘဲ ဟန်ချက်မညီစွာသာ ကျင့်သုံးနေကြသည်မှာ ထင်ရှားနေပြီး၊ အထူးသဖြင့် နိုင်ငံဖြတ်ကျော်ထောက်ပံ့ရေးကွင်းဆက်များနှင့် ဆက်သွယ်နေသော ကဏ္ဍများ (အထူးသဖြင့် မြေရှားသတ္တုနှင့် အရေးကြီးသတ္တုရိုင်းများ) တွင် ပိုမိုတွေ့မြင်ရသည်။ စစ်ဘက်/အရပ်ဘက် နှစ်မျိုးသုံးကုန်စည်များ (dual-use goods) ကို ဆက်လက်ထောက်ပံ့ပေးနေခြင်းကလည်း ဤကဲ့သို့သော ရှေ့နောက်မညီဘဲ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်နေမှုများကို သက်သေပြရန် အထောက်အကူပြုလျက်ရှိသည် (Amnesty International, 2026)။ ထိုကဲ့သို့သော သယံဇာတများကို အရပ်သား ပြည်သူများအပေါ် လေကြောင်းမှ တိုက်ခိုက်မှုများ ပြုလုပ်ရန်နှင့် စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ တပ်ဖွဲ့ဝင်များကို လက်ရှိပဋိပက္ခဖြစ်ပွားရာ ဇုန်များအတွင်းသို့ ပို့ဆောင်ရန် အသုံးပြုနေကြောင်း ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် သိရှိထားကြသော်လည်း လေယာဉ်ဆီ၊ လေယာဉ်အပိုပစ္စည်းများနှင့် အရပ်ဘက်-စစ်ဘက် နှစ်မျိုးသုံး သုံးစွဲနိုင်သော အခြားပစ္စည်းများသည် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းသို့ ဆက်လက်ဝင်ရောက်နေဆဲဖြစ်သည် (Amnesty International, 2022b)။ နိုင်ငံအချို့က စစ်တပ်မှ လက်နက်ဝယ်ယူရန် နိုင်ငံတကာဘဏ်များကို အသုံးပြုမှုကို စတင်ကန့်သတ်ခဲ့ကြသော်လည်း စစ်ကောင်စီထံသို့ တရားမဝင် ငွေကြေးစီးဆင်းမှုများ ဆက်လက်ရောက်ရှိနေကြောင်း အစီရင်ခံထားသည် (OHCHR, 2024b)။

ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော ရှုထောင့်မှကြည့်လျှင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ စီးပွားရေး ပျက်စီးယိုယွင်းမှုသည် ရိုက်ခတ်မှု ကျယ်ပြန့်သော အကျိုးဆက်များ ရှိနေသည်။ ၂၀၂၅ ခုနှစ် အစီရင်ခံစာတစ်ခု၏ ထောက်ပြချက်အရ အာဏာသိမ်းမှုအလွန် ပဋိပက္ခဖြစ်စဉ်များကြားတွင် အကျပ်အတည်း အသစ်တစ်ခု ထပ်မံပေါ်ပေါက်လာနေသည်။ ယင်းမှာ အရှိန်အဟုန်ဖြင့် ထိန်းမနိုင်သိမ်းမရ ဖြစ်ပွားနေသော လူကုန်ကူးမှုများနှင့် ဆိုက်ဘာငွေလိမ်လည်မှုလုပ်ငန်း (cyber-scam) စခန်းများသည် ကမ္ဘာ့အဆင့်အတိ အတိုင်းအတာနှင့် သက်ရောက်မှု ကျယ်ပြန့်လာခြင်းဖြစ်ပြီး၊ အဓမ္မစေခိုင်းခံရသည့် လုပ်အားခွင့်ထဲသို့ လူပေါင်း ၂၀၀,၀၀၀ ခန့် လူကုန်ကူးခံရမှုကြောင့် ‘လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ကပ်ဘေးကြီး’ကို ဖြစ်ပေါ်စေလျက်ရှိသည် (Ruser, 2025)။ နိုင်ငံရေးအရ တုံ့ပြန်မှုကို တောင်းဆိုမည့်အစား အစီရင်ခံစာရေးသူက လူကုန်ကူးခံရသူများနှင့် အတင်းအဓမ္မ စေခိုင်းခံရမှုမှ လွတ်မြောက်လာသူများကို ကူညီပံ့ပိုးရန် ပိုမိုအားကောင်းသော လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်ချက်အပြင် နောက်ထပ် လူကုန်ကူးမှုများ မဖြစ်ပွားစေရန် တားဆီးကာကွယ်ရေး အပါအဝင် ဘက်စုံလွှမ်းခြုံသော မဟာဗျူဟာတစ်ခုလုံး လိုအပ်ကြောင်း ဆွေးနွေးထားသည်။ သို့သော်လည်း ယင်းသို့ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု အပိုင်းကိုသာ အလေးပေးခြင်းသည် အောက်ခြေရှိ နိုင်ငံရေးစီးပွားရေး အခြေအနေမှ အာရုံစိုက်မှုကို အဝေးသို့ လှည့်ထွက်သွားစေနိုင်ပြီး နက်ရှိုင်းစွာ အမြစ်တွယ်နေသော ခေါင်းပုံဖြတ်အမြတ်ထုတ်သည့် စနစ်များအတွက် ရေပေါ်ဆီ နည်းစနစ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ဖြေရှင်းနည်း တစ်ခုအဖြစ်သာ ထပ်မံအသုံးဝင်ပေးလိမ့်မည်။ လူသားအရင်းအမြစ်များကို စနစ်တကျ ပြုန်းတီးစေသည်နှင့်အမျှ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ခေါင်းပုံဖြတ်အမြတ်ထုတ်သည့် အရင်းရှင်စနစ်သည် ဘက်မလိုက်သော စီးပွားရေးစနစ်တစ်ခုအဖြစ် လည်ပတ်နေခြင်းမဟုတ်ဘဲ ပဋိပက္ခကို ပုံဖော်ပေးသလို ပဋိပက္ခ၏ ပုံဖော်မှုကိုလည်း ပြန်လည်ခံယူနေသည့် ဆက်ဆံရေးအစုအဝေးတစ်ခုအဖြစ် လည်ပတ်နေကြောင်း ထင်ရှားသည်။ ဤစနစ်သည် အဓိပ္ပာယ်ရှိသော တာဝန်ယူမှု၊ တာဝန်ခံမှုမှန်သမျှကို ရှောင်လွှဲရင်း ခေါင်းပုံဖြတ်အမြတ်ထုတ်သည့် လုပ်ရပ်များကို ဆက်လက်လုပ်ဆောင်နိုင်စေသည်။

3.2 နည်းပညာအခြေပြု လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဝါဒနှင့် ပြည်သူ့တော်လှန်ရေးတို့ ပေါင်းဆုံခြင်း

၂၀၂၁ အာဏာသိမ်းပြီးနောက် ပထမခြောက်လသည် စစ်အုပ်ချုပ်ရေး အဆုံးသတ်ရေး အာသီသများကို အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် ကူညီရန်အတွက် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ကူညီဆောင်ရွက်ပေးသူများအနေဖြင့် ဒေသခံ တော်လှန်ရေးသမားများနှင့် ပိုမိုကျယ်ပြန့်စွာ၊ ပွင့်လင်းမြင်သာစွာ ထိတွေ့ဆက်ဆံနိုင်ခဲ့ရမည့် အရေးပါသော အချိန်ကာလတစ်ခု ဖြစ်ခဲ့သည်။ နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းအများအပြားသည် ထိုသို့ပြုလုပ်မည့်အစား ကြားနေဝါဒ၏ တင်းကျပ်သော အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်အတိုင်းသာ ဆက်လက်ဆုပ်ကိုင်ထားခဲ့ကြပြီး၊ စစ်ကောင်စီထံမှတစ်ဆင့် လမ်းကြောင်း ရရှိရန် သို့မဟုတ် ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းရန်အတွက် ထိုသို့ကြားနေခြင်းက မဖြစ်မနေလိုအပ်ကြောင်း ဖော်ပြခဲ့ကြသည်။ သို့သော်လည်း ဤနိုင်ငံတကာ၏ ရပ်တည်ချက်သည် အာဏာမသိမ်းမီ ဆယ်စုနှစ်များစွာကတည်းက တိုင်းပြည်၏ နေရာအတော်များများတွင် စနစ်တကျ ပိတ်ပင်ငြင်းပယ်ခဲ့သော စစ်တပ်၏ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ လွှမ်းမိုးခြယ်လှယ်မှုများနှင့် ကိုက်ညီမှု မရှိခဲ့ပါ (Fortify Rights, 2018)။ ပါလက်စတိုင်းတွင်ကဲ့သို့ပင် စိုးရိမ်စရာမှာ ကူညီခွင့်ရရှိရေး တစ်ခုတည်းမဟုတ်ဘဲ အကူအညီပေးရေး အေဂျင်စီများအနေဖြင့် ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှု စနစ်များ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခု ဖြစ်လာစေရန် မည်သို့ စည်းရုံးသိမ်းသွင်းခံလိုက်ရသနည်း ဆိုသည့်အချက်လည်း ဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံအတွက်မူ အထင်ရှားဆုံး ဥပမာမှာ ၂၀၁၁ ခုနှစ်ကတည်းက ရိုဟင်ဂျာများကို အနှစ်သာရအားဖြင့် ဟင်းလင်းပွင့် အကျဉ်းထောင်များ (open-air prisons) သဖွယ်ဖြစ်သော စခန်းများအတွင်း၌သာ ကန့်သတ်ပိတ်လှောင်ထားခြင်း ဖြစ်ပြီး၊ အကူအညီပေးရေးအဖွဲ့အစည်းများမှာလည်း ထိုစခန်းများအတွင်း၌ ဝန်ဆောင်မှုပေးသူများအဖြစ် ရေရှည်အမြစ်တွယ် လုပ်ကိုင်နေကြခြင်း ဖြစ်သည်။ ပါလက်စတိုင်းတွင်လည်း ထိုသို့ရှိနေခြင်းသည် လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုကို တားဆီးရန် မည်သို့မျှ အရာမထင်ခဲ့ဘဲ မြန်မာနိုင်ငံနှင့် တူညီသောဖြစ်စဉ်များ ရှိနေသည်။

ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသည့် အစိုးရတစ်ရပ်အတွက် အရပ်သားပြည်သူ သန်းပေါင်းများစွာ၏ ယုံကြည်စိတ်ချရသော မဲရလဒ်များကို မတရားလုယူခဲ့သည့် စစ်တပ်နှင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးရန် နိုင်ငံတကာက အတင်းအကြပ် တောင်းဆိုနေခြင်းသည် စစ်ကောင်စီနှင့် ဆက်ဆံရေးကို ပုံမှန်ကိစ္စရပ်တစ်ခုကဲ့သို့ ဖြစ်စေရုံသာမက၊ ၎င်းတို့၏ ရာဇဝတ်မှုများတွင် မရည်ရွယ်ဘဲ ကြိရာပါဖြစ်သွားစေမည့်အရေးကိုပါ ကြိုတွေ့ရစေနိုင်သည့် စွန့်စားရမှုမျိုး ဖြစ်စေခဲ့သည် (Kamal and Benowitz, 2022)။ ကြားနေဝါဒကို နိုင်ငံရေးနှင့်မသက်ဆိုင်စေရန် အတင်းအဓမ္မပုံဖော်သည့် အနက်ဖွင့်ဆိုချက်များ (depoliticising interpretations) အပေါ် အလွန်အမင်းအလေးပေးခြင်းသည် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းအများအပြားကို ဒေသတွင်းအခြေစိုက် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ တော်လှန်တွန်းလှန်မှုများ၏ တော်လှန်ရေးစိတ်ဓာတ်နှင့် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သွားစေခဲ့သည်။ တစ်ပြိုင်နက်တည်းမှာပင် ယင်းသည် ပိုမို၍ တက်ကြွထက်မြက်ပြီး လျင်မြန်ဖြတ်လတ်မှုရှိသော ‘အသွင်ကူးပြောင်းရေးဦးတည်သည့် လူသားချင်းစာနာမှုစနစ်’ (transformative humanitarianism) တွင် ပါဝင်ခွင့်ရမည့် အမှန်တကယ်ကောင်းမွန်သော အခွင့်အရေးတစ်ရပ်ကို အသိအမှတ်မပြုဘဲ လက်လွှတ်ဆုံးရှုံးစေခဲ့သည် (Slim, 2022 ကိုကြည့်ပါ)။ အာဏာသိမ်းပြီးနောက် အရေးပေါ်နှင့် ပကတိအခြေအနေနှင့် လိုက်လျောညီထွေရှိသော ဘဏ္ဍာငွေထောက်ပံ့ တုံ့ပြန်မှုများကို လမ်းဖွင့်ပေးခဲ့သည့် အလှူရှင်အများအပြား ရှိခဲ့ကြောင်းကိုမူ အသိအမှတ်ပြုရမည်ဖြစ်သော်လည်း နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းအများစုမှာ တော်လှန်ရေး၏ ကွဲပြားစုံလင်သော သဘောသဘာဝနှင့် မည်သို့ထိတွေ့ဆက်ဆံရမည်ကို နားမလည်ခဲ့ကြပေ (Naw et al., 2025)။ ယင်း၏ အကျိုးဆက်အနေဖြင့် အောက်ခြေလူထု အပြန်အလှန် အကူအညီပေးရေး အဖွဲ့များမှသည် ကာလရှည်ကြာ ရပ်တည်လာခဲ့သော တော်လှန်ရေး အစိုးရများအထိ မြန်မာနိုင်ငံတွင်းရှိ အင်အားစုများသည် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ဗျူရိုကရေစီ ယန္တရားများအပေါ် ပိုမိုသံသယပွားလာကြပြီး၊ နိုင်ငံတကာ အေဂျင်စီများသည်လည်း ဒေသခံပြည်သူများ၏ လိုအပ်ချက်များထက် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဦးစားပေးကိစ္စရပ်များနှင့် အကျိုးစီးပွားများကိုသာ ထပ်ခါတလဲလဲ ရှေ့တန်းတင် လုပ်ဆောင်နေကြသည်ဟု ရှုမြင်ခံနေရသည် (Slim, 2023)။

3.3 လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ တက်ကြွလှုပ်ရှားမှု - အမျိုးသမီးများ၏ အပြန်အလှန် ကူညီထောက်ပံ့မှုဆိုင်ရာ ခေါင်းဆောင်မှု

တရားဝင်မှုရှိပြီး အလုပ်ဖြစ်သော ဗဟိုအစိုးရ မရှိသည့် အခြေအနေတွင် စစ်ကောင်စီကို ဆန့်ကျင်သော မြန်မာနိုင်ငံ၏ ကွဲပြားစုံလင်သော ပါဝင်သူများသည် တက်ကြွသော တော်လှန်ရေးသမားများအဖြစ် သဘာဝအတိုင်း ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ကြသည်။ နိုင်ငံတကာ၏ ပါဝင်ကူညီမှု ရှိသည်ဖြစ်စေ၊ မရှိသည်ဖြစ်စေ အပြန်အလှန် ကူညီထောက်ပံ့မှု ကွန်ရက်များသည် အကျပ်အတည်း တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်ရေး၏ ဗဟိုချက်မ ဖြစ်လာခဲ့သည်။ အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်းတွင် ထိုကဲ့သို့သော တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်ရေး ကွန်ရက်များသည် ပိုမိုအားကောင်းလာခဲ့သော်လည်း၊ ယင်းတို့သည် တိုင်းပြည်အတွင်း ရှည်လျားသော သမိုင်းကြောင်းရှိခဲ့ကြပြီး ဖြစ်သည် (Fink, 2001 ကိုကြည့်ပါ)။ ရက်စက်

သော စစ်အာဏာရှင်စနစ် ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာအတွင်း ကန့်သတ်ချုပ်ချယ်ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့သည့် ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်သော အုပ်ချုပ်သူများ ရှိနေလင့်ကစား မြန်မာနိုင်ငံ၏ အရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် တိုင်းရင်းသား တော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများ (EROs) သည် ဆက်လက် တိုးတက်ကျယ်ပြန့်လာခဲ့သည်။ အာဏာသိမ်းပြီးချိန်မှစ၍ မြန်မာနိုင်ငံသည် စစ်တပ်၏ ချုပ်ကိုင်မှုမှ လွတ်မြောက်ရေးကို ဦးတည်သည့် တရားဝင်မှုရှိသော ဖက်ဒရယ် ဒီမိုကရေစီ နိုင်ငံတော်သစ်တစ်ခုကို တည်ထောင် ပေးနေသည့် ကွဲပြားစုံလင်သော အရပ်ဘက်၊ နိုင်ငံရေးနှင့် လက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေးသမားများနှင့်အတူ အများစုပေါင်း ပါဝင်သော နိုင်ငံတော်ဆီသို့ ဦးတည်ရွှေ့လျားလျက်ရှိသည် (Naw et al., 2025)။

နိုင်ငံတကာ ကူညီဆောင်ရွက်ပေးသူများအနေဖြင့် ရေရှည်ကြံ့ကြံ့ခံ ကျန်ရစ်ခဲ့သော တည်ရှိပြီးသား ဒေသတွင်းစနစ်များကို မည်သို့ပုံပိုးကူညီရမည်နည်း ဆိုသည်ကိုလည်းကောင်း၊ လက်တွေ့ကွင်းဆင်း ဆောင်ရွက်နေကြသည့် ပကတိသဘာဝအတိုင်း ဂရုစိုက်စောင့်ရှောက်မှုကို အခြေခံသော - နှင့် မကြာခဏဆိုသလို အမျိုးသမီးအရေးလှုပ်ရှားမှုဝါဒ အခြေပြုသည့် - လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်မှုများကို မည်သို့ဝန်းရံပံ့ပိုးခြင်း သို့မဟုတ် အားဖြည့်ပေးခြင်း ပြုလုပ်ရမည်နည်း ဆိုသည်ကိုလည်းကောင်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားနိုင်သည်မှာ ဤအခြေအနေအတွင်း၌သာဖြစ်သည်။

အမျိုးသားကြီးစိုးပြီး အကြမ်းဖက်သော စစ်အာဏာရှင် ဖွဲ့စည်းပုံကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ကျား၊ မ အခြေပြု အကြမ်းဖက်မှုများ ကျယ်ပြန့်နေခြင်းကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဒေသခံ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်ချက်များတွင် တရားမျှတမှုနှင့် တန်းတူရေးအတွက် အမျိုးသမီးများ ဦးဆောင်သော တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်မှုများသည် ရှည်လျားလှပြီဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းနှင့် အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများရှိ အမျိုးသမီးအခွင့်အရေး၊ ဒုက္ခသည်များ ဦးဆောင်သော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အမျိုးသမီးများ ဦးဆောင်သော အဖွဲ့အစည်းများသည် ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှု၊ အကြမ်းဖက်မှုနှင့် ခေါင်းပုံဖြတ်မှုများနှင့် ဆက်စပ်နေသည့် စစ်တပ်အဖွဲ့အစည်းနှင့် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်စေသော ထူးခြားသည့် ခေါင်းဆောင်မှုကို အပြန်အလှန်ကူညီထောက်ပံ့မှုကွန်ရက်များအကြား ပေးအပ်နိုင်ခဲ့ကြသည်။ အမျိုးသမီးအရေးလှုပ်ရှားမှုဝါဒ အခြေပြု လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ အခြေခံမူများနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိသော ဤအဖွဲ့အစည်းများသည် မြန်မာ့လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း၌ ဆက်လက်တည်ရှိနေသည့် ကိုလိုနီခေတ်၏ အဆင့်အတန်းခွဲခြားမှုစနစ်များကို တွန်းလှန်ရန်အတွက် စွဲမက်ဖွယ်ကောင်းသော အစားထိုးရွေးချယ်စရာများကိုလည်း ပံ့ပိုးပေးခဲ့သည်။ ယင်းကို တန်းတူညီမျှမှုနှင့် တရားမျှတမှုတို့အပေါ် အခြေခံလျက်၊ ဂရုစိုက်စောင့်ရှောက်မှုကို ဗဟိုပြုပြီး ပဋိပက္ခ၏ သဘောသဘာဝအပေါ် အကဲဆတ်သိမြင်သော လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်မှုများကို ပေးအပ်ခြင်းဖြင့် ဖော်ဆောင်ခဲ့ကြခြင်း ဖြစ်သည် (Feminist Humanitarian Network, n.d.; Maung et al., 2025)။

ဤအစီရင်ခံစာအတွက် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သည့် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ရှေ့တန်းမှ အမျိုးသမီး ကူညီဆောင်ရွက်သူများက ၎င်းတို့၏ လူသားချင်းစာနာမှုနှင့် အကူအညီပေးရေး လုပ်ငန်းများအပြင်၊ လူမှုဆက်ဆံရေးများကို အမျိုးသားကြီးစိုးမှုဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုများမှ ခွဲထွက်၍ ပုံစံသစ်ပြောင်းလဲရန် ကျား၊ မ ပညာပေး အစီအစဉ်များကိုပါ လုပ်ဆောင်ခဲ့ကြောင်း ဖော်ပြခဲ့ကြသည်။ ကျား၊ မ ကွဲပြားမှု အပေါ် အခြေခံသော အကြမ်းဖက်မှု၊ ပဋိပက္ခများ၏ ကျား၊ မ ကွဲပြားမှုဆိုင်ရာ ရှုထောင့်များနှင့် အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ လူငယ်ပညာပေးလုပ်ငန်းများသည်လည်း ယေဘုယျအားဖြင့် မျိုးဆက်သစ်လူငယ်များအကြား အသိပညာ မြှင့်တင်ပေးရန် ကူညီပေးလျက်ရှိသည်။

အမျိုးသမီးများသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အပြန်အလှန် ကူညီထောက်ပံ့မှု ကွန်ရက်များတွင် ဗဟိုချက်မအဖြစ် တည်ရှိနေပြီး သွားလာရခက်ခဲသော ဒေသများနှင့် နယ်စပ်ဖြတ်ကျော် အခြေအနေများတွင် ရှေ့တန်းမှ ပထမဆုံး တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်သူများနှင့် အကျပ်အတည်း တုံ့ပြန်ရေး ခေါင်းဆောင်များအဖြစ် အရေးပေါ်လူသားချင်းစာနာမှု ဝန်ဆောင်မှုများကို ပေးအပ်လျက်ရှိသည်။ ၎င်းတို့၏ အဖွဲ့အစည်းများသည် ကွဲပြားစုံလင်သော ပုံသဏ္ဌာန်များရှိကြပြီး၊ သီးခြား အကြောင်းအရာများနှင့် ပြဿနာများကို အလေးပေးဆောင်ရွက်ကြသည့် သေးငယ်သော အခြေခံလူတန်းစား အဖွဲ့အစည်းများမှသည် ပိုမိုခိုင်မာစွာ တည်ထောင်ထားသော နိုင်ငံအဆင့်နှင့် ဒေသဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများအထိ ပါဝင်သည်။ ၎င်းတို့၏ သမိုင်းပေးတာဝန်နှင့် ရည်မှန်းချက်များသည် နိုင်ငံတကာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ကူညီဆောင်ရွက်ပေးသူများ၏ ကြိုတင်သတ်မှတ်ထားသော ချဉ်းကပ်မှုထက် မိမိတို့ လူထု၏ လိုအပ်ချက်များနှင့် ဦးစားပေးမှုများကို ဦးစွာ ထည့်သွင်းစဉ်းစားသည့် ကဏ္ဍစုံ ပေါင်းစပ်ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာမှုဆိုင်ရာ ချဉ်းကပ်ပုံ (Intersectional approach) ကို ဘုံအဖြစ် မျှဝေစွဲကိုင်ထားကြသည် (Mazzilli et al., 2025)။ သို့သော်လည်း ၎င်းတို့သည် တရားဝင် အကူအညီပေးရေး စနစ်၏ ကန့်သတ်ချုပ်ချယ်မှုများနှင့် ဆက်လက် ရုန်းကန်နေကြရဆဲ ဖြစ်သည်။

3.4 နိုင်ငံတကာ အကူအညီနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ထိတွေ့ဆက်ဆံမှုများနှင့် ပတ်သက်၍

ယခုအစီရင်ခံစာအတွက် အင်တာဗျူးဖြေဆိုခဲ့ကြသည့် အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်း ဆောင်ရွက်သူအများအပြားက နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများကြားတွင် ‘အကွက်ခြစ်ပုံစံဖြည့် ရုံသက်သက်’ ယဉ်ကျေးမှု (“box-ticking” culture) ရှိနေကြောင်း ထောက်ပြခဲ့ကြသည်။ ၎င်းယဉ်ကျေးမှုသည် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း၌ တရားမဝင် လျှို့ဝှက်စွာလှုပ်ရှားနေရသည့် ရှေ့တန်းရောက် လူသားချင်းစာနာမှုအဖွဲ့များနှင့် လူ

35 လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာမူဝါဒအဖွဲ့ (HPG) အစီရင်ခံစာ

အခွင့်အရေးအဖွဲ့များ သို့မဟုတ် နယ်စပ်ဖြတ်ကျော်ဒေသများတွင် လှုပ်ရှားနေရသူများ ရင်ဆိုင်နေရသော အန္တရာယ်အလွန်ကြီးမားသည့် လုံခြုံရေးပတ်ဝန်းကျင်ကို နားလည်သဘောပေါက်ရန် ပျက်ကွက်နေသည် (Décobert et al., 2025 ကိုကြည့်ပါ။) လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များက အရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် အကူအညီပေးရေး ဝန်ထမ်းများကို ဖမ်းဆီးရန် ဦးတည်ပစ်မှတ်ထားနေသည့်အခြေအနေမှာပင် အလှူရှင် အများအပြားသည် သီးခြားနေရာများသို့ အကူအညီ ပေးပို့မှုများအတွက် ပြေစာများ သို့မဟုတ် ကြေညာချက်များကို ဆက်လက် တောင်းခံ နေဆဲဖြစ်ပြီး လက်မှတ်များနှင့် အထောက်အထား ကတ်ပြား မိတ္တူများ သို့မဟုတ် နိုင်ငံကူးလက်မှတ် နံပါတ်များကဲ့သို့သော သီးခြား ပုဂ္ဂိုလ် ရေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်များ တောင်းဆိုသည့် စည်းကမ်းများကို သတ်မှတ်ထားကြသည်။ ဤ‘အကွက်ခြစ် ပုံစံဖြည့် ရုံသက်သက်’ ယဉ်ကျေးမှုသည် ဒေသခံ မိတ်ဖက်များ၏ ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်၊ အတွေ့အကြုံနှင့် အသိပညာများကို ထိခိုက်စေသည့်အပြင်၊ နိုင်ငံတကာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ အသိုက်အဝန်း၏ ရှည်လျားလှပြီဖြစ်သော အာဏာနှင့် ကိုလိုနီစနစ်၏ ပုံစံများကို ပိုမိုခိုင်မာစေပြီး ဝန်ထမ်းများနှင့် ဒေသခံလူထုကို ကြီးမားသော အန္တရာယ်နှင့် ထိခိုက်နစ်နာမှုများဆီသို့ တွန်းပို့လျက်ရှိသည်။

နိုင်ငံတကာ အလှူရှင်များနှင့် အကူအညီပေးရေးအဖွဲ့အစည်း အများအပြားသည် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ လိုက်နာဆောင်ရွက်မှု (compliance) ကို လုပ်ငန်းစဉ်ဆောင်ရည်ပိုင်းဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များနှင့်သာ အဓိကသက်ဆိုင်သည့် စီမံခန့်ခွဲမှုဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းတာဝန်တစ် ခုအဖြစ် ချဉ်းကပ်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် ၎င်းတို့သည် အကျပ်အတည်း အပြင်းထန်ဆုံးကာလအတွင်း စီမံခန့်ခွဲမှုဆိုင်ရာ ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုး များကို လျှော့ချရန်အတွက် ကြားဖြတ်ကြိမ်နှုန်း ဖြေရှင်းနည်းများ (workarounds) မိတ်ဆက်ပေးခြင်း သို့မဟုတ် အစီရင်ခံစာတင်ပြရမည့် စနစ်ဘောင်များ၏ အတိုင်းအဆကို လျှော့ချပေးခြင်းတို့ဖြင့် ကြိုးပမ်းခဲ့ကြသည်။ စာရေးသူများအနေဖြင့်လည်း အလှူရှင်များသည် ၎င်း တို့၏အခွင့်အရေးပြည်သူများအပေါ်တာဝန်ယူမှု၊ တာဝန်ခံမှု ရှိရန်လိုအပ်ကြောင်းကို အသိအမှတ်ပြုပါသည်။ သို့သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံ အခြေအနေတွင် သမားရိုးကျ စည်းမျဉ်းလိုက်နာမှု အစီအမံများကို ပြဋ္ဌာန်းခြင်းသည် - များသောအားဖြင့် အနောက်နိုင်ငံမှဖြစ်သော - အလှူရှင်များနှင့် အရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်း လက်ခံရရှိသူများအကြား မညီမျှသော အာဏာဆက်ဆံရေးကို ဆက်လက် ခိုင်မာစေကြောင်း မြန်မာ အမျိုးသမီးအခွင့်အရေး လှုပ်ရှားသူတစ်ဦးက ပိုမိုရှင်းလင်း ပြောကြားခဲ့သည်။ သူမက ယခုလို ပြောကြားခဲ့ပါတယ် -

ကျွန်မတို့လို မြေအောက်ကနေဖြစ်ဖြစ်၊ နောက်ကွယ်ကနေဖြစ်ဖြစ် တိတ်တဆိတ် အလုပ်လုပ်နေရတဲ့သူတွေအတွက်ကတော့ အန္တရာယ် ကလည်း အရမ်းများသလို အခက်အခဲတွေကလည်း အများကြီးပဲ။ သူတို့က ပြောစာတွေ၊ လက်မှတ်တွေ တောင်းတာကနေစလို့ နောက်ဆုံး မှတ်ပုံတင်နံပါတ်တွေအထိပါ ပေးဖို့ တောင်းဆိုကြတယ်။ ပြည်သူတွေကို အကြမ်းဖက်နေတဲ့ စစ်အာဏာရှင်စနစ်အောက်မှာ အလုပ် လုပ်နေရတာကို ထည့်စဉ်းစားကြည့်ရင် သူတို့က ဘာဖြစ်လို့ ဒီလိုနည်းနဲ့ အသက်အန္တရာယ်အထိ စွန့်စားခိုင်းနေတာလဲဆိုတာ တကယ်ကို နားလည်ရခက်ပါတယ် [...] တကယ့်လက်တွေ့မှာတော့ အလှူရှင်တွေရဲ့ စည်းမျဉ်းမူဝါဒတွေက သူတို့အဆင်ပြေဖို့အတွက်ပဲ ဖြစ်နေတာပါ။

ဤအခြေအနေတွင် နိုင်ငံတကာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများ၏ အခန်းကဏ္ဍသည် တာဝန်ယူမှု၊ တာဝန်ခံမှုဆိုင်ရာ ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော မေးခွန်း များကို ပေါ်ထွက်စေသည်။ ကုလသမဂ္ဂ အေဂျင်စီများနှင့် အခြားသော နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများ ရှိနေခြင်းသည် ရိုဟင်ဂျာ လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှုကို တားဆီးရန် သို့မဟုတ် အဓိပ္ပာယ်ရှိရှိ လျှော့ပါးသက်သာစေရန် မည်သို့မျှ မဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့သလို၊ နောက်ဆက်တွဲ ဖြစ် ပေါ်လာသော စစ်အာဏာသိမ်းမှုကိုလည်း မတားဆီးနိုင်ခဲ့ပါ။ ၎င်းအစား ကမ္ဘာ့လုံခြုံရေးလေ့လာမှုဆိုင်ရာ ဝေဖန်ဆန်းစစ်ချက်များတွင် ထောက်ပြထားသကဲ့သို့ပင်၊ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ကာလရှည်ကြာနေသော ပြည်တွင်းစစ် အပါအဝင် အချို့သော ပဋိပက္ခများသည် နိုင်ငံတကာ၏ အသိပညာထုတ်လုပ်မှုနှင့် မူဝါဒရေးရာ အာရုံစိုက်မှုများတွင် ဘေးဖယ်ထားခြင်း ခံရသည့် အခြေအနေ၌သာ ဆက်လက်ရှိနေခဲ့သည်။ ယင်းသည် နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်း၏ ဟန်ချက်မညီသော ပထဝီနိုင်ငံရေး ဦးစားပေးမှုများနှင့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ဘက်လိုက်မှုများ ကို ထင်ဟပ်နေခြင်း ဖြစ်သည် (Brenner and Han, 2022)။ ဤကဲ့သို့ ရွေးချယ်အာရုံစိုက်သည့် အလေ့အထသည် လက်တွေ့မြေပြင်တွင် ကြီးမားသော နောက်ဆက်တွဲ သက်ရောက်မှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေပြီး၊ အကြမ်းဖက်မှုများ၊ ပြစ်ဒဏ်ခတ်ခြင်းမှ ကင်းလွတ်ခွင့်ရနေခြင်းများနှင့် စနစ်ပိုင်းဆိုင်ရာ မမျှတမှုများ ဆက်လက်တည်တံ့နေစေရန် အခွင့်အလမ်းပေးသည့် လျစ်လျူရှုမှု သံသရာစက်ဝန်းကို ပိုမိုဆိုးရွားစေသည်။

ဤအစီရင်ခံစာတွင် စိစစ်ဆွေးနွေးထားသော မြန်မာနိုင်ငံ (ထို့ပြင် ပါလက်စတိုင်းနှင့် ဆူဒန်) ရှိ နိုင်ငံတကာ တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်မှု၏ ယေဘုယျ ပျော့ကွက်မှုများသည် ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်မှုများ ဖြစ်ပွားစေသည့် ပြစ်ဒဏ်မှ ကင်းလွတ်ခွင့်ရရှိသော ယဉ်ကျေးမှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေရန် အထောက်အကူပြုနေသည်။ ၎င်းသည် နိုင်ငံတကာ ဆောင်ရွက်သူများ အားလုံးအကြား တစ်နည်းတစ်ဖုံအားဖြင့် အလိုတူအလိုပါဖြစ်ခြင်း အခြေအနေတစ်ရပ်ကို ဖန်တီးနေပြီး၊ ၎င်းတို့၏ ဆက်ဆံဆောင်ရွက်မှု ပုံစံများကို ပြန်လည်သုံးသပ်ဆင်ခြင်ရန် တွန်းအားပေးသင့်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် ကူညီပံ့ပိုးပေးရန် ရည်ရွယ်ထားသည့် ပြည်သူလူထုက နိုင်ငံတကာ လူသားချင်းစာနာမှုနှင့် အကူအညီပေးရေးကဏ္ဍအပေါ် မည်သို့မြင်ပြီး မည်သို့နားလည်သဘောပေါက်နေကြသနည်း ဆိုသည်ကို အလေးအနက် ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်သည်။ ပါလက်စတိုင်း

36 လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာမူဝါဒအဖွဲ့ (HPG) အစီရင်ခံစာ

ကဲ့သို့ပင် အကူအညီပေးရေး ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများသည် အရပ်သားများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုများကို ထိရောက်စွာ တားဆီးရန် မည်သို့ ပျက်ကွက်ခဲ့ကြသနည်း ဆိုသည့်အပေါ် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် စိုးရိမ်ပူပန်မှုများ ရှိနေပြီး၊ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများ ရှိနေခြင်းသည် စစ်တပ်အား တရားဝင်မှု ပေးနေသည်ဟုလည်း ဝေဖန်ခံနေရသည်။

နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများ တည်ရှိနေခြင်းနှင့် အကြမ်းဖက်မှုကို မတားဆီးနိုင်ခြင်းတို့အပြင်၊ အာဏာသိမ်းမှု အခြေအနေတွင် ကုလသမဂ္ဂ အေဂျင်စီများနှင့် နိုင်ငံတကာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူ အများအပြားသည် လွန်စွာ တင်းကြပ်လွန်းကြောင်း သက်သေပြနေခဲ့သည်။ အထူးသဖြင့် အငြင်းပွားနေသော အုပ်ချုပ်ရေးဒေသများတွင် အများစုမှာ မြန်မာနိုင်ငံ၏ အကျပ်အတည်း တုံ့ပြန်မှုကို ကူညီပံ့ပိုးနိုင်မည့် လွန်ကဲသော ရုံးလုပ်ထုံးလုပ်နည်းစနစ်များမှ ရွေ့လျားနိုင်စွမ်း မရှိကြပါ။ ထိုသို့ပြုလုပ်မည့်အစား ၎င်းတို့သည် စစ်ကောင်စီကို အချိုးအစားမမျှစွာ မျက်နှာသာပေးသကဲ့သို့ ဖြစ်နေပြီး တော်လှန်ရေးအဖွဲ့များနှင့် နိုင်ငံတကာ အေဂျင်စီများအကြား မယုံကြည်မှု အဟန့်အတားကို ပိုမိုကျယ်ပြန့်စေမည့် ချဉ်းကပ်မှုများကိုသာ အာရုံစိုက် ဆောင်ရွက်နေပုံရသည်။ ပါလက်စတိုင်းတွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သကဲ့သို့ပင် ဖိနှိပ်သူများဘက်မှ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ဝင်ရောက်ခွင့်လမ်းကြောင်းကို မိမိတို့အလိုကျ ချုပ်ကိုင်ခြယ်လှယ်ခြင်းကြောင့် နိုင်ငံတကာဆောင်ရွက်သူများ၏ တန်ဖိုးထားစံနှုန်းများသည် ပုံရိပ်ယောင်မျှသာဖြစ်သော ဝင်ရောက်ခွင့်ရရှိရေး ဟူသည့် လှပသောစကားလုံးများအောက်တွင် အစဉ်တစိုက် အလျှော့ပေးညှိနှိုင်းခြင်း ခံနေရသည်။ ယင်းဖြစ်စဉ်တွင် အစကတည်းက ဝင်ရောက်ခွင့်ကို မရိုးသားသော ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ကန့်သတ်ပိတ်ပင်နေသည့် တရားခံများအပေါ် တာဝန်ခံမှု၊ တာဝန်ရှိမှု ရှိစေရေးအတွက် လုံလောက်စွာ အာရုံစိုက်လုပ်ဆောင်ခြင်း မရှိပေ။

ဤကဲ့သို့သော အခြေအနေဖြစ်စဉ်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံရှိ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ထိတွေ့ဆက်ဆံမှုများကို အခြေခံကျသော အသွင်ကူးပြောင်းရေးဖြင့် ပြန်လည်သုံးသပ်ပုံဖော်ရန် ထင်ရှားသော လိုအပ်ချက်တစ်ရပ် ရှိနေသည်။ ယင်းကို နိုင်ငံတကာဆောင်ရွက်သူများက ဒေသတွင်းဆောင်ရွက်သူများနှင့် ထိတွေ့ဆက်ဆံသည့် ပုံစံပိုင်းတွင်လည်းကောင်း၊ ဘေးဒုက္ခကြုံတွေ့နေရသည့် ပြည်သူများ၏ လူ့အခွင့်အရေးကို မြှင့်တင်ပေးရန်နှင့် ပြန်လည်ရရှိစေရန်တို့ကို စစ်မှန်စွာ ဗဟိုပြုထားသော လူသားချင်းစာနာမှုစနစ် ဘောင်ရှုထောင့်မှလည်းကောင်း ဖော်ဆောင်ရမည် ဖြစ်သည်။ ယင်းတွင် ရန်ပုံငွေခွဲဝေမှု ယန္တရားများကို ကွဲပြားစုံလင်အောင်ဖော်ဆောင်ခြင်း၊ ဒေသခံကွန်ရက်များ၏ တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်မှုများနှင့် ကိုက်ညီအောင် ပံ့ပိုးကူညီမှုများကို ညှိနှိုင်းပေးခြင်းနှင့် ပဋိပက္ခဒဏ်ခံရသော ဝန်းကျင်များတွင် ကူညီပံ့ပိုးရေးလုပ်ငန်းများ၏ ပင်ကိုယ်သဘာဝအရ နိုင်ငံရေးနှင့် ကင်းကွာ၍မရသော သဘောတရားကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းတို့ ပါဝင်သည် (Veerapen et al., 2026)။ ထိုသို့သော အပြောင်းအလဲများ မရှိပါက လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်ချက်သည် အကျပ်အတည်း၏ အဓိက အမြစ်တွယ်နေသော အကြောင်းအရင်းများနှင့် ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်ရန် ပျက်ကွက်ရုံမျှမက၊ ထိုအကျပ်အတည်းကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းထားသည့် စနစ်များကို မရည်ရွယ်ဘဲ ပိုမိုခိုင်မာသွားစေမည့် စွန့်စားမှုလည်း ရှိနေသည်။

3.5 အမျိုးသမီးအရေးလှုပ်ရှားမှုဝါဒ အခြေပြု လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဝါဒဆီသို့

အမျိုးသမီးခေါင်းဆောင်တစ်ယောက်၊ တက်ကြွလှုပ်ရှားသူတစ်ယောက်အနေနဲ့ ပြောရရင် ကျွန်မတို့ လုပ်နေတဲ့ အလုပ်တွေအပေါ်မှာ ဖိုဝါဒကြီးစိုးရေးနဲ့ ကိုလိုနီစိတ်ဓာတ်တွေရဲ့ ရိုက်ခတ်မှုကို နေရာတိုင်းမှာ မြင်နေရတယ်။ [...] ဒါပေမဲ့လည်း ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာ ကြာခဲ့တဲ့ ပဋိပက္ခတွေနဲ့ ဖွံ့ဖြိုးမှုနောက်ကျကျန်ခဲ့တဲ့ အခြေအနေတွေကြားထဲကပင် ကျွန်မတို့ လူထုထဲက အမျိုးသမီးတွေဟာ ခေါင်းဆောင်တွေအဖြစ်၊ တော်လှန်ရေးရဲ့ အဓိကမောင်းနှင်အားတွေအဖြစ်နဲ့ ရေရှည်ရပ်တည်လာခဲ့ကြတာပါ။" (မြန်မာ အမျိုးသမီးအရေးလှုပ်ရှားမှု ခေါင်းဆောင်နှင့် တက်ကြွလှုပ်ရှားသူ)

အမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းကလေးငယ်များသည် ပဋိပက္ခနှင့် စစ်ဘေးရှောင်ရသော အခြေအနေများတွင် အဖိနှိပ်ခံရဆုံး အုပ်စုများအဖြစ် အသိအမှတ်ပြု ခံကြရပြီး၊ မြန်မာနိုင်ငံတစ်ဝှမ်းရှိ ဒေသအသီးသီးမှ ကွဲပြားစုံလင်သော တိုင်းရင်းသား အမျိုးသမီးများသည်လည်း သက်တမ်းကြာရှည်သော ပဋိပက္ခ၏ နောက်ဆက်တွဲ အကျိုးဆက်များကို ဖြေရှင်းရာတွင် ထူးခြားသည့် အတွေ့အကြုံနှင့် ခေါင်းဆောင်မှုကို ပိုင်ဆိုင်ထားကြသည် (Women's League of Burma, 2026)။ လူမျိုးစု ကွဲပြားစုံလင်ပြီး ပထဝီအနေအထားအရ ကျယ်ပြန့်သော အုပ်စုများစွာအတွင်း အမျိုးသမီးများသည် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ခေါင်းဆောင်မှုကို ဆုပ်ကိုင်ထားကြပြီး၊ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်ချက် အားလုံးတွင် တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်မှုများကို ဦးဆောင်ရန် သင့်တော်ကောင်းမွန်သော အနေအထား၌ ရှိနေကြသည် (Maung et al., 2025)။ သို့သော်လည်း လူသားချင်းစာနာမှုနှင့် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော အကူအညီများ ပေးအပ်ရာတွင် ၎င်းတို့၏ အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍကို အသိအမှတ်ပြုထားလင့်ကစား၊ တရားဝင် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အကူအညီ (ODA) ၏ ၁ ရာခိုင်နှုန်းအောက်ကိုသာ အမျိုးသမီးအခွင့်အရေး အဖွဲ့အစည်းများအတွက် သီးသန့် သတ်မှတ်ပေးထားခြင်းကြောင့် ၎င်းတို့သည် အလွန်အမင်း ကန့်သတ်ချက်ရှိသော အရင်းအမြစ်များဖြင့် လုပ်ကိုင်နေကြရသည် (Left, 2025)။

37 လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာမူဝါဒအဖွဲ့ (HPG) အစီရင်ခံစာ

ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်း အကျပ်အတည်း တုံ့ပြန်ရေးတွင် ရောင်ပြန်ဟပ်နေသကဲ့သို့ မြန်မာနိုင်ငံတစ်ဝှမ်းရှိ အမျိုးသမီးများသည် ဦးဆောင်ရန် နယ်ပယ်နှင့် ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်ကို ပေးအပ်ပါက အသက်ကယ် လူသားချင်းစာနာမှု အကူအညီများမှသည် လမ်းသစ်ထွင်သော အကူအညီပေးရေး ခေါင်းဆောင်မှုအထိ အရာအားလုံးကို ပေးအပ်ရာတွင် အဓိက အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်နေကြောင်း သက်သေပြခဲ့ကြသည်။ ကုလသမဂ္ဂ၏ အရေးပေါ်ကူညီကယ်ဆယ်ရေး ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းရေးမှူး တွမ် ဖလက်ချာ (Tom Fletcher) က ‘လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ပြန်လည်ပြင်ဆင်သတ်မှတ်ခြင်း humanitarian reset’ ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအဖြစ် အမျိုးသမီးများ ဦးဆောင်သော အဖွဲ့အစည်းများ ထံ ဘဏ္ဍာငွေ ထောက်ပံ့မှု တိုးမြှင့်ရန် အတိအလင်း တောင်းဆိုခဲ့သည် (OCHA, 2025)။ ထိုသို့ တောင်းဆိုခြင်းမှာ အမျိုးသမီးများသည် ဒေသခံ လူထု၊ အမျိုးသားအဆင့် အခြေအနေများနှင့် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော အရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်းတို့တွင် အမြစ်တွယ်နေသည့် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်ချက်များကို ဦးဆောင်နေပြီးဖြစ်ကြောင်း အသိအမှတ်ပြုခြင်း ဖြစ်နိုင်သည် (Veerapen et al., 2026)။ ၎င်းတို့သည် သွားလာရခက်ခဲသော ပထဝီဒေသများနှင့် အန္တရာယ်ရှိနိုင်ဆုံး လူထုထဲသို့သာမက၊ မြန်မာနိုင်ငံတွင် သစ်လွင်၍ အများစုပေါင်းပါဝင်သော နိုင်ငံတော်သစ်တစ်ခုကို ဖန်တီးရန် တာဝန်ရှိသည့် ကွဲပြားစုံလင်သော လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ခုခံတွန်းလှန်ခြင်းနှင့် အပြန်အလှန် ကူညီထောက်ပံ့မှု အဖွဲ့အစည်းများထံသို့ပါ အခြားသူများ မယှဉ်နိုင်သော ဝင်ရောက်ကူညီခွင့် ရရှိထားကြသည်။ ငြိမ်းချမ်းရေး စေ့စပ်ညှိနှိုင်းသူများ၊ လူထုဆက်သွယ်ရေး တာဝန်ခံများ၊ အကူအညီ ပံ့ပိုးပေးသူများ၊ ဘာသာပြန်များနှင့် ခေါင်းဆောင်များအဖြစ် ၎င်းတို့၏ အခန်းကဏ္ဍသည် ကဏ္ဍစုံ ပေါင်းစပ်ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာမှုဆိုင်ရာ ချဉ်းကပ်ပုံကို နက်နက်ရှိုင်းရှိုင်း နားလည်သဘောပေါက်စေသည်။ ယင်းရှုထောင့်များသည် နိုင်ငံတကာမှ ကူညီဆောင်ရွက်ပေးသူများ၏ ကြိုတင်သတ်မှတ်ထားသော ပုံသေချဉ်းကပ်မှုများ အောက်တွင် ကန့်သတ်ခံရမှု နည်းပါးပြီး၊ ပကတိ မြေပြင်အခြေအနေအရ အကျပ်အတည်းများကို သဘာဝအတိုင်း ရွေ့လျားဖြေရှင်းနိုင်ရန် အထောက်အကူပြုစေသည် (Feminist Alchemy, 2024)။ မည်သို့ ဆောင်ရွက်ရမည်ဟု ပုံသေညွှန်ကြားချက် ထုတ်ပြန်ခြင်းမျိုးမဟုတ်ဘဲ ဤလုပ်ဆောင်ချက်သည် မြန်မာနိုင်ငံအလွန် အခြားသောဒေသများအတွက်ပါ ဆီလျော်အသုံးပြုနိုင်သည့် အမျိုးသမီးအရေးလှုပ်ရှားမှုအဖြစ် အခြေပြု လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဝါဒကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။

အမျိုးသမီးအရေးလှုပ်ရှားမှုဝါဒ အခြေပြု လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဝါဒသည် မြန်မာ့စစ်အာဏာရှင်နိုင်ငံ၏ ကိုလိုနီခေတ် အထက်အောက်ဖွဲ့စည်းပုံများကို စိန်ခေါ်ခြင်းနှင့် ခုခံတွန်းလှန်ခြင်းတို့တွင် အောင်မြင်မှုရှိကြောင်း သက်သေပြနိုင်ခဲ့သည့် ဘက်စုံလွှမ်းခြုံသော ချဉ်းကပ်မှုပုံစံတစ်ရပ် ပါဝင်လွှမ်းခြုံထားပါသည်။ အမျိုးသမီးအရေးလှုပ်ရှားမှုဝါဒ အခြေပြု လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဝါဒသည် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်မှုများကို ပံ့ပိုးပေးရာတွင် ထိရောက်မှုရှိကြောင်း သက်သေပြနိုင်ခဲ့သော်လည်း၊ ၎င်း၏ အဓိက ရပ်တည်ချက်မှာ ကိုလိုနီစနစ်၏ အထက်စီးဆန်သော တွန်းအားများကို စိန်ခေါ်ရန်နှင့် တန်းတူညီမျှမှု၊ တရားမျှတမှုနှင့် ဂရုစိုက်စောင့်ရှောက်မှုတို့အပေါ် အလေးထားရန် ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ဆောင်ရွက်ရာတွင်၊ ၎င်းသည် လူသားများနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အပေါ် အကြမ်းဖက်မှုနှင့် ခေါင်းပုံဖြတ်အမြတ်ထုတ်မှုများကို ခုခံတွန်းလှန်ခြင်းအတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်တစ်ခုကိုလည်း ပံ့ပိုးပေးပါသည်။ သမားရိုးကျလူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ပုံစံများတွင် ကျွမ်းကျင်မှုများသည် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများနှင့် နည်းစနစ်ပိုင်းဆိုင်ရာ မူဘောင်များအတွင်း၌သာ အဓိကတည်ရှိသည်ဟု ယူဆကြသော်လည်း၊ အမျိုးသမီးအရေးလှုပ်ရှားမှုဝါဒ အခြေပြု လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ တန်ဖိုးထားမှုများသည် အများပါဝင်နိုင်မှုနှင့် ကဏ္ဍစုံ ပေါင်းစပ်ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာမှုဆိုင်ရာ အတွေးအခေါ်နှင့် ချဉ်းကပ်ပုံများအပေါ်တွင် ပင်ကိုယ်အားဖြင့် မှီခိုအားထားနေပါသည်။ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုစနစ်ကို ပြောင်းလဲပစ်ရန်အတွက် အများသူငါကို ဖယ်ကျဉ်ထားသော ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ဖြိုဖျက်ခြင်း၊ ရန်ပုံငွေစီးဆင်းမှုများကို မည်သို့သတ်မှတ်သနည်း အပါအဝင် အထက်အောက် ဆက်ဆံရေးများမှ ရုန်းထွက်ခြင်းနှင့် ၎င်းတို့ကို တိုက်ရိုက်သက်ရောက်မှုရှိစေသည့် ရန်ပုံငွေဆိုင်ရာ ယန္တရားများနှင့် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းရေးစနစ်များ ပုံစံထုတ်ရာတွင် ဒေသတွင်း ကူညီဆောင်ရွက်ပေးသူများကိုယ်တိုင် တာဝန်ယူလုပ်ဆောင်ခွင့်ရရှိစေရန် သေချာစေခြင်းဖြင့် လုပ်ဆောင်နိုင်ပါသည် (Mazzilli et al., 2025)။

မြန်မာနိုင်ငံသာမက ကမ္ဘာအခြားနေရာများတွင်လည်း အမျိုးသမီးအရေး လှုပ်ရှားမှုဝါဒ အခြေခံများကို အသုံးပြုခြင်းသည် လတ်တလောတွင် အလွန်လိုအပ်နေသော လူသားချင်းစာနာမှုကဏ္ဍ အသွင်ကူးပြောင်းရေးအတွက် ကြီးမားလှသော တန်ဖိုးရှိပါသည်။ အမျိုးသမီးအရေးလှုပ်ရှားမှုဝါဒ အခြေပြု လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဝါဒသည် နိုင်ငံရေးအရ တင်းမာမှုမြင့်မားနေသော အကျပ်အတည်းကာလအတွင်း ‘ကြားနေဝါဒ’ ကို တင်းတင်းကျပ်ကျပ် လိုက်နာစောင့်ထိန်းရန် လိုအပ်ချက်ကို ရှောင်လွှဲပြီး တရားမျှတမှု၊ အုပ်ချုပ်မှုနှင့် အခွင့်အရေးများအပေါ် အခြားအလေးပေးမှုများ အပါအဝင် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဒေသခံများဦးဆောင်သော ချဉ်းကပ်မှုပုံစံ အမြောက်အမြားထဲမှ တစ်ခုမျှသာ ဖြစ်သည် (Naw et al., 2025)။ ပါလက်စတိုင်းနှင့် ဆူဒန်နိုင်ငံတို့အကြောင်း ဖော်ပြထားသည့် ဤစာတမ်းပါ အခန်းများတွင် ပါရှိသည့် အတိုင်း ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ တည်ဆောက်ပုံကို လမ်းကြောင်းသစ်ပြောင်းလဲခြင်းသည် နည်းစနစ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ဖြေရှင်းနည်းများထက် များစွာပိုမိုလေးနက်ပါသည်။ စစ်တပ်၏ ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှုများကြားထဲတွင် မြန်မာနိုင်ငံသည် လက်ရှိတည်ရှိ

38 လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာမူဝါဒအဖွဲ့ (HPG) အစီရင်ခံစာ

နေပြီဖြစ်သော်လည်း လုံလောက်စွာ ထောက်ပံ့မှုမရရှိသေးသည့် အခြားရွေးချယ်စရာ လမ်းကြောင်းများနှင့်ပတ်သက်၍ စိတ်ကူး အမြင်များကို ပေးစွမ်းလျက်ရှိသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ထူးခြားသော လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ခုခံတွန်းလှန်ခြင်းအကြောင်းကို အခြားသူများက ရေးသားခဲ့ပြီးဖြစ်သော်လည်း (see Slim, 2022; Kamal, 2023)၊ ဤစာတမ်းသည် စစ်တပ်၏ အကြမ်းဖက်မှုကိုသာမက ကိုလိုနီစနစ်နှင့် ခေါင်းပုံဖြတ်အမြတ်ထုတ်သည့် အရင်းရှင်စနစ်ဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုများကိုပါ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းမည့် ပိုမိုကြီးမားသော လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ရပ်၏ အရေးကြီး လိုအပ်ပုံကို တင်ပြထားပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ အမျိုးသမီးအရေးလှုပ်ရှားမှုဝါဒ အခြေပြု လူသား ချင်းစာနာထောက်ထားမှုဝါဒသည် ထိုကဲ့သို့သော လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ရပ်အတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်များကို ပံ့ပိုးပေးပါသည်။ ထို့ပြင် အမျိုးသမီး အရေးလှုပ်ရှားမှုအမြင် အခြေပြု လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဝါဒကို ပိုမိုကျယ်ပြန့်စွာ ထောက်ပံ့ကူညီသင့်သော်လည်း၊ ဤစာတမ်း၏ စာရေးသူများသည် ၎င်းကို ဖော်ပြထားသော စိန်ခေါ်မှုအားလုံးအတွက် အလုံးစုံဖြေရှင်းပေးနိုင်သည့် နည်းလမ်းတစ်ခုအဖြစ် အကြံပြုနေခြင်း မဟုတ်ပါ။ ယင်းအစား ၎င်းသည် ပိုမို၍ အားလုံးပါဝင်နိုင်ပြီး ကွဲပြားစုံလင်မှုကို လက်ခံကာ လူထုလွတ်မြောက်ရေးကို ရှေးရှုသော လူသား ချင်းစာနာမှုစနစ်ကို ပံ့ပိုးကူညီပေးသည့် အခြားသော ဖြေရှင်းချက်နည်းလမ်းတစ်ရပ်သာဖြစ်သည်။

4 ဆူဒန်နိုင်ငံ - သယံဇာတထုတ်ယူရေးဝါဒစနစ်၊ တက်ကြွလှုပ်ရှားမှုနှင့် ကူညီထောက်ပံ့ရေး

ဒါဟာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ အကျပ်အတည်း မဟုတ်ဘဲ နိုင်ငံရေးအကျပ်အတည်း ဖြစ်ပါတယ်။ အယ်လ်ဘာရှီးယား စစ်အာဏာရှင်အစိုးရ ပြုတ်ကျသွားပြီးတဲ့နောက်မှာ အာရပ်စော်ဘွားများပြည်ထောင်စုနဲ့ တခြားနိုင်ငံတွေရဲ့ မျှော်လင့်ချက်ကတော့ ဆူဒန်နိုင်ငံ ဘယ်လိုပုံစံဖြစ်လာသင့်တယ်ဆိုတဲ့ သူတို့ရဲ့ စိတ်ကူးအမြင်အတိုင်း စိတ်ကြိုက်ပုံစံ ခြယ်လှယ်နိုင်လိမ့်မယ်လို့ ယူဆခဲ့ကြတာပါ။ (အင်တာဗျူးဖြေဆိုသူ ဆူဒန်နိုင်ငံသား တက်ကြွလှုပ်ရှားသူ)

ဆူဒန်နိုင်ငံတွင် လက်ရှိဖြစ်ပွားနေသော စစ်ပွဲကြီး ပေါက်ကွဲဖြစ်ပွားခဲ့ရသည်မှာ သုံးနှစ်ကျော် ကြာမြင့်လာခဲ့ပြီးနောက်၊ အသက်အိုးအိမ် စည်းစိမ် ပျက်ဆီးဆုံးရှုံးရသည့် ကပ်ဘေးဆိုးကြီးသည် သတင်းခေါင်းစဉ်များတွင် နေရာယူလျက်ရှိနေသော်လည်း၊ ယင်းသတင်းများသည် ပကတိမြေပြင်က သိမ်မွေ့နက်နဲသည့် ကွဲပြားခြားနားမှု အချက်အလက်များကိုမူ ပျောက်ကွယ်သွားစေသည်။ ကိန်းဂဏန်းများသည် ထိတ်လန့်ဖွယ်ရာ ကောင်းလှသည်။ ဆူဒန်နိုင်ငံ၏ ခန့်မှန်းခြေ လူဦးရေ ၅၂.၆ သန်းအနက် ၃၃.၇ သန်းမှာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ အကူအညီများ လိုအပ်နေပြီး၊ လူဦးရေ ၉.၃ သန်းမှာ ပြည်တွင်းနေရပ်စွန့်ခွာရသူများဖြစ်နေသည့်အပြင် နောက်ထပ် လူဦးရေ ၄.၄ သန်းမှာ အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများသို့ စစ်ဘေးရှောင်သွားခဲ့ကြရသည် (OCHA, 2026b)။ ရိက္ခာမလုံလောက်မှု ပြဿနာမှာ ပြင်းထန်ဆိုးရွားလှသည် - စားနပ်ရိက္ခာမလုံရေး အဆင့်လိုက် ခွဲခြားသတ်မှတ်ခြင်းဆိုင်ရာအဖွဲ့ (IPC) ၏ သတ်မှတ်ချက်အရ အဆင့် (၃) အကျပ်အတည်းအဆင့် (Crisis) တွင် လူဦးရေ ၁၄ သန်း၊ အဆင့် (၄) အရေးပေါ်အခြေအနေ (Emergency) တွင် ၅ သန်းနှင့် အဆင့် (၅) ကပ်ဘေးဆိုင်ရာ အငတ်ဘေး ကျရောက်သည့်အဆင့် (Catastrophic) တွင် လူဦးရေ ၁၃၅,၀၀၀ အထိ ရှိနေပါသည် (IPC, n.d.)။ အဓိက လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်း နှစ်ခုဖြစ်သည့် ဆူဒန်တပ်မတော် (SAF) နှင့် လျင်မြန်လှုပ်ရှား ထောက်ပံ့ရေးတပ်ဖွဲ့ (RSF) တို့သည် ကျယ်ပြန့်သော စစ်ရာဇဝတ်မှုများ ကျူးလွန်ကြောင်း စွပ်စွဲခံထားရခြင်း၊ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ သွားလာခွင့်များကို ပြင်းထန်စွာ ကန့်သတ်ထားခြင်းနှင့် RSF ၏ ဖြစ်စဉ်တွင် လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှု ကျူးလွန်ကြောင်း စွပ်စွဲခံထားရခြင်း စသည့် အကြမ်းဖက်မှုများ၏ ပြင်းထန်မှုကို ကိန်းဂဏန်းများသက်သက်ဖြင့် မဖော်ပြနိုင်ပါ (Center for Preventative Action, 2026)။ လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ၏ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုများသည်လည်း ကျယ်ပြန့်စွာ ဖြစ်ပွားနေပြီး၊ လူပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် မိသားစုများကို ပျက်စီးဆုံးရှုံးစေရုံသာမက ၎င်းနှင့် ဆက်နွှယ်နေသော လူမှုရေးအမည်းစက်များကြောင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများကိုပါ ပြိုကွဲပျက်စီးစေလျက်ရှိသည် (Al-Karib, 2026)။ SAF ကို အီဂျစ်အပါအဝင် အခြားနိုင်ငံများပါဝင်သည့် ကျယ်ပြန့်သော နိုင်ငံတကာ မဟာမိတ်အဖွဲ့က ပံ့ပိုးပေးထားပြီး၊ RSF ကိုမူ အဓိကအားဖြင့် အာရပ်စော်ဘွားများပြည်ထောင်စုက နောက်ကွယ်မှ ကူညီပံ့ပိုးပေးထားသည် (Lewis, 2023)။

နှစ်စဉ် ဧပြီလတွင် ကျရောက်သည့် စစ်ပွဲနှစ်ပတ်လည် အချိန်အတွင်း အမြင့်ဆုံးသို့ ရောက်ရှိလာတတ်သော နိုင်ငံတကာ၏ ပြောဆိုဆွေးနွေးမှုများသည် ဆူဒန်နိုင်ငံရှိ လူသားတို့၏ အစုလိုက်အပြုံလိုက် သေကျေပျက်စီးမှု ကပ်ဘေးနှင့် ကျယ်ပြန့်လှသော လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ထိခိုက်ဆုံးရှုံးမှုများကို ရှေ့တန်းတင်ပြကြသော်လည်း၊ အကျပ်အတည်း၏ နောက်ကွယ်မှ တွန်းအားပေးနေသည့် အခြေခံအကြောင်းရင်းများကိုမူ လုံလောက်စွာ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် ပျက်ကွက်နေပါသည်။ ဆူဒန်နိုင်ငံအပေါ် အာရပ်စော်ဘွားများပြည်ထောင်စုနှင့် အခြားနိုင်ငံအချို့၏ အလွန်အမင်း ထိခိုက်ပျက်စီးစေသော ပါဝင်ပတ်သက်မှုများ၊ အထူးသဖြင့် RSF အပေါ် အကြီးအကျယ် ထောက်ပံ့ကူညီနေမှုများကို ထိန်းချုပ်ဟန့်တားရန် နိုင်ငံတကာ၏ ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှု ကင်းမဲ့နေခြင်းသည် အထူးပင် ထင်ရှားလှသော သာဓကတစ်ခု ဖြစ်သည်။ ယင်းအခြေအနေသည် ပြင်းထန်သော ပဋိပက္ခ၏ အတိုင်းအတာပမာဏနှင့် ပဋိပက္ခဖြစ်ရန် တွန်းအားပေးနေသည့် အကြောင်းရင်းများအပေါ် လုံလောက်သော တုံ့ပြန်မှု မပေးနိုင်သည့်အတွက် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ စနစ်၏ တရားဝင်ဖြစ်တည်မှုကို တန်ပြန်ထိခိုက် စေလျက်ရှိသည်။ ထို့အပြင် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကိုသာ အလေးပေးနေခြင်းသည် ဆူဒန်ပြည်သူတို့၏ ရေရှည်မျှော်မှန်းချက်ဖြစ်သော ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် ဒီမိုကရေစီ ဖော်ဆောင်ရေးကို ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်စေသည့် နည်းလမ်းမျိုးဖြင့် နိုင်ငံရေးအရ အရေးမပါအောင် ပြုလုပ်ခြင်း (depoliticisation) ကို ဖြစ်ပေါ်စေလျက်ရှိသည်။ ဤအခန်းတွင် ၎င်းဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှု၊ လွတ်မြောက်ရေးဆိုင်ရာ ဖြစ်တည်လှုပ်ရှားမှု ဖြစ်စဉ်အချို့နှင့် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ စနစ်များ၊ ကူညီထောက်ပံ့ရေး စနစ်များအကြား အပြန်အလှန် ဆက်နွှယ်ပတ်သက်နေမှုများကို ဖွင့်ထုတ်ဆန်းစစ် သွားမည်ဖြစ်သည်။

4.1 ဆူဒန်နိုင်ငံ၏ နက်နက်ရှိုင်းရှိုင်း အမြစ်တွယ်နေသော သယံဇာတ ထုတ်ယူရေးဝါဒစနစ်

ကိုလိုနီခေတ် အမွေအနှစ်များနှင့် ခေါင်းပုံဖြတ်အမြတ်ထုတ်သည့် အရင်းရှင်စနစ် တို့သည် ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် စစ်ပွဲစတင်ဖြစ်ပွားခဲ့ပြီးနောက် ပိုမိုဆိုးရွားလာခဲ့သည့် ဆူဒန် နိုင်ငံရှိ ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှု၏ အဓိကအကြောင်းအရင်းများ ဖြစ်ကြသည်။ အဓိကအကြောင်းအရင်းများတွင် (ကာလရှည်ကြာဖြစ်ပွားနေသည့် ပြဿနာတစ်ခုဖြစ်သော) အာဏာဗဟိုချုပ်ကိုင်ခြင်း၊ လူထုနှင့် နယ်မြေများကို ထိန်းချုပ်ရန် အကြမ်းဖက်မှုနှင့် နေရပ်စွန့်ခွာစေမှုများကို အသုံးပြုခြင်း၊ ရာစုနှစ်များစွာကြာ အာဏာရှင်အုပ်ချုပ်မှုကြောင့် သယံဇာတများကို ပိုမိုဆိုးဆိုးရွားရွား အငမ်းမရ အလွန်အမင်း ထုတ်ယူသုံးစွဲခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။ ထို့ပြင် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်မှု ကြိုးပမ်းချက်များသည် အမျိုးသားအဆင့်နှင့် ဒေသတွင်း နိုင်ငံရေးစီးပွားရေး၊ ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားမှုဆိုင်ရာ အခြေအနေများအကြား မတူညီသော သိမ်မွေ့သည့် အချက်များကို အမြဲတမ်း ရိုးရှင်းလွန်းအောင် ပေါ့ပေါ့တန်တန် တွက်ဆခဲ့ကြသည် (Srinivasan, 2021)။ ပိုမိုကျယ်ပြန့်စွာ ကြည့်ရှုလျှင် နိုင်ငံခြားတိုင်းပြည်များ၏ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်မှုနှင့် သယံဇာတထုတ်ယူမှုတို့သည် လွတ်လပ်ရေးမရမီနှင့် ရရှိပြီးနောက်ပိုင်း ဆူဒန် နိုင်ငံအတွက် ပြင်းထန်သော စိန်ခေါ်မှုများ ဖြစ်ခဲ့ကြသည်။ ၎င်းသည် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ဆက်ဆံရေးများတွင် ပိုမိုထင်ရှားစွာ တွေ့မြင်ရပြီး ဒက်ဖီလ် (Duffield) နှင့် စတော့ကတန် (Stockton) တို့က "အရင်းရှင်စနစ်အတွက် အကြမ်းဖက်မှုဆိုသည်မှာ အကြောင်းတိုက်ဆိုင်၍ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းထက်၊ လှုပ်ရှားသက်ဝင်နေသော၊ စီးပွားရေးအရ အမှန်တကယ် လိုအပ်သော ဆက်ဆံရေးတစ်ခု ဖြစ်သည်" ဟု လေ့လာဆန်းစစ် တင်ပြထားကြသည် (Duffield and Stockton, 2023: 3)။ ဤအချက်သည် ဆူဒန် နိုင်ငံအတွင်းရှိ စစ်ပွဲနှင့် ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှုများကို ဆက်လက်ပုံဖော်ပေးနေသည်။

ဆူဒန်နိုင်ငံတွင် စီးပွားရေးအရ သယံဇာတထုတ်ယူခြင်းနှင့် အကြမ်းဖက်မှုတို့သည် ကာလရှည်ကြာ ဒွန်တွဲတည်ရှိခဲ့ကြသည်။ ပင်လယ်ကွေ့ နိုင်ငံများ၏ လျှင်မြန်စွာ မြင့်တက်လာသော စိုက်ပျိုးမွေးမြူရေး လိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းရန် ကုန်ထုတ်လုပ်မှုအတွက် မြေယာများကို သိမ်းပိုက်ခဲ့ကြသဖြင့် ခေါင်းပုံဖြတ်အမြတ်ထုတ်သည့် အရင်းရှင်စနစ်သည် ဆူဒန်နိုင်ငံရှိ စိုက်ပျိုးရေး ထုတ်လုပ်မှုနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ ဆက်ဆံရေးများကို နှစ်ပေါင်းများစွာ မည်သို့ ပျက်စီးစေခဲ့သည်ကို ဒက်ဖီလ်နှင့် စတော့ကတန်တို့၏ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာချက်က မီးမောင်းထိုးပြထားသည်။ စစ်ပွဲသည် ဘေးထွက်ဆိုးကျိုးတစ်ခုမျှသာ မဟုတ်ဘဲ ခေါင်းပုံဖြတ်အမြတ်ထုတ်သည့် အရင်းရှင်စနစ် လောဘကြောင့် ထာဝရစစ်ပွဲ အခြေအနေကို ဖန်တီးပေးခဲ့ကြောင်းနှင့် မွေးမြူရေးတိရစ္ဆာန် လိုအပ်ချက်သည် နေရပ်စွန့်ခွာရသည့် ပုံစံများနှင့် မည်သို့နက်ရှိုင်းစွာ ဆက်စပ်နေကြောင်း ကိန်းဂဏန်းအချက်အလက်များဖြင့် ထောက်ပြထားကြသည်။ ‘အနိုင်အထက်ပြု မွေးမြူရေးခြံများ လုပ်ကိုင်ခြင်း’ နှင့် ‘စစ်တပ်အသွင်းပြောင်းမွေးမြူရေးလုပ်ငန်းများ လုပ်ကိုင်ခြင်း’ တို့သည် အရင်းရှင်စနစ်၏ လိုအပ်ချက်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် လက္ခဏာရပ်များ သက်သက် မဟုတ်ဘဲ၊ ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ ပုံစံချ ထားခြင်းဖြစ်ကြောင်း ဆွေးနွေးတင်ပြထားကြသည် (ibid.)။ အကျပ်အတည်း၏ တွန်းအားများကို စနစ်တကျနှင့် လုံလောက်စွာ ဖြေရှင်းလိုပါက လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များနှင့် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများ ကျယ်ပြန့်စွာ ဖြစ်ပွားနေမှုကို ဤရှုထောင့်မှနေ၍ နားလည်သဘောပေါက်ရမည်ဖြစ်ကြောင်း ၎င်းတို့က ဆိုထားသည်။ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ဝယ်လိုအား မြင့်မားသည့် အာရေဗျသစ်စေး (gum arabic) ထုတ်လုပ်မှုသည်လည်း ကမ္ဘာ့စီးပွားရေး ဝယ်လိုအားက ဆူဒန် နိုင်ငံရှိ ပဋိပက္ခများကို မည်သို့ အားပေးအားမြှောက်ပြုနေသည်ကို ပြသနေသည့် ပုံရိပ်တစ်ခုဖြစ်သည်။

ယခုဖြစ်ပွားနေသော စစ်ပွဲအတွင်း သယံဇာတထုတ်ယူမှု၏ ပမာဏနှင့် ပြင်းထန်မှုသည် သိသိသာသာ မြင့်တက်လာခဲ့ပြီး ငြိမ်းချမ်းရေးမျှော်လင့်ချက်များအတွက် အဓိက အတားအဆီးတစ်ခု ဖြစ်လာသည်။ ရွှေတူးဖော်ခြင်းသည် အထင်ရှားဆုံး ဥပမာတစ်ခုဖြစ်ပြီး ဆူဒန် နိုင်ငံရှိ လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခကို တွန်းအားပေးနေသည့်အပြင် စစ်ပွဲကို ရှည်ကြာစေသည့် အဓိကအကြောင်းအရင်းအဖြစ် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် အသိအမှတ်ပြုထားကြသည်။ အထူးသဖြင့် လွန်ခဲ့သည့် နှစ်များအတွင်း ရွှေဈေးနှုန်း အဆမတန် မြင့်တက်လာခဲ့သဖြင့် RSFI SAF နှင့် အခြားသော အဖွဲ့အစည်းများသည် ရွှေတူးဖော်ထုတ်ယူခြင်းနှင့် ပြည်ပသို့ တင်ပို့ခြင်းတို့တွင် နက်ရှိုင်းသော အကျိုးစီးပွားများ အသီးသီး ရှိနေကြသည်။ ယင်းအချက်သည် အကြမ်းဖက်မှုများကို ပိုမိုပြင်းထန်စေပြီး စစ်ပွဲကို ကာလရှည်ကြာစေသည့် လက်နက်ဝယ်ယူမှုများကို အထောက်အပံ့ဖြစ်စေကာ ရွှေတင်ပို့မှု ကုန်စည်စီးဆင်းမှု ကွင်းဆက်များတစ်လျှောက်ရှိ ကိုယ်ကျိုးစီးပွားကာကွယ်မှုများသည် ပိုမိုခိုင်မာအားကောင်းလာခဲ့သည် (Soliman and Baldo, 2025)။ ရွှေ၏ အဓိကကျသော အရေးပါမှုကို ပို့ကုန်အချက်အလက်များက အထောက်အကူပြုနေပြီး ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် ဆူဒန် နိုင်ငံ၏ ပို့ကုန်တန်ဖိုး စုစုပေါင်း၏ ၂၀ ရာခိုင်နှုန်းခန့်မှ ၂၀၂၆ ခုနှစ်တွင် ၆၀ ရာခိုင်နှုန်းနီးပါးအထိ မြင့်တက်လာခဲ့ကာ ၂၀၂၅ ခုနှစ်အတွက် ပို့ကုန်ဝင်ငွေ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁.၅ ဘီလီယံအထိ ရရှိစေခဲ့သည်။ မယုံနိုင်စရာကောင်းလောက်အောင်ပင် ရွှေတင်ပို့မှု စုစုပေါင်း၏ ၉၉ ရာခိုင်နှုန်းသည် အာရပ်စော်ဘွားများပြည်ထောင်စုသို့ ရောက်ရှိသွားသည် (Okebiurun, 2026)။

အာရပ်စော်ဘွားများပြည်ထောင်စု၏ ဆူဒန်နိုင်ငံအပေါ် ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုသည် စစ်စီးပွားရေးကို ပိုမိုဆိုးရွားစေသည့် အပြင်ပန်း အဖွဲ့အစည်းများစွာထဲမှ တစ်ခုဖြစ်သည်ဟု အသိအမှတ်ပြုထားသော်လည်း၊ ခေါင်းပုံဖြတ်အမြတ်ထုတ်သည့် အရင်းရှင်စနစ်ဖြင့် သယံဇာတထုတ်ယူ

ခြင်းနှင့် အကြမ်းဖက်မှုတို့ မည်သို့ ဒွန်တွဲနေသည်ကို ပြသနေသည့် ထင်ရှားသော ဥပမာတစ်ခုဖြစ်သည်။ အာရပ်စော်ဘွားများပြည်ထောင်စုသည် လက်နက်နှင့် ရွှေကို အဓိက အပြန်အလှန် လဲလှယ်ခြင်းအားဖြင့် RSF အဖွဲ့ကို နောက်ကွယ်က ပံ့ပိုးကူညီခြင်းနှင့် လက်နက်တပ်ဆင်ပေးခြင်းများ ပြုလုပ်နေသည့်အပြင်၊ RSF ကို ကူညီရန် ကြေးစားစစ်သားများအတွက် ရန်ပုံငွေ ထောက်ပံ့ပေးနေသည်ဟုလည်း စွပ်စွဲခံထားရသည် (Conflict Insights Group, 2026)။ သို့သော်ငြားလည်း ဆူဒန်တပ်မတော် (SAF) သည်လည်း အလားတူပင် ရွှေနှင့် လက်နက်ကုန်သွယ်မှု ကွန်ရက်ထဲတွင် နက်နက်ရှိုင်းရှိုင်း ပါဝင်ပတ်သက်နေပါသည်။ ပေါက်ကြားလာသည့် ကုလသမဂ္ဂ အစီရင်ခံစာတစ်ခုတွင် လက်နက်များကို ချဒ်သမ္မတနိုင်ငံ (Chad) သို့ လေကြောင်းမှတစ်ဆင့် သယ်ဆောင်ကာ ထိုမှတစ်ဆင့် အခြားသော လမ်းကြောင်းများနှင့် အတူ RSF ထံ သို့ ရောက်ရှိသွားကြောင်း မှတ်တမ်းတင်ထားပြီး (Townsend, 2025)။ ၂၀၂၃ ခုနှစ် စစ်ပွဲစတင်သည့် ပထမလများအတွင်း ကပင် အထောက်အထားများ ပေါ်ထွက်လာခဲ့သည် (Walsh et al., 2023)။ အထူးသဖြင့် ၂၀၂၅ ခုနှစ်တွင် အယ်လ်ဖာရှား (El Fasher) မြို့၌ RSF ၏ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုအဖြစ် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဖြစ်ကြသည့် ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်မှုများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားပါက အာရပ်စော်ဘွားများပြည်ထောင်စုနိုင်ငံ၏ RSF အပေါ်ပံ့ပိုးပေးမှုသည် စစ်ပွဲကို အရှိန်မြှင့်ပေးသည့်အတွက် သိသာသော ဝေဖန်မှုများကို ခံခဲ့ရသည် (Woldemichael, 2026)။ နောက်ပိုင်းတွင် SAF သည် အာရပ်စော်ဘွားများပြည်ထောင်စုနိုင်ငံအား 'လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုတွင် ပါဝင်ပတ်သက်မှု' အတွက် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာတရားရုံးသို့ အမှုတစ်ခု တင်သွင်းခဲ့သည် (Mishrai, ၂၀၂၅)။ အာရပ်စော်ဘွားများပြည်ထောင်စုနိုင်ငံကမူ စွပ်စွဲချက်အားလုံးကို ငြင်းဆိုထားသည်။ ထူးခြားသည်မှာ ၎င်းသည် လစ်များနှင့် ဆိုမာလီယာကဲ့သို့သော ဒေသတွင်း ခွဲထွက်ရေးလှုပ်ရှားမှုများနှင့် လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများကို အားပေးအားမြှောက်ပြုနေသည်ဟုလည်း စွပ်စွဲခံထားရခြင်း ဖြစ်သည် (Krieg, 2025)။

ဆူဒန်နိုင်ငံအတွင်း ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်းနှင့် လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခကို ပိုမိုဆိုးရွားစေခြင်းတို့တွင် အာရပ်စော်ဘွားများပြည်ထောင်စုတစ်ခုတည်း မဟုတ်ဘဲ အီဂျစ်၊ ဆော်ဒီအာရေးဘီးယားနှင့် အခြားသော နိုင်ငံများသည်လည်း SAF ကို ကူညီပံ့ပိုးပေးနေကြသည်။ SAF သည်လည်း စစ်ရာဇဝတ်မှုများ ကျူးလွန်ခြင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု ဥပဒေကို ချိုးဖောက်ခြင်းဆိုင်ရာ စွပ်စွဲချက်များနှင့် ရင်ဆိုင်နေရသည် (Center for Preventative Action, 2026)။ သို့သော်လည်း RSF ၏ အဓိက ထောက်ပံ့သူဖြစ်ပြီး ရွှေတူးဖော် ထုတ်ယူခြင်း၏ အကျိုးအမြတ်များကို ရရှိခံစားနေသဖြင့် အာရပ်စော်ဘွားများပြည်ထောင်စု၏ ပါဝင်ပတ်သက်မှုသည် အထူးပင် ဆိုးရွားလွန်းလှသည်။ ထိုသို့ ဖြစ်ပွားနေသော်လည်း လက်ဆုပ်လက်ကိုင်ပြနိုင်သော အရေးယူဆောင်ရွက်မှုမျိုးနှင့် ရင်ဆိုင်ရခြင်း မရှိသလောက်ပင် နည်းပါးကြောင်း ၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဆူဒန်အရေးဆိုင်ရာ ညီလာခံ မတိုင်မီကာလတွင် သံတမန်တစ်ဦးက *The Guardian* သတင်းစာသို့ မှတ်ချက်ပြု ပြောကြားခဲ့သည် - 'ယူကေက လန်ဒန်မှာ ညီလာခံလုပ်ပြီး အာရပ်စော်ဘွားများပြည်ထောင်စုနိုင်ငံကို ဖိတ်ခေါ်ဧည့်ခံနေတဲ့အချိန်မှာ ဟိုမှာတော့ ကလေးတွေနဲ့ ကယ်ဆယ်ရေးလုပ်သားတွေ အစုလိုက်အပြုံလိုက် အသတ်ခံနေရတာတွေအပေါ် သူတို့အနေနဲ့ ဘယ်လိုတုံ့ပြန် ဆောင်ရွက်နေလဲဆိုတာကို လူထုရှေ့မှောက် ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ချပြဖို့ လိုနေပါပြီ' (Townsend, 2025)။

အာရပ်စော်ဘွားများပြည်ထောင်စုသည် ဆူဒန်နိုင်ငံရှိ စစ်ပွဲကို ပိုမိုဆိုးရွားအောင် ပြုလုပ်နေကြောင်း ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် အသိအမှတ်ပြုမှုများနှင့် အထောက်အထားများ ရှိနေလင့်ကစား၊ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုနှင့် စွပ်စွဲခံထားရသော အဖွဲ့တစ်ခုအား လက်နက်တပ်ဆင်ပေးနေသည့်တိုင် ၎င်းအနေဖြင့် မည်သည့်ဟန့်တားပိတ်ပင်မှုမျိုးနှင့်မျှ ရင်ဆိုင်ရခြင်း မရှိသလောက်ပင် နည်းပါးနေသည်။ အာရပ်စော်ဘွားများပြည်ထောင်စုသည် ရေနံထုတ်လုပ်မှုနှင့် ခန့်မှန်းခြေ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၂.၇ ထရီလီယံခန့်ရှိသော နိုင်ငံတော် အချုပ်အခြာအာဏာပိုင် ရန်ပုံငွေ အပါအဝင် မြောက်မြားစွာသော ဓနဥစ္စာများကြောင့် (တစ်ဦးချင်းစီအပေါ်ပိတ်ဆို့အရေးယူမှုများထက် ကျော်လွန်သော) ကျယ်ပြန့်သည့် စီးပွားရေးပိတ်ဆို့မှုများ သို့မဟုတ် အခြားသော အရေးယူအပြစ်ပေးသည့် နည်းလမ်းများကို ခုခံနိုင်သည့် အရေးပါသော အသာစီးရမှု တည်ရှိနေသည် (Dangoor et al., 2026)။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင် ဆယ်စုနှစ်တစ်ခုအတွင်း ဒေါ်လာ ၁.၄ ထရီလီယံရင်းနှီးမြှုပ်နှံမည်ဟူသော ကတိပြုချက် (Holland and Maccioni, 2025) သည် ၎င်း၏ ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသော ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုကို ပြသနေသည့် အထင်ရှားဆုံး ဥပမာတစ်ခု ဖြစ်နိုင်သည်။ ဟောမုဇ်ရေလက်ကြားပိတ်ဆို့မှုနှင့် ယင်းမှတစ်ဆင့် ပေါ်ပေါက်လာသော လောင်စာဆီ အကျပ်အတည်းသည် ကမ္ဘာတစ်ဝန်းရှိ နိုင်ငံများ လူယက်ဝယ်ယူနေကြရသည့် လောင်စာဆီနှင့် ဆက်စပ်ထုတ်ကုန်များ တင်ပို့ရောင်းချသူအဖြစ် အာရပ်စော်ဘွားများပြည်ထောင်စုသည် (ရေလက်ကြား ပိတ်ဆို့မှုကြောင့် မိမိကိုယ်တိုင်၏ ကြီးမားသော စီးပွားရေး စိန်ခေါ်မှုများနှင့် ရင်ဆိုင်နေရသော်လည်း) ဈေးခေါ်နိုင်သည့် အနေအထားကို ပိုမိုမြင့်တက်စေခဲ့သည်။ အပြန်အလှန်အားဖြင့်၊ အခြားနိုင်ငံများသည်လည်း အာရပ်စော်ဘွားများပြည်ထောင်စုအပေါ်တွင် သိသာထင်ရှားသော အသာစီးရမှုများ ရှိကြပြီး၊ အထူးသဖြင့် ကုန်သွယ်ရေးနှင့် နည်းပညာ (အမေရိကန်နိုင်ငံထုတ် လက်နက်များနှင့် ဆီမီးကွန်ဒတ်တာ လျှပ်ကူးပစ္စည်းများမှာ အထင်ရှားဆုံး ဖြစ်သည်) နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဖြစ်သည်။ သို့သော်ငြားလည်း အခန်း (၂) တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့် အစွဲချက်နှင့်အညီ အရေးယူ တာဝန်ခံမှု ရှိစေရန် ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်း မရှိခဲ့သည့် ပျက်ကွက်မှုမျိုးအတိုင်းပင်၊ အာရပ်စော်ဘွားများပြည်ထောင်စုအပေါ် ထိုကဲ့သို့သော ဩဇာသက်ရောက်မှုမျိုးကို လုံလောက်စွာ ထုတ်ဖော်အသုံးပြုခြင်း မရှိသေးပေ။ ယခင် ဘိုင်

ဒ်အစိုးရအဖွဲ့လက်ထက် (Biden administration) တွင်ပင် ဤကဲ့သို့သော အခြေအနေမျိုး ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ တွင် ကျင်းပခဲ့သည့် အမေရိကန်-အာရပ်စော်ဘွားများပြည်ထောင်စု နှစ်နိုင်ငံအစည်းအဝေးသည် အောက်ပါအတိုင်း သုံးသပ်ချက် ထွက် ပေါ်လာစေခဲ့သည် -

အိမ်ဖြူတော်သည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် အဆိုးရွားဆုံးသော လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ အကျပ်အတည်း၌ အာရပ်စော်ဘွားများ ပြည်ထောင်စု (UAE) ၏ ပါဝင်ပတ်သက်နေမှုကို ဖုံးဖိကာကွယ်ပေးနေသည် [...] [...] ကျွန်ုပ်တို့သည် ငြိမ်းချမ်းရေးအတွက် ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်နေသော မဟာမိတ်များဖြစ်သည်ဟု ညွှန်ပြနေသည့် ထုတ်ပြန်ချက်ဖြင့် ဝါရှင်တန်ကို အာရပ်စော်ဘွားများပြည်ထောင်စု၏ ရုပ်ပျက်ဆင်းပျက် ဟန်ဆောင်လှည့်ဖြားမှုတွင် အဘယ်ကြောင့် ပါဝင်ပတ်သက်သူ ဖြစ်စေရသနည်း။ (Gavin, 2024)

4.2 နိုင်ငံတကာ၏ အာရုံလွှဲရန် ကြိုးပမ်းမှုဖြစ်စေသော လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု ဆိုင်ရာ စနစ်တစ်ခုလော။

ထိုကဲ့သို့သော ဩဇာကြီးမားသည့် အကျိုးစီးပွားများနှင့် ရင်ဆိုင်ရာတွင် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ စနစ်အတွက် မည်သို့ သော သက်ရောက်မှုများနှင့် ဆက်စပ်မှုများ ရှိနေပါသနည်း။ အခန်း (၂) တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ‘လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု သဘောတရားကို အကာအကွယ်ယူ လှည့်ဖြားခြင်း’ ၏ ရှုထောင့်များ ရှိနေသော်လည်း ပါလက်စတိုင်းတွင် ဖြစ်ပေါ်နေသည့် အခြေအနေနှင့် မူ ကွဲပြားသော အဓိပ္ပာယ်ဆောင်ပါသည်။ ဆူဒန်နိုင်ငံတွင်မူ ထိုသို့ အကာအကွယ်ယူ လှည့်ဖြားခြင်း သို့မဟုတ် အာရုံလွှဲခြင်းသည် ထိုနိုင်ငံ အား လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ အကျပ်အတည်း ဖြစ်ပွားနေသည့် နိုင်ငံအဖြစ် ပုံသေရပ်လုံးဖော်ပြီး ကျဉ်းမြောင်းစွာ သတ်မှတ် ထားသော လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များကိုသာ ဖြည့်ဆည်းပေးရန် ထောက်ပံ့ကူညီနေသည့် ပုံစံနှင့် ဆက်စပ်နေ ပါသည်။ ယင်းသည် အကျပ်အတည်း၏ ပိုမိုနက်ရှိုင်းသော ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာ အဓိကအကြောင်းအရင်းများပေါ် အလေးထားအာရုံစိုက်မှုကို ဝေဝါးသွားစေပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ၂၀၂၆ ခုနှစ် ဘာလင်ညီလာခံတွင် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁.၇ ဘီလီယံကျော် ထောက်ပံ့ရန် ကတိပြုခဲ့ မှုကဲ့သို့သော ရန်ပုံငွေ ကတိကဝတ်များသည် ထုံးစံအတိုင်း အထူးအာရုံစိုက်မှု ရရှိလေ့ရှိပါသည်။ ထိုညီလာခံတွင် ကုလသမဂ္ဂက ငြိမ်းချမ်း ရေးရရှိရန်နှင့် လက်နက်စီးဆင်းမှုများ ရပ်တန့်ရန် တောင်းဆိုခဲ့ပြီး ရန်ပုံငွေထောက်ပံ့မှုသည်လည်း လူသားတို့၏ ခံစားဒုက္ခများကို လျော့ချ ရန်အတွက် လွန်စွာလိုအပ်ပါသည်။ အာရပ်စော်ဘွားများပြည်ထောင်စုနှင့် RSF အပေါ်၎င်း၏ ထောက်ပံ့ပေးမှုကို ဆန့်ကျင်သည့် ဆန္ဒပြမှု များပင် ရှိခဲ့ပါသည်။ (Townsend, 2026) သို့သော် ပဋိပက္ခကို မီးထိုးပေးနေသည့် အာရပ်စော်ဘွားများပြည်ထောင်စုနှင့် အခြားနိုင်ငံများ၏ အခန်းကဏ္ဍကို ဖြေရှင်းရန် သို့မဟုတ် အဓိကဇစ်မြစ်ဖြစ်သော ခေါင်းပုံဖြတ်အမြတ်ထုတ်သည့် အရင်းရှင်စနစ်၏ အခြေခံအချက်များကို ဖြေရှင်းရန် စဉ်ဆက်မပြတ် သို့မဟုတ် လိုလောက်သော ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်မှုများ မရှိခဲ့ပါ။

ယူကရိန်းနှင့် နိုင်းယွဉ်ပါက ဆူဒန်နိုင်ငံ (ထို့အပြင် မြန်မာနှင့် ပါလက်စတိုင်း) အပေါ် အနောက်နိုင်ငံများ၏ နိုင်ငံရေးဆန္ဒ ကင်းမဲ့မှုကို ယှဉ်တွဲကြည့်ပါက ပိုမိုသိသာထင်ရှားလှပြီး၊ ရဲရင့်ပြီး စီးပွားရေးအရ အကုန်အကျများသော ဆောင်ရွက်ချက်များကို ပြုလုပ်နိုင်စွမ်းရှိ ကြောင်း ပြသနေပါသည်။ ၎င်းသည် အနောက်နိုင်ငံများ၏ ပထဝီနိုင်ငံရေး လိုအပ်ချက်များက လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ချဉ်းကပ်ပုံများကို မည်သို့ ပုံဖော်နေသည်ဆိုသည်ကိုလည်း ပိုမိုခိုင်မာစေပါသည်။ ဤအချက်သည် ဆူဒန်နိုင်ငံအပေါ် လျစ်လျူရှုသော ကိုလိုနီခေတ်အမြင်ဖြင့် ဆက်ဆံနေကြသည်ဟူသည့် ဝေဖန်ချက်များကို ပိုမိုခိုင်မာစေပြီး၊ ယင်းကဲ့သို့သော အမြင်ကြောင့်ပင် တရားဝင် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ စနစ်သည် လက်ရှိဖြစ်ပွားနေသော အကျပ်အတည်း၏ ပမာဏနှင့်ယှဉ်လျှင် နိုင်ငံတကာ၏ လွန်စွာမ လိုလောက်သော တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်မှုတစ်ခု ဖြစ်နေခြင်း ဖြစ်သည်။ အင်တာဗျူးဖြေဆိုသူ ဆူဒန်နိုင်ငံသား တက်ကြွလှုပ်ရှားသူ ဖြေကြားခဲ့ တာက-

ဒီအချက်က နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်းရဲ့ လုံးဝဥပေက္ခာပြုထားတဲ့ သဘောထားကို ပေါ်လွင်စေပါတယ်။ တခြားဦးစားပေးအစီအစဉ်တွေ အဆင်ပြေနေသရွေ့ ဆူဒန်ပြည်သူတွေ အသတ်ခံရတာ ဘာမှမဖြစ်ဘူးဆိုတဲ့ သဘောမျိုး ဖြစ်နေတယ်။ အခုလုပ်နေတဲ့ ကြားဝင်စွက်ဖက် မှုတွေ အားလုံးကလည်း တော်တော်လေးကို ကမောက်ကမဖြစ်နေပြီး လက်ရှိမြေပြင်အခြေအနေကို လုံးဝထည့်မတွက်ကြဘူး။

စိန်ခေါ်မှုများ၏ ပမာဏကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားပါက နိုင်ငံတကာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု စနစ်နှင့် ယင်း၏ လူသားချင်းစာနာ ထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ကူညီဆောင်ရွက်ပေးသူများသည် လွှမ်းမိုးနိုင်မှုနှင့် အောင်မြင်အောင် ဆောင်ရွက်နိုင်မှုအပိုင်းတွင် အလွန်အမင်း ကန့်သတ်ခံထားရကြောင်း စာရေးသူများက အသိအမှတ်ပြုသည်။ သို့သော်လည်း လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်

43 လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာမူဝါဒအဖွဲ့ (HPG) အစီရင်ခံစာ

သူများအတွက် အရေးပါသော သက်ရောက်မှုများ ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။ အဓိကအချက်မှာ အကျပ်အတည်းအပေါ်လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ပုံဖော်ဖန်တီးမှုနှင့် တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်မှုတို့က စစ်ပွဲ၏ ဇစ်မြစ်အကြောင်းအရင်းများထဲမှ အာရုံစိုက်မှုကို လွှဲဖယ်သွားစေသည့် အခြေအနေကို အနည်းဆုံးဖြစ်အောင် လျော့ချရန် လိုအပ်ခြင်းဖြစ်သည်။ အကျိုးအမြတ်ကို ဦးတည်သော ကယ်ဆယ်ရေးလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ နိုင်ငံရေးစီးပွားရေးစနစ် (Aid Political Economy) တစ်ခုသည်လည်း အမြစ်တွယ်လာပြီး ဆူဒန်နိုင်ငံသို့ စီးဝင်နေသော ကယ်ဆယ်ရေးရန်ပုံငွေများသည် လိုအပ်ချက်ထက် နည်းပါးနေသေးသော်လည်း ပမာဏအားဖြင့် အလွန်ကြီးမားနေဆဲ ဖြစ်သည်။ ဤအခြေအနေသည် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ အေဂျင်စီများစွာအတွက် တွက်ချက်ကိုင်လှသဖြင့် ကိုယ်ကျိုးစီးပွား နယ်ပယ်အသီးသီးကို ဖြစ်ပေါ်စေပြီး ဆိုမာလီယာနိုင်ငံတွင် တွေ့ကြုံခဲ့ရသကဲ့သို့ (Mohamed နှင့် Barter၊ ၂၀၂၆ ကိုကြည့်ရန်) ယင်းအကျိုးစီးပွားများသည် အကျပ်အတည်းအပေါ် ရေရှည်တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်ရုံမျှသာ လုပ်ဆောင်သည့် သံသရာကို ပိုမိုခိုင်မာလာစေနိုင်ပါသည်။

ဤအရာနှင့် ဆက်စပ်၍ တူညီစွာ အရေးကြီးသည်မှာ တရားဝင် အကူအညီပေးရေး ကဏ္ဍသည် ဆူဒန်အရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်းများ (လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် အခြားသော အဖွဲ့အစည်းများ) နှင့် မည်သို့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သည်ဆိုသည့် သက်ရောက်မှုများပင်ဖြစ်သည်။ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်မှုကို ဦးစားပေးခြင်းနှင့် ရန်ပုံငွေ ထောက်ပံ့ခြင်းတို့သည် ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားစေသည့် အကြောင်းအရင်းများကို ဖြေရှင်းရန်နှင့် တရားမျှတမှု ဖော်ဆောင်ရန် ဒေသခံများ ဦးဆောင်သော ကြိုးပမ်းမှုများကို ထိခိုက်စေနိုင်သည့် အရပ်ဘက် (နှင့် နိုင်ငံရေး) လှုပ်ရှားမှုများကို ပုံသဏ္ဌာန်ပျက်ယွင်းစေနိုင်သည် (see Moallin et al., 2025)။ ဆူဒန်နိုင်ငံအတွက် ယင်းကဲ့သို့သော ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများကို အနည်းဆုံးဖြစ်အောင် လျော့ချရန်မှာ အလွန်အရေးကြီးပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် လက်ရှိဖြစ်ပွားနေသော စစ်ပွဲကို ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာ ကြာမြင့်ခဲ့သည့် အကြမ်းဖက်မှုများနှင့် စိတ်ဝမ်းကွဲမှုများ၏ ရေရှည်ဖြစ်စဉ်တစ်ခုအနေဖြင့် နားလည်ရမည်ဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် အာဏာရှင် အိုမာ အယ်လ်-ဘာရှီယား (Omar Al-Bashir) ကို ဖြုတ်ချနိုင်ခဲ့သည့် ပြည်သူ့တော်လှန်ရေး အပါအဝင် လွတ်မြောက်ရေးအတွက် ရုန်းကန်ကြိုးပမ်းမှုများနှင့် တွဲဖက်၍လည်း နားလည်သဘောပေါက်ရမည် ဖြစ်သည်။ သို့သော် ဆူဒန်နိုင်ငံနှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ထိတွေ့ဆက်ဆံမှု အများစုသည် အရပ်ဘက် လူ့အဖွဲ့အစည်း ကွန်ရက်များနှင့် ထိတွေ့ဆက်ဆံခြင်းထက် အထက်မှ အောက်ခြေသို့ ချဉ်းကပ်သည့် နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများ (top-down political negotiations) ကိုသာ ပိုမိုဦးစားပေးကြသည်။ ဤပြဿနာများသည် ဆူဒန်၏ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းတွင် အသိအမှတ်ပြုခံရသော အပြန်အလှန်အကူအညီပေးရေးစနစ်များနှင့် မတူဘဲ ပိုမိုထင်ရှားလာပါသည်။

4.3 လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုကိုသာ ဦးစားပေးခြင်းကြောင့် လွတ်မြောက်ရေးရုန်းကန်လှုပ်ရှားမှုများ လမ်းလွဲမှေးမှိန်သွားနိုင်သည့် အန္တရာယ်

ဆူဒန်နိုင်ငံအတွင်းရှိ အကြမ်းဖက်မှုများနှင့် မငြိမ်မသက်မှုများ၏ ပမာဏသည် နိုင်ငံတကာလူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်ချက်များအတွက် ကြီးမားသော စိန်ခေါ်မှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့ပြီး၊ ရလဒ်အနေဖြင့် တက်ကြွသော ဒေသခံများ ဦးဆောင်သည့် လှုပ်ရှားမှုများ ပေါ်ထွက်လာရန် နေရာပေးခဲ့ကာ အစဉ်အလာအရ လွှမ်းမိုးထားသော နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများ၏ အခန်းကဏ္ဍကို မေးခွန်းထုတ်စရာ ဖြစ်လာစေခဲ့သည်။ တစ်နိုင်ငံလုံး အတိုင်းအတာဖြင့် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ဝင်ရောက်ကူညီခွင့်ကို လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများ (အထူးသဖြင့် RSF နှင့် SAF) က အလွန်အမင်း အကန့်အသတ်ပြုလုပ်ထားပြီး ပြင်းထန်သော မလုံခြုံမှုများကြောင့်လည်း ဒေသအများအပြားတွင် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ထောက်ပံ့ပေးမှုများကို ခက်ခဲစေခဲ့သည်။ နိုင်ငံတကာအကူအညီပေးရေး စနစ်သည် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်အောင် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် ရုန်းကန်ခဲ့ရပြီး လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်နိုင်သည့် နေရာများတွင် ဆက်လက်၍ အလွန်အမင်း အကန့်အသတ် ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အပြန်အလှန် ကူညီထောက်ပံ့မှု ပြုလုပ်သူများသည် နိုင်ငံတကာအကူအညီပေးရေး အေဂျင်စီများ မရောက်ရှိနိုင်သော ဒေသများသို့ ရောက်ရှိကာ ထင်ရှားသော လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်ရေး အခန်းကဏ္ဍကို တာဝန်ယူဆောင်ရွက်ခဲ့ကြသည်။ ဤဆောင်ရွက်သူများသည် အသိုင်းအဝိုင်း၏ သွေးစည်းညီညွတ်မှု အစဉ်အလာများကို အသုံးပြု၍ နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ယှဉ်ပါက ပိုမိုအချိန်ကိုင်ကိုင်ဖြစ်ခြင်း၊ လိုက်လျောညီထွေရှိခြင်းနှင့် အခြေအနေနှင့် ပိုမိုဆီလျော်မှုရှိခြင်းတို့ကို သက်သေပြခဲ့ကြသည် (Ahmed, 2026)။

ဆူဒန်နိုင်ငံတွင် အထင်ရှားဆုံးနှင့် လူသိအများဆုံး အပြန်အလှန် ကူညီရိုင်းပင်းမှု ပြုလုပ်သူများမှာ အရေးပေါ်တုံ့ပြန်ရေးအဖွဲ့ (ERR) များ ဖြစ်ကြပြီး၊ ၎င်းတို့သည် 'အသက်ကယ်ဆယ်ရေး' အကူအညီများထက် များစွာကျော်လွန်သော လူထု၏ လိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်ပေးလျက်ရှိသည်။ အရေးပေါ်တုံ့ပြန်ရေးအဖွဲ့မှ အင်တာဗျူးဖြေဆိုသူတစ်ဦး ရှင်းပြခဲ့သကဲ့သို့ -

ရေးပေါ်တုံ့ပြန်ရေးအဖွဲ့များထဲတွင် နိုင်ငံရေးသမားတွေ၊ အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းတွေတင်မကဘဲ လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့တွေအထိပါ လူတိုင်း ပါဝင်ပတ်သက်နေတာပါ။ သူတို့က ပိုပြီးကျယ်ပြန့်တဲ့ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်း စည်းလုံးမှုနဲ့ လူမှုပဋိညာဉ်အသစ်တစ်ခုကို တည်ဆောက်ပေးနေ တဲ့ မဟာမိတ်အဖွဲ့ကြီးတစ်ခု ဖြစ်ပါတယ်။

ရေးပေါ်တုံ့ပြန်ရေးအဖွဲ့အချို့သည် အယ်လ်ဘာနီးယား အစိုးရကို ဖြုတ်ချခဲ့သည့် ၂၀၁၉ တော်လှန်ရေး မတိုင်မီကတည်းက တည်ရှိ ခဲ့ပြီး တော်လှန်ရေးကာလအတွင်း ပိုမိုထင်ရှားလာခဲ့သည့် ရပ်ကွက်အလိုက် ကော်မတီများနှင့် သပိတ်မှောက်ရေး ကော်မတီများမှ တိုးတက်ပြောင်းလဲလာခြင်းဖြစ်ရာ၊ ယင်းတို့၏ နက်ရှိုင်းသော နိုင်ငံရေးနှင့် တက်ကြွလှုပ်ရှားသူ အခြေခံအုတ်မြစ်များကို ညွှန်ပြနေသည်။ သပိတ်မှောက်ရေး ကော်မတီများသည် ပြည်သူများကို စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ခြင်း၊ ဆန္ဒပြမှုများကို ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းခြင်းနှင့် အမျိုးမျိုးသော အရေးပေါ်ဝန်ဆောင်မှုများကို ပံ့ပိုးပေးသည့် ကွန်ရက်များ တည်ဆောက်ခြင်းတို့တွင် အဓိကကျခဲ့ပါသည်။ (မြန်မာနိုင်ငံရှိ လျင်မြန်ဖြတ်လတ် ပြီး ကွန်ရက်ချိတ်ဆက်ထားသော တော်လှန်ရေးနှင့် အလွန်တူညီသော အချက်များ ရှိသည်။) ။ ၎င်းတို့သည် ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှုကို ဆန့်ကျင် သည့် လွတ်မြောက်ရေးအတွက် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော တွန်းအားပေးမှု၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအဖြစ် ဒီမိုကရေစီနှင့် လူမှုရေးတရားမျှတမှု ကို မြှင့်တင်ရန် ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ အာရုံစိုက်ခဲ့ကြသည် (Srinivasan, 2021)။ အင်တာဗျူးဖြေဆိုသူကပင် ဆက်လက်ရှင်းပြခဲ့သည့်အတိုင်း သပိတ်မှောက်ရေး ကော်မတီများတွင် လူငယ်များသည် မတိုချက်မအဖြစ် ပါဝင်ခဲ့ကြပြီး ရေးပေါ်တုံ့ပြန်ရေးအဖွဲ့များတွင်လည်း ထိုနည်းတူ ပင် ဖြစ်ပါသည်။

ဒါက ရေးပေါ်တုံ့ပြန်ရေးအဖွဲ့တွေချည်း မဟုတ်ပါဘူး၊ လူငယ်ထုလှုပ်ရှားမှုကြီးတစ်ခုလည်း ဖြစ်ပါတယ်။ တချို့လူတွေက ဒါကို လူသား ချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ကယ်ဆယ်ရေးသက်သက်ပဲလို့ ထင်နေကြပေမဲ့ ကျွန်တော်တို့က အနာဂတ်အတွက်ကိုပါ အဓိကဦးတည် ပြီး လုပ်ဆောင်နေတာ ဖြစ်ပါတယ်။

အရေးပေါ်တုံ့ပြန်ရေးအဖွဲ့များ၏ အောင်မြင်မှုသည် ၎င်းတို့အား ထောက်ပံ့ကူညီရာတွင် နိုင်ငံတကာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု ဆိုင်ရာစနစ် မည်သို့ ထိရောက်မှုမရှိကြောင်း အဓိကထားသည့် အာရုံစိုက်မှုနှင့် လေ့လာဆန်းစစ်မှုများစွာကို ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည်။ ၎င်းတွင် အခြားသော ပြဿနာများထဲမှ ဘေးအန္တရာယ်စွန့်စားရမှုများကို လွှဲပြောင်းပေးသည့်ပုံစံ၊ ထောက်ပံ့မှုများ ရေရှည်မတည်တံ့နိုင်သည့်ပုံစံနှင့် နိုင်ငံတကာ အကူအညီများသည် ဆူဒန်ပြည်သူများ၏ ဦးစားပေးမှုများနှင့် သင့်လျော်စွာ ဟန်ချက်မညီသည့်ပုံစံတို့ကို စစ်ဆေးလေ့လာခြင်း များ ပါဝင်သည် (Hartelius et al., 2026)။ နည်းစနစ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အာရုံစိုက်မှုသည် အရေးကြီးသော်လည်း နိုင်ငံတကာ အကူအညီပေးရေး စနစ်အနေဖြင့် ၎င်း၏ ထောက်ပံ့မှုတွင် အခြေခံကျကျ ပြုပြင်ပြောင်းလဲနိုင်သော ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံဆိုင်ရာ မူဘောင်ကို သေချာစေရန် လိုအပ်ကြောင်းကိုလည်း အဓိကထား ထောက်ပြထားသည် (Ahmed, 2026)။ ထိုပြဿနာများသည် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ရန်ပုံငွေ စီးဆင်းမှုများတွင် အထူးသဖြင့် ပိုမိုထင်ရှားပြီး၊ ၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် OCHA ၏ နိုင်ငံအလိုက် ပေါင်းစည်းရန်ပုံငွေ ဒေါ်လာ ၁၈၁ သန်း အနက် ၁ ရာခိုင်နှုန်းခန့်သာ (အရေးပေါ်တုံ့ပြန်ရေးအဖွဲ့များအတွက် သီးသန့်မဟုတ်သည့်) ဒေသခံများနှင့် နိုင်ငံတော် အဆင့် အဖွဲ့အစည်းများ ထံ တိုက်ရိုက်ရောက်ရှိခဲ့သည် (Noe, 2025)။ အမေရိကန်၏ ၂၀၂၆ ခုနှစ် ကုလသမဂ္ဂလူသားချင်းစာနာမှုဆိုင်ရာ ညှိနှိုင်းရေးရုံး၏ ပေါင်းစည်း ရန်ပုံငွေများသို့ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ခွဲဝေမှုသည်လည်း ထိုနည်းတူပင် နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများထံ အပြည့်အဝနီးပါး ရောက်ရှိနေသဖြင့် ဒေသခံများ ဦးဆောင်သော တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်မှု ထောက်ပံ့ပေးရေးအတွက် တိုးတက်မှုများကို ထိခိုက်စေလျက်ရှိသည်။

ရန်ပုံငွေနှင့် နည်းစနစ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ပြဿနာများအပြင် ဆူဒန်နိုင်ငံ၏ အပြန်အလှန် ကူညီထောက်ပံ့မှု ဆောင်ရွက်သူများနှင့် နိုင်ငံတကာ၏ ထိတွေ့ဆက်ဆံမှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ပုံသဏ္ဌာန်ပျက်ယွင်းစေသည့် သက်ရောက်မှုများနှင့် ပတ်သက်သော စိုးရိမ်ပူပန်မှုများလည်း ရှိနေသည်။ အပြန်အလှန် ကူညီရိုင်းပင်းမှုဆိုင်ရာ ကွဲပြားစုံလင်မှုများကိုအရေးပေါ်တုံ့ပြန်ရေးအဖွဲ့များ အပေါ်၌သာ အပေါ်ယံအပိုင်းအစ လောက်သာ အာရုံစိုက်မှုအဖြစ် သွေးခွဲပုံဖော်လိုက်ခြင်းနှင့် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း သက်ဆိုင်နေပြီး၊ ယင်းသို့ပြုလုပ်ခြင်းက များပြားလှသော ကွဲပြားခြားနားချက်များ၊ အထူးသဖြင့် ကျယ်ပြန့်သော အရပ်ဘက်နှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ကွဲပြားစုံလင်မှုများကို မျက်ကွယ်ပြုရာ ရောက် နေသည်။ ပုံ၍ပင် စိုးရိမ်ဖွယ်ကောင်းသည့် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ကဏ္ဍအနေဖြင့် အရေးပေါ်တုံ့ပြန်ရေးအဖွဲ့များ နှင့် အပြန်အလှန်ကူညီရေးအဖွဲ့များကို အဓိကအာရုံစိုက်လာခြင်းသည် ၎င်းတို့ကို အကူအညီပေးပို့ဖြန့်ဖြူးရေး ကိရိယာတစ်ခုသက်သက်အဖြစ် အသုံးပြုရောက်နေပြီး၊ ယင်းသို့ပြုလုပ်ခြင်းက ၎င်းတို့၏ မူလအစနှင့် ရည်ရွယ်ချက်များဖြစ်သော ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့် နိုင်ငံရေးနှင့် တက် ကြွလှုပ်ရှားမှုဆိုင်ရာ နောက်ခံယဉ်ကျေးမှုများမှ သွေဖည်သွားအောင် ဆွဲထုတ်နေခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ဆူဒန် တက်ကြွလှုပ်ရှားသူတစ်ဦးက အင်တာဗျူးတစ်ခုအတွင်း အသေးစိတ် ရှင်းပြခဲ့သကဲ့သို့ -

နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်းက သူတို့ရဲ့ အပြစ်ရှုထာ်ဆိုတဲ့ ခံစားချက်ကြောင့် ဒီအထဲကို ဇွတ်တိုးဝင် ပူးပေါင်းချင်နေကြတာ။ အရေးပေါ် တုံ့ပြန်ရေးအဖွဲ့များက တကယ်ကို ကောင်းမွန်တဲ့အဖွဲ့အစည်းပါ။ ဒါပေမဲ့ သူတို့ကို ပုံဖော်တဲ့အခါ နိုင်ငံရေးနဲ့ ဘာမှမပတ်သက်ဘဲ လူငယ် တွေ စိတ်အားထက်သန်စွာ လုပ်နေကြတဲ့ လှပတဲ့ ကြိုးပမ်းမှုလေးတစ်ခုလိုမျိုးပဲ တင်ပြနေကြတယ်။ တကယ်တော့ အရေးပေါ်တုံ့ပြန် ရေးအဖွဲ့တွေဆိုတာ တော်လှန်ရေးကော်မတီတွေကနေ ဆင်းသက်လာတာဖြစ်ပြီး နိုင်ငံရေးမှာလည်း လုံးဝအပြည့်အဝ ပါဝင်ပတ်သက် နေတာပါ။ အာဏာရှင်စနစ်ကို ဖြုတ်ချခဲ့တာလည်း သူတို့ပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်းက အကူအညီတွေ ဝေငှပေးကမ်း ဖို့ သက်သက်အတွက်ပဲ အရေးပေါ်တုံ့ပြန်ရေးအဖွဲ့တွေရဲ့ ပုံရိပ်ကို အလှဆင်ပြီး နိုင်ငံရေးအနှစ်သာရတွေ ဖျောက်ဖျက်ပစ်နေတာကို မြင် ရတာ ကျွန်တော် တကယ်ပဲ စိတ်ပျက်မိပါတယ်။

ဤအချက်နှင့် ပတ်သက်၍ ယခုလေ့လာမှု၏ သက်ဆိုင်ရာ အခန်းများတွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း ပါလက်စတိုင်းနှင့် မြန်မာနိုင်ငံတို့ မှ ဒေသခံများ ဦးဆောင်သော သွေးစည်းညီညွတ်မှု နှင့် အမျိုးသမီးအရေး လှုပ်ရှားမှုများနှင့် အလွန်တူညီသော အချက်များ ရှိနေပါသည်။ ဆူဒန်နိုင်ငံအတွက်မူ အသိုင်းအဝိုင်းအတွင်း သွေးစည်းညီညွတ်မှုသည် ထိုနည်းတူစွာပင် နက်ရှိုင်းစွာ စွဲမြဲတည်ရှိနေပြီး အထူးသဖြင့် နာ ဇီးရ် ('စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရန် တောင်းဆိုမှု') ဟူသော အယူအဆဖြစ်ပါသည်။ နာဇီးရ် သည် 'စုပေါင်းလုပ်ဆောင်ရမည့် လုပ်ငန်းများအတွက် အသိုင်းအဝိုင်း၏ လုပ်အားကို စည်းရုံးခြင်း' မှ စတင်ဆင်းသက်လာခြင်းဖြစ်သော်လည်း (Conflict Sensitivity Facility, 2025: 3) ကြုံကြုံခံနိုင်စွမ်းအတွက် အဓိကကျသော ယုံကြည်မှု၊ လူမှုရေးဆိုင်ရာ ပံ့ပိုးမှုနှင့် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော စုပေါင်းလှုပ်ရှားမှုများကို ခိုင်မာစေရန် အစဉ်မပြတ် တိုးတက်ပြောင်းလဲလာခဲ့သည် (ibid.)။ တော်လှန်ရေးနှင့် နောက်ဆက်တွဲ ဖြစ်ပွားလာသော စစ်နောက်ခံ အခြေအနေတွင် နာဇီး ရ် သည် ပါလက်စတိုင်းရှိ ဆူမုဒ် သို့မဟုတ် (ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်မှုများကို) ကြုံကြုံခံခြင်းနှင့် အချို့သော အချက်များ တူညီလျက် စုပေါင်း လွတ်မြောက်ရေး ကြိုးပမ်းမှုများကို အခြေခံထောက်ပံ့ပေးပါသည်။ ထိုကဲ့သို့သော တန်ဖိုးများနှင့် စနစ်များ၏ တည်ရှိမှုနှင့် စွမ်းအားတို့သည် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာနှင့် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော အကူအညီပေးရေး စနစ်များကို ပြန်လည်ပြင်ဆင်ဖွဲ့စည်းရန်အတွက် အလွန် အရေးကြီးပါသည်။ 'ဒေသခံများထံ လုပ်ပိုင်ခွင့်လွှဲအပ်ခြင်း' သို့မဟုတ် ဒေသခံများ ဦးဆောင်သော ဆောင်ရွက်ချက်များကို ထောက်ပံ့ ပေးခြင်းဆိုသည်မှာ ဒေသခံများနှင့် အမျိုးသားအဆင့် ဆောင်ရွက်သူများထံသို့ လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် သယံဇာတများကို လွှဲပြောင်းပေးခြင်း သက်သက် မဟုတ်ဘဲ၊ ကွဲပြားသော နည်းလမ်းများဖြင့် လုပ်ဆောင်ခြင်းနှင့် ဒေသခံတို့၏ အသိပညာ၊ ဘဝရပ်တည်မှု ပုံစံများနှင့် ဟန်ချက် ညီစေခြင်းလည်း ဖြစ်ပါသည်။ ဆူဒန်နိုင်ငံတစ်ဝန်းအပြင် ပါလက်စတိုင်းနှင့် မြန်မာနိုင်ငံတို့တွင်ပါ ယင်းသည် ကာလရှည်ကြာ ကြုံတွေ့နေ ရသော ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်မှုများနှင့် ရင်ဆိုင်ရာ၌ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်းသည် လွတ်မြောက်ရေး ဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် ပုံမှန်အားဖြင့် ဒွန်တွဲနေကြောင်း အဓိပ္ပာယ်ရပါသည်။ အရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်းနယ်ပယ် နှင့် လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်မှုများသည် အရေးပါသော ရှုထောင့်များ ဖြစ်ကြပါသည်။

4.4 နိုင်ငံတကာ အကူအညီပေးရေး ဖွဲ့စည်းပုံစနစ်အပေါ်သက်ရောက်နိုင်မှုများ

ဆူဒန်နိုင်ငံတွင် ဖြစ်ပွားနေသော အကျပ်အတည်းသည် ကြီးမားလှသော စိန်ခေါ်မှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်မှာ မှန်သော်လည်း၊ တစ်ဖက် တွင်လည်း လက်ရှိအခြေအနေနှင့် ကိုက်ညီမှုမရှိတော့သည့် အကူအညီပေးရေး စနစ်ဟောင်းကို ကျော်လွန်သွားရန် လိုအပ်ချက်ကို မည်သို့ နှိုးဆော် တွန်းအားပေးနေသည်ဟူသောအချက်ကို ပိုမိုထင်ရှား ပေါ်လွင်စေခဲ့သည်။ (အထက်မှအောက်သို့ ချဉ်းကပ်သည့်) ငြိမ်းချမ်းရေး နှင့် နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲများကို အဆင်ပြေချောမွေ့စေရန် များစွာသော ကြိုးပမ်းမှုများ ပြုလုပ်နေခြင်းကို စာရေးသူများက အသိအမှတ်ပြု ပါသည်။ သို့သော် ဆူဒန်နိုင်ငံကို လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ အကျပ်အတည်းအဖြစ် ဆက်လက် ပုံဖော်နေခြင်းသည် အကျပ်အတည်း၏ အခြေခံ အကြောင်းအရင်းများအပေါ် အာရုံစိုက်မှုကို သွေဖည်သွားစေပါသည်။ ဆရိန်ဝါဆန် (Srinivasan) (2021) က အကျယ်တဝင့်နှင့် နက်နက်ရှိုင်းရှိုင်း ရှင်းလင်းဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း — ဆူဒန်နိုင်ငံအပေါ် နိုင်ငံတကာ၏ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်မှုများသည် အစဉ်တစိုက် အပေါ်အပိုင်းအစလောက်သာ ကြည့်၍ ဖြေရှင်းတတ်သော သဘော ရှိခဲ့ပြီး၊ 'ပြီးစလွယ် အဆင်ပြေရုံ' ငြိမ်းချမ်းရေး (Make-do peace) ကိုသာ ရယူရန်အတွက် ရှုပ်ထွေးပြီး ဘက်ပေါင်းစုံ ဆက်စပ်နေသော ပဋိပက္ခနှင့် အာဏာစက် တက်ကြွလှုပ်ရှားမှုများကို ရိုးရှင်း လွယ်ကူလွန်းအောင် ပြုလုပ်ပစ်လေ့ရှိသည်။ ၎င်းအခြေအနေကို ပိုမိုဆိုးရွားစေသည်မှာ အရပ်ဘက်လူမှုနယ်ပယ်နှင့် လုပ်ငန်းလှုပ်ရှားမှု များကို လျစ်လျူရှုထားခြင်းဖြစ်ပြီး၊ အဆိုပါအရပ်ဘက်ကဏ္ဍသည် ရှိလျှင်ပိုကောင်းသည်ဆိုရုံမျိုး (Nice-to-have) မဟုတ်ဘဲ ဆူဒန် နိုင်ငံ၏ စစ်ပွဲကို ဖြေရှင်းရန်နှင့် လူမှုစည်းလုံးညီညွတ်မှုကို ပြန်လည်တည်ဆောက်ရန်အတွက် မရှိမဖြစ် အခြေခံကျသောအချက် ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာအနေဖြင့် ကိစ္စရပ်များကို ရိုးရိုးလွယ်လွယ်သာ သတ်မှတ်တတ်သည့် အလေ့အထသည် လွန်စွာ အန္တရာယ်များလှကြောင်း Srinivasan က အောက်ပါအတိုင်း ရှင်းပြထားပါသည်။ -

[ဒါက] နိုင်ငံရပ်ခြားက ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်ပေးတဲ့သူတွေ နောက်ပိုင်းချမှတ်မယ့် ဆုံးဖြတ်ချက်တွေအပေါ် လွှမ်းမိုးမှုရှိစေသလို သူတို့ လုပ်ရပ်တွေကို မှန်တယ်လို့ အကြောင်းပြဖို့လည်း ဖြစ်လာစေပါတယ်။ ဆူဒန်မှာက တခြား ‘ရှုပ်ထွေးတဲ့ အရေးပေါ်အခြေအနေတွေ’ မှာလိုပဲ သံတမန်တွေ၊ သံရုံးနဲ့ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်း ဝန်ထမ်းတွေ၊ ပြီးတော့ အကဲဖြတ်လေ့လာသူတွေက ခဏခဏ အပြောင်းအလဲ ဖြစ်ပြီး ဝင်လိုက်ထွက်လိုက် လုပ်နေကြတာပါ။ အဲဒီလို နည်းပညာနဲ့ ကျွမ်းကျင်မှုအပေါ် အခြေခံတဲ့ ချဉ်းကပ်ပုံတွေကိုပဲ အသားပေး ချင်တဲ့အကျင့်နဲ့ ပေါင်းလိုက်တဲ့အခါ စိုးရိမ်စရာကောင်းတဲ့ ‘အတိတ်သင်ခန်းစာများကို မေ့လျော့တတ်သော အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ရောဂါ (Institutional Amnesia)’ ကို ဖြစ်ပေါ်စေပါတယ်။ (ibid: 93)

ခြွင်းချက်အချို့ ရှိနိုင်သော်လည်း နိုင်ငံတကာ၏ ပါဝင်ပတ်သက်မှုများမှာ ထိရောက်မှုမရှိဘဲ ဖြစ်နေသည့်တိုင်အောင်၊ ဆူဒန်နိုင်ငံ၏ အပြန်အလှန် ကူညီထောက်ပံ့မှု ဆောင်ရွက်သူများသည် တရားဝင် အကူအညီပေးရေး စနစ်၌ ပြဿနာများရှိနေလင့်ကစား မည်သို့ ဆောင်ရွက်နိုင်သည်ကို ပြသနေကြသည်။ သို့သော်လည်း လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုကိုသာ ထိပ်ဆုံးက အလေးအနက်ထားခြင်းသည် အမှန်တကယ်တွင် လွတ်မြောက်ရေးအတွက် ဘက်စုံလွှမ်းခြုံထားသော နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုများ ဖြစ်ကြသည့် အရာများကို ကိရိယာတစ်ခု အဖြစ်သို့ ပိုမိုသက်ရောက် အသုံးပြုခံရမည့် အန္တရာယ်ကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ ဤစွန့်စားရမှုသည် နိုင်ငံတကာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ကူညီဆောင်ရွက်ပေးသူများက အခွင့်အလမ်းများကို ထိန်းချုပ်သူများအဖြစ် ဆောင်ရွက်နေကြပြီး အမျိုးသမီးသမဂ္ဂများကို အရေးပေါ်တုံ့ပြန်ရေးအဖွဲ့များအဖြစ် အမည်ပြောင်းလဲရန် တွန်းအားပေးခြင်းကဲ့သို့သော ‘ကိုယ်ပိုင်ဝိသေသလက္ခဏာဆိုင်ရာ အဓမ္မဖိအားပေးမှုများ (identity coercion)’ ကိုပင် အသုံးပြုနေကြခြင်းကြောင့် ပိုမိုဆိုးရွားလာရသည် (Ahmed, 2026: 15)။ ထိုကဲ့သို့သော လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ‘ကင်းလွတ်ခွင့်ဝါဒ (exceptionalism)’ သည် ရေရှည်တည်တံ့သော ဖြေရှင်းနည်းများကို အကောင်အထည်ဖော်မည့် အစား ရေတိုတွေးခေါ်မှု၏ ခေတ်ပြိုင်ဖြစ်ထွန်းမှု ပုံသဏ္ဌာန်များအနက်မှ နောက်ထပ်တစ်ခုပင်ဖြစ်ပြီး Srinivasan ၏ စကားကို ပြန်လည် ဆန်းသစ်၍ ဆိုရလျှင် ‘လူသားချင်းစာနာမှုဝါဒက နိုင်ငံရေးကို သတ်လိုက်သောအခါ’ ရလဒ်မှာ ‘အဆိုးမရှိသော စစ်ပွဲများ’ ပင် ဖြစ်သည်။

ဆူဒန်နိုင်ငံတွင် ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် တရားမျှတမှု ဖော်ဆောင်ရန်အတွက် နိုင်ငံတကာ၏ နိုင်ငံရေးအရ လိုလားချက်ကင်းမဲ့မှုကို ထည့်သွင်း စဉ်းစားလျက်၊ အပြန်အလှန်ကူညီရေးအဖွဲ့များနှင့် အခြားသော အရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်းများကို ပံ့ပိုးကူညီမည့် ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများကို ပိုမိုအားကောင်းလာအောင် မလွဲမသွေ ပြန်လည်လုပ်ဆောင်ရပါမည်။ ထိုသို့ပံ့ပိုးရာတွင်လည်း ၎င်းတို့အား လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ အကူအညီများ ပေးဝေရေးအတွက် ကိရိယာတစ်ခုသက်သက်အဖြစ် အသုံးပြုခြင်းကို ကျော်လွန်၍၊ ၎င်းတို့၏ ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော နိုင်ငံရေး၊ တရားမျှတမှုနှင့် နိုင်ငံတော်တည်ဆောက်ရေးဆိုင်ရာ ရည်မှန်းချက်များအထိ ပါဝင်ပတ်သက် ပံ့ပိုးပေးရမည် ဖြစ်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံနှင့် ပါလက်စတိုင်းတို့ကဲ့သို့ပင် ယင်းသည် ခုခံတော်လှန်ခြင်း သက်သက်မဟုတ်ဘဲ ကြံ့ကြံ့ခံ့မှု၊ အမျိုးသမီးအရေး လှုပ်ရှားမှုနှင့် လူမှုရေးလှုပ်ရှားမှုများနှင့်လည်း သက်ဆိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံတကာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုစနစ်အနေဖြင့် အရေးပေါ်တုံ့ပြန်ရေး အဖွဲ့များအပါအဝင် အခြားသော အပြန်အလှန်ကူညီရေးအဖွဲ့များနှင့် စနစ်တကျ သိမ်မွေ့နက်နဲစွာ ချဉ်းကပ်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ပြီး၊ ထိုသို့ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် နိုင်ငံရေးအရ ရပ်တည်လှုပ်ရှားမှုများ မှေးမှိန်ပျောက်ကွယ်သွားခြင်းမဖြစ်ရန် အနည်းဆုံးဖြစ်အောင် လျှော့ချရမည် ဖြစ်သည်။ ဆိုလိုသည်မှာ နိုင်ငံရေးအနှစ်သာရကို မှေးမှိန်ပျောက်ကွယ်သွားစေရန် တွန်းအားပေးသည့် ပုံစံမျိုးဖြစ်သော ဖွဲ့စည်းပုံစနစ်များ ဖန်တီးခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ရန် ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ဆူဒန်၏ ပကတိအခြေအနေနှင့် အံဝင်ခွင်ကျဖြစ်သော ‘ကြားနေရေးဝါဒ’ ဆိုင်ရာ နည်းပညာနှင့် ကျွမ်းကျင်မှုပေါ်အခြေခံသည့် ဖွင့်ဆိုချက်များကို ဇွတ်အတင်း ပုံသေချမှတ်ခြင်းမျိုး မပြုလုပ်ဘဲ၊ လွတ်မြောက်ရေးဆီသို့ ဦးတည်နေသည့် ဆူဒန်ဆောင်ရွက်သူများ၏ ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများကို လေးစားတန်ဖိုးထားရမည်ဟု အဓိပ္ပာယ်ရပါသည်။

5 နိဂုံးချုပ်အတွေးများ

ပါလက်စတိုင်း၊ မြန်မာနိုင်ငံနှင့် ဆူဒန်နိုင်ငံတို့တွင် ဖြစ်ပေါ်နေသော ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်မှုများနှင့် မတရားမှုများ၏ ပမာဏသည် တစ်ဦးချင်းစီအတွက်ရော စုပေါင်းလူထုအတွက်ပါ ကြီးမားသည့် ဘေးဒုက္ခအန္တရာယ်များ ဖြစ်ကြသည်။ အကျပ်အတည်းများသည် လုံလောက်စွာ ဖြေရှင်းနိုင်ခြင်း မရှိသေးရုံမျှမက အခြေချကိုလိုနီနယ်ချဲ့ဝါဒ နှင့် ခေါင်းပုံဖြတ်အမြတ်ထုတ်သည့် အရင်းရှင်စနစ် ကဲ့သို့သော နိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေး ဆက်ဆံရေးဆိုင်ရာ ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှု စနစ်များကြောင့် ပိုမိုဆိုးရွားလာကာ အဆိုးမရှိ စဉ်ဆက်မပြတ် ဖြစ်ပေါ်နေပါသည်။ ထိုသို့သော ခေါင်းပုံဖြတ်အမြတ်ထုတ်သည့် စနစ်များသည် ပြည်တွင်း အင်အားတစ်ခုတည်းဖြင့် ရေရှည်မရပ်တည်နိုင်ဘဲ၊ ပြင်ပမှ စဉ်ဆက်မပြတ် ပံ့ပိုးကူညီမှုများ အထူးသဖြင့် စစ်ရေး၊ ဘဏ္ဍာရေး၊ နည်းပညာနှင့် သံတမန်ရေးဆိုင်ရာ ကူညီမှုများအပေါ်တွင် မှီခိုနေခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ပြင်ပံ့ပိုးမှုများသည် အများအားဖြင့် ၎င်းနိုင်ငံများရှိ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ကူညီမှုများကို ရန်ပုံငွေ ထောက်ပံ့ပေးနေသည့် နိုင်ငံတကာ အစိုးရများထံမှပင် ရရှိနေခြင်းဖြစ်သည်။ ၎င်းသည် အကူအညီပေးရေးစနစ်အတွင်း နက်ရှိုင်းသော ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်မှုကို ဖန်တီးပေးသည်- အကျပ်အတည်းဖြစ်ပွားရသည့် အခြေအနေများ ဖန်တီးရာတွင် ပါဝင်ပတ်သက်နေသော အစိုးရများသည်ပင် ယင်းအကျပ်အတည်းကို ပြန်လည်တုံ့ပြန်ကူညီသည့် အကြီးဆုံးသော အလှူရှင်များအဖြစ် မိမိတို့ကိုယ်ကို ပြန်လည်ပုံဖော်နေကြသည်။ ဤအခြေအနေသည် ပြောင်းလဲရမည်ဖြစ်သည်။ ယခုအစီရင်ခံစာတွင် ထိရောက်စွာ မီးမောင်းထိုးပြခဲ့သည့်အတိုင်း နိုင်ငံအသီးသီးသည် ပျက်စီးဆုံးရှုံးမှုများ ဖြစ်ပေါ်ရာ နေရာသက်သက် မဟုတ်ဘဲ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ဆက်စပ်မှုရှိသော လွတ်မြောက်ရေး ကြိုးပမ်းမှုများ ကိန်းဝပ်ရာနေရာလည်း ဖြစ်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ ကဏ္ဍတွင် ဆွေးနွေးခဲ့သည့်အတိုင်း၊ အမျိုးသမီးအရေးလှုပ်ရှားမှုဝါဒ အခြေပြု လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဝါဒသည် ဤကဏ္ဍအပေါ် ပိုမိုဘက်စုံလွှမ်းခြုံသော ချဉ်းကပ်ဆောင်ရွက်မှုပုံစံကို ပံ့ပိုးပေးလျက်ရှိသည်။ ၎င်းသည် အကျပ်အတည်းကြုံတွေ့နေရသော နိုင်ငံအများအပြားရှိ ပြည်သူများ ရင်ဆိုင်နေရသည့် အုပ်ထိန်းသူဝါဒဆန်သော ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှုများကို စိန်ခေါ်ရန်အတွက် စစ်မှန်သော အခြားရွေးချယ်စရာ လမ်းစတစ်ခုကို ဖော်ဆောင်ပေးပါသည်။ အမျိုးသမီးအရေးလှုပ်ရှားမှုဝါဒ အခြေပြု လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဝါဒသည် သမားရိုးကျ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ မူဘောင်များ၏ အကန့်အသတ်များကို လွန်မြောက်ပြီး အခြေခံကျကျ ပြုပြင်ပြောင်းလဲနိုင်သည့် အရာတစ်ခုကို ပေးစွမ်းရန် ကဏ္ဍစုံ ပေါင်းစပ်ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာမှုဆိုင်ရာ ချဉ်းကပ်ပုံများကို ပံ့ပိုးပေးပါသည်။ တရားမျှတမှုနှင့် မျှတမှုတို့ကိုလည်း ရှေးရှုသော၊ ကူညီစောင့်ရှောက်မှုမဟုတ်သည့် ချဉ်းကပ်မှုပုံစံတစ်ရပ်ကို အခြေခိုင်အောင် ပျိုးထောင်ရာတွင်၊ ဤမူဘောင်သည် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းနှင့် စီမံကိန်းရေးဆွဲခြင်းတို့၌ ဘေးဒဏ်သင့်ပြည်သူလူထု၏ လိုအပ်ချက်များကို အဓိကဦးစားပေးအဖြစ် ထားရှိပါသည်။ ထို့အတူပင် ဖိနှိပ်ဖျက်ဆီးမှုများကို တွန်းလှန်ရန်၊ လူနေမှုဘဝကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းရန်နှင့် နယ်မြေတွင် ဆက်လက်ရပ်တည်ရန်အတွက် တက်ကြွသော စုပေါင်းစိတ်ပိုင်းဖြတ်မှုအဖြစ် ဖော်ပြသည့် ပါလက်စတိုင်းတို့၏ ဆူမှဒ် အယူအဆနှင့်၊ လူထုစည်းလုံးညီညွတ်မှုနှင့် အပြန်အလှန်ကူညီထောက်ပံ့မှုကို အလေးထားသည့် ဆူဒန်နိုင်ငံ၏ နာဖီးရ် စနစ်တို့သည်၊ ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှုများနှင့် ပြင်းထန်လှသော အကြမ်းဖက်မှုများကြား ရပ်တည်ရှင်သန်ရေး၊ လူသားဆန်မှုနှင့် လွတ်မြောက်ရေးတို့အတွက် အဓိကကျသော အနှစ်သာရများ ဖြစ်ကြသည်။

ထိခိုက်နစ်နာစေသော ကိုလိုနီခေတ် အဆင့်အတန်းခွဲခြားမှုများကို တုံ့ပြန်တွန်းလှန်ရန်အတွက် အမျိုးသမီးအရေးလှုပ်ရှားမှုဝါဒအခြေခံမူများသည် သမားရိုးကျ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုနှင့် ကယ်ဆယ်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များကို အစဉ်အလာဖြစ်သော အနောက်နိုင်ငံကြီးစိုးမှုအလွန်သို့ ကျော်လွန်ရောက်ရှိစေရန် ကူညီပေးသည်။ အမျိုးသမီးအရေးလှုပ်ရှားမှုဝါဒ အခြေခံမူများကို လက်ခံကျင့်သုံးခြင်း၊ အမျိုးသမီးအရေး တက်ကြွလှုပ်ရှားမှုနှင့် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်သူများနှင့် စီမံချက်များသို့ ရန်ပုံငွေ တိုးမြှင့်ပံ့ပိုးခြင်းဖြင့် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုနှင့် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော ကယ်ဆယ်ရေးကဏ္ဍသည် အောင်မြင်မှုအကြီးအကျယ် ရရှိထားပြီးဖြစ်ကြောင်း သက်သေပြခဲ့သည့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို အဓိပ္ပာယ်ရှိရှိ ထည့်သွင်းအကောင်အထည်ဖော်ရန် အခွင့်အလမ်းကောင်းများ ရရှိနေပြီး ဤအစီရင်ခံစာတစ်ခုလုံးတွင် ဆွေးနွေးထားသည့် လက်ရှိဖြစ်ပွားနေသော အကျပ်အတည်းများ၏ အရင်းအမြစ်အကြောင်းတရားများကို ဖြေရှင်းနိုင်မည် ဖြစ်သည်။ အရေးပေါ်တုံ့ပြန်ရေးအဖွဲ့များနှင့် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော အပြန်အလှန် ကူညီထောက်ပံ့မှု အားထုတ်မှုများသည် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းပေးရုံသာမကဘဲ၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်လုံး ပါဝင်သည့် ချဉ်းကပ်မှုပုံစံဖြင့် နိုင်ငံ၏ လူမှုအဆောက်အအုံကို ပြန်လည်တည်ဆောက်နေသည်ဟူသောအချက်မှာ ဆူဒန်နိုင်ငံတွင် အထင်အရှားတွေ့မြင်နေရသည်။ ထို့ပြင် မျက်ကွယ်ပြု၍မရသော အဓိကပြဿနာကိုလည်း ဖြေရှင်းရန် လိုအပ်ပါသည် - ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် တရားမျှတမှု ရရှိနိုင်ခြေကို တိုးမြှင့်ရန် အတွက် အာရပ်စော်ဘွားများပြည်ထောင်စုနှင့် အခြားနိုင်ငံများ၏ ခေါင်းပုံဖြတ် အမြတ်ထုတ်သည့် အရင်းရှင်စနစ် ကဲ့သို့သော ကိစ္စရပ်များကို မဖြစ်မနေ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရမည်ဖြစ်သည်။

လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဝါဒ ရင်ဆိုင်နေရသော အခြေခံကျသည့် စိန်ခေါ်မှုတစ်ခုမှာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ကူညီဆောင်ရွက်ပေးသူများသည် အကျပ်အတည်းများကို ဖြစ်ပေါ်စေသော စနစ်များနှင့် ဆက်လက် လိုက်လျောညီထွေ လုပ်ဆောင်သွားမည်လား သို့မဟုတ် တရားမျှတမှု၊ ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် စုပေါင်း လွတ်မြောက်ရေးအတွက် ရုန်းကန်လှုပ်ရှားမှုများနှင့် ပိုမိုရှင်းလင်းစွာ ပူးပေါင်းရပ်တည်သွားမည်လားဆိုသည့် အချက်ဖြစ်သည်။ ၎င်းသည် နိုင်ငံရေးအရ ဘက်လိုက်သည့် လူသားချင်းစာနာမှုဝါဒကို ဆိုလိုခြင်းမဟုတ်ဘဲ၊ ကဏ္ဍ၏ နိုင်ငံရေးကင်းမဲ့စေရန်နှင့် နည်းပညာစနစ်သုံး အုပ်ချုပ်ရေးဆီသို့ ဦးတည်သည့် အလေ့အထထက် လွတ်မြောက်ရေးကို ကြိုးပမ်းနေသူများအတွက် ပိုမိုကူညီမှုများ ပေးအပ်ရင်း လတ်တလော လိုအပ်ချက်များကိုပါ ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်မည့် စနစ်တစ်ခုဖြစ်ကြောင်း သေချာစေခြင်း ဖြစ်သည်။ တရားဝင် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ကဏ္ဍသည် မိမိကိုယ်ကိုယ် အခြေခံမှုများကို တိကျသေချာစွာ လိုက်နာစောင့်ထိန်းသည့် အကြွင်းမဲ့ကဏ္ဍတစ်ခုအဖြစ် အစဉ်သဖြင့် ပုံဖော်လေ့ရှိသော်လည်း၊ လက်တွေ့တွင်မူ ဝေဝါးဆန်းပြားပြီး အပေးအယူလုပ်ရခက်ခဲသော ပတ်ဝန်းကျင်အခြေအနေများကြား၌သာ ပုံမှန်လည်ပတ်လှုပ်ရှားနေရသည်။ ဤစာတမ်းသည် ရှင်းလင်းလွယ်ကူသော ဖြေရှင်းချက်များ သို့မဟုတ် 'မှန်ကန်သော' နည်းလမ်းတစ်ခုတည်းသာ ရှိသည်ဟု တင်ပြထားခြင်း မဟုတ်ပါ။ ဖြစ်ပေါ်လာသော အကျပ်အတည်းများသည် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်သူများနှင့် လူမှုအသိုက်အဝန်းများအတွက် အသက်နှင့် သေဆုံးခြင်းကို အမှန်တကယ် ဆုံးဖြတ်ပေးနိုင်သည့် နောက်ဆက်တွဲအကျိုးဆက်များ ရှိနေပါသည်။

ပါလက်စတိုင်းသည် ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းရှိ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုစနစ်အတွက် မည်သည့်အရာများ ဆုံးရှုံးစရာရှိနေသည်ဆိုသည်ကို မီးမောင်းထိုးပြနေသည့် အကြီးမားဆုံးသော စိန်ခေါ်မှုများအနက် တစ်ခုဖြစ်သည်။ ဂါဇာသည် အကျပ်အတည်း၏ ဗဟိုချက်မ ဖြစ်သည် - လက်နက်များ၊ စောင့်ကြည့်စစ်ဆေးသည့် နည်းပညာများနှင့် စီးပွားရေးဆန်ဆန် စစ်ရေးအသွင်ပြောင်းထားသော လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ စနစ်များကို စမ်းသပ်ရာနေရာဖြစ်သလို၊ လူ့အမြောက်အမြားအပေါ်ကျူးလွန်သည့် ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်မှုများကို နိုင်ငံရေးအရ သာမန်ကိစ္စအဖြစ် လက်ခံလာစေရန်နှင့် နိုင်ငံတကာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဥပဒေကို စနစ်တကျ ယုံယွင်းပျက်စီးစေရန်အတွက်လည်း စမ်းသပ်ရာနေရာဖြစ်သည်။ ပါလက်စတိုင်းသည် ဖြစ်ရိုးဖြစ်စဉ်မဟုတ်သော ထူးခြားချက်တစ်ခု မဟုတ်ဘဲ အထူးသဖြင့် အမေရိကန်၊ ယူကေနှင့် ဂျာမနီတို့ကဲ့သို့ နိုင်ငံတကာ၏ ပူးပေါင်းပါဝင်မှုဖြင့် အရပ်သားများအပေါ်တာဝန်ခံမှုကင်းမဲ့စွာ ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်မှုများ ပြုလုပ်နေခြင်း၏ ထိန်းချုပ်မရသော ပုံရိပ်တစ်ခုဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း ပါလက်စတိုင်းလူမျိုးများသည် ပျောက်ကွယ်သွားအောင် ပြုလုပ်ခံရမှုများကို ဆက်လက် ခုခံတွန်းလှန်နေကြပြီး၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုစနစ်သည် သွေးခွဲရန် ကြိုးပမ်းမှုများကို တွန်းလှန်လျက် တက်ကြွသော သွေးစည်းညီညွတ်မှုနှင့် မူဝါဒဆိုင်ရာ စုပေါင်းလှုပ်ရှားဆောင်ရွက်မှုတို့မှတစ်ဆင့် အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်နိုင်သည်။ အင်အားကြီးသော ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှု အင်အားစုများကို ရင်ဆိုင်ရာတွင် မြန်မာနှင့် ဆူဒန်နိုင်ငံတို့နည်းတူ ပါလက်စတိုင်းရှိ လွတ်မြောက်ရေး နှင့် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဝါဒတို့သည် ခွဲခြား၍မရနိုင်ပါ။ ထို့ကြောင့် အကူအညီပေးရေးစနစ်သည် ယင်းအခြေအနေနှင့်အညီ မိမိကိုယ်ကိုယ် ပြုပြင်ပြောင်းလဲပြီး လိုက်ပါဆောင်ရွက်ရန် တာဝန်ရှိသည်။

6 အကြံပြုချက်များ

6.1 လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ကူညီဆောင်ရွက်ပေးသူများနှင့် ဆက်စပ်ဆောင်ရွက်သူများအားလုံးအတွက်

- စုပေါင်းလှုပ်ရှားဆောင်ရွက်မှုတွင် မဟာဗျူဟာကျကျဆောင်ရွက်ပါ။ ကူညီဆောင်ရွက်ပေးသူများအနေဖြင့် အကူအညီပေးခွင့်ကို ကန့်သတ်ပိတ်ပင်ထားသည့် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် တစ်ဦးချင်းစီ သီးခြားခွဲ၍ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးပါက ကန့်သတ်ချက်များ ပိုမိုဆိုးရွားလာတတ်သည်။ ဆန့်ကျင်ဘက်အနေဖြင့် အစွဲရေ၏ မှတ်ပုံတင်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်ကို စုပေါင်းငြင်းဆန်ခဲ့ကြခြင်း၊ ဂါဇာတစ်ဝှမ်းခေါင်းပါးမှုကာလအတွင်း ပူးတွဲစည်းရုံးလှုံ့ဆော်ခဲ့ကြခြင်းနှင့် ဂါဇာလူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု ဖောင်ဒေးရှင်း အဆိုပြုချက်အပေါ်တစ်ကဏ္ဍလုံးအတိုင်းအတာဖြင့် ကန့်ကွက်ခဲ့ကြခြင်းတို့သည် ထိရောက်မှုရှိခဲ့သည်။ ပါဝင်သူပမာဏ ကျယ်ပြန့်မှုသည် အမြဲတမ်း ပန်းတိုင်မဟုတ်ပါ - အဖွဲ့ဝင်အင်အားနည်းသော မဟာမိတ်အဖွဲ့ဝင်များသည် ရည်မှန်းချက်ကို ပျော့ပျောင်းသွားစေနိုင်သည့် ကျယ်ပြန့်သော ဘုံသဘောတူညီချက်များထက် တစ်ခါတစ်ရံတွင် ပိုမိုထိရောက်မှု ရှိနိုင်ပါသည်။
- စုပေါင်းလှုပ်ရှားဆောင်ရွက်မှုနှင့် သွေးစည်းညီညွတ်မှု တို့သည် အကန့်အသတ်ရှိသော ကိစ္စများအဖြစ် မဟုတ်ဘဲ သာမန်လုပ်ရိုးလုပ်စဉ် ဖြစ်လာရပါမည်။ ၎င်းသည် အကြမ်းဖက်မှုများ နှင့် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာနယ်ပယ် သို့မဟုတ် လုပ်ဆောင်ချက်များကို ကန့်သတ်ရန် ကြိုးပမ်းမှုများကို တွန်းလှန်ရာတွင် သိသာထင်ရှားသော အောင်မြင်မှုများ ရရှိခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ ထိုသို့ဖြစ်စေရန်အတွက် လွတ်မြောက်မှုဆီသို့ ဦးတည်သော ဂေဟစနစ်တစ်ခု ကို ပျိုးထောင်ရန် လိုအပ်ပြီး၊ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာဆောင်ရွက်သူများ အချင်းချင်းကြားသာမက လူ့အခွင့်အရေး လှုပ်ရှားသူများ၊ မီဒီယာများနှင့် အခြားဆက်စပ်ကဏ္ဍများအပါအဝင် ပြင်ပအဖွဲ့အစည်းများနှင့်ပါ မဟာမိတ်တည်ဆောက်ခြင်းကို ဆိုလိုပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားသူများသည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုများအတွက် အချက်အလက်များကို မှတ်တမ်းတင်ခြင်း၊ သက်သေအထောက်အထားများ ဖော်ထုတ်ပေးခြင်းနှင့် ကူညီပံ့ပိုးပေးခြင်းတို့ ဖြစ်ကြသည်။
- လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု သဘောတရားကို အကာအကွယ်ယူ လှည့်ဖြားခြင်း၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခု ဖြစ်သွားစေရန်နှင့် အခြားသော အမြတ်ထုတ်မှု၊ ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှု စနစ်များကို အထောက်အကူ မပြုမိစေရန် လေးနက်စွာ ပြန်လည်သုံးသပ်ပြီး ဆောင်ရွက်ရမည့် နည်းလမ်းများကို ရှာဖွေဖော်ထုတ်ရမည်။ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ကူညီဆောင်ရွက်ပေးသူများသည် စောင့်ကြည့်စစ်ဆေးမှု၊ ပစ်မှတ်ထားတိုက်ခိုက်မှု သို့မဟုတ် ပိတ်ဆို့ပိုင်းရံမှုဆိုင်ရာ အခြေခံအဆောက်အအုံများတွင် ပါဝင်ပတ်သက်နေသော ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းမှု စနစ်များနှင့် ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများ အပါအဝင် ဖိအားပေးထိန်းချုပ်မှုကို ဖြစ်စေသည့် စနစ်များနှင့် ပါဝင်ပတ်သက်သူများကို တရားဝင်ဖြစ်အောင် ပြုလုပ်ပေးခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ရမည်။ အကယ်၍ မလွဲမရှောင်သာ ပတ်သက်ရပါက မိမိတို့၏လုပ်ငန်းစဉ်များကို အသုံးပြုမခံရစေရန် တင်းကြပ်သော ကာကွယ်ရေးစည်းမျဉ်းများကို ချမှတ်ကျင့်သုံးရမည့်အပြင်၊ အများပြည်သူသိရှိစေရန်နှင့် သီးသန့်နည်းလမ်းများဖြင့်ပါ သိသာထင်ရှားသော စည်းရုံးလှုံ့ဆော်မှုများကို ပူးတွဲလုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်သည်။
- ကျယ်ပြန့်သော လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ မူဘောင်များအတွင်းသို့ ဂရုစိုက်စောင့်ရှောက်မှု၊ တရားမျှတမှုနှင့် တန်းတူရေးဆိုင်ရာ အမျိုးသမီးအရေးလှုပ်ရှားမှုဝါဒ အခြေခံမူများကို ထည့်သွင်းကျင့်သုံးရမည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် ရှေ့တန်းမှနေ၍ အဓိကဦးဆောင်လှုပ်ရှားနေကြသော အမျိုးသမီးများ၏ ဘက်ပေါင်းစုံဆက်စပ်နေသော လက်ရှိလုပ်ငန်းစဉ်များကို ထောက်ပံ့ပေးရန်နှင့် ပိုမိုအားကောင်းလာစေရန်အတွက် သင့်လျော်သော ရန်ပုံငွေများ ရရှိစေရမည်။ ဥပမာအားဖြင့် နှစ်စဉ်ထုတ်ပြန်သော လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်ရေး စီမံကိန်းများ (Humanitarian Response Plans) မှသည် လူထုအသိုင်းအဝိုင်းအဆင့်အစပျိုးလှုပ်ရှားဆောင်ရွက်ချက်များအထိ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ စီမံကိန်း၏ ပုံစံနှင့် လုပ်ငန်းလည်ပတ်မှုများ အပေါ်အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးအဖွဲ့အစည်းများအပါအဝင် အမျိုးသမီးများအနေဖြင့် ထိရောက်ထင်ရှားစွာ လွှမ်းမိုးဆုံးဖြတ်နိုင်မည့် အခွင့်အလမ်းနယ်ပယ်ကို မြှင့်တင်ပေးခြင်း ဖြစ်သည်။
- လူသားချင်းစာနာမှုစနစ်အတွင်း၌ နက်ရှိုင်းစွာ အမြစ်တွယ်နေသော ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာနှင့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ လူမျိုးရေးခွဲခြားမှုများ၊ အမျိုးသားကြီးစိုးသည့် အရင်းရှင်စနစ်များကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရမည်။ ၎င်းသည် ပေါင်းစပ် ညှိနှိုင်းရေးယန္တရားများ၊ မိတ်ဖက်သဘောတူညီချက်များနှင့် ဝန်ထမ်းများအပေါ်ဆက်ဆံပုံများတွင် ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှုရှိသော လူမျိုးရေးအဆင့်အတန်းခွဲခြားမှုများကို ထပ်မံပုံတူကူးခြင်း၊ ဖိနှိပ်မှုနှင့် ရင်ဆိုင်နေရသူများ၏ အသံကို တိတ်ဆိတ်သွားစေခြင်းနှင့် အပြန်အလှန်ဂရုစိုက်မှုကို ဦးစားမပေးခြင်း စသည့် ဖြစ်ပေါ်နေသော လမ်းကြောင်းများကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် ဆိုလိုခြင်း ဖြစ်သည်။

6.2 နိုင်ငံတကာမှ ကူညီဆောင်ရွက်ပေးသူများအတွက်

6.2.1 လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်မှုများကို အပေါ်ယံ လက္ခဏာရပ်များ ဆီသို့ မဟုတ်ဘဲ၊ အကျပ်အတည်းကို ဖြစ်ပေါ်စေသည့် ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာ အကြောင်းရင်းများဆီသို့ ဦးတည်ချက် ပြောင်းလဲပြင်ဆင်ပါ

နိုင်ငံတကာမှ ကူညီဆောင်ရွက်ပေးသူများသည် နည်းပညာနှင့် စည်းမျဉ်းများကိုသာ အဓိကဦးစားပေးသည့် တုံ့ပြန်မှုပုံစံများ (Technocratic responses) မှတစ်ဆင့် ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှုနှင့် လွတ်မြောက်ရေးဆိုင်ရာ ဖြစ်စဉ်များကို အတိအလင်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားသည့် အကျပ်အတည်း၏ နိုင်ငံရေးစီးပွားရေးဆိုင်ရာ ချဉ်းကပ်ပုံများဆီသို့ ပြောင်းလဲဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ကိုလိုနီခေတ် အမွေအနှစ်များ၊ သယံဇာတထုတ်ယူရေးဝါဒစနစ်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံရေးစီးပွားရေးများ၊ တရားမဝင် ငွေကြေးစီးဆင်းမှုများနှင့် ပဋိပက္ခဆိုင်ရာ စီးပွားရေးများ (ဥပမာ - မြန်မာနိုင်ငံရှိ သယံဇာတသတ္တုများ၊ ဆူဒန်နိုင်ငံရှိ ရွှေနှင့် ပါလက်စတိုင်းရှိ ပိတ်ဆို့ခိုင်းရုံမှု/သိမ်းပိုက်စိုးမိုးမှု ဖြစ်စဉ်များ) ၏ အခန်းကဏ္ဍကို အသိအမှတ်ပြု၍ အရေးယူဆောင်ရွက်ခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ပါဝင်ပတ်သက်မှုများသည် ထိခိုက်နစ်နာမှုများကို ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်စေသည့် စနစ်များကို ပိုမိုအားကောင်းစေခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ရမည်ဖြစ်ပြီး၊ ထိုသို့သော စနစ်များကို စိန်ခေါ်သည့် သို့မဟုတ် အနည်းဆုံးအဆင့် အခြေမခိုင်သွားစေသည့် မဟာဗျူဟာများကို ဦးစားပေး ဆောင်ရွက်ရပါမည်။ ပဋိပက္ခအခြေအနေများတွင် ဝေဝါးဆန်းပြားသော နယ်ပယ်များ (grey areas) ကြား ရုန်းကန်လှုပ်ရှားရခြင်းသည် မလွဲမရှောင်သာသော်လည်း၊ အပေးအယူလုပ်ဆောင်မှုများသည် သတိရှိရှိနှင့် အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိသာ ကန့်သတ်ထားရမည် ဖြစ်သည်။ အလွန်အကျွံ အပေးအယူလုပ်ခြင်းသည် မိမိကိုယ်ကိုယ် ပြန်လည်ထိခိုက်စေနိုင်ပြီး လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ နယ်ပယ်ကို ဆိုးရွားစွာ ကျဉ်းမြောင်းကျုံ့ဝင်သွားစေနိုင်ကြောင်း ပါလက်စတိုင်းနှင့် မြန်မာနိုင်ငံတို့က မီးမောင်းထိုးပြနေသည်။

6.2.2 အကျပ်အတည်းများ၏ အရင်းခံအကြောင်းတရားများကို ဖြေရှင်းရန်အတွက် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ နီးစပ်နားလည်မှုကို အသုံးပြုခြင်း

လက်နက်များ ပို့ပေးနေသော၊ သံတမန်ရေးအရ အကာအကွယ်ပေးနေသော သို့မဟုတ် နိုင်ငံတကာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု ဥပဒေကို ချိုးဖောက်သူများအပေါ် ဩဇာညောင်းနိုင်သော အစိုးရများရှိရာ မြို့တော်များတွင် အခြေစိုက်သည့် ဝန်ထမ်းများအနေဖြင့် ဖိနှိပ်မှုများ၏ အရင်းအမြစ်ပြဿနာများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် ထိုကဲ့သို့သော နီးစပ်မှုကို အသုံးပြုရန် တာဝန်ရှိသည်။ ဥပမာအားဖြင့် လက်နက်စီးဆင်းမှု ကိစ္စရပ်များနှင့် ကျူးလွန်သူများကို တာဝန်ခံမှုရှိစေခြင်း စသည့် အကြောင်းအရာများအပေါ် အများပြည်သူသိရှိစေရန်နှင့် သီးသန့်နည်းလမ်းများဖြင့်ပါ စဉ်ဆက်မပြတ် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ခြင်းတို့မှတစ်ဆင့် ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ ဘက်မလိုက်ခြင်းနှင့် ကြားနေခြင်းဆိုသည်မှာ နှုတ်ဆိတ်နေရန် ခွင့်ပြုချက်လိုင်စင် မဟုတ်ပါ။ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ လူတွေ့မေးမြန်းခံရသူတစ်ဦးက ယခုလို ရှင်းပြခဲ့သည် - ‘ဘက်မလိုက်ခြင်းနဲ့ ကြားနေခြင်းဆိုတာ ကျွန်တော်တို့ကို ပွင့်ပွင့်လင်းလင်းနဲ့ အစဉ်တစိုက် ပြောခွင့်ရအောင် အထောက်အကူပြုတဲ့ အရာ ဖြစ်ပါတယ်။ နှုတ်ဆိတ်နေရုံနဲ့တော့ ဝင်ရောက်ကူညီခွင့်ကို ရမှာမဟုတ်ပါဘူး။’

6.2.3 ဒေသခံ အရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ဆက်ဆံရေးကို သွေးစည်းညီညွတ်မှုအခြေခံပြီး ကိုလိုနီပြုစနစ်လွှမ်းမိုးမှု ကင်းစင်သော မိတ်ဖက်ပုံစံများဆီသို့ အသွင်ကူးပြောင်းပါ

နိုင်ငံတကာမှဆောင်ရွက်သူများသည် ဒေသခံများထံ လုပ်ပိုင်ခွင့်လွှဲအပ်ခြင်းကို နိုင်ငံရေးအရ အားပျော့သွားစေနိုင်သည့် အကူအညီပေးပို့မှု ယန္တရားတစ်ခုသက်သက်အဖြစ် သတ်မှတ်ခြင်းထက် ကျော်လွန်လုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်သည်။ ယင်းအစား ဒေသခံများကိုယ်တိုင် ဦးဆောင်ပြီး နိုင်ငံရေးအရ တက်ကြွလှုပ်ရှားလေ့ရှိသော လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၊ အပြန်အလှန် ကူညီထောက်ပံ့မှု ကွန်ရက်များနှင့်အတူ သွေးစည်းညီညွတ်စွာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သင့်သည်။ ၎င်းတို့တွင် အောက်ပါအချက်များ ပါဝင်သည် -

- တရားဝင်မှတ်ပုံတင်ခိုင်းခြင်းနှင့် ရုံးလုပ်ငန်းအဆင့်ဆင့်ဖြင့် ချုပ်ချယ်ခြင်းတို့အပါအဝင် နိုင်ငံရေးအရ တက်ကြွမှု မရှိတော့အောင် တွန်းအားပေးသည့် သို့မဟုတ် ဖိအားပေးသည့် မက်လုံးပေးဖွဲ့စည်းပုံစနစ်များကို ဖယ်ရှားခြင်း သို့မဟုတ် အနည်းဆုံးအဆင့်အထိ လျှော့ချခြင်း။

51 လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာမူဝါဒအဖွဲ့ (HPG) အစီရင်ခံစာ

- ပြောင်းလွယ်ပြင်လွယ်ရှိပြီး လက်လှမ်းမီလွယ်ကာ နိုင်ငံရေးဖြစ်မှန်များကို သိရှိနားလည်သော ရန်ပုံငွေမျိုးပံ့ပိုးပေးခြင်း။
- ဒေသခံဆောင်ရွက်သူများကို အန္တရာယ်ကျရောက်စေနိုင်သည့် စည်းမျဉ်းလိုက်နာမှုများနှင့် အစီရင်ခံစာတင်ပြရမည့် ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးများကို လျှော့ချပေးခြင်း။
- လုပ်ငန်းလည်ပတ်မှုအဆင့်မှသည် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်မှုအဆင့်အထိ (အထူးသဖြင့် မတရားမှုများကို ပွင့်ပွင့်လင်းလင်း ထုတ်ဖော်ပြောဆိုရာတွင်) စွန့်စားရမှုများကို ဒေသခံနှင့် အမျိုးသားအဆင့် ဆောင်ရွက်သူများထံသို့သာ လွှဲချမည့်အစား နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများကပါ အတူတကွ မျှဝေတာဝန်ယူခြင်း။
- လုပ်ငန်းလည်ပတ်မှု ပုံစံများကို ဒေသခံတို့၏ အခြေခံမူများ ဥပမာ - ဆူမုဒါ၊ နာဖီးရှ်နှင့် အမျိုးသမီးအရေးလှုပ်ရှားမှုဝါဒဆိုင်ရာ ခေါင်းဆောင်မှု မူဝါဒများအတိုင်း ကိုက်ညီအောင် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်း။

6.2.4 ‘ကြားနေခြင်းသည် ပူးပေါင်းကြံစည်မှု (Neutrality-as-complicity)’ ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်မျိုး မဖြစ်စေရန် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ အခြေခံမူများနှင့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ကျင့်ဝတ်များကို ပြန်လည်ကိုင်စွဲပါ

လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ မူဝါဒများကို အဖွဲ့အစည်းအလိုက် နားလည်သဘောပေါက်မှုနှင့် ကျင့်သုံးမှုတို့သည် အာဏာဆက်နွှယ်မှုများကို အမှောင်ဖုံးမသွားစေရန် သို့မဟုတ် ထိခိုက်နစ်နာမှုများကို ဖြစ်ပေါ်မလာစေရန် သေချာစွာ ဆောင်ရွက်ပါ။ ဤသို့ ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် ဥပမာများမှာ -

- အရပ်သားများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုနှင့် ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှုများတွင် ပါဝင်ပတ်သက်နေသော နိုင်ငံအဖွဲ့အစည်းများ၊ လက်နက်ကိုင်ဆောင်သူများနှင့် ထိတွေ့ဆက်ဆံမှုကို တက်ကြွစွာ မေးခွန်းထုတ်စစ်ဆေးခြင်း။ ကြားနေမှုနှင့် လွတ်လပ်စွာရပ်တည်မှုဆိုသည်မှာ နှုတ်ဆိတ်နေခြင်းကို မဆိုလိုသလို၊ မြန်မာနိုင်ငံတွင်ကဲ့သို့ ပြည်သူများ၏ ထောက်ခံမှုရရှိထားသော တရားဝင် တော်လှန်ရေးသမားများနှင့် ထိတွေ့ဆက်ဆံမှုကို ရှောင်ရှားခြင်းကိုလည်း မဆိုလိုပါ။
- အကူအညီများကို ထိန်းချုပ်ရန်၊ ဖယ်ထုတ်ရန်၊ အမြတ်ထုတ်ရန် သို့မဟုတ် တရားဝင်မှုရယူရန်အတွက် ကိရိယာတစ်ခုအဖြစ် အသုံးပြုသည့် မိတ်ဖက်လုပ်ငန်းများ သို့မဟုတ် စနစ်များကို ဆန့်ကျင်တွန်းလှန်ခြင်း။ ဥပမာ - ‘လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု သဘောတရားကို အကာအကွယ်ယူ လှည့်ဖြားခြင်း’ ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအဖြစ် ပါဝင်နေသည့် အခါမျိုးတွင် ဖြစ်သည်။
- ကမ္ဘာ့စားနပ်ရိက္ခာအစီအစဉ် (WFP) နှင့် Palantir ကုမ္ပဏီတို့၏ မိတ်ဖက်ပူးပေါင်းမှုကဲ့သို့သော မရိုးဖြောင့်သည့် ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍဆောင်ရွက်သူများနှင့် လက်တွဲလုပ်ဆောင်နေမှုများကို အဆုံးသတ်ခြင်း။

6.2.5 လွတ်လပ်သော လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ လှုပ်ရှားခွင့်နယ်ပယ်ကို ကာကွယ်ခြင်းနှင့် အခြေခံမူများကို စွဲစွဲမြဲမြဲ ကိုင်စွဲထားသည့် အခရာကျသော ဆောင်ရွက်သူများကို ဖယ်ထုတ်မည့် အကူအညီပေးရေးစနစ် ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းမှုများကို တွန်းလှန်ခြင်း

- နိုင်ငံတကာမှ ကူညီဆောင်ရွက်ပေးသူများသည် လွတ်လပ်သော လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ တည်ရှိမှု၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ရှေ့တန်းမှ တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်သူများကို အကာအကွယ်ပေးခြင်းတို့ကို ဦးစားပေးသင့်သည်။ ၎င်းတွင် မူဝါဒကို အခြေခံသည့် ဆောင်ရွက်သူများကို ဖယ်ထုတ်ထားသော၊ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများအား မှတ်တမ်းတင်ခြင်းကို တိတိဆိတ်သွားစေသော သို့မဟုတ် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ အကူအညီပေးပို့မှုပုံစံကို ကျူးကျော်သိမ်းပိုက်မှု သို့မဟုတ် အခြားသော ဖိနှိပ်မှုပုံစံများနှင့် ကိုက်ညီအောင် ပုံဖော်ပြောင်းလဲပစ်တတ်သော စည်းမျဉ်းစည်းကမ်း မူဘောင်များကို ဆန့်ကျင်တွန်းလှန်ခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။

လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ကူညီဆောင်ရွက်ပေးသူများသည် (လူ့အခွင့်အရေး ဆောင်ရွက်သူများ၊ ဥပဒေရေးရာ ဆောင်ရွက်သူများနှင့် ဂျာနယ်လစ်များနှင့်အတူ ရည်မှန်းချက်ရှိရှိ မူဝါဒအခြေခံပူးပေါင်းခြင်းဖြင့်) ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော လူ့အခွင့်အရေး/တရားမျှတမှုဆိုင်ရာ ဂေဟစနစ်၏ မိတ်ဖက်များအဖြစ် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်သလို ဆောင်လည်း ဆောင်ရွက်သင့်သည်။ သို့သော် တာဝန်ခံမှုရှိစေ

52 လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာမူဝါဒအဖွဲ့ (HPG) အစီရင်ခံစာ

ရေးအတွက် အရေးပါသော ယင်းဆောင်ရွက်သူများ၏ ကျယ်ပြန့်သော တည်ရှိမှုနေရာတွင် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ တည်ရှိမှုတစ်ခုတည်းဖြင့် အစားထိုးလဲလှယ်ခြင်းမျိုး မဖြစ်စေရပါ - ၎င်းတို့ ဆက်လက်တည်ရှိနိုင်ရေးနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်နယ်ပယ်ရရှိရေးတို့ အတွက် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ပေးရန်မှာ မရှိမဖြစ် လိုအပ်ပါသည်။ ဤစီရင်ခံစာနှင့် ကမ္ဘာတစ်ဝန်းတွင် အကျဉ်းချုပ်ဖော်ပြထားသော ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်မှုများနှင့် မတရားမှုများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားပါက ပိုမိုကောင်းမွန်ပြီး အပြန်အလှန်ချိတ်ဆက်ထားသော လူသားချင်းစာနာမှု စနစ်တစ်ခုသည် ရွေးချယ်စရာတစ်ခုသက်သက် မဟုတ်ဘဲ၊ ကျွန်ုပ်တို့ ရင်ဆိုင်နေရသည့် နက်ရှိုင်းလှသော စိန်ခေါ်မှုများအတွက် အလွန်အရေးကြီးသော လိုအပ်ချက်တစ်ခုဖြစ်သည်။

ကိုးကားချက်များ

- Ahmed, B. (2026) *Humanitarian reform has arrived: community-led responses in Sudan and the blueprint for a new humanitarian architecture*. Brighton: University of Sussex.
- Al-Haq (2024) 'Intentionally hampering the humanitarian aid process: another act in Israel's ongoing genocide in Gaza'. Al-Haq, 4 September (www.alhaq.org/advocacy/23821.html).
- Al-Haq (2025) 'Al-Haq condemns Israel's illegal clampdown on humanitarian organisations as continuing acts of genocide'. Al-Haq, 31 December (www.alhaq.org/advocacy/27219.html).
- Al-Haq, PCHR and Al-Mezan (2025) 'Al-Haq, PCHR, and Al-Mezan condemn US sanctions and call for global solidarity to end the genocide in Gaza and the oppression of Palestinians'. Al-Haq, 5 September (www.alhaq.org/advocacy/26662.html).
- Al Jazeera (2025) 'Israel to block dozens of aid groups working in war-battered Gaza'. *Al Jazeera*, 30 December (www.aljazeera.com/news/2025/12/30/israel-says-it-will-halt-operations-of-several-ngos-in-gaza).
- Al Jazeera (2026a) 'Global hunger report warns of rising malnutrition and famine risks'. *Al Jazeera*, 24 April (www.aljazeera.com/news/2026/4/24/global-hunger-report-warns-of-rising-malnutrition-and-famine-risks).
- Al Jazeera (2026b) 'UK convicts four Palestine Action activists over break-in at Israeli firm'. *Al Jazeera*, 5 May (www.aljazeera.com/news/2026/5/5/uk-convicts-four-palestine-action-activists-over-break-in-at-israeli-firm).
- Al-Karib, H. (2026) 'I will never forget the teacher who negotiated to be gang-raped instead of her daughter. These war crimes against women must be addressed'. *The Guardian*, 2 June (www.theguardian.com/global-development/2026/jun/02/sudan-rape-torture-rsf-saf-war-crimes-against-women).
- Al-Shabaka (2025) 'US sanctions: criminalizing Palestinian and global justice work'. New York: Al-Shabaka – The Palestinian Policy Network (<https://al-shabaka.org/briefs/us-sanctions-criminalizing-palestinian-and-global-justice-work/>).
- Alarabbeed, W. (2025) 'Education in a time of genocide: scholasticide and the duty of humanitarians'. Humanitarian Practice Network, 18 September (<https://odihpn.org/en/publication/education-in-a-time-of-genocide-scholasticide-and-the-duty-of-humanitarians/>).
- Albanese, F. (2025) *From economy of occupation to economy of genocide*. A/HRC/59/23. Geneva: United Nations (www.un.org/unispal/document/a-hrc-59-23-from-economy-of-occupation-to-economy-of-genocide-report-special-rapporteur-francesca-albanese-palestine-2025/).
- Amer, R. and Marsi, D. (2024) '“He was nameless”: orphaned children lose family identity in Gaza'. *Al Jazeera*, 15 February (www.aljazeera.com/features/2024/2/15/he-was-nameless-orphaned-children-lose-family-identity-in-gaza).
- Amin, S. (1976) *Unequal development: an essay on the social formations of peripheral capitalism*. Hassocks: John Spiers.
- Amin, S. (1990) *Delinking: towards a polycentric world*. London: Zed Books.
- Amnesty International (2022a) *The social atrocity: Meta and the right to remedy for the Rohingya*. London: Amnesty International (www.amnesty.org/en/documents/ASA16/5933/2022/en/).
- Amnesty International (2022b) 'Deadly cargo: The supply chain that fuels war crimes in Myanmar'. Amnesty International (www.amnesty.org/en/latest/research/2022/11/myanmar-the-supply-chain-fueling-war-crimes/).
- Amnesty International (2025) 'Israel: release conscientious objector'. Amnesty International (www.amnesty.org/en/documents/mde15/0354/2025/en/).

- Amnesty International** (2026) 'Myanmar: Jet fuel used in deadly air strikes flowing in on 'ghost ships' with suspected links to Iran'. Amnesty International, 25 January (www.amnesty.org/en/latest/news/2026/01/myanmar-jet-fuel-used-in-deadly-air-strikes-flowing-in-on-ghost-ships-with-suspected-links-to-iran/).
- Assali, H. and Garbett, L.** (2024) 'Maintaining the social fabric: mutual aid in Gaza' *Jerusalem Quarterly* 100: 66–75 (<https://doi.org/10.70190/jq.I100.p66>).
- Bagree, S.** (2026) *Trading hunger: how illicit financial flows can help to overcome child nutrition*. Result UK, 7 April (<https://results.org.uk/2026/04/07/press-release-trading-hunger-report/>).
- Barter, D. and Fouad, L.** (2024) 'As international justice fails, solidarity must prevail'. *The Diplomat*, 6 June (<https://thediplomat.com/2024/06/as-international-justice-fails-solidarity-must-prevail>).
- Barter, D. and Hpauna, B.L.** (2025) 'Claiming the commons: water governance as resistance in Myanmar' *TRaNS: Trans-Regional and National Studies of Southeast Asia* 13(2): 198–223 (<https://doi.org/10.1017/trn.2025.10009>).
- Bedard, H.** (2026) 'Israel passes mandatory death penalty for Palestinians convicted of terrorism, flouting international law and drawing widespread condemnation'. Death Penalty Information Center, 6 April (<https://deathpenaltyinfo.org/israel-passes-mandatory-death-penalty-for-palestinians-convicted-of-terrorism-flouting-international-law-and-drawing-widespread-condemnation>).
- Brenner, D. and Han, E.** (2022) 'Forgotten conflicts: producing knowledge and ignorance in security studies' *Journal of Global Security Studies* 7(1) (<https://doi.org/10.1093/jogss/ogab022>).
- Bryant, J., Kamal, A., Baguios, A. et al.** (2025) *Why nations succeed: the state, civil society and crisis response in Southeast Asia and beyond*. London: ODI Global (<https://odi.org/en/publications/why-nations-succeed-the-state-civil-society-and-crisis-response-in-southeast-asia-and-beyond/>).
- Business and Human Rights Centre** (2024) 'Palantir allegedly enables Israel's AI targeting in Gaza, raising concerns over war crimes'. Business and Human Rights Centre, 12 April (www.business-humanrights.org/en/latest-news/palantir-allegedly-enables-israels-ai-targeting-amid-israels-war-in-gaza-raising-concerns-over-war-crimes/).
- B'Tselem** (n.d.) 'Statistics on minors in custody'. Dataset (www.btselem.org/statistics/minors_in_custody).
- B'Tselem** (2025) 'Israel denying thousands of amputees in Gaza, including children, proper care'. B'Tselem, 9 July (www.btselem.org/20250709_israel_denying_thousands_of_amputees_in_gaza_including_children_proper_care).
- Callahan, M.** (2004) *Making enemies: war and state building in Burma*. Singapore: NUS Press.
- Center for Preventative Action** (2026) 'Civil war in Sudan'. Global Conflict Tracker dataset (www.cfr.org/global-conflict-tracker/conflict/power-struggle-sudan).
- Certioraris** (2024) 'The UN's quiet betrayal: Palestinian staff who fled Gaza face job termination'. Certioraris, 11 November (<https://certioraris.com/2024/11/11/the-uns-quiet-betrayal-palestinian-staff-who-fled-gaza-face-job-termination/>).
- Chandra, U.** (2015) 'Rethinking subaltern resistance' *Journal of Contemporary Asia* 45(4): 563–573 (www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00472336.2015.1048415).
- Conflict Insights Group** (2026) *Blood money: how UAE support and foreign mercenaries enabled the fall of El Fasher*. Conflict Insights Group (<https://static1.squarespace.com/static/6967365f36aacc18599406e8/t/69e7da4dad33435e658c982c/1776802495385/BloodMoneyCIG.pdf>).
- Conflict Sensitivity Facility** (2025) 'The role of nafeer and social networks in Sudan's humanitarian response: challenges for international humanitarian actors in adapting to local mechanisms'. Conflict Sensitivity Facility, 1 September (<https://csf-sudan.org/the-role-of-nafeer-and-social-networks-in-sudans-humanitarian-response-challenges-for-international-humanitarian-actors-in-adapting-to-local-mechanisms/>).

- Council of Foreign Relations** (2026) ‘Civil war in Myanmar’. Global Conflict Tracker dataset (www.cfr.org/global-conflict-tracker/conflict/rohingya-crisis-myanmar).
- Dangoor, N., Brown, E. and An-Pham, D.** (2026) ‘A guide to the Gulf’s trillions of dollars of sovereign wealth’. *The Wall Street Journal*, 3 April (www.wsj.com/finance/a-guide-to-the-gulfs-trillions-of-dollars-of-sovereign-wealth-c17b505e).
- Daniele, L., Perugini, N. and Albanese, F.** (2024) *Humanitarian camouflage: Israel rewrites the laws of war to legitimize genocide in Gaza*. Washington DC: Institute for Palestine Studies (www.palestine-studies.org/en/node/1656283).
- Décobert, A., Maung, P.P., Scott, A. and Wells, T.** (2025) ‘Compliance and coloniality: aid bureaucracy and the failures of ‘localisation’ in Myanmar’s complex emergency’ *Disasters* 49(4): e70002 (<https://doi.org/10.1111/disa.70002>).
- Donnan, S.** (2015) ‘IMF raises tempo in inequality debate’. *Financial Times*, 16 June (www.ft.com/content/cdb48b58-139a-11e5-aa7f-00144feabdc0).
- DRC – Danish Refugee Council** (2025) ‘World Humanitarian Day: the deadliest year for aid workers in Gaza’. DRC, 19 August (<https://drc.ngo/en/news/world-humanitarian-day-the-deadliest-year-for-aid-workers-in-gaza/>).
- Duffield, M.** (2001) *Global governance and the new wars: the merging of development and security*. London: Zed Books.
- Duffield, M. and Stockton, N.** (2023) ‘How capitalism is destroying the Horn of Africa: sheep and the crises in Somalia and Sudan’ *Review of African Political Economy* 1–12 (<https://doi.org/10.1080/03056244.2023.2264679>).
- Dupraz-Dobias, P.** (2025) ‘Donor crisis prompts a rethink on rules of collaboration for humanitarian data partnerships’. Geneva Solutions (<https://genevasolutions.news/peace-humanitarian/donor-crisis-prompts-a-rethink-on-rules-of-collaboration-for-humanitarian-data-partnerships>).
- Epshtain, I.** (2025) ‘Humanitarian access is not optional: ICJ 2025 verdict on Israel’s obligations in Gaza and beyond’. LinkedIn, 25 October (www.linkedin.com/pulse/humanitarian-access-optional-icj-2025-verdict-israels-itay-epshtain-5cfmf).
- Erakat, N.** (2019) *Justice for some: law and the question of Palestine*. Stanford: Stanford University Press.
- Euro-Med Human Rights Monitor** (2024) *Hostages of Israeli revenge in the Gaza Strip: torture and inhumane treatment against Palestinian prisoners and detainees*. Geneva: Euro-Med Human Rights Monitor (<https://euromedmonitor.org/en/article/6351/>).
- Euro-Med Human Rights Monitor** (2025) ‘Israel recruits local gangs and foreign mercenaries, turning aid distribution centres into mass slaughterhouse’. Euro-Med Human Rights Monitor, 10 June (<https://euromedmonitor.org/en/article/6755/Israel-recruits-local-gangs-and-foreign-mercenaries,-turning-aid-distribution-centres-into-mass-slaughterhouse>).
- Fanon, F.** (1961) *The wretched of the earth*. London: Penguin.
- FCDO – Foreign, Commonwealth and Development Office** (2026) ‘UK boosts funding to local responders to help more than 1.8 million people in Sudan’s humanitarian crisis’. UK FCDO, 15 April (www.gov.uk/government/news/uk-boosts-funding-to-local-responders-to-help-more-than-18-million-people-in-sudans-humanitarian-crisis).
- Feminist Alchemy** (2024) *A blueprint for feminist crisis response*. San Francisco: Global Fund for Women (www.globalfundforwomen.org/feministalchemy/).
- Feminist Humanitarian Network** (n.d.) *Strategy 2020–2025*. Feminist Humanitarian Network (<https://static1.squarespace.com/static/6072068ad84bdb774791b965/t/649c0c77acd9ea5a19b14b8c/1687948411246/FHN+Strategy+2023+%281%29.pdf>).
- Ferguson, J.** (1994) ‘Anti-politics machine: Development, depoliticization, and bureaucratic power in Lesotho’. Minneapolis: University of Minnesota Press.

- Fink, C. (2001) 'Living silence in Burma: surviving under military rule'. London: Zed Books.
- Fishbein, E. and Nu Nu Lusan, Vahpual (2021) 'What is the Myanmar military's "four cuts" strategy?' *Al Jazeera*, 5 July (www.aljazeera.com/news/2021/7/5/what-is-the-myanmar-militarys-four-cuts-strategy/).
- Fishbein, E. and Naw, J. (2025) 'In Myanmar, illicit rare earth mining is taking a heavy toll'. Yale E360, 20 November (<https://e360.yale.edu/features/myanmar-rare-earth-mining>).
- Fletcher, E.R. (2026) 'UN agencies, aid groups protest Israel's move to bar many NGOs from Gaza as winter exacerbates dire conditions'. *Health Policy Watch*, 6 January (<https://healthpolicy-watch.news/un-agencies-aid-groups-protest-israels-move-to-bar-many-ngos-from-gaza-as-winter-exacerbates-dire-conditions/>).
- Fortify Rights (2018) 'They block everything': avoidable deprivations in humanitarian aid to ethnic civilians displaced by war in Kachin State, Myanmar. Bangkok: Fortify Rights (www.fortifyrights.org/mya-inv-rep-2018-08-30/).
- Freire, P. (1970) *Pedagogy of the oppressed*. New York: The Continuum International Publishing Group.
- Galeano, E. (2009) *Open veins of Latin America: five centuries of the pillage of a continent*. London: Serpent's Tail.
- Gavin, M. (2024) 'Washington's mixed messages on fueling war in Sudan'. Council on Foreign Relations, 26 September (www.cfr.org/articles/washingtons-mixed-messages-fueling-war-sudan).
- Gaza Health Cluster (2024) 'Gaza Sub-national Bi-Weekly Report, 21 May. Geneva: World Health Organization (<https://reliefweb.int/report/occupied-palestinian-territory/gaza-sub-national-bi-weekly-reportfebruary-gaza-health-cluster-partners-bi-weekly-update-21-may-2024>).
- Global Financial Integrity (2026) *Trade-related illicit financial flows in Africa*. Washington DC: Global Financial Integrity (<https://gfintegrity.org/report/trade-related-illicit-financial-flows-in-africa-2013-2022/>).
- Global Sumud Flotilla (2026) 'Global Sumud Flotilla homepage'. Webpage (<https://globalsumudflotilla.org>).
- Global Witness (2015) *Jade: Myanmar's 'big state secret'*. London: Global Witness (<https://globalwitness.org/en/campaigns/oil-gas-and-mining/jade-myanmars-big-state-secret/>).
- Global Witness (2021) *Jade and conflict: Myanmar's vicious circle*. London: Global Witness (<https://globalwitness.org/en/campaigns/conflict-resources/jade-and-conflict-myanmars-vicious-circle/>).
- Goldenberg, T. (2024) 'Israeli rhetoric against Palestinians central to South Africa's case'. *Associated Press*, 18 January (<https://apnews.com/article/israel-hamas-war-south-africa-genocide-case-icj>).
- Halasa, M. and Elgrably, J. (eds) (2025) *Sumud: a new Palestinian reader*. Seven Stories.
- Hammouri, S. (2026) 'Reckoning with the paradox of regulating the arms industry: the context of Palestine' *Business and Human Rights Journal* 11(1): 95–102 (https://ideas.repec.org/a/cup/buhurj/v11y2026i1p95-102_6.html).
- Hamouchène, H. (2024) 'Global climate justice and Palestinian liberation.' *Global Dialogue*, 21 November (<https://globaldialogue.isa-sociology.org/articles/global-climate-justice-and-palestinian-liberation>).
- Hanieh, A. (2013) *Lineages of revolt: issues of contemporary capitalism in the Middle East*. Chicago: Haymarket Books.
- Hartelius, J., Elmaki, M. and Kelly, M. (2026) 'What Sudanese crisis response leaders want the international humanitarian system to know'. Burwood: Centre for Humanitarian Leadership (www.centreforhumanitarianleadership.org/research/publications/sudanese-crisis-response-leaders-humanitarian-system/).
- Holland, S. and Maccioni, F. (2025) 'UAE commits to \$1.4 trillion US investment, White House says'. *Reuters*, 21 March (www.reuters.com/world/after-trump-meeting-uae-commits-10-year-14-trillion-investment-framework-us-2025-03-21/).
- HRW – Human Rights Watch (2023) 'Myanmar: junta blocks lifesaving cyclone aid'. HRW, 20 June (www.hrw.org/news/2023/06/20/myanmar-junta-blocks-lifesaving-cyclone-aid).

- HRW (2024a) *World Report 2024: Israel and Palestine*. New York: HRW (www.hrw.org/world-report/2024/country-chapters/israel-and-palestine).
- HRW (2024b) *Extermination and acts of genocide: Israel deliberately depriving Palestinians in Gaza of water*. New York: HRW (www.hrw.org/report/2024/12/19/extermination-and-acts-genocide/israel-deliberately-depriving-palestinians-gaza).
- HRW (2024c) *Gaza: Israel flouts world court orders*. HRW, 7 May (www.hrw.org/news/2024/05/07/gaza-israel-flouts-world-court-orders).
- ICJ – International Court of Justice (2024) *Advisory opinion on the legal consequences arising from the policies and practices of Israel in the Occupied Palestinian Territory*. The Hague: ICJ (www.icj-cij.org/en/advisory-opinion/requests/174).
- INSO – International NGO Safety Organisation (2025) ‘Weaponisation of aid and mounting violations of IHL continue to drive risks for aid workers in Palestine’. INSO, 22 May (<https://ngosafety.org/latest/mounting-violations-of-ihl-continue-to-drive-risks-for-aid-workers-in-palestine/>).
- IPC (n.d.) ‘Sudan: acute food insecurity situation for February–May 2026 and projections for June–September 2026 and for October 2026–January 2027’. IPC (www.ipcinfo.org/ipc-country-analysis/details-map/en/c/1163315/).
- Joint Statement (2025) ‘Gaza: starvation or gunfire – this is not a humanitarian response’ (<https://reliefweb.int/report/occupied-palestinian-territory/gaza-starvation-or-gunfire-not-humanitarian-response-0>).
- Junli, L. (2026) *The rise of mutual aid: rethinking humanitarian frameworks and transforming humanitarian practice*. Singapore: S. Rajaratnam School of International Studies (<https://rsis.edu.sg/rsis-publication/idss/ip26007-the-rise-of-mutual-aid-rethinking-humanitarian-frameworks-and-transforming-humanitarian-practice/>).
- Kamal, A. (2023) ‘Beyond the “egosity”’: a case for locally led humanitarian resistance’. *The Humanitarian Leader*. Burwood: Centre for Humanitarian Leadership (<https://doi.org/10.21153/thl2023art1907>).
- Kamal, D. and Benowitz, D. (2022) ‘Supporting the people of Myanmar: it’s about political will’. Humanitarian Practice Network, 19 October (<https://odihpn.org/en/publication/supporting-the-people-of-myanmar-its-about-political-will/>).
- Khalidi, R. (2020) *The hundred years’ war on Palestine: a history of settler colonialism and resistance, 1917–2017*. New York: Metropolitan Books.
- Khalidi, B. and Issa, Z. (2026) ‘Solidarity and the Palestinian struggle’ in K.A. Gerster and M. Muna (eds) *Palestine insights: critical interventions*. Jerusalem and Ramallah: The Educational Bookshop and Rosa Luxemburg Stiftung (www.rosalux.ps/wp-content/uploads/2026/03/Palestine-Insights-Critical-Interventions.pdf).
- Krieg, A. (2025) ‘How Abu Dhabi built an axis of secessionists across the region’. *Middle East Eye*, 28 March (www.middleeasteye.net/big-story/abu-dhabi-built-axis-secessionists-across-region-how).
- Lamb, V., Décobert, A., Htwe, P.P.T. and Bright, S.J. (2026) ‘“We need solidarity”: reflections on building and troubling solidarity in research ethics in Myanmar’ *Asia Pacific Viewpoint* 1–13 (<https://doi.org/10.1111/apv.70045>).
- Left, S. (2025) ‘Humanitarian funding cuts threaten women’s rights: what’s at stake and how to help’. UN Women, 13 May (www.unwomen.org/en/articles/explainer/humanitarian-funding-cuts-threaten-womens-rights-whats-at-stake-and-how-to-help).
- Lewis, A. (2023) ‘Sudan’s conflict: who’s backing the rival commanders?’ *Reuters*, 3 May (www.reuters.com/world/africa/sudans-conflict-whos-backing-rival-commanders-2023-05-03/).

- Liberty** (2025) ‘Liberty and Amnesty UK to intervene in judicial review of Palestine Action proscription’. Liberty, 5 September (www.libertyhumanrights.org.uk/issue/liberty-and-amnesty-uk-to-intervene-in-judicial-review-of-palestine-action-proscription/).
- Local to Global Protection** (n.d.) ‘Mutual aid’. Webpage (www.local2global.info/mutual-aid/).
- Loong, S.** (2025) ‘Volunteering while researching conflict and violence: reflections on listening, solidarity, and decoloniality in Myanmar’s borderlands’ *Asia Pacific Viewpoint* 1–11 (<https://doi.org/10.1111/apv.70030>).
- Mada Masr** (2025) ‘Kings of famine’. Mada Masr, 11 December (www.madamasr.com/en/2025/12/11/feature/politics/kings-of-famine/).
- Mahmoud, H.** (2026) ‘Israel hinders repair of damaged water infra deepening Gaza’s health crisis’. *Al Jazeera*, 26 March (www.aljazeera.com/features/2026/3/26/israel-hinders-repair-of-damaged-water-infra-deepening-gazas-health-crisis).
- Maitland, A., Taneja, A., Kamande, A. et al.** (2026) *Resisting the rule of the rich: defending freedom against billionaire power*. Oxford: Oxfam International (www.oxfam.org/en/research/resisting-rule-rich).
- Mason, T.** (2024) ‘A carriage on the runaway train: aid complicity and resistance’. *Medium*, 12 December (<https://tina-mason.medium.com/a-carriage-on-the-runaway-train-aid-complicity-and-resistance-9ec0ab3c2461>).
- Maung, M.** (2023) ‘My homeland is being ruled by terror. The world must pay attention’. *The Nation*, 16 August (www.thenation.com/article/world/myanmar-military-abuses/).
- Maung, M., Mazzilli, C. and Daigle, M.** (2025) *How women lead: women-led organisations as humanitarian crisis responders*. HPG working paper. London: ODI Global (<https://odi.org/en/publications/how-women-lead-women-led-organisations-as-humanitarian-crisis-responders/>).
- Mazzilli, C., Maung, M. and Daigle, M.** (2025) *Breaking down the barriers to women-led responses amidst the humanitarian reset*. HPG working paper. London: ODI Global (<https://odi.org/en/publications/breaking-down-the-barriers-to-women-led-responses-amidst-the-humanitarian-reset/>).
- McKernan, B. and Ellis-Petersen, H.** (2025) ‘Israel ends mention of humanitarian zones as Gaza war grinds on’. *The Guardian*, 22 April (www.theguardian.com/world/2025/apr/22/israel-ends-mention-of-humanitarian-zones-as-gaza-war-grinds-on).
- Miolene, E.** (2026) ‘Money matters: what’s behind the US \$1.8 billion OCHA pledge’. *Devex*, 17 May (www.devex.com/news/money-matters-what-s-behind-the-us-1-8-billion-ocha-pledge-112509).
- Mishra, V.** (2025) ‘World Court begins hearing Sudan’s case accusing United Arab Emirates of “complicity in genocide”’. *UN News*, 10 April (<https://news.un.org/en/story/2025/04/1162066>).
- Moallin, Z., Fouad, L. and Barter, D.** (2025) *A humanitarian trap? Navigating neutrality, relief and rights in Ethiopia, Myanmar, Syria and Guatemala*. HPG working paper. London: ODI Global (<https://odi.org/en/publications/a-humanitarian-trap-navigating-neutrality-relief-and-rights-in-ethiopia-myanmar-syria-and-guatemala/>).
- Moallin, Z., Issak, K.D. and Barter, D.** (2026) *Governing inequality: Kenya’s state, aid politics and perpetual humanitarian crisis*. HPG working paper. London: ODI Global (<https://odi.org/en/publications/a-humanitarian-trap-navigating-neutrality-relief-and-rights-in-ethiopia-myanmar-syria-and-guatemala/>).
- Mohamed, S. and Barter, D.** (2026) *Somali systems: from aid-centred to state-led crisis response*. HPG working paper. London: ODI (<https://odi.org/en/publications/somali-systems-from-aid-centred-to-state-led-crisis-response/>).
- MSF – Médecins Sans Frontières** (2025) ‘Gaza: Israel threatens to ban major aid organisations as starvation deepens’. MSF, 14 August (www.msf.org/gaza-israel-threatens-ban-major-aid-organisations-starvation-deepens).
- MSF** (2026) ‘Israel uses water as a weapon of collective punishment against Palestinians in Gaza’. Press release, 28 April (www.msf.org/israel-uses-water-weapon-collective-punishment-against-palestinians-gaza).

- Nabulsi, J. (2024) “To stop the earthquake”: Palestine and the settler colonial logic of fragmentation”. *Antipode: A Radical Journal of Geography* 56(1): 187–205 (<https://doi.org/10.1111/anti.12980>).
- Naw, S., Barter, D. and Naw, M. (2025) *Making Myanmar: humanitarianism amid revolutionary state-building*. HPG working paper. London: ODI Global (<https://odi.org/en/publications/making-myanmar-humanitarianism-amid-revolutionary-state-building/>).
- Newman, M. (2024) “Thiel’s Palantir, Israel agree strategic partnership for battle tech”. Bloomberg, 12 January (www.bloomberg.com/news/articles/2024-01-12/palantir-israel-agree-to-strategic-partnership-for-battle-tech).
- Nicols, M. and Farge, E. (2025) “What is the new US-backed Gaza aid plan and why doesn’t the UN like it?” Reuters, 10 June (www.reuters.com/world/middle-east/new-us-backed-gaza-aid-plan-why-un-doesnt-like-it-2025-05-20/).
- Noe, N. (2025) *Accelerating localization: a roadmap for the sudan humanitarian fund*. Washington DC: Refugees International (www.refugeesinternational.org/reports-briefs/accelerating-localization-a-roadmap-for-the-sudan-humanitarian-fund/).
- NRC – Norwegian Refugee Council (2026) “53 International NGOs warn Israel’s registration measures will impede critical humanitarian action”. Press release, 2 January (www.nrc.no/news/2026/53-international-ngos-warn-israels-recent-registration-measures-will-impede-critical-humanitarian-action).
- OCHA – Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (n.d.) “Myanmar”. Webpage (www.unocha.org/myanmar).
- OCHA (2025) “The humanitarian reset (10 March 2025)”. OCHA, 10 March (www.unocha.org/news/humanitarian-reset-10-march-2025).
- OCHA (2026a) *Occupied Palestinian Territory*. Geneva/New York: UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (www.unocha.org/occupied-palestinian-territory).
- OCHA (2026b) *Sudan humanitarian needs and response plan 2026*. Geneva: OCHA (<https://reliefweb.int/report/sudan/sudan-humanitarian-needs-and-response-plan-2026-april-2026-enar>).
- O’Connell, C. (2023) *A struggle for rights and freedoms: the importance of civil society space*. Maynooth: Trócaire (www.trocaire.org/wp-content/uploads/2023/09/A-Struggle-for-Rights-and-Freedoms-The-Importance-of-Civil-Society-Space.pdf).
- OECD – Organisation for Economic Co-operation and Development (2024) *ODA levels in 2022: preliminary data – detailed summary note*. DCD(2024)32. Paris: OECD ([https://one.oecd.org/document/DCD\(2024\)32/en/pdf](https://one.oecd.org/document/DCD(2024)32/en/pdf)).
- OHCHR (2024a) “UN experts deeply concerned over “scholasticide” in Gaza”. Press release, 18 April (www.ohchr.org/en/press-releases/2024/04/un-experts-deeply-concerned-over-scholasticide-gaza).
- OHCHR (2024b) *Banking on the death trade: how banks and governments enable the military junta in Myanmar*. AI HRC/56/CRP.7 (www.ohchr.org/sites/default/files/documents/hrbodies/hrcouncil/sessions-regular/session56/a-hrc-56-crp-7.pdf).
- OHCHR (2025) “UN experts appalled by relentless Israeli attacks on Gaza’s healthcare system”. Geneva: OHCHR, August (www.ohchr.org/en/press-releases/2025/08/un-experts-appalled-relentless-israeli-attacks-gazas-healthcare-system).
- OHCHR (2026a) *Domicide, conflict and reconstruction*. United Nations Human Rights (www.ohchr.org/en/special-procedures/sr-housing/domicide-conflict-and-reconstruction).
- OHCHR (2026b) “Illegitimate elections yield illegitimate results”: UN expert urges rejection of Myanmar junta’s sham poll results”. United Nations Human Rights (www.ohchr.org/en/press-releases/2026/01/illegitimate-elections-yield-illegitimate-results-un-expert-urges-rejection).

- Okebiorun, O. (2026) 'War-torn Sudan sees gold revenues hit 113% as government urges foreign investors to mining industry'. *Business Insider Africa*, 29 April (<https://africa.businessinsider.com/local/markets/war-torn-sudan-sees-gold-revenues-hit-113-as-government-urges-foreign-investors-to/pmr7eps>).
- Oxfam (2024) 'Oxfam seeks to intervene in judicial review of UK arms sales to Israel'. Press release, 13 June (www.oxfam.org.uk/media/press-releases/oxfam-seeks-to-intervene-in-judicial-review-of-uk-arms-sales-to-israel/).
- Oxfam (2025a) 'Oxfam reaction to IPC report confirming famine in Gaza governorate'. Press release, 22 August (www.oxfam.org/en/press-releases/oxfam-reaction-ipc-report-confirming-famine-gaza-governorate).
- Oxfam (2025b) 'Israel's new INGO registration measures are a grave threat to humanitarian operations and international law – 55 organisations say'. Press release, 6 May (www.oxfam.org/en/press-releases/israels-new-ingo-registration-measures-are-grave-threat-humanitarian-operations).
- Palestine Centre for Human Rights (2025) 'Israeli occupation forces protect gangs looting humanitarian aid and target guards Securing it in Deir al-Balah'. Palestine Centre for Human Rights, 24 May (<https://pchrgaza.org/israeli-occupation-forces-protect-gangs-looting-humanitarian-aid-and-target-guards-securing-it-in-deir-al-balah/>).
- Palma, J.G. (2008) 'De-industrialization, "premature" de-industrialization and the Dutch disease' in S.N. Durlauf and L.E. Blume (eds) *The new Palgrave dictionary of economics*. London: Palgrave Macmillan (https://doi.org/10.1007/978-1-349-58802-2_368).
- Pappé, I. (2006) *The ethnic cleansing of Palestine*. Oxford: Oneworld Publications.
- Parker, B. (2019) 'New UN deal with data mining firm Palantir raises protection concerns'. *The New Humanitarian*, 5 February (www.thenewhumanitarian.org/news/2019/02/05/un-palantir-deal-data-mining-protection-concerns-wfp).
- Pearson, M. (forthcoming) *Global humanitarian assistance 2026*. London: ALNAP.
- Pearson, M., Girling-Morris, F. and Nelson-Pollard, S. (2025) *Global humanitarian assistance 2025*. London: ALNAP (<https://alnapp.org/help-library/resources/global-humanitarian-assistance-gha-report-2025-e-report>).
- Perez, D. (2025) 'Privatizing aid: the Gaza Humanitarian Foundation affair'. Blog, 4 June (www.ejiltalk.org/privatizing-aid-the-gaza-humanitarian-foundation-affair).
- Piketty, T. (2014) *Capital in the twenty-first century*. Boston: Harvard University Press.
- PNGO – Palestinian NGO Network (2024) 'PNGO warns of serious implications of the Israeli occupation's prevention of food aid entry to Gaza and northern Gaza Strip'. PNGO, 19 July (www.pngo.net/en/content/publications/458.html).
- PNGO (2026) *Study on NGO interventions in the Gaza Strip and the challenges facing their work*. Ramallah: PNGO (<https://en.pngoportal.org/post/4038/>).
- Posada, A. and Ahimbisibwe, L. (2025) *Supporting mutual aid: what the evidence tells us*. London: ALNAP (<https://alnapp.org/help-library/resources/supporting-mutual-aid-what-the-evidence-tells-us-pdf/>).
- Rapaport, N. (2025) 'Netanyahu puts architect of GHF in centre overseeing Gaza aid and ceasefire'. *Middle East Eye*, 22 October (www.middleeasteye.net/news/netanyahu-puts-architect-ghf-centre-overseeing-gaza-aid-and-ceasefire).
- Ratcliffe, R. (2023) 'Myanmar junta hit by western sanctions as "silent strikes" mark coup anniversary'. *The Guardian*, 1 February (www.theguardian.com/world/2023/feb/01/myanmars-air-force-targeted-by-sanctions-two-years-on-from-military-coup-protest-strike).
- Renaissance Strategic Center (2026) *Palestine at the center of regional war: expanding colonial annexation and political violence*. Renaissance Strategic Center, 10 May (<https://renaissancestrategiccenter.com/news/palestine-at-the-center-of-regional-war-expanding-colonial-annexation-and-political-violence/>).

- Riofrancos, T. (2020) *Resource radicals: from petro-nationalism to post-extractivism in Ecuador*. Durham, NC: Duke University Press (www.dukeupress.edu/resource-radicals).
- Rodney, W. (2018) *How Europe underdeveloped Africa*. London: Verso.
- Roi, L. (2026) 'Kachin's contested landscapes'. Transnational Institute, 9 January (www.tni.org/en/article/kachins-contested-landscapes).
- Ruser, N. (2025) 'Scamland Myanmar: how conflict and crime syndicates built a global fraud industry'. Australian Strategic Policy Institute, 8 September (www.aspi.org.au/report/scamland-myanmar-how-conflict-and-crime-syndicates-built-a-global-fraud-industry/).
- Seckin, B. (2026) 'Italy hit by mass strike over rearmament and in solidarity with Gaza'. *Anadolu Ajansı*, 18 May (<https://mobil.aa.com.tr/en/europe/italy-hit-by-mass-strike-over-rearmament-and-in-solidarity-with-gaza/3941338>).
- Share Trust (n.d.) *Passing the buck: the economics of localizing international aid*. Share Trust (<https://thesharetrust.org/passing-the-buck>).
- Shiva, V. (2013) *Making peace with the earth*. London: Pluto Press.
- Slim, H. (2022) *Humanitarian resistance: its ethical and operational importance*. Humanitarian Practice Network no. 87 (https://odihpn.org/content/uploads/2022/09/Humanitarian-resistance_NP_web.pdf).
- Slim, H. (2023) 'How should we define and prioritise humanitarian need?' Oslo: Norwegian Centre for Humanitarian Studies (www.humanitarianstudies.no/resource/how-should-we-define-and-prioritise-humanitarian-need/).
- Smith, A., Shotter, J. and Jalabi, R. (2026) 'Israel seizes 1,000 sq km under Benjamin Netanyahu's war strategy'. *Financial Times*, 18 May (www.ft.com/content/1c15fae2-8aaf-4e89-838b-8cdc1fa52858?syn-25a6b1a6=1).
- Soliman, A. and Baldo, S. (2025) *Gold and the war in Sudan*. London: Chatham House (www.chathamhouse.org/2025/03/gold-and-war-sudan/summary).
- Sparks, R. (2025) 'How Israel's new NGO registration rules seek to divide the international aid response'. *The New Humanitarian*, 25 August (www.thenewhumanitarian.org/analysis/2025/08/25/how-israel-new-ngo-registration-rules-divide-international-aid-response).
- Sparks, R. (2026) 'Compliant aid: who are the Israel-approved NGOs scaling in Gaza?' *The New Humanitarian*, 11 February (www.thenewhumanitarian.org/investigations/2026/02/11/compliant-aid-who-are-israel-approved-ngos-scaling-gaza).
- Srinivasan, S. (2021) *When peace kills politics: international intervention and violence in the Sudans*. London: Hurst.
- Stoddard, A., Breckenridge, M.-J., Czwarno, M. and Duque-Díez, M. (2025) *Aid Worker Security Report 2025*. *Defenceless: Aid worker security amid the humanitarian funding collapse*. London: Humanitarian Outcomes (https://humanitarianoutcomes.org/AWSR_2025).
- Streeck, W. (2024) *Taking back control? States and state systems after globalism*. London: Verso.
- Tartir, A. (2021) 'Unwilling to change, determined to fail: donor aid in occupied Palestine in the aftermath of the Arab Uprisings'. Al-Shabaka: The Palestinian Policy Network (<https://al-shabaka.org/briefs/unwilling-to-change-determined-to-fail/>).
- Tartir, A., Wildeman, J. and Shaheen, S. (2025) *Shrinking space for Palestinian civil society 2017-2022 and the war on Gaza*. Brussels: Broederlijk Delen (<https://broederlijkdelen.be/en/nieuws/studie-shrinking-space-for-palestinian-civil-society>).
- Times of Israel (2025a) 'NYT: US-registered Gaza aid group is "brainchild" of Israelis, its funding is unclear'. *Times of Israel*, 25 May (www.timesofisrael.com/nyt-us-registered-gaza-aid-group-of-unclear-funding-the-brainchild-of-israelis).

- Times of Israel** (2025b) ‘Report: Israel contributed NIS 700m to Gaza aid mechanism it claims not to fund’. *Times of Israel*, 5 June (www.timesofisrael.com/report-israel-contributed-nis-700m-to-gaza-aid-mechanism-it-claims-not-to-fund).
- Townsend, M.** (2025) ‘Leaked UN experts report raises fresh concerns over UAE’s role in Sudan war’. *The Guardian*, 14 April (www.theguardian.com/global-development/2025/apr/14/leaked-un-experts-report-raises-fresh-concerns-over-uaes-role-in-sudan-war).
- Townsend, M.** (2026) ‘More than £1bn pledged for Sudan as humanitarian crisis deepens’. *The Guardian*, 15 April (www.theguardian.com/global-development/2026/apr/15/more-than-1bn-pledged-for-sudan-as-humanitarian-crisis-deepens).
- Tress, L.** (2023) ‘Destroy Hamas, deradicalize the Palestinians: Netanyahu lays out preconditions for peace in WSJ Op-ed’. *Philadelphia Jewish Exponent* (www.jewishexponent.com/2023/11/02/destroy-hamas-deradicalize-the-palestinians-netanyahu-lays-out-preconditions-for-peace-in-wsj-op-ed/).
- Tricontinental** (2025) ‘Despite everything: cultural resistance for a free Palestine’. Online dossier no. 94 (<https://thetricontinental.org/dossier-cultural-resistance-palestine/>).
- UN General Assembly** (1948) *Palestine – Progress Report of the United Nations Mediator*. A/648. New York: UN (<https://digitallibrary.un.org/record/703168?v=pdf>).
- UN General Assembly** (2022) *Economic costs of the Israeli occupation for the Palestinian people*. A/77/295. New York: United Nations (<https://undocs.org/A/77/295>).
- UN News** (2025) ‘Trapped in Gaza: Palestinians with disabilities cannot reach aid’. *UN News*, 15 August (<https://news.un.org/en/story/2025/08/1165661>).
- UNCTAD – United Nations Conference on Trade and Development** (2015) *Report on UNCTAD assistance to the Palestinian people: developments in the economy of the Occupied Palestinian Territory*. TD/B/62/3. Geneva: UNCTAD.
- UNCTAD** (2022) *The economic costs of the Israeli occupation for the Palestinian people: the cost of restrictions in Area C viewed from above*. Geneva: UNCTAD (<https://unctad.org/publication/economic-costs-israeli-occupation-palestinian-people-cost-restrictions-area-c-viewed>).
- UNCTAD** (2023) *The economic costs of the Israeli occupation for the Palestinian people: 2023 Update*. Geneva: UNCTAD (<https://unctad.org/publication/economic-costs-israeli-occupation-palestinian-people-0>).
- UNCTAD** (2024) *Economic costs of the Israeli occupation for the Palestinian people : the economic impact of the Israeli military operation in Gaza from October 2023 to May 2024*. A_79_343-AR. New York: United Nations (<https://digitallibrary.un.org/record/4064061?v=pdf>).
- UNDP – UN Development Programme** (2024) *Poverty and the household economy of Myanmar: a disappearing middle class*. New York: UNDP (www.undp.org/publications/poverty-and-household-economy-myanmar-disappearing-middle-class).
- UNDP** (2025) *Myanmar’s enduring polycrisis: four years into a tumultuous journey*. New York: UNDP (www.undp.org/asia-pacific/publications/myanmars-enduring-polycrisis-four-years-into-a-tumultuous-journey).
- UNICEF** (2025) ‘UNICEF delivers wheelchairs for Gaza’s children’. New York: UNICEF (www.unicefusa.org/stories/unicef-delivers-wheelchairs-gazas-children).
- US Department of State** (2025) ‘Sanctioning foreign NGOs directly engaged in ICC’s illegitimate targeting of Israel’. Press release, 4 September (www.state.gov/releases/2025/09/sanctioning-foreign-ngos-directly-engaged-in-iccs-illegitimate-targeting-of-israel).

- van der Merwe, B. and Doak, S. (2025) ‘Guns, cash and American aid: Investigation reveals Israel’s support for Gaza militia’. *Sky News*, 4 October (<https://news.sky.com/story/guns-cash-and-american-aid-investigation-reveals-israels-support-for-gaza-militia-13442260>).
- Varoufakis, Y. (2024) *Technofeudalism: what killed capitalism*. London: Vintage.
- Veerapen, N., Mazzilli, C. and Daigle, M. (2026) *Pathways to better funding for women-led organisations*. HPG report. London: ODI Global (<https://odi.org/en/publications/pathways-to-better-funding-for-women-led-organisations/>).
- Walsh, D., Koettl, C. and Schmitt, E. (2023) ‘U.A.E. talks peace in Sudan war, but secretly backs one side’. *The New York Times*, 29 September (www.nytimes.com/2023/09/29/world/africa/sudan-war-united-arab-emirates-chad.html).
- Wando, A.H. (2025) ‘The pitfalls of the humanitarian principles “impartiality” and “humanity” in humanitarian aid in Borno, Nigeria’ *Development in Practice* 1–15 (<https://doi.org/10.1080/09614524.2025.2524031>).
- White, R. (2025) ‘The ecocidal destruction of Palestine’ *Criminological Encounters* 7(1): 185–193 (www.criminologicalencounters.org/index.php/crimenc/article/view/168).
- Whittall, J. (2026) ‘Palantir’s AI is already playing a major role in tracking Gaza aid deliveries’. *Drop Site News*, 26 February (www.dropsitenews.com/p/palantir-ai-gaza-humanitarian-aid-cmcc-srs-ngos-banned-israel).
- Wilkinson, R. and Pickett, K. (2009) *The spirit level: why greater equality makes societies stronger*. London: Bloomsbury.
- Woldemichael, S. (2026) ‘Sudan’s devastating war rages on as regional rivalries deepen’. *Al Jazeera*, 11 March (www.aljazeera.com/opinions/2026/3/11/sudans-devastating-war-rages-on-as-regional-rivalries-deepen).
- Wolfe, P. (2006) ‘Settler colonialism and the elimination of the native’ *Journal of Genocide Research* 8(4): 387–409 (<https://doi.org/10.1080/14623520601056240>).
- Women Journalists without Chains (2026) ‘Gaza under engineered collapse: how Israel is dismantling an entire humanitarian system’. *WJWC News*, 7 January (<https://wjwc.org/news-en/gaza-under-engineered-collapse-how-israel-is-dismantling-an-entire-humanitarian-system>).
- Women’s League of Burma (2026) *Looking back on 2025*. Women’s League of Burma (www.womenofburma.org/reports/looking-back-2025).
- World Bank (2014) *Area C and the future of the Palestinian economy*. Washington DC: World Bank (<https://openknowledge.worldbank.org/entities/publication/b1a2bf3a-0b60-5878-9a21-84cbdd5ca9bf>).
- World Bank (2016) *Poverty and shared prosperity 2016: taking on inequality*. Washington DC: World Bank (<https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/bebd3e0f-05ed-5c5f-9031-4764534449ae/content>).
- World Bank (2024) *Economic monitoring report to the ad hoc liaison committee*. Washington DC: World Bank (www.worldbank.org/en/country/westbankandgaza/publication/economic-monitoring-report-ahlc).
- WFP – World Food Programme (2024) *Market monitoring report: Gaza Strip*. Rome: WFP (www.un.org/unispal/document/wfp-sitreps-26aug24/).
- WFP (2025) ‘WFP runs out of food stocks in Gaza as border crossings remain closed’. WFP, 25 April (www.wfp.org/news/wfp-runs-out-food-stocks-gaza-border-crossings-remain-closed).
- Wynn-Williams, S. (2025) *Careless people: a story of where I used to work*. London: Pan MacMillan.
- Ziadah, R. and Fox-Hodess, K. (2025) ‘European dockworkers refuse to load weapons aimed at Palestine’. *Labor Notes*, 12 June (<https://labornotes.org/2025/06/european-dockworkers-refuse-load-weapons-aimed-palestine>).

လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ မူဝါဒအဖွဲ့ (Humanitarian Policy Group) သည် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာအရေးကိစ္စများကို လုပ်ဆောင်နေသည့် လွတ်လပ်သောသုတေသီများနှင့် ဆက်သွယ်ပြောဆိုရေးပညာရှင်များပါဝင်သော ကမ္ဘာ့ထိပ်တန်းအဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ဖြစ်သည်။ အရည်အသွေးမြင့် ခွဲခြမ်းဆန်းစစ်မှု၊ ဆွေးနွေးမှုနှင့် ငြင်းခုံမှုများ ပေါင်းစပ်ခြင်းဖြင့် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ မူဝါဒနှင့် လက်တွေ့ကျင့်သုံးမှုများ တိုးတက်ကောင်းမွန်လာစေရန် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။

လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ မူဝါဒအဖွဲ့
ODI Global
203 Blackfriars Road
London SE1 8NJ
United Kingdom

ဖုန်း - +44 (0) 20 7922 0300
အီးမေးလ် - hpgadmin@odi.org
အင်တာနက်စာမျက်နှာ - odi.org/hpg
